

482

*Współcześni
Poeci francuscy*

Wybór Poezyi

Przekład Kazimierza Rychłowskiego

SKŁAD GŁÓWNY W KSIĘGARNI
G. GEBETHNERA I SP. W KRAKOWIE

200-

WSPÓŁCZEŚNI
POECI FRANCUSCY

WYBÓR POEZJI

PRZEKŁAD KAZIMIERZA RYCHŁOWSKIEGO

481

409

Biblioteka Pedagogiczna w Radomiu
nr inw.: K - 58513

BGZs 58513

58513

840-1(082.2)

LECONTE DE LISLE

8-9184/1215

CHARLES MARIE LECONTE DE LISLE

ur. 1818 na wyspie Bourbon, um. 1894.

Bibliografia :

Poèmes barbares.

Poèmes antiques.

Poèmes tragiques.

Derniers Poèmes.

(A. LEMERRE, PARIS).

LA VERANDA.

W porfirowe baseny woda z pluskiem spada,
Wonnej róży Iranu szept słyhać nieśmiały —
W dali dzikich gołębi pogruchują stada,
A krzykliwego ptactwa niesforna gromada
Na figowcu o owoc bije się dojrzały.
Wonnej róży Iranu szept słyhać nieśmiały,
W porfirowe baseny woda z pluskiem spada.

Przez zamkniętej werandy zasłony gazowe
Ciepły wietrzyk przynosi słodkich woni fale —
Słońce przez srebrne kraty śle strzały różowe...
Śniade ręce zaplotłszy ponad drobną głowę
Tam pyszna wschodnia piękność spoczywa niedbale...
Ciepły wietrzyk przynosi słodkich woni fale
Przez zamkniętej werandy zasłony gazowe.

Liżąc cicho, lubieżnie jej wargi różane
Z kryształu wonne dymy kadzidła się snują —
I w białe, długie pasma kładą się rozwiane
Na jedwabne poduszki złotem haftowane —
Ogromne liście jukki jak wąż połyskują...
Z kryształu wonne dymy kadzideł się snują
Liżąc cicho, lubieżnie jej wargi różane.

Z pod półotwartych powiek czarne, wielkie oczy
Ogniem niemych zachwytów i upojeń płoną...
Widać, że ją nawiedził jakiś sen uroczy,
Że jej serce tęsknota nieprzeparta tłoczy,
Faluje gorączkowo drżące, piękne łono...
Ogniem niemych zachwytów i upojeń płoną
Z pod półotwartych powiek czarne, wielkie oczy.

I zamiera w basenach srebrnych wód kaskada,
Wonnej róży Iranu szept cichnie nieśmiały —
Milkną dzikich gołębi rozprószone stada,
A krzykliwego ptactwa niesforna gromada
Zaprzestaje swej kłótni o owoc dojrzały —
Wonnej róży Iranu szept cichnie nieśmiały —
I zamiera w basenach srebrnych wód kaskada...
(*Poèmes Barbares*)

LA PRAIRIE.

Przez nieprzejrzone pola preryi niezmierzonej,
Kędy trawy olbrzymie piętrzą się jak fale,
Setka czerwonoskórych pędzi w dzikim cwale
Na swych drobnych mustangach straszliwe bizony

Orle pióra na głowie — w ręku łuk i strzały,
Przez ramię im drewniane zwisają kołczany,
Każdy straszną czerwoną farbą umazany,
Gnają z wyciem tłum zwierząt, z trwogi oszalały

Bizony, którym strzały ostre ranią boki,
Uciekają na oślep, przez jary, urwiska,
Rycząc głucho — a piana toczy się im z pyska
Z krwią zmieszana — ślad znacząc krwawy i szeroki

Całe stado ucieka z rozwianemi grzywy,
Przesadza strome skały — rzeki nieprzebyte
Tratuje bezlitośnie ranne i zabite —
Słysząc ryk ich donośny — długi — przeraźliwy.

A w dali — białych wilków pustyni gromady
Z ozorem zwisającym z żarłocznego pyska,
Z ślepiami, w których płomień okrucieństwa błyska
Idą cicho — w myśliwców i bizonów ślady.

I wszystko to zmieszane tłoczy się i wali
Ludzie — wilki — bizony — i wycia i krzyki —
Przebiega w strasznym pędzie jak huragan dziki
I w szalonych podskokach niknie gdzieś w oddali.
(*Derniers Poèmes*).

LES ÉLÉPHANTS.

Żółty piasek pustyni — jak wzburzona rzeka
Od promieni słonecznych mieni się i pali.
Horyzont niemy, martwy. — Tylko gdzieś w oddali
Rdzawe dymy zdradzają mieszkanie człowieka.

Nigdzie życia, ni szmeru. W jaskiniach cienistych
Do snu pozaszywały się lwy nasyczone —
Żyrafy popod palmy chronią się zielone,
By ugasić pragnienie u źródeł przejrzystych.

Ptaki nawet spokoju swym lotem nie mącą —
Słońce pełne — ogromne idzie przez pustynię —
Czasem boa wygrzane swe cielsko rozwinie
Połyskując leniwie swoją łuską lśniąca.

I gdy życie się kryje gdzieś w chłodne jaskinie,
A przyroda w tym żarze żywym ogniem płonie,
Ociężali wędrowcy — stare, ciężkie, słońce
Do rodzinnych ostępów idą przez pustynię.

Gdzieś z krańców widnokregu — naprzód punkcik mały —
Zbliżają się i rosną — wśród pyłu obłoku.
A by z najkrótszej drogi nie zboczyć ni kroku,
Gniotą ciężką swą stopą lotne piasku wały.

Stary wódz ich prowadzi. Jego grzbiet wspaniały
Przy najmniejszym wysiłku jak łuk się wygina —
Skóra na nim zmarszczona, jak zeschnięta łupina,
Łeb potężny i straszny — niby odłam skały,

Wiedzie w znane zakątki stłoczone gromady —
Od wytkniętej raz drogi ni trochę nie zboczy.
A za swym patryarchą całe stado kroczy
Zostawiając na piasku ciężkich stóp swych ślady.

Idą, kłapiąc uszami, ociężałe, śpiące,
Ze spracowanych boków para w górę bije,
Niby chmurą od słońca promieni ich kryje
I przynęca krwiożerczych owadów tysiące.

Lecz co znaczą owady dla nich, lub pragnienie —
I słońce co ich grzbiety pomarszczone pali?
Idą — myśląc o lasach palmowych — hen — w dali —
Kędy ród ich bezpieczne znajduje schronienie.

Tam ujrzą dobrze znane, szerokie strumienie,
Kędy się hipopotam pławi, porykując,
Gdzie, nadbrzeżne zarośla i trawy tratując,
Szły przy blasku miesiąca ugasić pragnienie.

Więc idą ciągle naprzód — zwolna, lecz z otuchą
Idą poprzez bezbrzeżnych lotnych piasków żary...
Maleją w czarną linię — potem w punkcik szary...
Pustynia znów zapada w swą martwą głuchą.

(Poèmes Barbares).

LE PARFUM IMPÉRISSABLE.

Kiedy róża Lahoru w kosztowne naczynie
Wsączy zwolna aromat swej przeczystej duszy —
Choćbyś je rzucił potem na skwarne pustynie,
Już tej woni żar słońca nawet nie wysuszy.

Niech nawet morze całe ponad niem przepłynie
A przecież owej boskiej woni nie przygłuszy —
Choć się czara w tysiączne kawałki rozkruszy,
Zachowa swój aromat w najmniejszej kruszynie.

Podobnie też otwartą serca mego raną
Przesącza się bez przerwy słodki nektar boski —
Miłość — co serce moje żarem rozpałała.

Więc ci przebaczam wszystkie me bóle i troski,
Boś mi serce owiała wonią nieskalaną,
Której ni czas nie zgłuszy, ni zimna mogiła.

(Poèmes Barbares)

ANDRÉ LEMOYNE

ANDRÉ LEMOYNE

ur 1822 — um. 1907.

Bibliografia:

Les Roses d'antan.

Les Charmeuses.

Légendes des bois.

Chansons marines.

Fleurs et Ruines.

Fleurs du Soir.

LEMERRE, FASQUELLE, PARIS).

VIEUX RÊVES.

Znajdziesz skały, zgubione wśród morza —
Kwiaty na nich nie rosną, ni drzewa,
Wiatr po nagich szczytach smutnie śpiewa, —
Żadne ptaszę nie ściele tam łoża —
W okół fala z szumem się przelewa.

Kiedy słońce zajrzy na te strony
I oświecili brzegi poszarpane,
Znajdzie w piaskach — bezładnie zmieszane —
Pokruszone starych masztów trzony,
Kadłub statku, przez wieki zjedzony —
I rozbitków czaszki potrzaskane...

Znajdziesz serca, — skazane na życie
Bez miłości — schną same w rozpacz,
Zamykają się przed ludźmi skrycie...
Kiedy w głąb ich Bóg zajrzy — zobaczy
Same tylko pokruszone szczątki —
Zawiedzione sny — zaschłe pamiątki.

(*Fleurs et Ruines*).

CHEMIN PERDU.

Znam ja ciche ustronie, skryte w lasów głębi,
Wyścielone w mchów miękkich jedwabne dywany —
Z ukrytych kwiatów bije aromat nieznany,
Miłosne szczebiotanie słysząc tam gołębi.

Poprzez odwiecznych buków cieniste sklepienie
Jak przez filter zaledwie szary półmrok wpada,
Nie wedrą się tam słońca ogniste promienie
I nie spłoszą śpiącego płochych saren stada.

Po cienistych zakątkach pierwiosnek się kryje
I skromnej niezabudki modry kwiatek błyska —
A w przejrzystem zwierciadle sennego bagniska
Zalotnie przeglądają się wodne lilije.

I echo nawet leśne w tym zakątku kona —
Drzewa stoją milczące — zakłète i senne,
Niby owe ostępy i puszcze bezdennne,
W których leży zakłeta królewna uśpiona.

Raz tylko-m w życiu widział to ustronie błogie —
Wtedy wiosna i miłość w mojem sercu grała —
Wiodła mię jasnowłosa czarodziejka mała...
Dziś doń drogi — samotny — odnaleźć nie mogę.
(Les Roses d'antan).

THÉODORE DE BANVILLE

THÉODORE DE BANVILLE

ur. 1823.

Bibliografia :

Les Cariatides.

Les Stalactites.

Odelettes.

Odes funambulesques.

Les Exilés.

Idylles prusiennes.

Les Princesses.

(LEMERRE, PARIS).

FILLETTE.

Przez place we śnie spowite,
Pod niebem w gwiazdki usianem,
Snuje się dziewczę okryte
Łachmanem.

Już snem spokojnym ujęta
Śpi cicho natura cała —
A ona idzie — zziębnięta
Zgłodniała.

Czasami tylko się cienie
Przechodniów snują ogromne —
A ona błądzi — jak szczenię
Bezdomne.

I tylko z niebios sklepienia
Złocistych gwiazdek tysiące
Ślą ku niej smutne spojrzenia
Milczące.
(*Odelettes*).

VIENS.

Chodź — zarzuć pasterkę na włosów twych sploty,
pójdziemy na słońce się spojrzeć, gdy wstaje
i zbierać bukiety — na łąki i gaje,
nim jeszcze się ozwie gwar dziennej roboty.
Nad czystą krynicą złote nenufary
schylają swych kwiatów pobladłe kielichy —
piosenek pastuszych — zda się — pogłos cichy
przez pola się błąka i senne moczary.
A wiatry poranne, co z pierwszą się rosą
zbudziły, — na nasze spotkanie ci niosą
zmieszane, upojne fale słodkich woni
rozkwitłych brzoskwini i białych jabłoni.
(Odelettes).

SULLY PRUDHOMME

SULLY PRUDHOMME

ur. 1839.

Bibliografia :

Stances et Poèmes.

Les Épreuves.

Les solitudes.

Le Prisme.

Le Bonheur.

Les destins.

Les vaines tendresses.

(LEMERRE, PARIS).

LES STALACTITES.

Lubię ponure te jaskinie,
Gdy je pochodni błysk rozpali —
Gdzie najdrobniejszy szelest ginie
Żałosnym jękiem gdzieś w oddali.

Ze stropów wiszą stalaktyty,
Jak skamieniałych łez kaskada —
Z każdej ich sopli, w chłód spowitej,
Kropla po kropli zwolna spada. —

Zda się w ponure te sklepienia
Zagościł spokój — smutny — wielki...
I patrząc na te łzy z kamienia,
Na których roszą się kropelki,

Myślę o sercach, co zboleły
Żal za straconem szczęściem gnębi:
Choć łzy nie ciekną, — skamieniałe —
Wciąż płacze cicho coś w ich głębi.
(*Stances et Poèmes*).

LES DANAÏDES.

Wszystkie cztery — Kallidia, Thea, Anymona
I najmłodsza Agave — wiecznie, bez wytchnienia,
Czerpią wodę z krynicy w amfory z kamienia,
By ją wlewać do urny, co wiecznie spragniona.

Miażdży ciężka amfora ich białe ramiona —
Ręce już opadają — lecz próżne złudzenia!
Żadna rzeka nie zgasi urny tej pragnienia —
Choć wciąż wodę w nią leją — wciąż nienasycona.

Więc patrzą ze zwątpieniem na dno, wiecznie suche —
A wtedy z sióstr najmłodsza śpiewem swym i mową
Nowe wlewa w nie siły i nową otuchę.

Tak — kiedy naszych rojeń pasmo nagle padnie,
Ręce już opadają — a Nadzieja zdradnie
Szepcze wtedy: »A gdyby tak zacząć na nowo?«

LE GUÉ.

Po całodziennej, zaciętej rozprawie
Nad brzegiem rzeki kładą się pokotem —
Tak wycieńczeni z trudów, że im prawie
Dobrze tak leżeć w krwi, zmieszanej z błotem.

W promieniach słońca lśnią kosy ze stali —
Naczelnik tylko czuwa — wieśniak siwy.
Patrzy — czerń jakaś majaczeje w dali:
»Moskale! — bracia wstawajcie kto żywy!

Uciekać trzeba!« — szarpie swoich ludzi —
I choć znękany walką, chłodem, głodem,
Wnet oddział cały uśpiony się budzi
I wpław przez rzekę idzie znanym brodem.

Zwolna się cała przeprawia gromada —
I choć niejeden tonie w mętnej fali
Przeszli. — Wódz został jeszcze — ale biada,
Już go dostrzegli — i już go pojмали!

»Gadaj nam stary, głęboka tu woda?«
»Ma stóp dwanaście«. — »Spróbuj, wraży synu!
»Włóż w wodę! — zginiesz? — ot i mała szkoda!«
I mierzą w niego w okół z karabinu.

Woda go ledwie do połowy kryje,
Lecz on się zwolna wciąż niżej pochyla —
Już mu dosięga po piersi — po szyję —
Boć przecież tamtym drogą każda chwila!...

Zamyka oczy — pada na kolana —
Czuje, jak woda w uszy mu już wpływa —
Już go zupełnie kryje biała piana
Prawie, jak włosy jego białe, — siwa.

Już się pogrążył — spełniona ofiara —
Moskale strzelby wkładają na ramię —
A wtedy z wody się dłoń drżąca, stara,
Wychyla jeszcze, kreśląc krzyża znamię.

Czemże jest żołnierz, co wśród trąbek grania
W wir walki rzuca się, pełen zapału, —
Przy tobie, który umiesz bez szemrania
Nieznany, cichy, umierać pomału?

(Les Épreuves).

FRANÇOIS COPPÉE

FRANÇOIS COPPÉE

ur. 1842.

Bibliografia :

Le Reliquaire.

Intimités.

Les poèmes modernes.

Les humbles.

Promenades et Intérieurs.

Contes en vers.

Arrière-Saison.

Les paroles sincères.

(LEMERRE, PARIS).

LE CABARET.

W mrocznej izbie, gdzie much brzęczą chmary
Słońca promyk niepewnie wibruje,
Siedzi pijak — snąć go trapią mary
Żałość swoją zdradnym płynem truje.

Wzrok utkwiony w próżnię — błędny — szary —
Wzrok bydlęcia, co bezmyślnie żuje...
Z bulkotaniem z przewróconej czary
Płyn się sący i po stole snuje.

Ciężko wspiera głowę skołatana,
W której myśli cały legion drżemie,
Wnosząc zamęt i rozpacz pospołu — — —

Czując dramat — zbliżam się do stołu —
Pijak ręką, w winie umaczaną
Kreśli zwolna — co? — kobiety imię.

(*Les Poèmes Modernes*).

LE LYS.

Z drogocennej szkatuły na wzorzyste kwiaty,
Któremi miękki dywan łagodnie połyska,
Spływa na stół naszyjnik ciężki i bogaty,
Który para przepysznych kamei uciska.

Wtem skośny promień słońca wpada do komnaty –
Złoto drży – w każdej perle skrzą ognia szkarłaty.
Tak świetnie nie lśni nawet łuska gada śliska,
Gdy na nią południowe słońce ogniem ciska.

I blask ten rozrzucone przyćmiewa pierścienie,
Kędy onyks rozsiewa światłość drżącą, szarą,
Dyament przezczystej wody zimnym ogniem płonie.

A tam – pod purpurową, obwisłą kotarą,
Jakby upokorzona przez to zestawienie,
Czysta, wspaniała lilia usycha w wazonie.

(Intimités).

RITOURNELLE.

Przez złote pola, przez lasy, ugory,
By godnie uczcić słodkie lata chwile,
Pójdziem polować na skrzydlate twory:
Ja – na me pieśni, – ty złote motyle.

Pójdziem, gdzie droga najbardziej nęcąca,
Pod srebrne brzozy, – pośród kęp szuwaru,
Kędy harmonii nic nam nie zamaça
Mnie – rymów moich, tobie – ptasząt gwaru.

Gdzie rzeczka szemrze przez ciche ustronie
Falą kobierzec łąk rosząc bogaty, –
Tam odnajdziemy wszystkie słodkie wonie –
Ja – tworząc piosnki, – ty zbierając kwiaty.

I miłość nasza, poezją owiana,
Nowym nam blaskiem ten dzień opromieni –
I ty piękniejszą będziesz, ukochana,
We mnie się miłość zarem rozplómi.

(Promenades et Intérieurs).

LA BÉNÉDICTION.

Otóż — jeśli pamięć mię nie myli
w tysiąc ósmset i dziewiątym roku —
byłem wtedy ja sierżantem prawie,
gdyśmy wreszcie po krwawej rozprawie
w Saragossy ulice wchodzili,
odstrzelając się prawie co kroku.
Domy stały z zabitemi drzwiami,
nieme, groźne, — a na powitanie
z za okiennic i okien zamkniętych
gradem kule leciały za nami.
I szeptano, patrząc z trwogą na nie,
że to ręka tych mnichów przeklętych.
Więc też, gdyśmy dopatrzyli mnicha, —
choć dzień ciężki był i pracowity,
że nam język od kurzu zasycha,
oczy bolą od dymu i błota, —
nagle strzelać wracała ochota
w te ich czarne czapki i habity.
Szliśmy ciasną i ciemną ulicą.
Jako sierżant na czele oddziału
z przednią strażą kroczyłem pomału,
bacznie śledząc na obiedwie strony.
Czasem płomień w niebo błyskawicą
strzeli w dali — i pod niebo wzleci —

Czasem jęk nas doleciał zduszony
mordowanych starców, dziewcząt — dzieci.
Potykaliśmy się wciąż o trupy —
moi ludzie do każdej chałupy
szli kolejno — i z każdej wracali
z krwią dymiącą na bagnetów stali.
Potem ręką we krwi umaczaną
nad każdego pomieszkania ścianą
dla pewności robili krzyżyki,
by którego nie pominąć z brzegu...
Szliśmy cicho — bez bębna, muzyki, —
zamyśleni szli oficerowie,
weterani cisną się w szeregu —
wszystkich dziwne przechodziło mrowie.
Aż tu nagle — na skrócie ulicy
słyszym — głośno ktoś »Na pomoc!« woła —
więc pędzimy lotem błyskawicy
i cóż widzimy: — Na stopniach kościoła
garstka mnichów — tych czarnych demonów
wygolonych, bosych, krwią zwałanych,
w swych habitach czarnych, naszywanych
białym krzyżem, — naszych kompanionów
drewnianymi morduje krzyżami!
Straszny widok! — Więc też plutonami
dajem ognia w tych czarnych psubratów.
I tak zwolna, z okrucieństwem katów
wystrelaliśmy ich co do nogi.
Gdy ustała wreszcie rzeź straszliwa
i dym gęsty zwolna się rozpływa,

kościół stoi otworem — złowrogi —
a po stopniach krew strumieniem spływa.
Po kościele woń kadzidła płynie
a wysokiej nawy ciemnej mroki
kilka świeczek rozświetla jedynie.
Przed ołtarzem wielkim — w głębi nawy
ksiądz — staruszek siwy i wysoki,
— jakby wcale nie słyszał tej wrzawy —
kończył zwolna odprawiać mszę świętą.
Ach! — pamiętam tę chwilę przekłętą
tak wyraźnie jakby dziś się działo:
tę fasadę klasztoru omszałą
i te trupy, co na schodach leżą,
krwią dymiącą zbryzgane i świeżą —
i ten ołtarz, przybrany wspaniale —
tego księdza — i nasz oddział cały
nagle zbladły — i jak oniemiały.
Trzeba wiedzieć, że wtedy ja wcale
o religię nie dbałem zbyt wiele...
I już nieraz mi się to zdarzało,
że w zdobytym, złupionym kościele
od płonącej na ołtarzu świecy
zapalałem fajkę swą dla hecy.
Już i wtedy na ustach mi drżało
jakieś nowe bluźnierstwo straszliwe....
Lecz ta blada twarz — te włosy siwe —
jakimś dziwnym lękiem mię przejęły.
»Ognia!« — krzyknął oficer ze złością,
lecz żołnierzy ręce ani drgnęły — —

ksiądz komendę tę słyszał z pewnością,
lecz spokojnie dalej mszę zaczęta
kończył czytać — a że wtedy właśnie
doszedł chwili, kiedy hostyą świętą
błogosławiąc zebranych obdarza;
więc się ku nam zwraca od ołtarza
i podnosząc zwolna w górę ramię
Sakramentem kreśli krzyża znamię
mówiąc głośno, jak zwykle w *Oremus*:
Benedicat vos omnipotens Deus!
»Ach! do kroćset« — oficer nasz wrzaśnie
»Ognia, mówię!« — A wtedy pomału
któryś nędznik złożył się do strzału,
i wypalił! — Starzec zbladł jak płótno,
lecz z odwagą straszliwą i smutną
kończył:

Pater et Filius...

W tej chwili
ktoś wystrzelił znowu; — nie wiem, — czyli
z okrucieństwa, czy też zaślepienia.
Ksiądz ołtarza chwycił się kurczowo
i podnosząc Hostyę ponad głową
po raz trzeci, na znak przebaczenia
błogosławi wszystkich krzyża znakiem.
Cicho było jakby zasiał makiem — —
on cichutko, — głosem, co śmierć mroczy
skończył jeszcze, zamykając oczy
Et Spiritus Sanctus...

I bez jęku /

upadł martwy, skończywszy swe modły.
Hostya święta, którą trzymał w ręku
na posadzkę padła z głośnem echem...
Myśmy z zgrozą pochyłili głowy
wobec zbrodni tej strasznej i podłej...
Cisza była... Wtem dobosz pułkowy
»Amen!« krzyknął, wybuchając śmiechem...

JOSÉ-MARIA DE HEREDIA

JOSÉ-MARIA DE HEREDIA

ur. 1842, um. 1905.

Bibliografia :

Les Trophées.

(A. LEMERRE).

SOIR DE BATAILLE.

Ustał wreszcie zacięty bój. — Więc centuryoni
I trybuni zbierają rozproszone szyki,
W powietrzu pełnem ostrej krwi przelanej woni,
Wyraźnie słysząc w okół ich donośne krzyki.

Żołnierze okiem martwym, pełnem zemsty dzikiej,
Liczą w ciszy poległych towarzyszków broni —
W dali kręcą się jeszcze Fraorta łuczniki,
A pot obficie spływa z ich brunatnej skroni.

Wtedy trąby spiżowe uderzą w fanfary,
Rozwijają się ciężkie z purpury sztandary —
A pod niebem ze złota, pośród trąbek wrzawy,

Zjawia się — od strzał wroga skłuty, pokąsany,
Krwia własną jeszcze ciepłą i świeżą zwalany
Na przepysznym rumaku — Imperator krwawy.

LE CHEVRIER.

Ostaw, pasterzu, kozła, co figle ci płata
I ucieka przez zręby, złomy i jaskinie. —
Nie dognasz go — a znagła mrok cię opowinie
Na tych zboczach, gdzie chronisz się przed skwarem
[lata.

Ot — zostaliśmy tu lepiej! — Przy figach i winie
Czekajmy, aż zaświta jutrozenka skrzydlata.
Lecz mów cicho, Mnazyłu! — bo patrzy Hekata
I wokół nas słuchają bogi i boginie.

Widzisz — tam, gdzie się w głębi czerni ta pieczara,
To schronisko Satyra, tych zboczy mieszkańca.
Cicho — a może wyjdzie i ujrzym go z bliska —

Widzisz — na rogach jego księżyc srebrem błyska —
Słyszysz go — dźwiękiem fletni przy pełni się stara
Moje uśpione kozy zniewolić do tańca.

L'ENLEVEMENT D'ANTIOPE.

Niby orzeł drapieżny, gdy na ziemię spływa
Na upatrzoną zdobycz z czarnego sklepienia —
Tezeusz amazonkę pochwycił — porywa —
I unosi, rumaka gnając bez wytchnienia.

Na jej krzyki rozpaczne — na jej zawodzenia
W oddali głuchym grzmotem niebo się odzywa —
Ziemia w locie z przed oczu niknie — napół żywa
Słyszysz z trwogą bezbrzeżną konia dzikie rżenia.

Lecą — że ich pęd wichru oślepia — ogłusza —
Płynie włos jej rozwiany w tym szalonym pędzie,
Chłostzcze ją w nagie piersi włos rumaka grzywy —

I strwożona i drżąca odczuwa, jak wszędzie
Po jej ciele się ślizga śmiech ostry — straszliwy —
Zwycięski śmiech tryumfu z piersi Tezeusza.

LA FILEUSE.

Umarła Platis, pocziwa prząśniczka,
Co bez wytchnienia przez cały rok pełny
Przędła, zwijała, białe pasma wełny,
Wciąż nowe motki wyjmując z koszyczka.

Choć ją przy pracy sen czasami zmorzył —
Jej dłoń nie znała, co to próżnowanie:
I we śnie nawet przędła nieprzerwanie —
Zgon jej dopiero kres pracy położył.

Ledwie obola w wnętrzu skromnej chaty
Znaleźli — w ręce kładą dla opłaty
Gdy wsiadać będzie do ponurej barki...

A ona, płynąc rzeką niezgłębioną,
Drży z ciekawości — czyli też i Parki
Tak zwinnie przędą i kręcą wrzeciono.

PAUL VERLAINE

PAUL VERLAINE

ur. 1844, um. 1896.

Bibliografia:

Poèmes Saturniens.

Fêtes galantes.

La bonne chanson.

Romances sans paroles.

Sagesse.

Bonheur.

Jadis et naguère.

Elégies.

Amour.

Parallèlement.

Chansons pour Elle.

(FASQUELLE, LEMERRE, VANIER).

LES INGÉNUS.

Długie, obcisłe spodnice się troszkę
Nie chciały zgodzić z wysokim obcasem —
Więc też uciecha była, gdy wiatr czasem
Odsłonił w tańcu jedwabną pończoszkę.

Czasem znów owad z drzewa spadł na szyję,
Toż wtedy dla nas była to biesiada,
Gdy natrętnego szukając owada,
Która z dam przytem biały kark odkryje!

Zgasły pomału przedwieczorne zorze —
Damy, u naszych ramion uwieszone,
Szepcą nam w ucho rzeczy tak szalone,
Że dusza odtąd z dziwu wyjść nie może.
(*Fêtes galantes*).

MON RÊVE FAMILIER.

Marzę często tak dziwnie — umysł mój wywoła
Dziwny obraz — kobiety, nieznanej przeze mnie,
Którą kocham tak bardzo — kochany wzajemnie, —
Wciąż tej samej, a jednak ciągle innej zgoła.

Ona jedna mię kocha — ona jedna zdoła
Przeniknąć i zrozumieć mego serca ciemnie,
Które inni odgadnąć siłą się daremnie —
Ona łą mi swą umie smutek zetrzeć z czoła.

Nie znam wcale jej twarzy — nie znam jej imienia,
Wiem tylko, że brzmi ono tak dźwięcznie i mile,
Jak tych drogich i bliskich, co leżą w mogile.

Wzrok jej mi przypomina posagi z kamienia —
Jej głos spokojny, cichy, ma akcent daleki
Głosu tych ukochanych, co zmiłkli na wieki.

(Poèmes Saturniens).

COLLOQUE SENTIMENTAL.

Drogą w parku pustą i szeroką
Dwa się cienie zimną nocą wloką.

Usta blade — wzrok martwy, matowy,
Szepcą cicho — urwanemi słowy.

W parku pustym i zimnym dwa cienie
Wywołują przeszłości wspomnienie.

— Pomniesz nasze miłosne zachwyty!
— Nie wspominaj przeszłości przeżytej.

— Czyż dźwięk głosu mego nie wywoła
Słodkich wzruszeń w twem sercu? — Nic zgoła!

— Te dni szczęścia, czarowne jak zorze —
Pocałunki miłosne! — Być może. —

— Te sny nasze — te niebios lazury!
— Już je czarne pochłonęły chmury.

Tak szepczą te cienie w gęstwinie,
A noc czarna ich słucha jedynie.

(Jadis et Naguère).

MON DIEU M'A DIT...

I.

— Bóg mój rzekł do mnie: Ukochaj mię, dziecię —
Spójrz na me serce, co skrwawione płonie,
Spójrz na me stopy przebite i dłonie,
Na barki, które ciężar win twych gniecie.

Narzędzia męki — korona cierniowa —
Gwoździe i włócznia — toć wszystko to przecie
Czyż ci nie każe nad wszystko na świecie
Kochać me ciało — i krew — i me słowa!?

Czyż nie kochałem ciebie aż przy zgonie,
Synu mój z Ducha, z Ojca bracie drogi —
Czyż nie cierpiałem, jak było w Zakonie?

Czyż nie zaznałem przedśmiertelnej trwogi
Dla ciebie? — ty zaś szukasz mię po świecie
Lecz do mnie znaleźć nie potrafisz drogi!

II.

Panie — odrzekłem, — słucham Cię w pokorze —
Tak, już Cię dawno szukam nadaremnie —
Lecz kochać? — jakżeż dalekie odemnie
Twe serce, które żywym ogniem gorze!

Wejrz na mą mękę, na bóle i troski —
Patrz — czyliż śmiałybym — ja, marny i niski
Ja, nędzny robak — na klęczkach — odciski
Ze czcią całować Twojej stopy Boskiej?

A jednak Panie — szukam Cię i błędę —
I chciałbym chociaż Twego dobiedz cienia,
Aby w nim ukryć moje przewinienia, —

Lecz Ty — światłości — cienia nie znasz zgoła —
Krynico — której odnaleźć nie zdoła
Ten tylko, kogo opętały żądze!

(Sagesse).

ÉMILE DODILLON

ÉMILE DODILLON

ur. 1848.

Bibliografia:

Les Écoliers.

La chanson d'hier.

Dehors.

(LEMERRE).

L'APÔTRE.

Na pierś spadając ołów roztopiony,
Wgryzał się w ciało, niby gad zwinięty,
W głąb piersi, strasznie od różg okrwawionej —
On nie przerywa swej nauki świętej.

Motłoch, krwi świeżej wonią rozogniony,
Wyje i huczy, jak morskie odmęty —
On stoi — cichy — błogo uśmiechnięty —
Ledwie znać jego oddech przyspieszony.

Aż jeden z katów piersi mu rozrywa
Szukając serca — ręką w płucach grzebie —
A w oczach gorze mu nienawiść głucha.

On — macza rękę w krwi, co mu z ran spływa
I czoło krwią mu znacząc, rzekł: Ja ciebie
Chrzczę w Imię Ojca i Syna i Ducha.

(La chanson d'hier).

JEAN ARTHUR RIMBAUD

JEAN ARTHUR RIMBAUD

ur. 1854, um. 1891.

Bibliografia:

Le Reliquaire.

Les Illuminations.

Une Saison en Enfer.

(MERCURE DE FRANCE, VANIER).

LE DORMEUR DU VAL.

W cichem ustroniu — wśród żywej zieleni
Skąpanej całej w słonecznej kaskadzie.
Kędy się rzeka w swem łożysku pieni
I srebrne strzępy piany wokół kładzie, —

Spi młody żołnierz — usta rozchylone —
Z odkrytą głową wśród storczyków leży —
A za wezglowie służy mu kwiat świeży
Jaskrów — i lilii — i trzciny zielone.

Leży — lecz z smutnym uśmiechem na twarzy —
Spokojny — cichy — widać o czemś marzy —
Niech go przyroda w tym śnie strzeże sama!

Leży — w tem słońcu, wpośród wonnej trawy
Zimny — bez ruchu. — A na piersi prawej
Widnieje straszna — krwawa — czarna jama.

ROBERT DE MONTESQUIOU

HR. ROBERT DE MONTESQUIOU-FEZENSAC

ur. 1855.

Bibliografia:

Les chauves-souris.

Le chef des odeurs suaves.

Les Hortensias bleus.

Les Perles Rouges.

Les Paons.

(RICHARD, FASQUELLE).

»MORTUIS IGNOTIS«.

W dzień zaduszny spieszy zastęp tłumny
Na grób bliskich — ojca — syna — brata —
Każdy świeżą zielenią oplata
Znanych grobów płyty i kolumny.

Idą — każdy w dobrze znaną stronę,
Kędy bliski mu w ziemi spoczywa —
I grób każdy prawie się okrywa
Wieniec, zdobnym we wstęgi złoczone.

Opłakują krewnych — przyjaciela —
Lecz w tem chociaż pewną ulgę czują,
Że ich od tych, których opłakują,
Tylko płyta grobowca oddziela.

Najbiedniejsi ci, co błądzą drogą,
Co nie mają gdzie kłaść swych cyprysów —
Drogich szczątków odnaleźć nie mogą,
Zakopanych bez płyt i napisów.

Dla tych — w głębi cmentarza, w zieleni
Grób wystrzela wspólny smukłą wieżą —
Gdzie biedacy bezimienni leżą
Opuszczeni — cisi — zapomnieni.

Przystań cierpień i bólów bez miary,
Która kończy wędrówkę tułaczą —
Tam ci właśnie najbiedniejsi płaczą,
Tam składają żałobne ofiary.

Tam się schodzą wieczorną godziną,
By nad dolą zapłakać sierocą —
A nad nimi, smutną, czarną nocą
Blade duchy tych nędzarzy płyną.

Patrzę z bólem na te wieńce skromne
Na grobowce bez nazwy rzucane,
Na te wstęgi — więzy niedojrzane,
Które łączą sieroty bezdomne

Z ukochanym, oddalonym cieniem,
Który nocą tą z innego świata
Na ich dusze rozbolełe złata
Jakiemś cichem — błogiem ukojeniem.

I to wszystko — te wstęgi wspaniałe
Te lampiony — i tych wieńców krocie
I napisy szumne, ryte w złocie
Takie mi się zdają nikłe — małe —

Gdy pomyślę o tych, którym łożę
Mroźny wicher kędyś w stepach ścieli,
Którzy w chłodnej gdzieś leżą topieli
A nad nimi tylko płacze morze.

ÉMILE VERHAEREN

ÉMILE VERHAEREN

ur. 1855.

Bibliografia :

Les Flamandes.

Les Moines.

Les Soirs.

Les Débâcles.

Les Flambeaux noirs.

Au Bord de la Route.

Les Apparus dans mes chemins.

Les Campagnes hallucinées.

Les Villages illusoires.

Les Villes Tentaculaires.

Les Heures Claires.

Les Visages de la Vie.

Les Vignes de ma muraille.

Le Sang moderne.

(LEMERRE, MERCURE DE FRANCE, PARIS,
DEMAN, LACOMBLEZ, BRUXELLES).

RENTRÉE DES MOINES.

1.

W oddali krwawe zorze przedzachodnie gasną
I szary zmrok wieczorny już wszystko spowija —
Cicha wioska, nad stawów taflą czystą, jasną,
W zwierciadle sennej wody czarnej się odbija.

Pierwsza gwiazdka srebrzysta już rozbłyska z dała,
Płonąc światłem niepewnym, ognistym, złotawem —
Zawisła nad uśpionym czarnym gładkim stawem,
Gdzie jej blade odbicie pieści senna fala.

Wije się ścieżka mała przez zielone łąny
Błyszcząca i rozmiękła z niedawnej ulewy —
Wije się poprzez lasek — między czarne drzewy
W górę, aż pod gościniec bity, murowany.

I jeszcze w jednym miejscu — gdzieś na nieboskłonie
Niebo się rozognione słabym blaskiem pali —
To zachodząca zorza, co gaśnie w oddali,
Niby w czarnej pieczarze błądy płomyk płonie.

Zasypia wioska cała — wszelki ruch już ginie —
Zapada cisza wielka i spokojność błoga —
I wioska jest jak czarne, milczące świątynie,
W których wielką i cichą czuć obecność Boga.

II.

Wtedy — rząd białych mnichów do celi powraca —
Mnichów, co przez dzień cały spieszyli z pomocą
Nędzarzom, których ciężka wyniszczyła praca
I tym, co na barłogach z śmiercią się szamocą,

Tym, co konają brudni, nędzni, opuszczeni,
Których łzy nie żegnają, ni żale niczyje —
Nikt im oczu nie zamknie — ciała nie obmyje —
Zgniją nadzy — na polu — wśród trawy zieleni.

Żebrakom, co się topią nocą w jamie jakiej,
W błotnej bajurze — których cierpienia zniszczyły,
Którym głód szarpie trzewia — że nie mają siły
Dowlec się na swych kulach pod przydrożne krzaki.

I tak — przez czarne łąny idą mnisi bieli
W swych długich, lnianych płaszczach — przy gasnącej
Niby z biblijnych czasów — kiedy z woli Bożej [zorzy,
Chodzili po tej ziemi srebrzyści anieli.

III.

Nagle w wieczornej ciszy srebrzysty głos dzwonka
Jasnym i pełnym dźwiękiem w dali się odzywa
I przez czyste powietrze ponad wioskę spływa
I tysiącnie się echem gdzieś po polach błąka.

Zwiastuje on tę chwilę, kiedy szarym zmrokiem
Na jutrznię się zbierają nocną zakonnicy —
Śpiewając chórem pieśni w zacisznej kaplicy,
Badają głąb' serc swoich zimnym, ostrym wzrokiem.

Więc się schodzą na modły — i ci, którym życie
Nad ciężką pracą w polu spływa jednostajnie
I ci, co nad księgami siedzą pracowicie,
Zgłębiając ksiąg uczonych niedostępne tajnie.

Jedni, co życie pędzą w smutnej samotności,
Z bladą, mistyczną twarzą, zachwytnym spojrzeniem,
Inni znów, wychudzeni postem i cierpieniem
Wyciągają do Boga suche, wyschłe kości.

A ci, którzy wieczorem do cel powracali,
A którzy przez dzień cały spieszyli z pomocą
Nędzarzom, których troska i pragnienie pali
I tym, co na barłogach z śmiercią się szamocą,

Braciom swym szepcą z cicha, że w tej chwili właśnie
Może pod płotem jakim — może tu, w pobliżu,
Niejeden nędzny grzesznik bez modlitwy gaśnie —
Że wspólnie błagać trzeba Chrystusa na krzyżu,

By wejrzał na biedaków, których łyzy zniszczyły,
Którzy się ciemną nocą topią w jamie jakiej,
Którym głód i pragnienie odebrały siły,
By się dowlec na kulach pod przydrożne krzaki...

A wtedy zakonnicy chórem i pospoły
Zanoszą długie modły do Bożych ołtarzy —
A na zamglone oczy gasnących nędzarzy
Kładą miękkie swe dłonie srebrzyste anioły.

(Les Moines).

HEURE D'AUTOMNE.

Jakże czuję twą boleść, jesieni ma smutna!
Szum tych jodeł, co szarpie wichura okrutna,
Ten mech zeschnięty, rdzawy — te pożółkłe trawy,
Te liście krwawo-złote, co lecą na stawy —
Ten deszcz liści — łez moich — deszcz mój smutny,
[krwawy!]

Jakże czuję twą boleść, jesieni ma chłodna!
To rozpaczne zmaganie, co szarpie cię do dna,
Te krzaki — nędzne — drżące — gięte przez wicherę,
Co gałęzie swe wznoszą, niby ręce w górę —
Te gałęzie — te ręce — ręce me ponure!

Jakże czuję twój smutek, łzawa ma jesieni!
Coś skarży się i płacze — w oddali — wśród cieni —
Z jękiem i świstem ostrym coś się w cieniu żali
I rozdziera powietrze niby zgrzytem stali —
Te jęki — krzyki moje — co giną gdzieś w dali!
(Les Débaçles).

LES VIEUX CHÊNES.

Stare, olbrzymie dęby mroźną nocą
Gną się od wichrów z trzaskiem swych gałęzi,
Które, jak ręce olbrzymie z uwięzi
Chcąc się wydobyć, próżno się szamocą.

Dęby — posępne, groźne, jak upiory,
Jak jakieś czarne olbrzymie widziadła,
Które wichura wciąż szarpie zjadła
Z wyciem i piskiem rozpuszczonej sfory,

Ukrytym bólem i żałobą wioną,
Bo w nich się dziki duch Północy mieści —
Wlewa w nie swoje skargi i boleści
I konwulsyjnie wstrząsa ich koroną.

Ach! te ich skargi — te skargi ponure!
Najpierw — jęk cichy — zduszony, nieśmiały,
Jak gdyby chciały — a jednak nie śmiały
Zbudzić swym jękiem uśpioną naturę.

Potem — drżą całe z rozkoszy i trwogi,
Kiedy nadejście czują zawieruchy;
Potem — ryk straszny — przeciągły i głuchy,
Że bestye dzikie uciekają z drogi,

Kryjąc się z lękiem w oddalone gaje. —
Potem — znów chwila groźnej, niemej ciszy,
W której zniszczenie, śmierć i wściekłość dyszy —
I znowu orkan z nową siłą wstaje,

Że świat się cały — zda się — wali, łamie,
I że go wichry poszarpią na strzępy; —
Idzie ryk głuchy w najdalsze ostępy,
Niosąc zniszczenie, niosąc śmierci znamię. —

Dęby — igraszki wrogich smutnych losów!
Te ich konary, nagie, jak upiory
Gałęzie, z liści obdarte i kory
Od gromów, wichrów i od siekier ciosów!

Stare, olbrzymie dęby mroźną nocą
Gnąc się od wichrów z trzaskiem swych gałęzi,
Które — jak ręce olbrzymie, z uwięzi
Chcąc się wydobyć, próżno się szamocą,

Ukrytym bólem i żałobą wioną,
Bo w nich się dziki duch Północy mieści,
Wlewa w nie swoje skargi i boleści
I konwulsyjnie wstrząsa ich koroną.

(Les Soirs).

NOVEMBRE.

Białe gościńce poprzez pola biegą
Niby ramiona krzyża olbrzymiego,
Białe gościńce biegą na wsze strony,
Niby krzyż wielki, na ziemię rzucony —
Białe gościńce biegą długim sznurem
Pod niebem szarem, zamglonem, ponurem,
A przez żałobne aleje
Wicher szaleje.

Chylą się drzewa smutne i szalone,
Na których mroźny wicher siada. —
Drzewa — upiory — nagie — niezliczone,
Jak wszystkich świętych długa defilada.

Wiatr niemi na wsze strony targa,
Na wszystkie gnie je strony; —
I brzmi w ich szumie ból i skarga
I walka — i żal zduszony.

Święto umarłych — smutne święto —
Przyszedł Listopad — siada u ogniska
I grzeje dłoń swą — wychudłą, zziębniętą...
Na zimne mury wiatr się ostry ciska —

Rozbija się pod ścianą
I pędzi dalej — w dal nieznaną.

Och! — tych drzew nagich linia niezmierzona! —
Drzewa, co w ciemną dal gdzieś biegą,
Jak wszystkich świętych rząd długi i szary...
Drzewa, co nagie podnoszą konary,
Niby błagalnie podane ramiona
Hen — do Ukrzyżowanego
Co zawisł kędyś — w przestworze bez miary!

Listopad, w szarej, zbłoconej sukmanie,
W sam kąt się izby wciska przerażony —
I widzi z trwogą — przez szyby stłuczone
Nagich drzew ciągłe, straszne szamotanie
I widzi wichry — zimne — rozwydrzone,
Co pokładają drzewa na wsze strony.

Wicher i drzewa — upiory i święci
Wszystko to razem kłębi się i kręci
W jesienny wieczór — i w mojej pamięci
W jeden się obraz spływa
I w jeden chaos skłębiony,
Kiedy odezwą się dzwony,
A dźwięk ich rozjęczony
Na modły za zmarłych wzywa.

Listopad siada w kącie, koło pieca
I słabą lampkę z mozołem roznieca,

Lampkę na zimę — długą — uciążliwą —
Listopad płacze — drżący i skostniały,
Chcąc zmiękczyć łzami czas długi, ospały,
Co się tak wlecze leniwo !...

A tam — zmrok szary na ziemię się zlewa —
Wszystko się mąci — wiatr — upiory — drzewa,
I ich konary nagie, pokręcone,
Które wiatr miota w coraz inną stronę, —
A tam gościńce białe w dali biega,
Niby ramiona krzyża olbrzymiego —
A tam — gościńce biega we wsze strony,
Niby krzyż wielki, na ziemię rzucony !

GEORGES RODENBACH

GEORGES RODENBACH

1855 – 1898.

Bibliografia :

Le Foyer et les champs.

Les Tristesses.

La Mer élégante.

La Jeunesse blanche.

Du Silence.

Les Vies encloses.

Le Miroir du ciel natal.

(CHARPENTIER, LEMERRE).

O VILLE, TOI MA SOEUR...

Miasto moje! – ciche i żałobne,
A do duszy mojej tak podobne!
Ponad tobą w górze jęczą dzwony
Za twą sławą; – port twój opuszczony –
Kędy niegdyś się statki i łodzie
W jego cichej przeglądały wodzie,
Nie zawita żaden żagiel wzdęty,
Jak miłością łono falujące.
Cisza martwa – tylko złote słońce
Snop promieni ciska w wód odměty.
Znikło wszystko. – Milczące laguny
Brudny porost i trawa przysłania –
Czarne fale wiatr tylko zagania
Jakby chciał je układać w całuny. –
Miasto moje! – ta woda stojąca,
Której statek żaden nie poruszy,
Jakżeż do mej podobna jest duszy,
Której wspomnień fala nie potrąca!

□ □ □

Lecz, o miasto! – w twojej czarnej wodzie
Pustej, cichej, jak i moje życie,
Jakże pysznie przy słońca zachodzie
Fala niebios wypieszcza odbicie!

Znikły łodzie i statki. — Lecz zato
Jakże fala twa w słońcu się mieni
Grą kolorów, żywą i bogatą —
Od obłoków — cieni i promieni —
Lub zachodnią łuną się czerwieni!
Że ten spokój i cisza się mieści
W tobie, miasto me, — i w duszy mojej —
Więc nas niebo w cudne barwy stroi
I wizyami zachwytnemi pieści.

(Du Silence).

JEAN MORÉAS

JEAN MORÉAS

ur. 1856.

Bibliografia :

Les Syrtes.

Les Cantilènes.

Le Pèlerin passionné.

Poésies.

Les Stances.

(VANIER, BIBLIOTHÈQUE ARTISTIQUE ET
LITTÉRAIRE, MERCURE DE FRANCE).

NOCTURNE.

Stuk, stuk, stuk — cieśla młotkiem kuje,

Stuk, stuk, stuk — trumnę mi gotuje.

»Uściel mi trumnę, przyjacielu,
Zbij trumnę z mocnych desek wielu,
Uściel mi wielkie, mocne łożę,
Bo w niem mą miłość na sen złożę«.

Stuk, stuk, stuk — cieśla młotkiem kuje,

Stuk, stuk, stuk — trumnę mi gotuje.

»Białym jedwabiem wyściel całe,
Błyszczącym, jak jej zębki białe,
Ubierz je w wstęgi — przystroj w wianki,
Modre — jak oczy mej kochanki«.

Stuk, stuk, stuk — cieśla młotkiem kuje,

Stuk, stuk, stuk — trumnę mi gotuje.

»Nad czystą wodą, przy ruczaju,
W cienistym gaju, chłodnym gaju,
Kiedy kukułki się wołały,
Obce ją usta całowały«.

Stuk, stuk, stuk — cieśla trumnę kuje,

Stuk, stuk, stuk — trumnę mi gotuje.

»Uściel mi trumnę, przyjacielu,
Zbij trumnę z mocnych desek wielu,
Uściel mi wielkie, mocne łożę,
Bo w nie mą miłość na sen złożę!«
(*Les Cantilènes*).

UNE JEUNE FILLE PARLE...

Nie trwóż się dziewczę – kminek polny
Mówił – on zdradzić cię niezdolny –
Powróci czuły – rozkochany.
– Ot – kminek jako kłamca znany!
Zmiłuj się Boże nad mą duszą!

Pierwiosnek rzecze: Dziewczę płocze,
Nie wierz ty jemu ani trochę,
Bo cię porzuci na ostatku!
– Czemuz tak późno mówisz kwiatku!
Zmiłuj się Boże nad mą duszą!

Nie czekaj – rzekła macierzanka –
Inna go tuli już kochanka!
– Ach, biedne, smutne kwiatki moje,
Wami ja włosy me ustroję..
Zmiłuj się Boże nad mą duszą!
(*Le Pèlerin passionné*).

EDMOND HARAUCOURT

EDMOND HARAUCOURT

ur. 1857.

Bibliografia :

L'ame nue.

Seul.

Les Ages.

L'Espoir du Monde.

(LEMERRE, FASQUELLE).

LE VIEUX CHRIST.

Gdzieś u stóp czarnej milczącej epoki
Żałośnie z dali krzyczy biała mewa ; —
Gasnąca zorza krwawe blaski zlewa
Ponad nadbrzeżne — puste — żółte stoki.

Pod niebem czarnem, gdzie szare obłoki,
Wiatr zwolna pędzi i w kłęb zbity zwiewa,
Wśród krzewów nędznych — z nad skały wysokiej
Chrystus wyciąga ręce z krzyża drzewa,

Co stoi czarny — spruchniały — schyłony.
Chrystus samotny — twarz swoją pobladłą
Schyla nad morza ciemnego zwierciadło :

Lecz w głębi wody cichej i uśpionej
Własnej odbicie widzi tylko twarzy
I smutek wielki samotnych nędzarzy.

ALBERT SAMAIN

ALBERT SAMAIN

ur. 1858 — um. 1900.

Bibliografia:

Au Jardin de l'Infante.

Aux Flancs du vase.

(MERCURE DE FRANCE).

LE SACRE.

Rozkołysały się dzwony spiżowe,
Głosząc nadejście chwili upragnionej —
Z dali ryk armat dobiega stłumiony,
I szumią wzdęte sztandary pułkowe.

Cesarz splótł ręce i pochylił głowę —
Wszedł Papież — morzem światła otoczony —
Tłumia pierścienie jego brylantowe
Połysk trzymanej, w krzyż zdobnej, korony

»Synu!« rzekł Papież... i zcichły organy
Wszyscy w milczeniu pochylili twarze —
Po nawie przebiegł dreszcz dziwny — nieznany —

I wśród tej ciszy, zwycięski Cezarze,
Tylko gdzieś w kącie jakaś starowina
Klęcząc — swojego opłakuje syna.

(*Au Jardin de l'Infante*).

CLÉOPATRE.

I.

Na wieży wyniosłej, obronnej — na szczycie
Spoczęła królowa w złocistej koronie —
Z kryształu czarowne podnoszą się wonie
I miłość w jej serce przelewa się skrycie.

Niedbale na miękkie opadła obicie —
Przymknięta źrenica namiętą skrå płonie —
I kolie złociste na śnieżnem drżą łonie
Spragnionem i drżącym w miłosnym zachwycie.

Na mury i wieże zmrok pada różany
I wszystko nieznacznie cień miękkiej spowija —
Nad Nilem, nad sennym, płaczą krokodyle —

Królowa rozpuszcza na wiatr włos rozwiany
I czeka stęskniona — by ręka ją czyja
Miłośnię objęła na jedną choć chwilę.

II.

Spokojne Nilu brzegi w milczeniu śpią głuchem —
Kleopatra tą nocą, od gwiazd wysrebrzoną
Wstaje nagle — roztrąca służbę swą stłoczoną
I z swych szat się obnaża zmysłowym odruchem.

Tą nocą — w tem powietrzu — ciężkiem, ciepłym, suchem,
Zadrżało za miłością jej dziewicze łono —
Drży cała, za miłością tęskni wymarzoną,
Rozkoszując się wiatru lubieżnym podmuchem.

Stoi — w oczach jej płoną zorze dziwnych blasków,
Bo chce, aby tą nocą spłynął między ludzi
Zapach jej dziewiczego, pieszczonego ciała —

I oto Sfinks uśpiony wśród pustyni piasków
Ze swych odwiecznych marzeń z zachwytem się budzi
I oto ożywiła się pustynia cała.

(Au Jardin de l'Infante).

XANTHIS.

Od wiatrów porannych drżą pola i łąny,
Po wzgórzach się snują mgły białej tumany;
A słońce przystraja w ognistą barw tęczę
Rozsnute po drzewach niteczki pajęcze.
Gdzie czystej krynicy wiatr gładzi kryształ,
Tam Xanthis, zrzuciwszy szaty i sandały,
Wspierając się ręką o pień brzozy białej,
W zwierciadle się wody przegląda schylona.
Włos długi na białe jej opadł ramiona —
I patrzy z uśmiechem w swych wdzięków odbicie.
Podziwia swe ciało w piękności rozkwicie —
I biodra swe smukłe — i rękę toczoną —
I kibić bez skazy — i śnieżne swe łono —
I ręką się drobną wstydliwie osłania.
Wtem nagle — gdzieś w lesie — krzyk ostry się zrywa —
I Xanthis pobladła — zadrżała jak łąnia —
Bo widzi, jak w wodzie znagła się wyłania
Poza nią Satyra twarz brzydka, złośliwa.

(Aux Flancs du Vase).

MAURICE MAETERLINCK

MAURICE MAETERLINCK

ur. 1862.

Bibliografia :

Serres Chaudes.

Douze chansons.

(VANIER, LACOMBLEZ).

CHANSON.

Trzydzieści lat go, o siostry
Szukam wytrwale —
I wciąż napróżno, o siostry,
Lecz się nie żalę...

I od szukania, o siostry,
Stopy mię pieką —
Wciąż był koło mnie, o siostry,
A wciąż daleko...

Już wieczór smutny, o siostry,
Kona powoli —
Zdejmcie sandały mi siostry, —
Dusza mię boli...

Lecz wyście młode, — więc siostry
Kostur mój bierzcie,
W świat idźcie, aż go o siostry
Znajdziecie wreszcie...

(*Douze Chansons*).

CHANSON.

Pocóż te światła płonące!
— Tam w sadzie słońce jaśniej!
Pocóż te światła płonące,
Przez szpary wciska się słońce,
Na sad otwórzcie wierzeje!

— Ach próżno — kluczy nie mamy,
Bo klucze spadły nam z wieży,
Zginęły klucze od bramy,
Czekać nam, czekać należy,
Dni przyszłych czekać należy...

Klucze zgubiły się w borze —
Dni przyszłe bramę otworzą,
To bór wokoło tak gorze
Nie słońce, — liść suchy w borze
Tak płonie gasnącą zorzą...

— Dni przyszłe siły nie mają,
Dni przyszłe trwoga ogarnie,
Dni przyszłe nie zawitają,
Dni przyszłe marnie skonają,
My także zginiem tu marnie...

(Douze Chansons).

HENRI DE RÉGNIER

HENRI DE RÉGNIER

ur. 1864.

Bibliografia :

Lendemain.

Apaisement.

Sites.

Episodes.

Poèmes anciens et romanesques.

Tel qu'en Songe.

Arètbuse.

Les Jeux rustiques et divins.

Les Médailles d'Argile.

La Cité des Eaux.

La Sandale ailée.

(VANIER, MERCURE DE FRANCE).

LE VASE.

Dzwoni mój młotek przez jasne powietrze —
A wzrok mój w dal się błąka,
Gdzieś — kędy szemrze strumyk mały,
Gdzie szumią lasy, szepce łąka,
Aż pod niebiosą z czystego lazuru...
Aż kiedy niebo z padającym zmrokiem
Coraz ciemniejsze było — coraz bledsze,
Z zadowoleniem głębokiem
Rzuciłem młotek, którym przez dzień cały
Ciosałem w bryle marmuru
Wazon, — któremu ciosy mego młotka
Nadać się starały
Formę i wdzięki.

Wazon, ciosany z twardej bryły,
Rósł w oczach — już się rysuje
Jego sylwetka wysmukła i wiotka —
Wtedy odbiegły mię siły —
Bezczynn timer stoję — nie śmiać wziąć do ręki
Dłuta i młotka.

Gdzieś z dala
Szemrze i płacze sennych wód kaskada —

Lub w sadzie
Owoc dojrzały
Z hałasem po gałęziach spada —
I znowu cicho. — Czasem wiatru fala
Woń dziwnych kwiatów na czoło mi kładzie —
To znowu słyszę jakiś szept nieśmiały —
Czasem, gdy usnę przez południe letnie,
Słyszę z oddali — zda się — ciche fletnie.

Aż kiedyś zrana,
Poprzez gąszcz zbity i złoty
Dojrzałem Pana —
Ciężkiego, kosmatego Pana —
I jego — harce — figle — skoki — psoty. —
Czasem znów siadał na głazie u drogi,
Bawiąc się motylem, nadzianym na rogi.

Raz znów widziałem,
Jak tuż przy mnie prawie
Centaur przez fale przepływał wzburzone —
Woda po cielsku jego ociekała całem —
Wszedł, wietrząc, między trzciny, na brzeg śliski,
Zarżał — i wrócił wpław na drugą stronę.
Nazajutrz w mokrej odnalazłem trawie
Kopyt wyraźne odciski...

Czasem — w półcieniu
Z dała mi nimfy mignęły się płocze,
Piękne i nagie, niosąc kwiatów pęki...

Aż raz — trzy nimfy spotkałem u wody
I jedna rzekła: »Spojrz na moje wdzięki,
Na smukłą kibić mą, rzeźbiarzu młody,
I próbuj oddać mą postać w kamieniu.
Przypatrz się trochę,
Jak moje siostry tu nad wodą
Tan zawioda,
Krag świetlany
W zgodnym chórze
Rozśpiewany —
I spróbuj tych czarów tysiące
I te śpiewy i te tany
Uwiecznić w zimnym marmurze«.

I ucułem na twarzy usta jej gorące.

A wtedy gaje, łąki i las cały
I pola dziwnie zadrżały —
Żywszym strumieniem popłynęła rzeka —
A nimfy, zgodnie splótłszy razem dłonie
Zawiodły tany. —
Kosmate Fauny wylazły z gęstwiny,
Przez puste błonie
Zabrzmiały dźwięki fujarki,
Centaury pędem przybiegły z daleka.
Migają w tańcu — to faunów czupryny,
To znów centaurów grube, końskie karki.
To znowu Faun kaleka,
Przez pszczoły pokąsany

Pędzi na Centaura grzbiecie...
Wszystko to goni się i tłoczy,
W zawrotnym pędzie ucieka,
Śmieje się – gniecie –
A ja z daleka
Te tajemnicze płasy natury
Zakuwam w zimne marmury.

Ciepłym oddechem ziemi upojony
Rzeźbię w marmurze ten taniec szalony
A wokół czuję woń odurzającą
Winnej jagody –
Pot i wyziewy –
Rżenie Centaurów – krzyki i śmiechy,
To znów nimf ciepłe oddechy,
Płasy i śpiewy. –
I w głowie mi się mąca
Te ich zawrotne korowody
I tany.

Ze zmrokiem – wyczerpany
Przymknąłem oczy.

I szal ustąpił; -- lecz dzieło skończone –
I oto wazon stoi w pełni krasy
O smukłym, równym, klasycznym konturze.
A wkrąg po bokach, zakłęte w marmurze
Wiją się w tańcu szalonym, zawrotnym,
Którego echa biegna gdzieś na lasy,

Centaury ciężkie, – to znów Faun kosmaty,
To nimfy wodne – to grona i kwiaty.
Wszystko jak we śnie kręci się przedemną;
A ja samotny w tę noc długą ciemną
Ze łzami żegnam te chwile wyśnione,
Za tem zjawiskiem tęskniąc niepowrotnem.
(Les Jeux rustiques et divins).

ODELETTE.

O mej miłości nikt nie wie —
Chyba ta rzeczka jedyna,
Co w gaju płynie. —
O mej miłości nikt nie wie —
Chyba te wiatry swawolne,
Co szumią w drzewie, —
O mej miłości nikt nie wie —
Chyba jedynie
Lotna ptaszyna
Lub echa polne.

Bo jeślim kochał — to zaiste
Tylko twe śliczne oczy,
Oczy ogniste —
Bo jeślim kochał — to zaiste
Tylko twe usta czyste, —
Bo jeślim kochał — to twe ciepłe ciało
I dłoń twą miękką, białą. —
I z słodkiem utęsknieniem
Za twoim biegnę cieniem.
(Les Jeux rustiques et divins).

ÉPHRAÏM MIKHAËL

ÉPHRAÏM MIKHAËL

1866 — 1890.

Bibliografia :

L'Automne.
(LEMERRE).

EFFET DE SOIR

Szliśmy jesienną smutną zimną nocą
Wzdłuż milczącego czarnej rzeki brzegu —
Latarnie, w długim biegnące szeregu,
Niby olbrzymie źrenice migocą.

Od rzeki płynie wilgoć przenikliwa,
Dźwięk głosów naszych tłumy — dusi — wchłania,
Smutek jesienny w serca nasze wpływa,
Niosąc tęsknotę i trwogę i łkania. —

Pod czarnem niebem rzeka pluszcze z dala,
Niby olbrzymia, roztopiona lawa, —
A na mą duszę — pół sen, a pół jawa,
Napływa wspomnień i zwątpienia fala.

Ze wspomnień — miłe żadne nie zagości —
Przyszłość — nieznana — niczem mię nie nęci —
Ach — chciałbym wszystkie wspomnienia przeszłości
Pogrążyć, stracić w morzu niepamięci.

Patrzac na światel drżących szereg długi,
Co biegną brzegiem, niknąc gdzieś w oddali,
Na ich odbicia drżące w czarnej fali,
Niby też jakich świetlne, złote smugi, —

Myślę, że może — gdzieś w niebios zakątku
Bożek, którego nuda wieczna gnębi
Życia bez kresu — bez końca, początku,
Zlewa łązy złote do wód czarnej głębi.

TRISTESSE DE SEPTEMBRE.

Gdy w nagich dębach wiatr jęczy żałosny —
Ach! — za minioną nie płaczę jesienią,
Lecz z trwogą przyszłej oczekuję wiosny,

Co świat znów świeżą okryje zielenią; —
I żal mi lasów — tych czarnych kolosów,
Które się z wiosną znów liściem ocienia.

Boć tak od wieków już — wyrokiem losów
Wiosna powraca, w świeże strojna wdzięki
Rozkwitłych kwiatów i złocistych kłosów;

I ten sam wiatru szept miły i jęki,
Te same wonie zbudzone na nowo,
I pocałunki te same — i męki.

Dzisiaj — pod szronu powłoką lodową
Na sen się lasy kładą krótkotrwałe. —
I znów nad lodu szybą kryształową

Nad martwe pola, w śnieg spowite białe
Wiosna powróci — jak nieubłagane
Widmo — i zbudzi znów na śmierć świat cały!

Och — nowe słońca marzę i nieznane!

FRANCIS JAMMES

FRANCIS JAMMES

ur. 1868.

Bibliografia:

Six sonnets.

Vers.

De l'Angelus de l'Aube à l'Angelus du Soir.

Le Poète et l'Oiseau.

Le Deuil des Primevères.

Le Triomphe de la Vie.

Clairières dans le Ciel.

(MERCURE DE FRANCE).

JE SAIS QUE TU ES PAUVRE.

Wiem, że żądasz niewiele,
Znam twój ubiór skromniutki —
I jam biedny — me smutki
I ból do stóp ci ścielę.

Lecz z twą skromną sukienką
Nad inne cię przenoszę;
Dziwne czuję rozkosze,
Gdy mię dotkniesz swą ręką.

Równie skromne jak szaty
Są i marzeń twych roje:
Starczą piosnki ci moje,
Pocałunki i kwiaty.

Bo ci książki kazały
Całą wierzyć w to duszą,
Że w miłości być muszą
Gęste knieje i skały.

Że z miłością się łączy
Urok wiosny w naturze —
Wokół zbierać chcesz róże,
Szukać malin wśród pnączy

Wiem, że żądasz niewiele,
Znam twój ubiór skromniutki —
I jam biedny — me smutki
I ból u stóp ci ściełę.

ANNE OSMONT

ANNE OSMONT

ur. 1872.

Bibliografia :

Pantins et silhouettes.
Ebauches.

L'OMBRE.

1.

Spójrz — świeży, czysty ranek świta,
Dzień wstaje — jeszcze senny, blady,
Już zorza krwawe znaczy ślady,
Już ją skowronek piosnką wita.

I już zbudziły się owady
I kwiatek polny już rozkwita —
Już z ulów pszczółka pracowita
Na ukwiecone złata sady.

Lśni srebrna rosa — idźmy w drogę —
Pójdziem daleko, sami — dwoje,
W cień świeży lasu cię powiodę.

Znajdę ci czyste, świeże źródło,
Gdzie skąpiesz twoje ciało młode —
Dam ci miłości chwile błogie.

Idziemy — szczęśni i weseli,
Po polach mgła się biała ścieli — —
Lecz wnet wesołość ma upada :
Ktoś się za nami cicho skrada.

II.

Czasami z trawy konik polny skoczy
I wnet przed skwarem skryje się w burzany –
Poprzez gościniec, w światłości skąpany,
Sznur czarnych mrówek na zdobycze kroczy.

W upalnym słońcu puste błyszczą łąny,
Czasem się ozwie świerszcza głos urwany. –
Spocznijmy – bladeść twoje lica mroczy,
Chodźmy, chłód lasu niechaj nas otoczy.

Siądziem nad brzegiem jeziora sennego,
Którego lilie i szuwary strzegą –
Z ziół biją wokół wonie słodkie, zdradne – –

Chodź – z oczu twoich myśli ci odgadnę,
I nad zwierciadłem wody tajemniczem
Dam ci mą miłość – przed bogów obliczem.

Gdzieś w głębi lasu śmieje się najada,
Widząc w miłosnem omdleniu nas dwoje...
Nie patrz tak w wodę – bo jakaś twarz blada
Za tobą schyla się – chodź – ja się boję!

III.

Ku złotym idziem chmurom, gdzie słońce zapada –
Po łąkach pachnie świeże – wonne – miękkie siano,
A po rowach przydrożnych, po siołach – pod ścianą
Cień łagodny się zwolna, nieznacznie układa.

Czerwieni się krwią malin wargą twoja blada –
Jednak idziesz bez śmiechu – i wolniej niż rano. –
Nad zachodzącą zorzę, błękitem przetkaną,
Patrz – już się noc spokojna, tajemnicza skrada.

Na fioletowe łąki smukłych pihii szczyty
Rzucają wydłużony cień czarny i miękki,
Z pół wieje dziwny smutek i tęsknota cicha.

Gdzieś w oddali fujarki pastuszej drżą dźwięki. –
O czym myślisz? – Wygasły miłosne zachwyty –
Niewidzialną odczuwam dłoń, co nas odpycha.

Patrz – za nami cień jakiś czarny się pochyla –
Co za widmo nas ściga? – Czy kochanków cienie,
Które jakieś miłosne złączyło wspomnienie?

Coś cicho płacze – może to prześniona chwila –
A może miłość – smutna – złudna, jak cień drżący,
Którą nasze uściski zabiły – niechcący?

HENRY BATAILLE

HENRY BATAILLE

ur. 1872.

Bibliografia:

La Chambre blanche.

(MERCURE DE FRANCE).

PAR LES VITRES GRISES...

Patrzę przez szyby zamglone — na łany,
Pada jesienny zmrok, szary, głęboki.
Na pustej drodze słyszać czyjeś kroki —
Wraca przez pola wędrowiec zbłąkany.
Spiesz się wędrowcze, co wracasz z daleka!
Patrz — stoją puste już senne pastwiska —
Tam, dokąd wracasz, już cię nikt nie czeka,
Już drzwi zamknięte — i ogień nie błyska.
Spiesz się! — od pola wiatr z hałasem spada,
Niosąc gwar, szmery i szepty stłumione —
Wokoło światła wszystkie już zgaszone...
To jesień idzie zziębnięta i blada,
Przykucła w kącie na słomie w świetlicy...
Wiatr z świstem hula w zmarłej winnicy.

Przy tym jesiennym, przejmującym chłodzie
Nawet topielców trupy, śliskie, sine,
Co się na czarnej kołysały wodzie,
Na dno się same nurzają w głębinę.

LA FONTAINE DE PITIÉ...

Czyliż w naszych strapieniach nie jest to ośłoda,
Wiedzieć, że gdzieś w kąciku łzy się czają skrycie,
Łzy nasze – przyjaciółki, co przez całe życie
Nigdy nas nie opuszczą – nigdy nie zawiodą.
Łzy, co każdy się uczy poznawać tak młodo!

Jakiż urok ma dziwny ta łza niezawodna!
Ach! dziecię, nie roń ty ich za lada przyczyną,
Bo ich źródło się kiedyś wyczerpie aż do dna,
I może – nieopatrznie — do ostatniej spłyną.
A przecież ta ostatnia czegoś więcej godna!

Ach! — tego ukojenia, co spływa ze łzami,
Czar słońca, wiosny, kwiatów zastąpić nie w stanie.
Toż my je od tak dawna i tak dobrze znamy
Te łzy słodkie, na każde gotowe wezwanie!
Toż i łzy, gdy je ronim, płaczą też za nami.

FERNAND GREGH

FERNAND GREGH

ur. 1873.

Bibliografia:

La Maison de l'Enfance.

La Beauté de vivre.

Les Clartés humaines.

L'Or des Minutes.

(FASQUELLE, CALMAN LÉVY).

MENUET.

Menuet — brzmia ciche tony,
A wzrok mój rozmarzony
Łza zmaça —
Ten taniec swą rzewną nutą
O przeszłość łzami zasnutą
Potrąca.

Słabiutki dźwięk klawikordów,
Leciutkich szereg akordów
Brzmi mile, —
Niby obrazy świetlane,
Na płótno szare rzucane
Na chwilę.

O piosnki — łzami spowite,
Troski — prawdziwe — ukryte —
Tajone —
Łzy, które w chwili rozstania
Wzbierają — tęskne szlochania
Zduszone !...

Ten taniec — miły, wesoły,
A rzewny — duszę na poły
Mi targa.
Bo jęczy w nim na przemiany
Płacz cichy — to śmiech urwany —
To skarga.

(La Maison de l'Enfance).

LOUIS PAYEN

LOUIS PAYEN

ur. 1875.

Bibliografia:

A l'Ombre du Portique.

Les Voiles blanches.

Persée.

(MERCURE DE FRANCE).

HÉRODE.

Herod pozostał sam w olbrzymiej sali.
Z fałdów zasłony i draperyi miękkiej
Z cicha, zdradziecko noc się czarna skrada.
Cisza królewska — tylko gdzieś w oddali
Drżą jeszcze fletów i cymbałów dźwięki.
W sali, gdzie lampek tylko kilka płonie,
Zmrok coraz grubszy zwolna się układa,
Rzucając długie cienie na dywany — —
Tetrarcha czoło w blade kryje dłonie,
A poprzód oczy — błędne — nieruchome,
Stają mu znane, straszliwe widziadła:

»Czemuż twe oczy miłosne, Salome,
Tę miłość straszną zbudziły w mem łonie!
Dziś się na klęczkach u stóp twoich korzę —
A przecież kiedyś, kiedym w oczy twoje
W te oczy patrzył, zdradliwe jak morze,
Lęk zdjął mię straszny — i zgroza opadła
I drżałem — niby wędrowiec zbłąkany
Na widok puszczy, milczącej, nieznanej
Lecz ja zwycięzę te czary obłudne
Twojego ciała! — Silne ręce twoje
Królewskie, złote odkryły mi czary —
Milsze mi one, niż pełne puhary —
Więc ich trucizną niechaj się upoję!

Pod niebem czarnem i burzliwem — mary
Ku nocy krwawej, strasznej pędzą błędne.
Oto, Salome, twoja ręka biała
Widziało śmierci pod mój dach przyzwała
I oto miecz się krwią świętego broczy
I zmiłkł na zawsze jego głos proroczy!
O wróć Salome — spojrzuj, dzień już kona —
Niech mię twój taniec zachwyci zmysłowy,
Obnaż swe biodra, piersi i ramiona,
Niech czuję zapach twych bujnych warkoczy —
Wróć — niech ma ręka w miłosnym uścisku
Znów się ze drżeniem wyciągnie ku tobie —
Stanij — wspaniała — przy pochodni błysku,
Niby kwiat pyszny na spróchniałym grobie!»

Tetrarcha szłocha na klęczkach. Z rozpaczą
Bije zimnemi rękami o ścianę.
Wtedy się przed nim zjawia, krwią oblane
Widziało straszne — odrąbanej głowy —
Usta zamknięte — blade — wzrok matowy,
Nieme i groźne — tylko krwi kropelki
Na białą szyję ciekąc — zda się — płaczą. —
I gdy nareszcie noc swój płaszcz roztoczy,
Pochodnie gasną, ruch ustaje wszelki, —
Złamany własną trwogą i niemocą
W olbrzymiej sali, w cieniów kir zasnutej
Herod, przez straszne trapiiony wyrzuty
Z nikczemnej trwogi drży całą tą nocą.

(À l'Ombre du Portique).

MARCEL ROLAND

MARCEL ROLAND

ur. 1879.

Bibliografia :

Les Insomnies.

(OLLENDORF

JÉSUS.

Grzesznicom niesie słowa przebaczenia,
Miłości uczy dla całego świata,
W słowie ma słodycz – to znów gromów brzmienia,
Biała go kryje, czysta jak śnieg szata.

W każdym spotkanym widzi swego brata,
Cierpiącym niesie słowa ukojenia,
A za nim rzesza niezliczona bieży...
I od kapłanów za to i żołnierzy

Którzy nauki tej pojąć szalonej
Nie mogli – został za to przygwożdżony
Do sromotnego krzyżowego drzewa !

I odtąd – kiedy noc ziemię ogarnie
Jezus łązy gorzkie wezbrane wylewa,
Popod kościoły chodząc i kasarnie.

TRESC:

LECONTE DE LISLE										STR.
LA VÉRANDA	::	::	::	::	::	::	::	::	::	5
LA PRAIRIE	::	::	::	::	::	::	::	::	::	7
LES ÉLÉPHANTS	::	::	::	::	::	::	::	::	::	9
LE PARFUM IMPÉRISSABLE	::	::	::	::	::	::	::	::	::	11
ANDRÉ LEMOYNE										
VIEUX RÊVES	::	::	::	::	::	::	::	::	::	15
CHEMIN PERDU	::	::	::	::	::	::	::	::	::	16
THÉODORE DE BANVILLE										
FILLETTE	::	::	::	::	::	::	::	::	::	19
VIENS	::	::	::	::	::	::	::	::	::	20
SULLY PRUDHOMME										
LES STALACTITES	::	::	::	::	::	::	::	::	::	23
LES DANAÏDES	::	::	::	::	::	::	::	::	::	24
LE GUÉ	::	::	::	::	::	::	::	::	::	25
FRANÇOIS COPPÉE										
LE CABARET	::	::	::	::	::	::	::	::	::	29
LE LYS	::	::	::	::	::	::	::	::	::	30
RITOURNELLE	::	::	::	::	::	::	::	::	::	31
LA BÉNÉDICTION	::	::	::	::	::	::	::	::	::	32

JOSÉ-MARIA DE HEREDIA

STR.

SOIR DE BATAILLE :: :: :: :: :: :: :: ::	39
LE CHEVRIER :: :: :: :: :: :: :: ::	40
L'ENLEVEMENT D'ANTIOPE :: :: :: :: :: :: ::	41
LA FILEUSE :: :: :: :: :: :: :: ::	42

PAUL VERLAINE

LES INGÉNUS :: :: :: :: :: :: :: ::	45
MON RÊVE FAMILIER :: :: :: :: :: :: ::	46
COLLOQUE SENTIMENTAL :: :: :: :: :: :: ::	47
MON DIEU M'A DIT... :: :: :: :: :: :: ::	48

ÉMILE DODILLON

L'APÔTRE :: :: :: :: :: :: :: ::	53
----------------------------------	----

JEAN ARTHUR RIMBAUD

LE DORMEUR DU VAL :: :: :: :: :: :: ::	57
--	----

ROBERT DE MONTESQUIOU

»MORTUUS IGNOTUS« :: :: :: :: :: :: ::	61
--	----

ÉMILE VERHAEREN

RENTREE DES MOINES :: :: :: :: :: :: ::	65
HEURE D'AUTOMNE :: :: :: :: :: :: ::	69
LES VIEUX CHÊNES :: :: :: :: :: :: ::	70
NOVEMBRE :: :: :: :: :: :: ::	72

GEORGES RODENBACH

O VILLE, TOI MA SOEUR... :: :: :: :: :: ::	77
--	----

JEAN MORÉAS

NOCTURNE :: :: :: :: :: :: ::	81
UNE JEUNE FILLE PARLE... :: :: :: :: :: ::	83

EDMOND HARAUCOURT

STR.

LE VIEUX CHRIST :: :: :: :: :: :: ::	87
--------------------------------------	----

ALBERT SAMAIN

LE SACRE :: :: :: :: :: :: ::	91
CLÉOPATRE :: :: :: :: :: :: ::	92
XANTHIS :: :: :: :: :: :: ::	94

MAURICE MAETERLINCK

CHANSON :: :: :: :: :: :: ::	97
CHANSON :: :: :: :: :: :: ::	98

HENRI DE RÉGNIER

LE VASE :: :: :: :: :: :: ::	101
ODELETTE :: :: :: :: :: :: ::	106

ÉPHRAÏM MIKHAËL

EFFET DE SOIR :: :: :: :: :: :: ::	109
TRISTESSE DE SEPTEMBRE :: :: :: :: :: ::	111

FRANCIS JAMMES

JE SAIS QUE TU ES PAUVRE :: :: :: :: :: ::	115
--	-----

ANNE OSMONT

L'OMBRE :: :: :: :: :: :: ::	119
------------------------------	-----

HENRY BATAILLE

PAR LES VITRES GRISES... :: :: :: :: :: ::	125
LA FONTAINE DE PITIÉ... :: :: :: :: :: ::	126

FERNAND GREGH

MENUET :: :: :: :: :: :: ::	129
-----------------------------	-----

LOUIS PAYEN

STR.

HÉRODE :: :: :: :: :: :: :: :: :: :: 133

MARCEL ROLAND

JÉSUS :: :: :: :: :: :: :: :: :: :: 137

300—

2032/3018

58513

ODBITO W DRUKARNI
ALEKSANDRA RIPPERA
W KRAKOWIE

Григорьев

Лозакон
Семёнов

podręcznik
HUGO BERGER

PODRĘCZNIK
JĘZYKA NIEMIECKIEGO
Z KLUCZEM

KURS ELEMENTARNY

WYDANIE CZWARTE PRZEJRZANE I UZUPEŁNIONE

Biblioteka Pedagogiczna w Radomiu
nr inw.: K - 58524

BGZs 58524

KRAKÓW
GEBETHNER I WOLFF

1 9 4 0

GZ

58524

803.0(075)

WSZELKIE PRAWA ZASTRZEŻONE

SPIS RZECZY

	Str.
Od wydawnictwa	5
Wstęp	
I O języku niemieckim	7
II Alfabet i pismo niemieckie	8
III Wymowa	9
IV Akcent.	11
V Zasady pisowni	12
Lekcja 1. Rodzajnik nieokreślony. Czas terażn. od haben	15
„ 2. Rodzajnik określony. Rodzaj rzeczowników. Forma pytająca czasu terażn. od haben .	17
„ 3. Czas terażn. od haben z przeczeniem. Mein itd.	19
„ 4. Czas terażn. od fein. Przymiotnik	20
„ 5. Słaba odmiana czasowników: czas terażniejszy	22
„ 6. Rzeczownik. Odmiana słaba rzeczowników rod- zaju męskiego	24
„ 7. Czas przeszły niedok. od haben. Ich, unser itd.	27
„ 8. Odmiana mocna rzecz. rodz. męskiego, grupa I.	28
„ 9. Czas przeszły niedok. od fein. Tryb rozkazujący	30
„ 10. Odmiana mocna rzecz. rodz. męskiego, grupa II.	32
„ 11. Czasowniki nieregularne: müssen i sollen . .	34
„ 12. Odmiana mocna rzeczowników rodz. żeńskiego. Zaimki dzierżawcze	37
„ 13. Odmiana słaba rzeczowników rodz. żeńskiego. Siefer, bieser, bieses	40
„ 14. Słaba odmiana czasowników: czas przeszły niedokonany. Odmiana zaimków osobi- stych: liczba pojedyncza.	41
„ 15. Odm. mocna rzeczow. rodz. nijak., grupa I. .	44
„ 16. Odmiana przymiotników a) z rodz. określ. .	45
„ 17. Czas przeszły dokonany od haben i fein. Od- miana zaimków osobistych: liczba mnoga	48
„ 18. Mocna odm. rzeczow. rodz. nijak., grupa II. . Odmiana mieszana. Czasowniki nieregu- larne können i wollen.	50
„ 19. Odmiana przymiotnika b) z rodzaj. nieokreśl- nym c) bez rodzajnika. Przyimki, rządzące przypadkiem trzecim i czwartym	52
„ 20. Mocna odmiana czasowników: klasa I. Od- miana zaimka wskazującego, względnego i pytającego	56
„ 21. Stopniowanie przymiotników i przysłówków. Czas przeszły niedok. od wollen. Przyimki, rządzące przypadkiem czwartym	59

2-3/84/223

DRUKARNIA NARODOWA W KRAKOWIE

	Str.
Lekcja 22. Mocna odmiana czasowników: klasa II. Przyimki rządzące przypadkiem drugim	63
„ 23. Czas zaprzeszły od haben i sein. Czasowniki zwrotne. Czasowniki złożone	66
„ 24. Czas przyszły od haben i sein. Mocna odm. czasown.: kl. III. Odmiana imion własnych	71
„ 25. Strona bierna	74
„ 26. Liczebniki główne. Kl. IV czasown. odm. moc.	78
„ 27. Liczebniki porządkowe. Klasa V. odmiany mocnej czasownika	81
„ 28. Tryb przypuszczający. Zaimek wskazujący	84
„ 29. Mocna odmiana czasowników: klasa VI. Tryb warunkowy	88
„ 30. Mocna odmiana czasowników: klasa VII i VIII	90
„ 31. Rodzaje zdań	93
„ 32. Szyk wyrazów w zdaniu	95
„ 33. Zdania czasowe	99
„ 34. Zdania warunkowe i przyzwolone	103
„ 35. Zdania przyczynowe i celowe. Zd. skutkowe	107
„ 36. Mowa zawisła	111
Dodatek	
Wzory odmian	116
Wykaz czasowników mocnych i nieregularnych	130
Przykłady użycia najważniejszych przyimków	140
Słowniczek najczęstszych terminów gramatycznych	142

OD WYDAWNICTWA

Warunki chwili bieżącej wywołały gwałtowną potrzebę zwięzłego samouczka języka niemieckiego, który by w niewielu dniach pozwolił opanować podstawowe wiadomości gramatyczne i najniezbędniejszy zasób wyrazów, bez uciekania się do pomocy nauczyciela. Postanowiliśmy zatem przystosować do aktualnych wymagań i wydać kurs elementarny „Podręcznika języka niemieckiego“ H. Bergera, autora, mającego od dziesiątków lat ustalone nazwisko w dziedzinie samouczków języków obcych. Koncepcja ta pozwoliła dać publiczności jak najszybciej wartościowy samouczek tak potrzebnego obecnie języka.

Najważniejsze zmiany, odróżniające obecne (trzecie) wydanie od poprzednich, polegają na tym, że powiększono część właściwą, gramatyczną, a to przez dodanie 6 lekcji poświęconych składni zdania, wzornika odmian (grupującego w przejrzystym porządku materiał gramatyczny w samouczku ze względów metodycznych rozproszony), wykazu czasowników mocnych i nieregularnych, tabeli użycia przyimków, słowniczka terminów gramatycznych niemieckich, oraz rozszerzenie uwag wstępnych o języku i piśmie niemieckim, wymowie, akcencie i ortografii. W dotychczasowym tekście wprowadzono szereg nowych ćwiczeń, uzupełniono lub też zmodyfikowano przepisy gramatyczne, ujednolicono i unowocześniono terminologię i ortografię, a w podanych do ustępów słówkach zaznaczono: 1) akcent, o ile nie pada na drugą zgłoskę od końca, 2) końcówki, charakteryzujące odmianę rzeczowników i 3) wymowę (w trudniejszych wypadkach i przy użyciu najprostszego systemu transkrypcji fonetycznej). Przy

opracowywaniu tych zmian oparto się na wydanych w kraju gramatykach (ze szczególnym uwzględnieniem gramatyk Ippoldta, Jahnera, Zagajewskiego i Dewitzowej-Zółtkowskiej) oraz na wydawnictwie zagranicznym „Deutsch für Ausländer“. Zamknęto książkę najważniejszym bodaj ze stanowiska samouka dodatkiem w postaci „klucza“, zawierającego przekłady i rozwiązania zawartych w książce tekstów i ćwiczeń.

Przerobienie niniejszego podręcznika daje dostateczne podstawy do dalszego pogłębiania znajomości języka niemieckiego przez lekturę łatwych utworów, (których wyboru nie brak w wydawnictwach polskich), wspomagana słownikiem i którąkolwiek ze szkolnych gramatyk języka niemieckiego.

Kraków, listopad 1939.

UWAGA DO WYDANIA IV.

Kilkutysięczny nakład trzeciego wydania „Podręcznika“ wyczerpał się w ciągu niespełna 3 miesięcy przy utrzymaniu się nadal zapotrzebowaniu. Skłania nas to do wypuszczenia wydania czwartego, które jest niezmiennym przedrukiem, dokonany po poprawieniu zauważonych błędów i usterek.

W obecnym swym wydaniu „Podręcznik“ zostanie uzupełniony przez znajdującą się w przygotowaniu drugą część w formie doboru lektury z odpowiednimi objaśnieniami. Lektura ta wprowadzi ucznia w najważniejsze dziedziny życia codziennego, rozszerzając znacznie zapas słów i wiadomości językowych.

Kraków, luty 1940.

GEBETHNER I WOLFF
KRAKÓW

WSTĘP

I. O języku niemieckim.

Język niemiecki tworzy wraz z językami pokrewnymi tj. holenderskim, flamandzkim, duńskim, norweskim, szwedzkim, islandzkim i częściowo angielskim germańską gałąź języków indoeuropejskich, do których należą w Europie poza germańskimi: język grecki, języki romańskie, słowiańskie, litewski i łotewski, zaś w Azji ormiański, irański oraz indyjski.

Czynniki etnograficzne, geograficzne i historyczne, które ukształtowały naród i państwo niemieckie, znalazły swój wyraz także w języku, zróżnicowanym na liczne narzecza (dialekty). Narzecza tymi mówi po dzień dzisiejszy lud niemiecki. Wykazują one tak znaczne nieraz różnice, że nawet o języku flamandzkim i holenderskim mówi się, że nie są niczym innym jak tylko dialektami dolnoniemieckimi. Narzecza niemieckie dzieli się zwykle na 2 zasadnicze grupy, tj. górnioniemieckie (oberdeutsch lub hochdeutsch) i dolnoniemieckie (niederdeutsch). Pierwszymi mówią w Niemczech Płd. łącznie z Austrią oraz w Szwajcarii i Alzacji, drugimi w Niemczech Płn. Dialekty dolnoniemieckie znane są również pod nazwą plattdeutsch (platt = płaski), a to od rozległych równin płn. Niemiec. Poza tym wyróżnia się jeszcze grupę dialektów średnioniemieckich, obejmującą narzecze frankońskie i turyngskie. — Sam wyraz deutsch pochodzi od staroniemieckiego *diutisk* = ludowy. Oznaczał on od VIII w. język ludu w odróżnieniu od języka warstw oświeconych t. j. łaciny. Od XV w. wszyscy w ogóle Niemcy nazywają siebie die Deutschen.

Dzisiejszy język literacki (hochdeutsch *Schriftsprache*), wspólny wszystkim kulturalnym Niemcom, jest wytworem głównie narzeczy górnioniemieckich. Bierze on początek z języka biurokracji, który zaczął się rozwijać ok. XV w. w kancelarii cesarskiej i w kancelarii Wielkiego Elektora Saskiego. Dzięki domieszkom elementów gwarowych średnio- i dolnoniemieckich język ten był prawie powszechnie zrozumiały. Zdecydowało to o wybraniu go przez Lutra do przekładu Biblii, który to fakt przyczynił się z kolei do jego rozpowszechnienia i przyjęcia jako wspólnego

języka wszystkich Niemców. W zakresie wymowy ustalono również jednolite zasady, które, pielegnowane przez teatr pod nazwą wymowy scenicznej (Bühnenaussprache), obowiązują w szkole i w życiu świata kulturalnego. — Od czasu wojny 30-letniej, po której dokonano „czystki” — językowej, język niemiecki nie uległ zasadniczym zmianom. Dzisiejszy kierunek narodowo-socjalistyczny zaznacza się w tej dziedzinie radykalnym zniemczaniem wyrazów obcych i wielką dbałością o czystość języka, nad czym czuwa specjalny urząd tzw. Deutsches Sprachpflegeamt.

II. Alfabet i pismo niemieckie.

Druk			Pismo			Druk			Pismo		
Duże litery	Małe litery		Duże litery	Małe litery		Duże litery	Małe litery		Duże litery	Małe litery	
A	a	(a)				N	n	(n)			
B	b	(b)				O	o	(o)			
C	c	(c)				P	p	(p)			
D	d	(d)				Q	q	(q)			
E	e	(e)				R	r	(r)			
F	f	(f)				S	s, ß, ß	(s)			
G	g	(g)				T	t	(t)			
H	h	(h)				U	u	(u)			
I	i	(i)				V	v	(v)			
J	j	(j)				W	w	(w)			
K	k	(k)				X	x	(x)			
L	l	(l)				Y	y	(y)			
M	m	(m)				Z	z	(z)			

Starożytni Germanowie posługiwali się pismem tzw. runicznym (gockie rûna = tajemnica), ciętym na deseczkach i stąd unikającym linii poziomych i okrągłych. Starszy alfabet runiczny liczył 24 znaki, młodszy (VIII w. po Chr.), skrócony, 16 znaków. Zabytki pisma runicznego, z których najstarsze pochodzą z III w. po Chr., znachodzi się na obszarze od Morza Czarnego po Skandynawię. — Po przyjęciu wiary chrześcijańskiej zaczęli Germanowie używać pisma łacińskiego. Pismo to, zmieniane wciąż w klasztorach przez mnichów-pisarzy, przybrało w końcu kształt dzisiejszy, określany jako pismo gotyckie, zwane też frakturą (czyli pismem „łamanym”. Niemcy uważają je za swoje pismo narodowe i używają najchętniej zarówno w druku jak i w piśmie. Do niedawna rezygnowano z niego w dziełach naukowych, przeznaczonych też dla zagranicy, oraz w prasie; dzisiaj i w tym rodzaju druków wprowadza się prawie wyłącznie frakturę.

III. Wymowa.

A. Samogłoski

Samogłoski dzielą się:

- na pojedyncze: a, e, i, o, u, y; ä, ö, ü, złożone (dwugłoski) ai, au, äu, eu, ei.
- na krótkie i długie.

Samogłoski pojedyncze wymawia się:

krótko 1) jeżeli po nich następuje spółgłoska podwójna, nie zawierająca niemego „h”; 2) przed {ch, ch, np. Tisch (stół), Küche (kuchnia); 3) w zgłosce kończącej się na kilka spółgłosek, np. bald (wkrótce).

Uwaga. Wszystkie samogłoski w zgłoskach nieakcentowanych mają zawsze krótki dźwięk. Krótkość samogłoski wyraża się w pisowni często przez podwojenie spółgłoski, następującej po samogłosce, np. Ball (piłka) wym. bäl.

długo 1) w zgłosce kończącej się na samogłoskę: Na-men (Imię), da (tutaj) 2) przed pojed. spółgłoską na końcu wyrazu: Weg (droga), kam (przyszłość) (niemego h nie liczy się za spółgłoskę).

a = ä*, np. Rappe, hatte;	= ä*, np. Name
e = ē, np. Wetter, treffen;	= ē np. Rede, fehlen
i = i, np. Himmel, Mittel;	= i np. mir, ihm
o = ö np. hoffen, Roggen;	= ö np. loben, Röhle
u = ü np. Mutter, Luft;	= ü np. Rute, Flur

*) Samogłoski krótkie oznaczamy znakiem ˘, samogłoski długie zaś przez —.

ŷ = ȳ, np. Ȳh̄ŷŷŷ, mȳŷŷŷ;

= ȳ np. Mȳt̄be

ä = ě, np. H̄älfte, R̄älte;

ö = eu w francuskim wyrazie *peur*, np. Schöpfer, Göl̄tin, öffen, rōŷten; głoska ta powstanie, gdy przy ułożeniu warg do wymowy „o“ (zaokraglenie) będziemy się starali wymówić „e“;

ü = u w francuskim słowie *future*, np. H̄ütte, M̄üller, f̄üttern; dźwięk ten powstaje, gdy przy ułożeniu warg do wymowy „u“ (wysunięcie wprzód i zaokraglenie) będziemy wymawiali „i“.

Uwaga. Długość samogłoski wyraża się w pisowni przez a) podwojenie samogłoski **a, o, e**, np. Meer (morze) wym. m̄er, b) nieme „e“ po „i“, np. Bier (piwo) wym. b̄ir, c) h po samogłosce: F̄aŷne wym. f̄ane.

Samogłoska „i“ (w przeciwieństwie do jęz. polskiego) nigdy nie zmiękcza poprzedzającej spółgłoski: Hon̄ig (miód) wymawia się tak samo twardo jak Rechn̄ung (rachunek).

B. Dwugłoski

Dwugłoski wymawiają się w języku niemieckim jako jedna głoska.

ai, ei = aj, np. H̄ain (gaj) wym. h̄ajn, mein (mój) wym. m̄ajn.

au = au np. Traum (sen), Baum (drzewo).

äu, eu = oj, np. Tr̄aume (sny) wym. tr̄ojme, Beute (łup) wym. boj̄te.

C. Spółgłoski

Większa część spółgłosek pojedynczych wymawia się w języku niemieckim jak w polskim; oznaczamy zatem wymowę tylko tych, które wymawiają się inaczej niż w języku polskim, np.:

ch ma brzmienie dwojakie:

twardo (jak w języku polskim) po **a, o, u**

miękkie (jeszcze miększe niż w pol. wyrazie „chirurg“) po wszystkich innych samogłoskach, po **i, e, u** i w przyrostku -chen, np. ich, M̄ädchen.

Poza tym przed **f** i **s** wymawia się jak **t**, np. wach̄ŷen (rósć) wym. waks̄en; Dachs (borsuk) wym. daks̄.

k = k, np. Acker (rola) wym. ak̄er.

bt = t, np. Stadt (miasto) wym. sztal̄; Gesand̄te (poseł) wym. gezantē.

g brzmi jak polskie „g“, wyjąwszy w zgłoskach końcowych nieakcentowanych, gdzie się wymawia prawie jak „ch“ np. Gut, Tag, lang, ale freud̄ig (radosny) wym. frojd̄ich; richt̄ig (słuszny) wym. richt̄ich.

h nie wymawia się wcale a) między dwiema samogłoskami, np. seŷen (widzieć) wym. ze-en, b) przed spółgłoskami: sieŷt

(widzi) wym. zit̄, c) na końcu wyrazu: Stroh̄ (słoma) wym. sztrō.

ph = f, np. Phil̄osoph̄ie' (filozofia) wym. filozof̄i.

qu = kw, np. Quelle (źródło) wym. kwele; beque'm (wygodny) wym. bekwem.

f na początku zgłoski i między dwiema samogłoskami wymawia się jak polskie „z“, np. ŷagen (mówić) wym. zagen; Reise (podróż) wym. rajze.

s zawsze na końcu zgłoski, wymawia się jak polskie „s“, np. Haus, das, Maus, M̄aus'chen.

sch = sz, np. Sch̄rift (pismo) wym. szrift; fr̄isch (świeży) wym. fr̄isch.

sch = s—ch, np. H̄aus'chen (domek) wym. hojs-chen; M̄aus'chen (myszka) wym. mojs-chen.

sp = szp, st = szt na początku wyrazu, np. ŷpringen (skakać) wym. szpringen.

ff, ŷ = polskie „s“.

tch = cz, np. deut̄sch (niemiecki) wym. dojcz̄.

v = f; w wyrazach obcych = w, np. Vater (ojciec) wym. fater; brav (dzielny) wym. brow.

z, ŷ = c, np. Zahn̄ (zab) wym. can; Kase (kot) wym. kace.

Spółgłoski dźwięczne wymawiają się na końcu wyrazu bezdźwięcznie, np. Schlaḡ (uderzenie) wym. szlak̄.

Tak samo bezdźwięcznie wymawiają się spółgłoski dźwięczne przed przyrostkami **bar-, -lich, -lein, -nis, -sam, -sal**, np. ŷch̄ädl̄ich (szkodliwy) wym. szetlich̄ reḡŷam (ruchliwy) wym. rekzam̄ itd.

Spółgłoski podwójne wymawia się jak pojedyncze, np. Affe (małpa) wym. afe, Kammer (komora) wym. kamer.

Uwaga. s występujące w liczbie pojed. zmienia się przed końcówkami odmiany na **i**, np. Haus = H̄äuser; Glas̄ = Gl̄äser, des Gl̄ases, dem Gl̄ase.

ŷ po samogłosce krótkiej zmienia się na **ff** (ss), np. Fl̄uß = die Fl̄üsse. Die Ruß̄ = die R̄üsse; ale Sch̄oß̄ = Sch̄oße, Fuß̄ = Fuße.

IV. Akcent.

1. Akcent w języku niemieckim nie jest tak ustalony jak w języku polskim; może on spoczywać na różnych zgłoskach. Poza tym w wyrazach złożonych obok akcentu głównego istnieje jeszcze akcent poboczny. Akcent główny pada na pierwszą część składową, tj. określnik, dalsze części składowe otrzymują akcent poboczny, np. Bu'chel'nbach̄ (oprawa książki), R̄na'benŷch̄ule (szkoła męska).

2. W wyrazach pojedynczych akcent spoczywa na zgłosce rdzennej, np. *König* (król), *Königin* (królowa), *Königlich* (królewski), *Königinnen* (królowe). — *Wyjątki*: a) *Förle* (pstrąg), *Holländer* (bez), *lebendig* (żywy), *lutherisch* (luterński), *Berlin*; b) w wyrazach zakończonych na *-ei*, *-ieren*, *-ur*, *-ant*, *-at*, *-ent*, *-ie*, *-il* akcent kładzie się na wymienionych końcówkach, np. *Malerei* (malarstwo), *studieren* (studiować), *Frisur* (fryzura), *Lieferant* (dostawca), *Psychologie* (psychologia), *Physik* (fizyka) — ale *Grammatik*, *Politik*, *Mathematik*, *Logik*.
3. Rzeczowniki i przymiotniki złożone, o ile nie pochodzą od czasowników złożonych, mają akcent na pierwszej części składowej (zob. pkt. 1), np. *Haus Schlüssel* (klucz od domu), *lebenswert* (godzien pochwały). — *Wyjątki*: *Jahrhundert* (stulecie), *Vierteljahr* (kwadrans), *allmächtig* (wszechmocny), *glücklich* (szczęśliwy).
4. W czasownikach złożonych (i pochodzących od nich rzeczownikach i przymiotnikach: porów. pkt. 3) akcent spoczywa na zgłosce rdzennej, o ile czasownik jest nierozdzielny (tj. z przedrostkiem *be-*, *ent-*, *er-*, *ge-*, *ver-*, *zer-*), zaś na przedrostku, gdy czasownik jest rozdzielny (tj. z przedrostkiem *an-*, *ab-*, *auf-*, *aus-*, *ein-*, *her-*, *hin-*, *nach-*, *vor-*, *zu-*, *entgegen-*, *gegenüber-*), np., *bearbeiten* (opracować) i *Bearbeitung* (opracowanie), *erbitten* (upraszać), *vernehmen* (usłyszeć), *angeben* (podawać) i *Angabe* (podanie). Złożenia z przedrostkami *durch-*, *um-*, *über-*, *unter-* są raz rozdzielne, raz nierozdzielne i zależnie od tego zmienia się ich akcent jak również znaczenie, np. *umschreiben* (przepisać), *umschreiben* (opisać itd.).
5. Przedrostki *bei-*, *-ur* *-un* są zawsze akcentowane, np. *Beilage* (dodatek), *urteilen* (sądzić), *unbedingt* (bezwzględnie).

V. Zasady pisowni.

1. Pisownia spółgłoski „s“.

Spółgłoska „s“ posiada w jęz. niemieckim dwojakie brzmienie: a) dzwięczne, odpowiadające polskiemu „z“ oraz b) bezdzwięczne, równające się polskiemu „s“.

Na wyraz nie tych 2 brzmień pisownia niemiecka używa w alfabecie gotyckim czterech liter a to: *f*, *s*, *ß* i *ſ*, zaś w łacińskim trzech liter: *s* = *f*, *s*; *ss* = *ß*; *B* = *ſ*. Wynikają stąd pewne trudności ortograficzne, dla których uniknięcia podajemy następujące zasady.

f używa się: 1. Na początku wyrazu oraz w przyrostkach słowotwórczych *-fal*, *-fel*, *-sam*, np. *Segen* (błogosławieństwo); *grau* (srogi) itp. 2. Wewnątrz wyrazu a) między dwiema samogłoskami, np. *lesen* (czytać), b) po spółgłoskach, np. *Grise* (proso), c) przed każdym *p* i *t* należącym do zgłoski rdzennej (pnia), np. *Luft* (ochota).

s pisze się: 1. Na końcu wyrazów a) które wewnątrz pisze się przez *f*; pisownia ta pozostaje także w złożeniach z tymi wyrazami, np. *Preis* — *Preise*, (cena), *Preisangabe*, *Preisliste* (wykaz cen) i t. p. oraz b) tych wszystkich, których nie można wzdłużyć, jak również wszystkich końcówek np. *nichts* (nic), *stets* (ciągle), *Landes* (kraju) itp. Poza tym używa się tego „s“ jako znaku łączącego w złożeniach, np. *Donnerstag* (czwartek).

ß używa się 1. wewnątrz i na końcu wyrazu po długiej samogłosce; 2. na końcu wyrazu po krótkiej samogłosce, ale tylko jako odpowiednik występującego wewnątrz *ff*. W tym wypadku pisownia ta pozostaje również przed zaczynającymi się od spółgłoski przyrostkami słowotwórczymi oraz w złożeniach, np. *Fluß* — *Flußer* (rzeki — rzeka — brzeg rzeki); 3. przed końcówkami odmiany, zaczynającymi się od spółgłoski, jako odpowiednik *ff*, występującego w środku wyrazu, np. *haffe* (nienawidzę), *haffe*, *haffe*.

2. Duże litery

Dużymi literami pisze się:

1. Wszystkie rzeczowniki, np. *der Mann* (mężczyzna), *das Haus* (dom), *die Nadel* (igła).
2. Wszystkie części mowy używane rzeczownikowo (czasowniki, przymiotniki, liczebniki), np. *das Tanzen* = tańcowanie (od *tanzen*), *das Grün* = zieleń, (od *grün*), *das Hundert* = setka (od *hundert*); w szczególności przymiotniki po wyrazach *alles* (wszystko), *manches* (niektóre), *wiel*, *wenig*, *nichts*, np. *alles Gute* (wszystko dobre), *nichts Neues* (nic nowego), *wiel Schlechtes* (wiele złego) itd.
3. Zaimki, służące do oznaczenia w listach i przemowach osoby, do której się zwracamy, wyjąwszy *ich* i *selbst*, np. *Ich habe Deinen Brief erhalten. Es freut mich, daß Du Dich wohl befindest* = otrzymałem twój list. Cieszę się, że się masz dobrze. *Seine Excellenz, Euer Majestät*. Zaimek osobisty *Sie* = pan, pani; *Sie* = pański, pani, np. *Was machen Sie?* co pan robi? *Wie geht's Ihnen?* jak się pan ma?
4. Przymiotniki na *-er*, utworzone od nazw krajów i miejscowości, np. *Krautauersches* (zamek krakowski), *Schweizer Käse* (ser szwajcarski) oraz na *-isch*, pochodzące od

imion własnych i zastępujące 2 przyp., np. die Schillerischen Gebichte (poematy szyllerowskie = Szyllera), die Mozartsche Musik (muzyka mozartowska = Mozarta); ale homerisches Gelächter (śmiech homerycki).

5. Przymiotniki i liczebniki porządkowe w imionach panujących, tytułach i nazwach, np. Karl der Große (Karol Wielki), Joseph der Zweite (Józef II.), Deutsche Bank (Bank Niemiecki).

3. Dzielenie wyrazów.

I. Przy dzieleniu wyrazów pojedynczych w języku niemieckim obowiązują następujące zasady:

1. Spółgłoskę pojedynczą, znajdującą się między dwiema samogłoskami przenosi się zawsze do następnej linii, np. Schu-le (szkoła), Le-ben (życie), schrei-ben (pisać), na-ßen (żyć).
2. Z grupy 2 lub więcej spółgłosek między dwiema samogłoskami przenosi się na drugą linię spółgłoskę ostatnią, np. Fin-ger (palec), Rit-ter (rycerz), Deut-scher (Niemiec), Sit-zung (posiedzenie), Städt-te (miasta), nen-nen (nazywać).
3. Spółgłosek złożonych: **ch, ph, sch, th, ff**, nie rozdziela się, lecz uważa się je za jedną literę. Pozostają one przy pierwszej zgłosce, jeżeli następuje spółgłoska, przy drugiej zaś wtedy, jeżeli następuje samogłoska, np. Sa-che (rzecz), ale fäch-llch (rzeczowy), Mi-schung (mieszanina) ale Mißch-ling, (mieszaniec) So-phie (Zofia), ka-tholisch (katolicki).
4. **ft** nie dzieli się nigdy, lecz przenosi na drugą linię, np. Rü-ftung (uzbrojenie), Fen-ster (okno), ko-sten (kosztować). — Należy jednak odróżnić **ft**, gdzie „**f**“ należy zawsze do pnia, a „**t**“ do końcówki, np. ich muß-te (wiedziałem).
5. **d** przechodzi przy dzieleniu w **t**, np. nede-n = net-ten.
6. Dwugłosek nie dzieli się nigdy, np. er-freu-en (uradować), schau-er-lich (okropny).
7. W wyrazach pochodzenia łacińskiego lub greckiego połączeń głosek **p, b, t, g, d + l, r, m, n** nie dzieli się np. Qua-drat, Pu-blitum, Poda-gra.

II. Wyrazy złożone dzieli się według ich części składowych, np. Diena-tag (wtorek), Abend-brot (kolacja), beob-achten (obserwować), vor-aus (naprzód). To samo tyczy się wyrazów obcych złożonych, np. Mon-arch (monarcha), Inter-esse (interes) — Stosownie do tej zasady wyrazy takie jak Schiffahrt (jazda okrętem), Brenneßel (po-krzywa) dzieli się: Schiff-fahrt, Brenn-neßel. Wyjątki: Mit-tag (połu-dnie) i ben-noch (jednak).

Lekcja 1.

Rodzajnik nieokreślony.

1. W języku niemieckim używa się zasadniczo przed każdym rzeczownikiem rodzajnika określonego lub nieokreślonego. Rzeczowniki są podobnie jak w języku polskim, rodzaju męskiego, żeńskiego i nijakiego. Rodzajnik ułatwia rozpoznanie rodzaju rzeczownika i przypadku.

2. Rodzajnik nieokreślony dla rzeczownika w znaczeniu ogólnym, niepewnym lub takiego, o którym nie było jeszcze mowy, opiewa:

ein dla rodz. męskiego, eine dla rodz. żeńskiego,
ein dla rodz. nijakiego.
(jeden, -a, -o)

Odmiana.

rodz. męski	rodz. żeński
przyp. 1. ein	przyp. 1. eine
„ 4. einen	„ 4. eine
	rodz. nijaki
	przyp. 1. ein
	„ 4. ein

Przypadek pierwszy.

ein Vater ojciec
ein Onkel wuj, stryj
eine Mutter matka
eine Tochter córka
ein Messer nóż
ein Buch książka

Przypadek czwarty.

einen Vater ojca
einen Onkel wuja
eine Mutter matkę
eine Tochter córkę
ein Messer nóż
ein Buch książkę

Zaimek osobisty.

Ich ja
du ty
er on
sie ona

es ono
wir my
ihr wy
sie oni, one

Czasownik i słowo posilkowe

haben mieć

Czas teraźniejszy.

Forma twierdząca

Ich habe	ja mam	wir haben	my mamy
du hast	ty masz	ihr habt (habet)	wy macie
er, sie, es hat	on, ona, ono ma	sie haben	oni, one mają

Haben ma podwójny charakter: a) jest *czasownikiem samodzielnym*, b) *słowem posilkowym*, służącym do tworzenia złożonych form innych czasowników. Taki sam charakter jak **haben** posiadają jeszcze czasowniki *sein*—być i *werden* = stać się. W roli słów posilkowych czasowniki te tracą swoje właściwe znaczenie.

Porządek w zdaniach jest następujący: *podmiot* (Subjekt), *orzeczenie* (Prädikat), *przedmiot* (Objekt), np. Ich habe ein Messer.

Ich habe einen Vater. Du hast eine Mutter. Er hat eine Tochter. Sie hat ein Messer. Es hat ein Buch. Wir haben einen Vater. Ihr habt eine Mutter. Sie haben eine Tochter.

I. Ich habe einen Vater. Du hast eine Mutter. Er hat eine Tochter. Sie hat ein Messer. Es hat ein Buch. Wir haben einen Vater. Ihr habt eine Mutter. Sie haben eine Tochter.

II. My mamy matkę. Wy macie ojca. Oni mają córkę. Ono ma książkę. Ona ma wuja. On ma nóż. Ty masz książkę.

Lekcja 2.

Rodzajnik określony.

Prawidło. — *Rodzajnik określony* dla rzeczowników w znaczeniu *szczególnym*, *znany* i *takich*, o których już była mowa jest:

der dla rodz. męskiego	die dla rodz. żeńskiego
das dla rodz. nijakiego.	(ten, ta, to)

Odmiana.

rodz. męski	rodz. żeński
przyp. 1. der Vater ojciec	przyp. 1. die Mutter matka
„ 4. den Vater ojca	„ 4. die Mutter matkę
rodz. nijaki	
przyp. 1. das Buch książka	
„ 4. das Buch książka	

Rodzaj rzeczowników.

Rodzaj rzeczowników można rozpoznać albo ze *znaczenia* albo z *zakończenia*. Podajemy niżej kilka najważniejszych reguł w tym względzie. I tak:

a) **Męskie są:**

- wszystkie rzeczowniki oznaczające istoty męskie, np. **der** Vater (ojciec), **der** Lehrer (nauczyciel), **der** Hahn (kogut) itd.
- nazwy pór roku, dni, miesiące i stron świata.
- rzeczowniki zakończone na -ig, -ling, np. **der** Honig (miód), **der** Feigling (tchórz).

b) **Żeńskie są:**

- wszystkie rzeczowniki oznaczające istoty żeńskie, np. **die** Tochter (córnka), **die** Kuh (krowa);
- rzeczowniki zakończone na -in, -ei, -ung, -heit, -keit, -schaft i większa część na -e, np. **die** Arbeiterin (pracowniczka), **die** Bücherei (biblioteka), **die** Kleidung (ubranie), **die** Klugheit (roztropność), **die** Dankbarkeit (wdzięczność), **die** Gesellschaft (towarzystwo), **die** Freude (radość).

c) Nijakie są:

1. rzeczowniki oznaczające istoty młode, np. das Kind (dziecko), das Lamm (jagnię);
2. nazwy miast i krajów (z wyj. zakończonych na -ei), np. das große Berlin (wielki Berlin);
3. rzeczowniki zakończone na -chen, -lein, -tum, np. das Bildchen (obrazek), das Büchlein (książeczka), das Eigentum (własność).

haben mieć.

Czas teraźniejszy.

Forma pytająca

Habe ich? ¹⁾ czy ja mam?	hat es? czy ono ma?
hast du? czy ty masz?	haben wir? czy my mamy?
hat er? czy on ma?	habt ihr? czy wy macie?
hat sie? czy ona ma?	haben sie? czy oni, one mają?

I. Was habe ich? Ein Messer. Was hast du? Ich habe ein Buch. Was hat der Vater? Er hat ein Haus. Was hat die Mutter? Sie hat eine Blume. Hat er einen Vater und eine Mutter? Ja. Hat sie einen Onkel? Ja, sie hat einen Onkel und eine Tante. Der Onkel und die Tante haben ein Haus. Hat die Tante eine Tochter? Nein, sie hat einen Sohn. Hat das Kind das (ein) Messer? Nein, es hat ein Buch. Was habt ihr? Wir haben nichts.

die Blume kwiat	was co
die Tante ciotka	ja, jawohl tak, tak jest
die Tochter córka	nein (<i>najn</i>) nie
Karl Karol	und i, a
der Sohn (<i>zōn</i>) syn	nichts (<i>nicht</i>) nic
das Kind (<i>kind</i>) dziecko	das Haus dom

II. Czy masz ojca? Tak, mam ojca i matkę. Czy ojciec ma dom? Nie. Czy wuj ma dom? Tak. Czy ciotka ma syna? Tak, ona ma syna i córkę. Czy oni mają dom? Nie. Co ty masz, Karolu? Mam kwiat. A co ma dziecko? Ono ma nóż. Co oni mają? Oni nic (nie) mają.

¹ W zdaniach pytajnych stawia się czasownik na *pierwszym miejscu*.

Lekcja 3.

haben mieć.

Czas teraźniejszy.

Forma przecząca	Forma pytająca zaprzeczona
Ich habe nicht ja nie mam	Habe ich nicht ? czy nie mam?
du hast nicht ty nie masz	hast du nicht ? czy nie masz?
er, sie, es hat nicht on, ona, ono nie ma	hat er, sie, es nicht ? czy on, ona, ono nie ma?
wir haben nicht my nie mamy	haben wir nicht ? czy nie mamy?
ihr habt (habet) nicht wy nie macie	habt ihr nicht ? czy nie macie?
sie (Sie) haben nicht oni, one (pan, pani, panowie, panie) nie mają	haben sie (Sie) nicht ? czy oni, one (pan, pani, panowie, [wie, panie] nie mają?

Zaimek dzierżawczy.

rodz. męski	rodz. żeński
przyp. 1. mein mój, swój	meine moja, swoja
„ 4. meinen mój, mojego, swojego	meine moja, swoja
rodz. nijaki	
przyp. 1. mein moje, swoje	
„ 4. mein moje, swoje	

Tak samo:

dein, deine, dein twój, swój; **sein, seine, sein** swój, jego, oraz **kein, keine, kein** żaden.

Zaimki te odmieniają się jak rodzajnik nieokreślony **ein, eine, ein**. (Pełna odmiana zob. lekcja 12).

I. Haben nicht deine Eltern ein Haus? Ja, sie haben ein Haus und einen Garten. Wo? In Berlin. Und wo hat dein Onkel sein Haus? In Warschau. Hat nicht die Tante eine Tochter? Ja, sie hat eine Tochter. Hat sie auch einen Sohn? Nein, sie hat keinen Sohn. Haben sie nicht meine Feder? Nein, ich habe seine Feder und sein Buch. Die Tante hat keinen Garten. Haben Sie

eine Schwester? Wir haben eine Schwester, aber keinen Bruder. Wer hat das Buch? Du. Ich? Nein, ich habe das Buch nicht (ich habe nicht das Buch); Karl hat dein Buch, deine Feder und dein Messer.

Uwaga 1. Polskie *nie* w znaczeniu *żaden* tłumaczy się w niemieckim przez *kein*, *keine*, *kein* np. Ja nie mam pióra (żadnego pióra) = *Ich habe keine Feder* (zam. *nicht eine Feder*).

Uwaga 2. W niemieckim języku używa się tylko *jednego* przeczenia, np. On *nie* ma *żadnego* syna = *Er hat keinen Sohn*; *ale* Du *hast* das Buch. *Nein*, ich habe das Buch nicht. Ty masz książkę. *Nie*, ja nie mam książki

die Schwester	siostra	in w	
Warschau	Warszawa	auch także, też	
Berli'n ¹	Berlin	die Feder	pióro
der Garten	ogród	aber	lecz, ale
die Eltern	rodzice	wer	kto

II. Czy twój wuj ma dom i ogród? On ma dom, ale nie ma ogrodu. Gdzie on² ma dom? W Warszawie. Czy on ma syna i córkę? On ma syna, ale nie ma córki. Czy nie masz mojego pióra? Nie mam twojego pióra i Karol także nie. Czy twoja siostra nie ma mojego kwiatu? Nie, ona ma jego kwiat. Co pan (pani) ma? Czy pan nie ma noża? Nie, nie mam. Ja mam swoje pióro. Ty nie masz swojego noża. On ma swój kwiat. Dziecko nie ma żadnego kwiatu.

Lekcja 4.

Czasownik i słowo posilkowe

sein być.

Czas teraźniejszy.

Ich bin	ja jestem	wir sind	my jesteśmy
du bist	ty jesteś	ihr seid	wy jesteście
er, sie, es	ist on, ona, ono jest	sie sind	oni, one są
	Sie sind	pan, pani	jest

¹ Gdzie akcentu *nie* zaznaczono, tam pada on na zgłoskę drugą od końca.

² W niemieckim języku zaimków przed czasownikiem *nie* wolno opuszczać.

Bin ich? czy ja jestem?
bist du? czy ty jesteś?
itd.

Ich bin nicht ja nie jestem
du bist nicht ty nie jesteś?
itd.

Bin ich nicht? czy ja nie jestem?
bist du nicht? czy ty nie jesteś?
itd.

Uwaga. Czasownik *sein* ma taki sam charakter jak czasownik *haben* (zob. lekcja 1).

Przymiotnik.

groß	duży, wielki	arm	biedny
klein	(<i>klajn</i>) mały	gut	dobry; dobrze
jung	(<i>junk</i>) młody	schlecht	zły; źle
alt	stary	schön	ładny, piękny
reich	bogaty (<i>rajch</i>)	häßlich	brzydki

Przymiotnik ma w jęz. niemieckim formy *odmienne i nieodmienne*.

Przymiotnik będący w zdaniu *orzeczeniem* (orzecznik), nigdy się nie odmienia, np. Das Kind ist gut (dziecko jest dobre). Der Garten ist schön (ogród jest piękny). Die Eltern sind alt (rodzice są starzy).

Poza tym forma nieodmienna przymiotnika służy jako *przysłówek*, np. Das Kind dankt schön, dziecko dziękuje pięknie.

I. Ich bin jung. Du bist alt. Er ist reich. Sie ist arm. Es ist gut. Bin ich jung? Bist du alt? Ist er nicht reich? Sie ist nicht arm. Es ist nicht gut. Wir sind gesund. Ihr seid krank. Sind Sie gesund? Nein, ich bin nicht gesund, ich bin krank. Sind deine Eltern reich? Ja, sie haben ein Haus und einen Garten. Ist das Haus groß? Es ist nicht groß, aber sehr schön. Ist dein Großvater alt? Ja, mein Großvater und meine Großmutter sind sehr alt. Sind sie gesund? Danke, ja. Ist deine Feder gut? Sie ist nicht schlecht. Ist nicht meine Blume schön? Nein, sie ist hässlich. Hast er ein Messer? Ja. Ist es gut? Sehr gut.

der Großvater	dziadek	gesund	zdrów
die Großmutter	babka	krank	chory
danke	dziękuję; danke	danke	dziękuje
	sehr	(zer)	bardzo

II. Czy jesteś chora? Nie, dziękuję, jestem zdrowa. Czy twój wuj i twoja ciotka zdrowi? Dziękuję, oni są zdrowi. Czy jego wuj jest bogaty? Tak, on ma dom. Gdzie? W Berlinie. Czy jego dom jest duży? Dom jest mały, ale ogród jest duży i ładny. Czy wuj stary? Nie, on i ciotka są jeszcze młodzi. Czy pani ma pióro? Mam jedno, ale ono nie jest dobre. To złe. Tak, to nie dobrze.

III. Użyj w następujących zdaniach 3 osoby liczby mnogiej: 1) Ich habe einen Garten. 2) Du bist groß. 3) Seid ihr gesund? 4) Wir sind arm. 5) Es hat gute Eltern. 6) Er ist alt. 7) Sie hat ein großes Haus. 8) Ihr seid schlecht. 9) Ich habe eine reiche Tante.

Lekcja 5.

Słaba odmiana czasownika.

sagen mówić.

Czas teraźniejszy.

Ich sage ja mówię	wir sagen my mówimy
du sagst ty mówisz	ihr sagt (saget) wy mówicie
er, sie, es sagt on, -a, -o mówi	sie (Sie) sagen oni, one mówią
Sage ich? czy ja mówię?	Sage ich nicht? czy ja nie mówię? itd.

Ich sage nicht ja nie mówię.
itd.

Tak samo odmieniają się:

lieben (liben) kochać, lubić	bestrafen (besztrāfen) karać
loben chwalić	lernen uczyć się
tadeln ganić	hören słyszeć
machen robić	wohnen (wōnen) mieszkać

1. Słaba odmiana czasownika charakteryzuje się tym, że należące tu czasowniki

- 1) nie zmieniają samogłoski rdzennej,
- 2) czas przeszły niedokonany tworzą przez przybranie do tematu końcówki **-te** lub **-ete** (zob. lekcja 14),

3) imiesłów bierny cz. przeszłego tworzą przybierając do tematu końcówkę **-t** lub **-et** oraz przedrostek **ge-** (zob. lekcja 17).

Uwaga. Imiesłów ten odmienia się jak przymiotnik (zob. lekcja 16 i 19)

Temat otrzymujemy odrzucając końcówkę bezokolicznika **-en** względnie **-n**, np. sag-en, temat = **sag-**, bettel-n (żebrac), temat = **bettel-**.

Przykład: 1) sag-en — ich sag-te — ich habe ge-sag-t.

2) end-en — ich end-ete — ich habe ge-end-et.

2. Czas teraźniejszy wyraża czynność, odbywającą się w chwili obecnej. Często używa Niemiec czasu teraźniejszego na wyrażenie przyszłości, zwłaszcza że czas teraźniejszy miał dawniej w języku niemieckim także znaczenie czasu przyszłego. W żywym opowiadaniu używamy czasu teraźniejszego zamiast przeszłego.

Gut(en) Morgen! Dzień dobry!

Wie geht's¹ Jak się masz (pan, pani ma)?

I. Guten Morgen. Wie geht's? Ich danke, ich bin gesund. Was macht dein Nefte? Danke, er ist auch ganz wohl. Wo ist jetzt seine Nichte? Sie wohnt in Berlin. Wohnen seine Eltern auch dort? Nein, sie wohnen in Warschau. Was macht seine Schwester Marie? Lernt sie gut? Ja, sie lernt sehr gut, der Lehrer lobt sie immer. Hörst du, was Karl sagt? Nein, ich höre nichts. Er sagt, er hat kein Buch und keine Feder. Wo ist das Buch? Hier. Die Mutter liebt das Kind. Der Vater bestraft den Sohn nicht. Die Eltern bestrafen den Sohn. Lerne ich? Hörst du nicht? Tadelst er nicht? Wir loben nicht. Ihr macht nichts.

der Nefte (nefe) siostrzeniec	ganz zupełnie
die Nichte siostrzenica	wohl (wōl) zdrów
Marie' (mari) Maria	jetzt (jezt) teraz
der Lehrer (lerer) nauczyciel	immer (imer) zawsze
	dort tam

¹ Zamiast geht es.

II. Jak się pani ma? Dziękuję, jestem zdrowa. Gdzie jest siostrzenica? Ona mieszka w Lipsku. Czy siostrzeniec także tam mieszka? Nie, on tam nie mieszka. Gdzie mieszka twój wuj i twoja ciotka? Oni mieszkają w Polsce. Czy są bogaci? Tak, mają dom i ogród. Czy Karol dobrze się uczy? Co pan mówi? Czy on dobrze się uczy? Tak, bardzo dobrze, nauczyciel lubi i chwali Karola. My kochamy twojego brata. Czy nie kochacie dziecka? Ojciec kocha swojego syna i swoją córkę. Co one tam robią? One się uczą.

Lipsk Leipzig

Polska Polen

Lekcja 6.

Odmiana rzeczowników.

Rzeczownik (podobnie jak rodzajnik) odmienia się w języku niemieckim przez 4 przypadki: 1. *Nominativ*, 2. *Genetiv*, 3. *Dativ*, 4. *Akkusativ*. Polski przypadek 5 (wołacz) wyraża się rzeczownikiem *bez* rodzajnika np. *Rnabe!* chłopcze!, zaś przypadek 6 (narzędnik) przez przypadek 3-ci z przyimkiem *mit*, np. posłańcem = *mit dem Boten*.

Rozróżniamy słabą, mocną i mieszaną odmianę rzeczowników. Przynależność rzeczowników do jednej z tych odmian poznajemy po końcówkach 2 przyp. 1. poj. i 1 przyp. 1. mnogiej: Kończą te podaje zwykle słownik.

A. Do odmiany słabej należą: 1. rzeczowniki rodzaju męskiego, które poczynając od 2 przyp. 1. poj. przybierają w odmianie końcówkę *-n* lub też *-en* (tę ostatnią wtedy, gdy rzeczownik nie kończy się w 1 przyp. 1. poj. na *-e*); 2. rzeczowniki rodz. żeńskiego, które w liczbie pojed. nie przybierają żadnych końcówek, zaś w liczbie mnogiej te same, co rzeczowniki rodz. męskiego.

B. Do odmiany mocnej należą 1. rzeczowniki rodzaju męskiego i nijakiego, które w 2 przyp. 1. poj. przybierają końcówkę *-s* lub *-es*, zaś w 1 przyp. 1. mnogiej końcówki *-e* lub *-er* lub też nie przybierają żadnej końcówki; 2. rzeczowniki rodzaju żeńskiego, które w liczbie pojed. nie przybierają żadnej końcówki, zaś w liczbie mnogiej koń-

cówkę *-e*. Poza tym dwa rzeczowniki żeńskie: *die Mutter* (matka) i *die Tochter* (cóрка), które także i w liczbie mnogiej nie przybierają żadnej końcówki.

Rzeczowniki należące do tej odmiany przegłaszają zwykle w liczbie mnogiej samogłoskę rdzenną *a*, *o*, *u* na *ä*, *ö*, *ü*.

C. Do odmiany mieszanej należą rzeczowniki rodzaju męskiego i nijakiego, które w liczbie pojed. odmieniają się wg. odmiany mocnej, zaś w liczbie mnogiej wg. odmiany słabej.

Uwaga. Jak widzimy z powyższego, rzeczowniki rodzaju żeńskiego bez względu na to, do której deklinacji należą, odmieniają się tylko w liczbie mnogiej.

Rzeczowniki rodzaju męskiego.

A. Odmiana słaba.

Rzeczowniki rodzaju męskiego, należące do tej odmiany, przybierają we wszystkich przypadkach *-n* albo *-en*. *Der Herr*¹ „pan“ przybiera w liczb. poj. końcówkę *-n*, a w liczbie mn. *-en*.

Liczba poj.	Liczba mn.
1. <i>der Rnabe</i> chłopiec	1. <i>die Rnaben</i> chłopcy
2. <i>des Rnaben</i> chłopca	2. <i>der Rnaben</i> chłopców
3. <i>dem Rnaben</i> chłopcu	3. <i>den Rnaben</i> chłopcom
4. <i>den Rnaben</i> chłopca	4. <i>die Rnaben</i> chłopców
1. <i>der Mensch</i> człowiek	1. <i>die Menschen</i> ludzie
2. <i>des Menschen</i> człowieka	2. <i>der Menschen</i> ludzi
3. <i>dem Menschen</i> człowiekowi	3. <i>den Menschen</i> ludziom
4. <i>den Menschen</i> człowieka	4. <i>die Menschen</i> ludzi

Tak samo:

<i>der Neffe</i> siostrzeniec	<i>der Hase</i> zając
<i>der Bote</i> posłaniec	<i>der Rabe</i> kruk
<i>der Mohr</i> (<i>mor</i>) murzyn	<i>der Soldat</i> żołnierz

i następujące, które dawniej także miały końcówkę *-e*:

<i>der Graf</i> , <i>-en</i> hrabia	<i>der Fürst</i> , <i>-en</i> książę
<i>der Held</i> , <i>-en</i> bohater	<i>der Prinz</i> , <i>-en</i> książę, królewicz

¹ Z nazwiskiem bez *der*.

Guten Tag! Dzień dobry!
Guten Abend! Dobry wieczór
Adieu! (czytaj: *adjo*) Żegnam!

I. Guten Tag, Herr Moll. Wie geht's? Danke bestens, ganz gut. Sind Sie gesund? Ja, danke herzlich. Wo wohnen Sie jetzt? Ich wohne in Hamburg. Was machen Sie dort? Ich baue ein Schloß. Ein Schloß? Ja, ich baue das Schloß des Fürsten. Ist nicht der Fürst der Neffe des Grafen? Ja. Das Schloß des Fürsten ist sehr schön. Der Vater des Knaben ist ein Lehrer. Gib dem Knaben ein Buch und eine Feder. Die Knaben kaufen den Raben des Mohren. Der Diener des Prinzen jagt einen Hasen. Karl, gib dem Boten den Brief. Haben Sie den Brief? Jawohl.

der Diener (<i>diner</i>)	sluga	das Schloß	pałac, zamek
der Brief (<i>brif</i>)	list	kaufen	kupować
bauen	budować	geben	dać, gib
jagen	polować, gonić	herzlich	serdecznie

II. W Berlinie mieszka (liczb. mn.) dużo książąt. Zamek księcia jest bardzo wielki i piękny. Sluga hrabiego ma list. Daj list chłopcu. Chłopcy kupili kruka. Pani Moll kupuje dom mojego siostrzeńca. Mój dziadek chwali dziecko posłańca. Dajemy posłańcowi zajęcia i list. Król chwalił odwagę bohaterów. Kruk żołnierza jest bardzo śmieszny. Pan daje żołnierzowi kruka. Daj panu pióro.

król	der König	dużo ¹⁾	viel (<i>fil</i>)
odwaga	der Mut	pani	die Frau, -; en
list	der Brief	śmieszny, drolig	(<i>drollich</i>)

I. *Uzupełnij końcówki rzeczowników w następujących zdaniach:* 1) Ich liebe die Mensch —. 2) Ich erzähle dem Neff — von Soldat —. 3) Der Bote gibt dem Beamte — einen Brief. 4) Ich sehe im Feld einen Has —. 5) Der Hund des Hirt — ist groß und schön.

der Mensch, en; en	człowiek	der Beamte, n; n	urzędnik
erzählen (<i>ercelen</i>)	opowiadać	das Feld, es; er	pole
der Hirt, en; en	pastierz	der Hund, es; e	pies

¹ Po *viel* kładzie się w odróżnieniu od jęz. polskiego *1* przyp.

Lekcja 7.

haben mieć

Czas przeszły niedokonany.

Ich hatte	ja miałem, miałam	wir hatten	my mieliśmy
du hattest	ty miałeś	ihr hattet	wy mieliście
er, sie, es	hadł on, ona, ono	sie (Sie)	hadden oni mieli, one miały (pan miał)
Hatte ich?	czy miałem, miałam	Hatte ich nicht?	czy nie miałem? itd.

Ich hatte nicht nie miałem itd.

Uwaga. W czasie przeszłym niedokonanym *wszystkich* czasowników *1* i *3-a* osoba liczby *pojed.* brzmią zawsze *jednakowo*.

Zaimki dzierżawcze.

	rodz. męski	rodz. żeński	rodz. nijaki
ihr (od <i>sie</i>)	jej, swój	ihre jej	ihr jej
unser (od <i>wir</i>)	nasz, swój	unsere nasza	unser nasze
euer (od <i>ihr</i>)	wasz, swój	eure wasza	euer wasze
ihr (od <i>sie</i>)	ich, swój	ihre ich	ihr ich
Ihr (od <i>Sie</i>)	pański, pani	Ihre pańska	Ihr pańskie

n. p. Das ist ihr Vater, ihre Mutter, ihr Buch; das ist unser Vater, unsere Mutter, unser Buch.

Prawidło. — Zaimki dzierżawcze odmieniają się w liczbie *pojed.* tak samo jak *rodzajnik nieokreślony* ein, eine, ein (por. lekcja 3 i 12: mein, meine, mein).

I. Ich hatte meinen Bleistift, meine Tinte und mein Papier. Sie hatte ihren Griffel, ihre Feder und ihr Buch nicht. Unser Onkel und unsere Tante hatten ein Haus in Hamburg. Hatten sie nicht auch einen Garten? Ja, aber ihr Garten war nur sehr klein. Hatten Sie nicht einen Neffen? Wo ist Ihr Neffe? Er lebt¹ jetzt in Deutschland. Hatte Marie gestern eine Lektion? Nein, sie hatte heute ihre Lektion; der Lehrer hatte gestern keine

¹ mieszkac w kraju leben; mieszkac w domu, miejscu itp. wohnen.

Zeit. Der Graf hatte einen Diener. Sein Diener war sehr gut.
Der Mohr hatte einen Raben. Der Rabe war sehr drollig.

der Bleistift (<i>blaiszlifl</i>) ołówek	der Griffel rysik
Deu'tschland (<i>dojezslant</i>) Niemcy	heute (<i>hojle</i>) dzisiaj
die Tinte, -; en atrament	gestern wczoraj
die Lektio'n (<i>lekcjon</i>) lekcja	nur tylko
das Papie'r papier	die Zeit, -; en (<i>cajt</i>) czas

II. Ja miałem dzisiaj swoją lekcję. Czy wy mieliście swoją lekcję? Nie, nauczyciel jest chory. Kto to mówi? Nasz siostrzeniec to mówi (es). To nie prawda; on zdrow, lecz nie ma czasu (przyp. 4.). Czy wasz przyjaciel nie miał służącego? Tak, on jeszcze ma swojego służącego, murzyna. Czy pani ma czas? Teraz nie mam czasu, uczę się swojej lekcji. Karol ma czas. Ja? Tak, ty. Ty to mówisz? Nie, nie mam czasu, jestem zajęty. Co wy tam mieliście? Mieliśmy nasz papier i nasz atrament. A co oni mieli? Mieli rysik i ołówek.

przyjaciel der Freund (*frojnt*) to prawda das ist wahr (*war*)
zajęty beschäftigt (*beszeftigt*) to das, es

III. Zamień w następujących zdaniach czas teraźniejszy na przeszły niedokonany: 1) Ich habe einen Bleistift. 2) Er ist schön. 3) Mein Freund lernt die Aufgaben. 4) Wir haben jetzt unsere Deutschstunde. 5) Bist du heute beschäftigt? 6) Ja, ich arbeite im Garten.

arbeiten pracować die Deutschstunde, —, n lekcja niemieckiego

Lekcja 8.

Rzeczowniki rodzaju męskiego.

B. Odmiana mocna.

Grupa pierwsza.

1. Do tej grupy odmiany mocnej należą rzeczowniki rodzaju męskiego zakończone na **-er**, **-el**, **-en**.

Przypadek drugi liczby pojedynczej przybiera końcówkę **-s**.

Przypadek pierwszy liczby mn. nie przybiera żadnej końcówki.

Przypadek trzeci liczby mn. z reguły kończy się na **-n**.

Liczba poj.

N. der Vater ojciec
G. des Vaters ojca
D. dem Vater ojcu
A. den Vater ojca

Liczba mn.

die Väter ojcowie
der Väter ojców
den Vätern ojcom
die Väter ojców

N. der Onkel wuj
G. des Onkels
D. dem Onkel
A. den Onkel

die Onkel wujowie
der Onkel
den Onkeln
die Onkel

N. der Garten ogród
G. des Gartens
D. dem Garten
A. den Garten

die Gärten ogrody
der Gärten
den Gärten
die Gärten

2. Wiele z tych rzeczowników *przegłasza* w liczbie mn. samogłoski a, o, u na **ä, ö, ü**; gdzie to zajdzie, będziemy zawsze przegłoszoną samogłoskę dodawali przy każdym słowie, np. der Vogel, s; ö — ptak, znaczy: 2. przyp. licz. poj. des Vogels; liczba mn. die Vögel.

3. *Przyp. piąty* języka polskiego równa się w języku niemieckim *pierwszemu bez rodzajnika*, np. Onkel! Vater! wuju! ojczel!

4. **In** = „w“ na pytanie *gdzie?* rządzi *przypadkiem trzecim*, np. Wo ist das Kind? In dem Garten; in dem skraca się na **im**.

I. Das Haus des Onkels ist sehr groß und schön. Die Gesellen des Malers malten das Haus des Onkels. Gib dem Bruder sein Buch und seine Feder, er lernt seine Lektion. Die Lektion des Bruders ist sehr schwer. In dem (Im) Garten des Gärtners sind viele Blumen. Die Gärten der Prinzen sind sehr groß. Die Blumen in den Gärten sind prächtig. Im Sommer mähen die Schnitter den Weizen und den Roggen. Die Sensen der Schnitter sind sehr scharf. Der Sohn des Schuhmachers hat einen Pudel. Die Schwester des Schneiders ist arm, aber die Brüder des Lehrers sind reich. Der Adler ist ein Vogel. Die Adler sind Vögel. Der Mut des Adlers ist groß. Der Adler ist der König der Vögel.

der Weizen, s; — pszenica (waj- der Bruder, s; ü — brat
der Roggen, s; — żyto [cen) der Geselle, n; n (gezele) cze-
der Pudel, s; — pudel [ladnik
der Adler, s; — orzeł die Sense, —; n (zenze) kosa
der Schuhmacher, s; — szewc in w (z przyp. 3-im)
der Sommer, s; — (zomer) lato malen malować
der Maler, s; — malarz mähen (meen) kosić
der Schnitter, s; — żniwiarz prächtig (prechtlich) wspaniały
der Schneider, s; — (sznajder) scharf ostry
krawiec schwer trudny, ciężki

II. Uczniowie nauczyciela uczą się bardzo dobrze. Lekcja ucznia nie jest trudna. Daj uczniowi swoją książkę, swój atrament i swój ołówek. W ogrodach hrabiego jest (sind) dużo kwiatów (przyp. 1.). Czeladnicy malarza malują zamek księcia. Daj ogrodnikowi łopatę, on jest w ogrodzie. Jęgo tam nie ma (er ist nicht dort). Gdzie on jest? Nie wiem. Brat szewca ma pudła. Pudła szewca jest bardzo mądry. Co ma stolarz? Ma hebel. Hebel i nóż stolarza są bardzo ostre. Malarz maluje dom. Żniwiarz kosi żyto i pszenicę.

stolarz der Tischler, s; - nie wiem ich weiß nicht
hebel der Hobel, s; - mądry flug
uczeń der Schüler, s; - łopata der Spaten, s; -

Lekcja 9.

sein — być

Czas przeszły niedokonany

Ich war ja byłem, byłem wir waren my byliśmy
du warst ty byłeś ihr waret (wart) wy byliście
er, sie, es war on, ona, ono był sie (Sie) waren oni byli
War ich? czy ja byłem? Ich war nicht ja nie byłem
itd. itd.

War ich nicht? czy ja nie byłem?
itd.

Tryb rozkazujący.

od haben: habe miej, hab(e)t miejcie, haben Sie niech pan,
pani ma

„ sein:	sei	seid	seien Sie	
„ machen:	mache	mach(e)t	machen Sie	
„ sagen:	sage	sag(e)t	sagen Sie	
„ lernen:	lerne	lernet	lernen Sie	itd.

I. Wo warst du gestern? Ich war zu Hause. Warst du krank? Ja, ich war krank und bin noch nicht ganz gesund. Wo sind Ihre Brüder jetzt? Sie waren in Hamburg und jetzt sind sie in Leipzig. Waren Sie schon in Leipzig? Nein, noch nie (niemals). Die Stadt ist sehr groß und schön, sagte mein Freund. Er hat recht. Wer war im Garten? Die Knaben waren dort. Was machten sie? Sie spielten mit dem Pudel des Mohren. Des Dieners des Grafen? Jawohl. Jemand klopft! Hörst du? Ich höre. Öffne die Tür, bitte. Wer ist da? Der Gärtner. Kommen Sie herein. Was haben Sie? Einen Brief. Geben Sie mir den Brief. Danke. Adieu!

die Stadt, -; ä-e (szlat) miasto mit z (rządzi przyp. 3-im)
der Freund, es; e (frojnt) przy- öffnen otworzyć
[jaciel

die Tür, -; en drzwi klopfen pukać
zu Hause w domu mir mnie
nie, niemals (ni) nigdy jemand ktoś
er hat recht ma słusność bitte proszę
wer kto kommen przyjsć, przycho-
[dzie
die Gedu'ld, -; cierpliwość bitte, kommen Sie herein pro-
[szę wejść

II. Kto pukał? Kto tam był? Malarz. Powiedz mu, że nie mam czasu. Gdzie byliście wczoraj? W domu. Byliśmy bardzo zajęci. Czy Karol także? Tak, on uczył się lekcji. Ucz się Marto, nauczyciel przychodzi. Czy pani była w ogrodzie? Byłam tam, ale chłopców tam nie było. Czy jęgo dziadek i jęgo babka nie byli chorzy? Kto to powiedział? Mój przyjaciel. Nie, oni nie byli i nie są cho- rzy. Miejcie cierpliwość! Bądź dobrym, moje dziecko!

III. *Utwórz zdania w trybie rozkazującym z następującymi czasownikami:* 1) Gut — sein; 2) Haus — bauen; 3) viel — lernen; 4) nichts — sagen; 5) Fenster — öffnen.

Lekcja 10.

Rzeczowniki rodzaju męskiego.

B. Odmiana mocna.

Grupa druga.

Prawidło. — Do tej grupy należą rzeczowniki *rodzaju męskiego*, które przybierają w liczbie mnogiej *końcówki -e* lub *-er*. Przypadek drugi liczby pojed. ma końcówkę *-es*, trzeci zaś *-e* albo nie ma żadnej końcówki. Przypadek trzeci liczby mnogiej ma jak wiemy *-n* lub *-en*.

Uwaga. Dla ułatwienia będziemy uczniowi przy każdym słowie tego rodzaju rzeczowników dodawali w nawiasie końcówkę 2 przyp. liczby poj. oraz pierwszego przyp. liczby mnogiej, a przy rzeczownikach, które przegłaszają samogłoskę, będziemy także oznaczali przegłoszoną samogłoskę, np. *der Bach* (ä—e) znaczy: liczba mn. = *die Bäche* strumienie.

N. der Hund	pies	die Hunde	psy
G. des Hundes		der Hunde	
D. dem Hunde		den Hunden	
A. den Hund		die Hunde	

N. der Wald	las	die Wälder	lasy
G. des Waldes		der Wälder	
D. dem Walde		den Wäldern	
A. den Wald		die Wälder	

C. Odmiana mieszana.

Należące tu rzeczowniki rodzaju męskiego przyjmują w 2 przyp. l. poj. końcówki **-s** lub **-es** (odm. mocna), zaś w 1 przyp. l. mnogiej **-n** lub **-en** (odm. słaba).

Żaden rzeczownik odmiany mieszanej nie przegłasza w liczbie mnogiej samogłoski rdzennej.

N. der Nachbar	sasiad	die Nachbarn
G. des Nachbars		der Nachbarn
D. dem Nachbar		den Nachbarn
A. den Nachbar		die Nachbarn
N. der Zins	procent	die Zinsen
G. des Zins(es)		der Zinsen
D. dem Zins(e)		den Zinsen
A. den Zins		die Zinsen

Według tego wzoru odmienia się przeszło 20 rzeczowników np.: der Lorbeer wawrzyn, der Mast maszt, der Muskel mięsień, der Nerv nerw, der Pantoffel pantofel, der Psalm psalm, der Sporn ostroga, der Staat państwo, der Stachel kolec, żądło, der Strahl promień, der Vetter kuzyn.

I. Wart ihr gestern in der Stadt? Nein, gestern waren wir auf dem Lande. Haben eure Eltern ein Landgut? O nein, sie sind nicht so reich. Wir besuchten unseren Neffen. Er hat ein Gut und einen Wald. Im Walde suchten wir Pilze². Dort wachsen viele. In den Wäldern und Feldern des Fürsten gibt es viele Wölfe und Füchse. Die Schlaueit der Füchse ist bekannt. Die Kinder des Nachbars sind krank; die Eltern wollen den Arzt holen. Er kommt schon; er ist schon im Hause. Die Häuser des Dorfes sind sehr klein, aber die Gärten der Häuser sind schön. Das ist wahr, sie sind prächtig. Haben Sie einen Hund? Ja. Ich liebe Hunde sehr. Sie auch? Ja.

auf na z przyp. 3. na pytanie „gdzie?“	das Dorf, es; ð—er wies
das Land, -es, ä—er (<i>lant</i>)	das Landgut, es; ü—er (<i>lant-gul</i>), majątek ziemski
wieś, kraj	besuchen odwiedzić
der Pilz, es, -e grzyb	bekannt znany
der Wolf, es; ð—e wilk	es gibt jest, bywa, są
der Fuchs, es; ü—e (<i>fuks</i>) lis	suchen szukać
der Arzt, es; ä—e lekarz	so tak
das Haus, es; äu—er dom	schon już
das Feld, es, —er pole	wachsen (<i>waksen</i>) rość

¹ Po szczegółowych określeniach, jak np. heute, morgen, jetzt itp. kładzie się zaraz czasownik = Jetzt kommt der Bruder.

^a Rzeczowniki w ogólnym sensie użyte stoją w liczbie mnogiej bez rodzajnika.

II. Czy jest dużo wilków i lisów w lasach hrabiego? W lasach jest dużo wilków a na polach lisów. Czy chytróść lisów jest znana? Tak. Psy sąsiada są już stare. Czy ma pan psa? Mam jednego (przyp. 4.). Czy odwiedziła twoja ciotka dzieci lekarza? Nie wiem. Gdzie mieszkają bracia stolarza? Oni mieszkają teraz na wsi w domu malarza. Czy malarz ma dzieci? Tak, ma syna i córkę. Gdzie oni są? Oni są teraz w majątku generała. Czy on bogaty? Tak, ma dużo domów i wsi.

generał, der Genera'l, s; ä—e ja nie wiem ich weiß nicht
auf na, w (z przyp. 3 na pytanie „gdzie?“)

Lekcja 11.

Czasowniki nieregularne.

müssen musieć — **sollen** być winien

Czas terażniejszy.

Ich muß ja muszę	Ich soll ja powinienem (mam)
du mußt	du sollst
er, sie, es muß	er, sie, es soll
wir müssen	wir sollen
ihr müßt	ihr sollt
sie (Sie) müssen	sie (Sie) sollen
Muß ich? czy ja muszę?	Ich muß nicht ja nie muszę
Muß ich nicht? czy ja nie muszę?	itd.

Nieregularność czasowników müssen i sollen polega na tym, że liczbę pojed. czasu terażniejszego tworzą tak, jak czasowniki mocne liczbę pojedynczą czasu *przeszłego* (por. polskie „zwykłem“). Stąd też nazywają się czasownikami przeszło—terażniejszymi. Obok wymienionych należą tu jeszcze, przytoczone w następnych lekcjach: dürfen = śmieć, móc, können = móc, mögen = chcieć, móc, wissen = wiedzieć, umieć, wollen = chcieć.

Czasowniki te (z wyj. wissen) obok swojego samodzielnego znaczenia spełniają również rolę słów posiłkowych,

które w połączeniu z bezokolicznikiem jakiegoś czasownika oddają wolę, możność lub konieczność czynu wyrażonego przez ten czasownik (słowa posiłkowe sposobu).

W zdaniach zawierających powyższe słowa posiłkowe *bezokolicznik* danego czasownika stoi zawsze *na końcu zdania*, np. Soll sie die Tante besuchen? Czy ona ma odwiedzić ciotkę?

Przyimki

in w, **do**, **auf** na, **unter** pod, **vor** przed

Przyimki te rządzą *przypadkiem 4.* na pytanie „dokąd?“ a *przyp. 3.* na pytanie „gdzie?“, np. Ich gehe in den Garten idę (dokąd?) do ogrodu. Ich bin in dem Garten jestem (gdzie?) w ogrodzie.

Dalsze przyimki tego rodzaju zob. lekcja 19.

I. Ich muß einen Brief schreiben. Wo ist die Tinte und das Papier? Die Tinte ist auf dem Tische und das Papier auf dem Spinde. Es ist nicht da. Es muß dort sein; ich legte das Papier auf das Spind. Ja, wirklich, es ist da. Wollen Sie an den Kaufmann schreiben? Nein, an meinen Agenten; er soll die Waren schicken. Der Brief ist fertig. Willst du auf die Post gehen? Mit Vergnügen. Danke bestens, du bist sehr freundlich. Die Schnitter gehen auf das (skróc. aufs) Feld. Auf den Feldern wachsen Roggen und Weizen. Die Kinder sollen nicht in den Garten gehen, im Garten ist es naß. Jetzt müssen sie schlafen gehen. Unter dem Hause ist ein Keller und vor dem Hause ein Garten. X

der Kaufmann, -s (l. mn.	schicken (<i>sziken</i>) posłać
Kaufleute) kupiec	wirklich rzeczywiście, naprawdę
der Agent, en, -en agent	fertig (<i>fertich</i>) gotów
das (der) Spind, es; -e szafa	freundlich uprzejmy, łaskawy
die Ware, -; n towar	gehen chodźć, iść
die Post poczta	schlafen gehen iść spać
der Keller, s; — piwnica	naß mokry
wachsen rosnać	es befindet sich znajduje się

II. Co się znajduje przed domem? Ogród. A pod domem? Piwnica. Czy chcecie iść do ogrodu? Nie, byliśmy tam już.

Kto był w pokoju ojca? Kupiec i jego agent. Czego on chce? Ja nie wiem, czego on chce. Co mam teraz robić? Powinienesz iść spać. Ja nie chcę. Ty powinnaś. Gdzie moje książki? Na szafie. Nie ma ich na szafie. One muszą tam być. Ja położyłem książki na szafę. Rzeczywiście, są tam.

III. Uzupełnij w następujących zdaniach brakujące przyimki i rodzajniki: 1) Die Schüler gehen — — Schule. 2) Ich war — — Post mit einem Brief. 3) Im Sommer bin ich — — Gebirge. 4) Der Hund liegt — — Tisch. 5) Der Garten ist — — Haus. 6) Ich lege das Buch — — Bank. 7) Ich gehe — — Stadt.

liegen leżeć legen kłaść
der Tisch, es; e stół

Das Echo

In Gebirgen gibt es gewöhnlich viele Täler mit Echos. Alle Echos sind nichts im Vergleich zu einem in Siebenbürgen, von welchem ein Bauer erzählt, daß, wenn man ins Tal ruft: „Wie geht's, Michel?“, so antwortet es: „Danke schön, ganz gut.“

Das Echo.

In Gebirgen gibt es gewöhnlich viele Täler mit Echos. Alle Echos sind nichts im Vergleich zu einem in Siebenbürgen, von welchem ein Bauer erzählt, dass, wenn man ins Tal ruft: „Wie geht's, Michel?“, so antwortet es: „Danke schön, ganz gut.“

¹ man ruft wola się. Man sagt mówią. Was hört man? co słyhać?

das Echo, s echo	Sie'benbürgen Siedmiogród
das Gebirge, s góry	von welchem o którym
gewöhnlich zwykle	der Bauer, s; n wieśniak
das Tal, es; ä—er dolina	erzählen (ercelen) opowiadać
alle wszystkie	daß że
im Vergleich w porównaniu	wenn kiedy
zu einem do jednego	ins skróc. in das
rufen wołać	Michel Michał
a'ntworten odpowiedzieć	die Frage; n pytanie

Fragen.

1. Was gibt es in den Gebirgen? 2. Was gibt es in den Tälern? 3. Was ist Siebenbürgen? 4. Was erzählte der Bauer von dem Echo in Siebenbürgen?

Lekcja 12.

Rzeczowniki rodzaju żeńskiego.

A. Odmiana mocna.

Rzeczowniki rodzaju żeńskiego należące do odmiany mocnej nie przybierają w liczbie pojedynczej żadnej końcówki, zaś w 1 przyp. liczby mnogiej przybierają końcówkę -e.

Rzeczowniki te przegłaszają zwykle samogłoskę rdzenną

N. die Hand ręka	die Hände ręce
G. der Hand	der Hände
D. der Hand	den Händen
A. die Hand	die Hände

Tak samo:

die Nacht; ä—e noc	die Stadt; ä—e miasto
die Art; ä—e siekiera	die Maus; äu—e mysz
die Gans; ä—e gęś	die Frucht; ü—e owoc
die Kuh; ü—e krowa	die Magd; ä—e służąca
die Wand, ä—e; ściana	die Nuss; ü—e orzech itd.

Prawidło.—Rzeczowniki, kończące się na **-s**, zmieniają je przed końcówką na **f**, np. die Gans — die Gänse; **f** po krótkiej samogłosce zamienia się na **ff** np. die Muß — die Müsse.

N. die Mutter matka	die Mütter matki
G. der Mutter	der Mütter
D. der Mutter	den Müttern
A. die Mutter	die Mütter

Tak samo: die Tochter, —; **ö**— córka.

Rodzajnik nieokreślony.

rodz. męski	rodz. żeński	rodz. nijaki
N. ein (jeden)	eine (jedna)	ein (jedno)
G. eines	einer	eines
D. einem	einer	einem
A. einen	eine	ein

Uwaga. Liczby *mnogiej* rodzajnik nieokreślony *nie posiada*.

Tak samo odmieniają się w liczbie pojedynczej:

Zaimki dzierżawcze

mein, meine, mein mój (swój), **a, e**; **dein, deine, dein** twój, **a, e**; **sein, seine, sein** swój, **a, e**, (jego); **ihr, ihre, ihr** jej; **unser, unsere, unser** nasz; **euer, euere, euer** wasz; **ihr** (Ihr), **ihre, ihr** ich (Pański); oraz **kein** żaden, np.

Liczba pojed.	Liczba mnoga
N. ein (mein) Freund	(—) meine Freunde
G. eines (meines) Freundes	(—) meiner Freunde
D. einem (meinem) Freunde	(—) meinen Freunden
A. einen (meinen) Freund	(—) meine Freunde

I. Hat dein Vater ein Pferd? Ja, er hat ein Pferd und einen Hund. Sein Pferd ist sehr schön. Ist der Hund deines Vaters wachsam? Ja, er ist treu und wachsam. Wir haben eine Kuh. Die Milch unserer Kuh ist vorzüglich. Unsere Kühe weiden auf

einem Felde. In eurem Keller gibt es viele Mäuse. Habt ihr keine Kaze? Wir hatten eine, aber sie war schon zu alt. Unsere Stadt ist nicht groß. In unserer Stadt ist eine Kirche, ein Theater und viele Läden. Die Gans ist ein Vogel. Die Federn der Gänse sind nützlich. Die Magd gibt den Gänsen und Hühnern Futter. In meinem Zimmer befindet sich ein Tisch, ein Schrank, ein Sofa und mehrere Stühle. Hat Ihr Vetter ein Landgut (Gut)? Ja, er hat ein Landgut in der Nähe der Stadt. Waren Sie auf seinem Gute? Ich war dort mit meiner Freundin und ihrer Mutter.

das Pferd, es; —e kon	der Stuhl, es; ü—e krzesło
die Milch, mleko	¹ die Freundin; —nen przyjaciółka
die Kaze; —n (kace) kot	das Theater, s; — teatr
die Feder; —n pióro	der Vetter, s; — (feler) kuzyn
das Huhn, es; ü—er kurczę	die Nähe bliskość
das Futter, s pokarm, po- zywienie	wachsam (wachsam) czujny
das Sofa, s; —s (zōfa) sofa	treu (Iroj) wierny
der Tisch, es; —e stół	vorzüglich wysmienity
der Laden, s; ā— sklep	nützlich pożyteczny
befindet sich znajduje się	mehrere kilka
befinden sich znajdują się	weiden paść się, paść

II. Ja mam przyjaciela. Ty nie masz przyjaciela. Czy on ma konia? Czy ona ma przyjaciółkę? Czy ono ma swoją książkę? Mielśmy konia i krowę. Mleko naszej krowy jest wysmienite. Dajcie krowie pokarm. (bez rodzajnika). Mamy w naszym ogrodzie dużo orzechów. Orzechy są zdrowe. W lecie dni są długie a noce krótkie. Czy pan ma kuzyna? Tak, mój kuzyn jest lekarzem (ein Arzt) w pańskim mieście. Rzeczywiście? Tak, on tam mieszka w domu pańskiego sąsiada. Czy stolarz ma swoją siekiere? Nie, on nie ma swojej siekiery, on ma naszą. Służąca ich ciotki była chora. Czy już zdrowa? Tak.

długi lang krótki kurz

¹ Rzeczowniki na **-in** przybierają w licz. mn. **-nen** np. die Gemahlin żona, die Gemahlinnen.

Lekcja 13.

Rzeczowniki rodzaju żeńskiego.

B. Odmiana słaba.

Liczba poj.	Liczba mn.
N. die Tante ciotka	die Tanten
G. der Tante	der Tanten
D. der Tante	den Tanten
A. die Tante	die Tanten

Prawidło. — Tak odmieniają się *wszystkie rzeczowniki rodzaju żeńskiego*, nie należące do odmiany mocnej (L. 12.). Jeżeli rzeczownik nie ma w pierwszym przyp. liczb. poj. **-e**, to przybiera w liczb. mn. **-en**, np. *die Tat* czyn, *die Taten*. Rzeczowniki te *nie* przegłaszają samogłoski w liczb. mn.

Zaimki wskazujące.

Liczb. poj. **dieser** ten, **diese** ta, **dieses** to; liczb. mn. **diese**
 „ „ **jener** ów, **jene** owa, **jenes** owo; „ „ **jene**

Zaimki te odmieniają się jak *rodzajnik określony*, np.

Liczba poj.	Liczba mn.
N. dieser Garten	diese Gärten
G. dieses Gartens	dieser Gärten
D. diesem Garten	diesen Gärten
A. diesen Garten	diese Gärten

I. Wir haben in unserem Garten viele Blumen. Wir haben Rosen,¹ Tulpen, Nelken und Veilchen. Der Geruch dieser Rose ist sehr angenehm. Die Farbe der Rosen ist rot, weiß oder gelb. Hast du eine Tulpe? Gib diese Tulpe deiner Cousine und jene Nelke unserem Freunde. Wie ist die Farbe der Lilien? Lilien sind weiß und blau. Nicht wahr? Du hast recht. Sind die Kirichen und Pflaumen schon reif? Ja, aber jene Birnen sind noch nicht reif, sie sind noch sauer. Nicht wahr? Ja. Waren Sie heute draußen? Ja. Die Straßen und Gassen dieser Stadt sind sehr enge, aber die Häuser und Läden sind schön.

¹ Rzeczowniki gatunkowe w ogólnym znaczeniu używają się w liczbie mn. bez rodzajnika.

die Farbe, —; n barwa, kolor	die Straße, —; n ulica
die Rose, —; n róża	die Gasse, —; n uliczka
die Lilie, —; n lilia	der Laden, s; ā—n sklep
die Tulpe, —; n tulipan	rot czerwony
die Kirche, —; n wiśnia	weiß biały
die Birne, —; n gruszka	gelb żółty
die Pflaume, —; n śliwka	blau niebieski
die Cousine (wym. się kuzine), —; n kuzynka	draußen na dworze
enge wąski	sauer kwaśny
nicht wahr? nie prawda?	reif dojrzały
die Nelke, —; en goździk	noch nicht jeszcze nie
das Vergißmeinnicht, es, e niezapominajka	a'ngenehm przyjemny

II. Czy macie dużo owoców w swoim ogrodzie? O tak, mamy wiśnie, gruszki, śliwki itd. (und so weiter = skróć. u. f. w.). Czy wiśnie w waszym ogrodzie są już dojrzałe? Nie, jeszcze nie; one są jeszcze zielone i kwaśne. Jaki (wie) jest kolor niezapominajki? Niebieski, a zapach tego kwiatu jest bardzo przyjemny. Kto mieszka na (in) tej ulicy? Moje ciotki. A gdzie pan mieszka? Na (in) tamtej uliczce. Te uliczki są bardzo wąskie, nie prawda? Tak, ma pan słuszość.

III. Uzupełnij końcówki zaimka w następujących zdaniach: 1) Dies — Stadt ist sehr groß. 2) Ich will jen — Kirche sehen. 3) In dies — Haus sind viele Läden. 4) Dies — Straßen sind breit, jen — Gassen sind eng. 5) Dies — Häuser sind hoch. 6) In dies — Gärten sind schöne Blumen. 7) Jen — Rosen und Tulpen sind rot, dies — sind gelb.

die Kirche, —, n kościół	breit szeroki
sehen widzieć, patrzeć	hoch wysoki

Lekcja 14.

Słaba odmiana czasownika.

Czas przeszły niedokonany.

sagen mówić

Ich sagte mówiłem	wir sagten mówiliśmy
du sagtest mówiłeś	ihr sagtet mówiliście
er, sie, es sagte mówił, -a, -o	sie (Sie) sagten mówili

Tak samo od lernen = *ich lernte*; kaufen = *ich kaufte*;
antworten = *ich antwortete*.

Czas przeszły niedokonany jest to najczęściej używany
czas. Używa się go w opowiadaniach i dłuższych opisach.
Cechy słabej odmiany czasowników zob. lekcja 5.

Odmiana zaimków osobistych.

Liczba pojedyncza			
Nom.	Gen.	Dat.	Akk.
Ich ja	meiner mnie	mir mnie, mi	mich mnie, (mię)
du ty	deiner ciebie	dir tobie, ci,	dich ciebie (cię)
er on	seiner jego	ihm jemu, mu	ihn jego (go)
sie ona	ihrer jej	ihr jej, (je)	sie ją
es ono	seiner jego,	ihm jemu	es jego

I. Du, mein Freund, und ich, waren Schulkollegen. Gedenkst du noch meiner? Ich gedenke deiner und seiner sehr gut. Wir besuchten eine Schule in Warschau. Ganz richtig. Du lernst sehr fleißig, die Lehrer lobten dich immer. Mich nicht. Warum? Sie waren mit mir nicht immer zufrieden. Begegnest du öfters deinem Nachbar? Ich begegnete ihm heute morgen. Was sagte er dir? Er erzählte mir nichts Besonderes. Wirklich? Glauben Sie mir nicht? Ich glaube, was Sie mir erzählen. Anna, sei so gut und hole mir die Schere, den Zwirn und die Nadeln. Sehr gern. Hier, bitte. Ich danke dir, mein Kind. Er lobt dich. Sie tadelt mich. Wir glauben ihr. Sage ihm! Verkaufe es! Hole es! Gib mir!

der Schu'lkollege, n; n | kolega
der Schu'lkamerad, en; | skol-
—en | ny
die Schule, —; n szkoła
Anna Andzia
die Nadel, —; n igła
die Schere, —; n nożyce
der Zwirn, s; e nici
gedenken pamiętać (z przyp. 2)
begegnen spotkać (z przyp. 3)

ganz richtig słusznie, właśnie
fleißig pilny, pracowity [tak
waru'm? dlaczego?
zufrieden zadowolony
heute morgen dzisiaj rano
nichts Besonderes nic szczegó-
lun więc [nego
gern chętnie
immer zawsze
öfters, oft często

gehören należeć (z przyp. 3) erzählen opowiadać
vergeßen zapomnieć (z przyp. 2 i 4) verkaufen sprzedawać

II. Co ci brakuje? (Was ist albo fehlt dir?) Mnie nie
nie brakuje, jestem zdrowa. Myślałam, że jesteś chora.¹
Kto ci to powiedział? On. Kto? Karol. Powiedz mu, że
to nie prawda. Czy pamiętacie o mnie? Pamiętamy dobrze
o naszym koledze szkolnym. Czy to jest jej igła? Tak,
ta igła należy do niej, a nici i nożyce należą do niego.
Dajcie je nam! Wierz mu! Niech pan mu powie! Niech pani
tego (z przyp. 4.) nie robi.

III. Uzupełnij w następujących zdaniach brakujące zaimki:

1) Besuche — öfters, ich wohne jetzt nicht weit. 2) Er erzählte —
viel von meinen Schulkameraden. 3) Du sagtest —, sie soll
gehen. 4) Wir gedenken — sehr gut, er war ein guter Lehrer.
5) Der Lehrer war mit — zufrieden, du warst ein fleißiger
Schüler.

Schlaueit.

Fritzchen war der Liebling seines Onkels Thomas. Eines
Tages gab ihm der Onkel eine Mark. Als die Mutter ihn fragte:
„Nun, Fritzchen, was willst du mit der Mark machen?“ ant-
wortete er: „Ich will mir eine Börse kaufen, um die Mark darin
aufzubewahren.“

die Schlaueit, chytrość	ich will ja chęć
der Liebling, (lipling) s; e	du willst ty chcesz
ulubieniec	die Börse, —; en (bör-ze) sa-
Thomas Tomasz	kiewka
eines Tages pewnego dnia	um ażeby
die Mark marka	dari'n w niej
als kiedy	Fritzchen Fredziu
gab da!	au'f(zu)bewahren chować
schlau chytry, przebiegły	auf deutsch, polnisch po nie-
	miecku, po polsku

¹ Trzeba tłumaczyć albo Ich glaubte, daß du krank bist, albo też
„że“ opuścić = Ich glaubte, du bist krank. Po daß stawia się czasownik
na końcu zdania.

Fragen.

1. Wie heißt Schlaueit auf polnisch? 2. Wer war der Liebling seines Onkels? 3. Was gab ihm der Onkel eines Tages? 4. Was fragte ihn die Mutter? 5. Was antwortete der Knabe?

Lekcja 15.

Rzeczowniki rodzaju nijakiego.

A. Odmiana mocna.

Grupa pierwsza.

Do tej grupy należą rzeczowniki *rodzaju nijakiego* zakończone na **-er, -el, -en, -chen, -lein**. Przybierają one w 2 przyp. liczby poj. końcówkę **-s**, natomiast w 1 przyp. liczby mn. nie przybierają *żadnej* końcówki. Rzeczowniki *te nie przegłaszają* a, o, u w liczb. mn. na **ā, ō, ū**.

Liczba pojed.

Liczba mnoga

N. das Messer nóż	die Messer noże
G. des Messers	der Messer
D. dem Messer	den Messern
A. das Messer	die Messer (patrz także L. 8).

Tak samo: **das Fenster** okno, **das Mittel** środek, **das Segel** żagiel itd.

Rzeczowniki, które w pierwszym przyp. liczby poj. mają końcówkę **-n**, nie przybierają już w przyp. trzecim liczby mn. drugiego **n**. Np.

N. das Zeichen znak	die Zeichen znaki
G. des Zeichens	der Zeichen
D. dem Zeichen	den Zeichen
A. das Zeichen	die Zeichen

Tak samo: **das Kissen** poduszka, **das Mädchen** dziewczynka, **das Fräulein** panna itd.

Lebe wohl! Leben Sie wohl! Zegnam!
Auf Wiedersehen! Do widzenia!

1. Das Mädchen hat ein Messer. Das ist das Messer des Mädchens. Bitte, geben Sie dem Mädchen ein Veilchen. Der Geruch der Veilchen ist sehr angenehm. Habt ihr viele Veilchen im Gar-

ten? O ja. Hier ist ein Sträußchen. Danke bestens. Bitte, öffnet die Fenster des Zimmers; es ist hier sehr heiß. Die Zimmer sind heiß. In den Zimmern ist es heiß. Die Mutter liebt das Kindlein (Kindchen). Die Mutter des Kindleins bittet um ein Almosen. Das Leben ist ein Rätsel. Die Zeit des Lebens ist kurz. Lebt wohl! Auf Wiedersehen!

das Veilchen, s; — (<i>fajlchen</i>)	das Almosen, s; — <i>jałmużna</i>
fiolék	das Leben, s <i>życie</i>
der Geru'ch, es; ū—e zapach	das Rätsel, s; — (<i>rēcel</i>) zagadka
das Sträußchen, s; — bukiecik	bitten um prosić o, z przyp. 4.
das Zimmer, s; — (<i>cymer</i>) pokój	heiß gorący
das Fenster, s; — okno	kurz krótki
das Kind, es; er (<i>kint</i>)	dziecko

Rzeczowniki zdrobniale.

Rzeczowniki *zdrobniale* tworzą się przez dodanie do danego rzeczownika **-chen** albo **-lein**, przy czym samogłoski **a, o, u** przegłaszają się na **ā, ō, ū**, np. **das Kind** dziecko: **das Kindlein**, **Kindchen**, albo **der Vogel** ptak: **das Vöglein** albo **Vögelchen**.

II. Jest (es ist) bardzo gorąco. Otwórz okna w pokoju i zamknij drzwi. Teraz jest (ist es) przyjemnie! Co ty tam masz? Mam fiołki (bez rodzajnika). Ja lubię zapach fiołków. Oto (hier ist) bukiecik. Dziękuję serdecznie; jesteś bardzo dobra. Czy to jest pańska książka? Nie, to jest książka dziewczynki. Dajcie dziewczynce książkę i atrament. Daj matce dziecka kawałek chleba (przyp. 1. bez rodzajnika). Matka jest biedna, a dziecko jest chore. Czy jesteś bardzo zajęty? Tak, nie mam czasu. Do widzenia!

kawałek **das Stüdchen**, s; — chleb **das Brot**

Lekcja 16.

Odmiana przymiotników.

Przymiotnik w roli *przydawki odmienia się* przez liczby, rodzaje i przypadki. Używa się go z rodzajnikiem lub bez rodzajnika i kładzie bezpośrednio przed rzeczownikiem, z którym się łączy.

Odmiana przymiotnika jest *różna*, zależnie od tego czy został on użyty z rodzajnikiem określonym, nieokreślonym czy też bez rodzajnika.

Jeżeli rzeczownik posiada kilka przymiotników, wówczas odmieniają się one *wszystkie* jak przymiotnik *pierwszy*.

Jako pierwszą przytaczamy odmianę

a) z rodzajnikiem określonym (słabą)

Liczba pojedyncza

dobry syn	ładna róża	stary dom
N. der gute Sohn	die schöne Rose	das alte Haus
G. des guten Sohnes	der schönen Rose	des alten Hauses
D. dem guten Sohne	der schönen Rose	dem alten Hause
A. den guten Sohn	die schöne Rose	das alte Haus

Liczba mnoga

N. die guten Söhne	die schönen Rosen	die alten Häuser
G. der guten Söhne	der schönen Rosen	der alten Häuser
D. den guten Söhnen	den schönen Rosen	den alten Häusern
A. die guten Söhne	die schönen Rosen	die alten Häuser

Prawidło 1. — Jeżeli przed przymiotnikiem znajduje się *rodzajnik określony*, to przypadek pierwszy liczby poj. kończy się na **-e**, pozostałe zaś na **-en**, z wyjątkiem *przypadku czwartego liczb. poj. rodzaju żeńskiego i nijakiego*, który ma **-e**, jak przyp. pierwszy liczby poj.

2. Tak samo odmieniają się przymiotniki, jeżeli przed nimi znajduje się jeden z zaimków:

dieser, e, es ten, ta, to
jener, e, es ów, owa, owo;
tamten, a, o

solcher, e, es taki, a, e
welcher, e, es który, a, e

Np.

Liczba pojed.

N. dieser kleine Hund
G. dieses kleinen Hundes
D. diesem kleinen Hunde
A. diesen kleinen Hund

Liczba mnoga

diese kleinen Hunde
dieser kleinen Hunde
diesen kleinen Hunden
diese kleinen Hunde

I. Der ehrliche Mensch ist geachtet, der unehrliche verachtet. Den ehrlichen und aufrichtigen Mann muß man ehren. Der Lehrer lobt den fleißigen und aufmerksamen Schüler, und tabelt die faulen und unaufmerksamen. Unser Nachbar verkaufte das alte Haus. Welches alte Haus? Jenes Haus in (na) der Mozartstraße. Das kranke Kind des reichen Kaufmannes gab dem blinden Manne eine Mark. In den großen Städten gibt es gewöhnlich viele Bettler. Die Grammatik der deutschen Sprache ist nicht leicht. Diese grünen Wiesen gehören jenen Bauern. Welchen Bauern? Den Bewohnern dieser kleinen Hütten hier.

der Mensch, en; en człowiek	der Bewohner, s; — mieszka-
der Mann, es; ā—er męz-	die Hütte, —; n chata [niec
czynna, człowiek	ehrlích uczciwy
der Schüler, s; — uczeń	u'nehrlich nieuczciwy
die Schü'lerin, —; nen uczen-	au'frichtig szczerzy, otwarty
der Bettler, s; — żebrak [nica	au'fmerksam uważny
die Gramma'tik gramatyka	u'naufmerksam nieuważny
die Wiese, —; en łąka	tabeln ganić
geachtet szanowany	grün zielony
verachtet nienawidzony	gewöhnlich zwykle
ehren szanować, czcić	faul leniwy
die Sprache, —; en język	verkaufen sprzedawać

II. Chaty biednych wieśniaków są małe. Tamte zielone łąki należą do tych pracowitych wieśniaków. My szanujemy uczciwych ludzi, ale nienawidzimy nieuczciwych i leniwych. Dobry wuj Tomasz kochał chytrego Fredzia. Chwalimy uważnych i pilnych uczniów; lecz leniwych chłopców musimy ganić. Co pan robi? Uczę się niemieckiej lekcji. A co ona robi? Nie wiem. Pan nie wie? Rzeczywiście nie wiem. Zapach tych pięknych róż jest przyjemny. Proszę, daj mi pan tę ładną różę. Proszę. Dziękuję; jest pan bardzo uprzejmy.

III. Odpowiedz na pytanie, kładąc przed rzeczownikiem odpowiedni przymiotnik: 1) Ich achte den Menschen, er ist ehrlích. Was für einen Menschen achte ich? 2) Der Lehrer lobt den Schüler, er ist fleißig. Was für einen Schüler lobt der Lehrer?

3) Ich sehe Wiesen, sie sind grün. Was für Wiesen sehe ich?
4) Du verkaufst das Haus, es ist alt. Was für ein Haus verkaufst du?
5) Sie hat eine Blume, sie ist rot. Was für eine Blume hat sie?

Lekcja 17.

haben mieć — sein być.

Czas przeszły dokonany.

Ich habe gehabt miałem, —am	Ich bin gewesen byłem, —am
du hast gehabt	du bist gewesen
er, sie, es hat gehabt	er, sie, es ist gewesen
wir haben gehabt	wir sind gewesen
ihr habt gehabt	ihr seid gewesen
sie (Sie) haben gehabt	sie (Sie) sind gewesen

Forma pytająca

Habe ich gehabt? itd. Bin ich gewesen? itd.

Forma przecząca

Ich habe nicht gehabt itd. Ich bin nicht gewesen itd.

1. Czas przeszły dokonany wyraża czynność zupełnie ukończoną w jej stosunku do chwili obecnej. Używa się go: a) na wyrażenie zdarzenia, które co dopiero zaszło; b) w zdaniu pobocznym na wyrażenie czynności uprzedniej, jeżeli w zdaniu głównym jest czas teraźniejszy albo przyszły niedokonany; c) zamiast zbyt skomplikowanego czasu przyszedłego dokonanego.

2. Przy użyciu czasu przeszłego dokonanego stawia się *imiesłów czasu przeszłego na końcu zdania*, zatym *po przedmiocie*, np. Ich habe einen Freund **gehabt** miałem przyjaciela. Ist sie in Berlin **gewesen**? Czy ona była w Berlinie?

3. *Imiesłów czasu przeszłego* przybiera zwykle przedrostek **ge-**, np. loben chwalić = **gelobt**. Ich habe **gelobt**.

Odmiana zaimków osobistych.

Liczba mnoga

N. wir my	ihr wy	sie oni, one
G. unser nas	euer was	ihrer ich
D. uns nam	euch wam	ihnen im
A. uns nas	euch was	sie ich, je

N. **Sie** pan, pani
G. **Ihrer** pana, pani
D. **Ihnen** panu, pani
A. **Sie** pana, panią

I. Wo bist du gewesen? Ich bin in der guten Stube gewesen. So? Was hast du dort gemacht? Ich habe meine Aufgabe gemacht und meine Übersetzung beendet. Hat der Schneider noch nicht unsere Anzüge gemacht? Nein; es scheint, er hat unser (uns) vergessen. Er hat die Sachen soeben geschickt. Unser Vetter hat uns heute besucht. Euch? Wann? Heute nachmittag. Wo ist er so lange gewesen? Ich weiß nicht. Hat er auch eure Eltern besucht? Nein, er hat sie noch nicht besucht. Die Kinder sind fleißig gewesen; wir haben sie gelobt. Gib ihnen jene herrlichen Blumen. Gib uns auch einige, bitte.

die gute Stube, —; n salon bee'ndigen kończyć
die Aufgabe, —; n zadanie es scheint (*szajnl*) zdaje się
die Übersetzung, —; en tłumaczenie soeben w tej chwili, właśnie teraz
die Schnei'derin, —; nen kraw-cowa schiden (*sziken*) posłać
wann? kiedy?
der Anzug, es; ü—e (*ancuk*) heute na'chmittag (*hojle nachmit-tak*) dzisiaj po południu
das Kleid, es; er (*klajt*) suknia herrlich cudowny
die Sache, —; en rzecz so lange tak długo

Ein billiges Essen.

Jemand ging¹ in ein Speisehaus, nahm die Speisekarte, rief den Kellner und fragte: „Was kostet die Sauce?“

¹ Uwaga. W koniugacji mocnej zmieniają się samogłoski rdzenne w czasie przeszł. nied. i w imiesłowie czasu przeszł. Dla ułatwienia przytaczamy przy każdym czasowniku koniugacji mocnej czas przeszły niedokonany i imiesłów czasu przeszłego, np. nehmen, (ich) nahm, (ich) habe genommen.

„Die Sauce kostet nichts,“ antwortete der Kellner.
„Und was kostet das Brot?“ fragte der Herr. „Das kostet auch nichts,“ antwortete der Kellner. „Nun“, sagte der schlaue Gast, „dann bringen Sie mir etwas Sauce und Brot.“

billig (<i>bilich</i>) tani	die Sauce (<i>zose</i>) sos
das Essen jedzenie	der Kellner, s; — kelner
jemand (<i>jemant</i>) ktoś	nun więc
gehen, ging, gegangen iść, wstąpić	der Gast, —; a—e gość
das Spei'sehaus, es, au—er jadłodajnia	dann wtedy
nehmen, nahm, genommen wziąć, brać	bringen przynieść
die Spei'sefarte, —; en jadłospis	etwas trochę
rufen, rief, gerufen wołać, zawołać	kosten kosztować

Fragen.

1. Wer ging in ein Spei'sehaus? 2. Was nahm er? 3. Was fragte er den Kellner? 4. Was kostete die Sauce? 5. Und das Brot? 6. Was antwortete der schlaue Gast?

Lekcja 18.

Rzeczowniki rodzaju nijakiego.

A. Odmiana mocna.

Grupa druga.

Prawidło. — *Rzeczowniki jednozgłoskowe*, należące do tej grupy, przybierają w 2 przyp. liczby poj. końcówkę **-es**, zaś w 1 przyp. liczby mn. **-er**, oraz przegłaszają samogłoskę rdzenną np.

Liczba poj.	Liczba mn.
N. das Buch książka	die Bücher książki
G. des Buches	der Bücher
D. dem Buche	den Büchern
A. das Buch	die Bücher

Tak samo: das Kind dziecko, das Land (ā) kraj, das Bild obraz, das Blatt (ā) liść, das Dorf (ō) wieś, das Ei jajko, das Glas (ā) szklanka, das Haus (au) dom, das Kleid suknia, das Huhn (u) kurczę, das Schloß (ō) zamek, das Tal dolina itd.

Grupa trzecia.

Liczba poj.	Liczba mn.
N. das Pferd koń	die Pferde konie
G. des Pferdes	der Pferde
D. dem Pferd(e)	den Pferden
A. das Pferd	die Pferde

Tak samo odmienia się większa część rzeczowników rodzaju nijakiego, np. das Netz (sieć), das Schiff (okręt), das Meer (morze), das Gesetz (prawo), das Gefängnis (l. mn. -nisse) więzienie itd.

B. Odmiana słaba.

Żaden rzeczownik rodzaju nijakiego nie odmienia się według odmiany słabej.

C. Odmiana mieszana.

Liczba poj.	Liczba mn.
N. das Hemd koszula	die Hemden koszule
G. des Hemdes	der Hemden
D. dem Hemd(e)	den Hemden
A. das Hemd	die Hemden

Według tego wzoru odmieniają się: das Auge oko, das Ohr ucho, das Bett łóżko, das Ende koniec i das Leid cierpienie.

Zasowniki nieregularne.

können móc — **wollen** chcieć

Czas teraźniejszy.

Ich kann mogę itd.	Ich will chcę itd.
du kannst	du willst
er, sie, es kann	er, sie, es will
wir können	wir wollen
ihr könnt (könnet)	ihr wollt
sie (Sie) können	sie (Sie) wollen

I. Kannst du deutsch sprechen? Noch nicht. Ich lerne jetzt deutsch. Ich will ein deutsches Buch kaufen. Wollt ihr mir nicht diese französischen Bücher leihen? Sehr gern (mit Vergnügen). Jene armen Bauern wohnen in den Häusern dieses Dorfes. Die Blätter

der Bäume sind schon gelb. Der Prinz kaufte mehrere Schlösser. In den Tälern der Berge gibt es Echos. Wo gibt es ein sehr wunderbares Echo? Die Schneiderin sollte unsere Kleider schicken; sie hat nicht Wort gehalten. Dieses Zimmer ist mit schönen Bildern geschmückt. Können Sie heute kommen? Ich kann kommen, aber meine Kameraden wollen nicht. Willst du? Nein, ich will nicht. Wer will? Niemand will.

der Baum, es; äü—e drzewo wu'nderbar cudowny, dziwny
der Berg, es; e góra geschmü'tt ozdobiony
Wort halten dotrzymać słowa niemand (nimant) nikt
sprechen, sprach, gesprochen ¹ die Frau, —; en kobieta, zona
mówić

französisch (francözisz) fran- das Fräulein (frojlajn) panna
[cuski bedauern żałować
leihen (lajen) pożyczyć die Dame, —; n pani
das tut mir leid (lajt) przykro mi, żaluję

II. Dzień dobry! Czy mogę pomówić z panem (den Herrn) Mollem? Żaluję², nie ma pana Molla w domu. Czy możemy pomówić z panią Moll, albo panną Moll? Pań nie ma w Warszawie. Żaluję. Do widzenia. Czy nie może mi pan powiedzieć, gdzie są moje książki? Nie mogę tego powiedzieć; nie wiem. Książę ma wspaniałe zamki. Jajka kurze są zdrowe. Chaty wieśniaków w tej wsi są brzydkie. Czy umiecie (könnt ihr) mówić po francusku? Jeszcze nie; chcemy się uczyć. Kiedy chcecie zacząć? Już zaczęliśmy. Tak (Ja)? Czy chcecie także uczyć się po niemiecku? Tak. To ładnie.

Lekcja 19.

Odmiana przymiotnika.

b) z rodzajnikiem nieokreślonym (mieszana).

Liczba poj.		Liczba mn.	
N. ein	treuer Freund wierny przyjaciel	treue	Freunde
G. eines	treuen Freundes	treuer	Freunde
D. einem	treuen Freunde	treuen	Freunden
A. einen	treuen Freund	treue	Freunde

¹ Herr, Frau, Fräulein przed nazwiskiem pozostają bez rodzajnika.

² Ich można opuścić.

Liczba poj.		Liczba mn.	
N. eine	kleine Hütte mała chata	kleine	Hütten
G. einer	kleinen Hütte	kleiner	Hütten
D. einer	kleinen Hütte	kleinen	Hütten
A. eine	kleine Hütte	kleinen	Hütten
N. ein	schönes Haus ładny dom	schöne	Häuser
G. eines	schönen Hauses	schöner	Häuser
D. einem	schönen Hause	schönen	Häusern
A. ein	schönes Haus	schöne	Häuser

Ponieważ rodzajnik nieokreślony nie posiada liczby mnogiej tworzy się liczbę mnogą przymiotnika, który w liczb. poj. stał z takimże rodzajnikiem tak, jak w odmianie przymiotnika bez rodzajnika.

Tak samo odmieniają się przymiotniki, jeżeli zamiast rodzajnika nieokreślonego stoją przed nimi *zaimki dzierżawcze*: **mein** mój, **dein** twój, **sein** swój, **unser** nasz, **euer** wasz, **ihr** ich albo liczebniki: **kein** żaden, **viel** dużo, **wenig** mało, **mehr** więcej, **etwas** cokolwiek, trochę, **genug** dosyć.

Wówczas jednak liczba mnoga odmienia się analogicznie do liczby mnogiej przymiotnika z rodzajnikiem określonym: **keine** treuen Freunde, **unsere** kleinen Hütten, **ihre** schönen Häuser itd. (wg wzoru die guten Söhne w lekcji 16).

Uwaga. Viel odnosi się do liczby poj., viele zaś do liczby mn., np. Viel Tinte dużo atramentu. Viele Federn dużo piór.

e) bez rodzajnika (mocna).

Liczba pojedyncza				
N. guter	Mann	schöne Blume	neues	Buch
G. gutes (-en)	Mannes	schöner Blume	neues (-en)	Buches
D. gutem	Manne	schöner Blume	neuem	Buche
A. guten	Mann	schöne Blume	neues	Buch

Liczba mnoga				
N. gute	Männer	schöne Blumen	neue	Bücher
G. guter	Männer	schöner Blumen	neuer	Bücher
D. guten	Männern	schönen Blumen	neuen	Büchern
A. gute	Männer	schöne Blumen	neue	Bücher

Jeżeli przymiotnik jest użyty bez rodzajnika, wówczas przyjmuje on w odmianie końcówki rodzajnika określonego.

W 2 przyp. liczby poj. na rodzaj męski i nijaki przymiotnik może mieć również końcówkę **-en**, ale tylko wówczas, gdy połączony z nim rzeczownik odmienia się mocno t. zn. w tymże przypadku ma końcówkę **-s** (więc *ſchneller Bote* szybki posłaniec *tylko ſchnelles Boten*).

Przymyki.

Następujące *przymyki* rządzą przypadkiem czwartym na pytanie „dokąd?” a przypadkiem trzecim na pytanie „gdzie?”

an na, do, przy	über na, nad, ponad
auf na	unter pod
hinter za, poza	vor przed
neben obok, przy	zwischen między
in w, do	

I. Ein treuer Freund ist ein großer Schatz. Treue Freunde sind selten. Der Mensch kann viele Bekannte haben, aber keinen Freund unter ihnen. Über die Weichsel führen eiserne Brücken. Im Sommer wohnen wir auf dem Lande, im Winter in der Stadt. Hinter der Mühle ist ein kleines Wäldchen. Der Weg führt hinter die alte Mühle. Der Spiegel hängt zwischen der Tür und dem Fenster. Vor der Kirche steht das Rathaus. Wir gehen vor das Tor der Stadt. Er ist der Sohn eines armen Mannes. Sie ist die Tochter reicher Eltern. Schöne Bilder schmücken ein Zimmer. Stelle das Tintenfaß auf den Tisch. Es steht schon auf dem Tische. Zeit ist Geld. Er hat viel Zeit, aber wenig Geld.

der Schatz, es; ä—e (<i>szac</i>) skarb	die Weichsel Wisła
der Bekannte, en; n znajomy	die Brücke, —; n most
der Winter, s zima	das Tor, es; e brama
die Mühle, —; n młyn	das Tintenfaß, es; fäßer kalamarz

das Wäldchen, s; — (<i>welchen</i>) gaj	selten (<i>zellen</i>) rzadki, -o
der Weg, es; e droga	führen prowadzić
der Spiegel, s; — (<i>szpiegel</i>) lustro	eisern żelazny
die Kirche, —; n kościół	hängen wisieć, zawiesić
das Rathaus, es; äü—er ratusz	stehen (<i>sztehen</i>) stać

II. (W przekładzie użyj wyłącznie przymiotników bez rodzajnika). Oto (tłum. tu jest) dobra herbata i ciepłe mleko. Czy pan chce świeżej wody? Nie, niech mi pan da świeżego piwa. Kto ma piękne kwiaty i dojrzałe owoce? Czy pan ma biały cukier? Tu jest biały cukier. Dobre stare wina są drogie. Kupiłem piękny czerwony papier. Ta pani sprzedaje dobre, świeże, słodkie mleko. Nowi przyjaciele nie zawsze są dobrymi przyjaciółmi (1 przyp.). Daj temu pilnemu, biednemu uczniowi nowy, czysty zeszyt i czerwony atrament.

herbata der Tee, s; s	cukier der Zucker, s
ciepły warm	biały weiß
świeży frisch	stary alt
woda das Wasser, s; ä—er	wino der Wein, es; e,
piwo das Bier, s; e,	drogi teuer
kwiat die Blume, —; n	czerwony rot
dojrzały reif	papier das Papier, s; e
czysty rein	słodki süß
	zeszyt das Heft, es; e

Sage die Wahrheit.

Als Georg Washington (ſh = ſch) noch ein kleiner Knabe war, schenkte ihm sein Vater¹ einmal eine kleine Art. Georg ging sofort in den Garten und versuchte seine Art an einem Kirschbaume, einem Lieblingsbaume seines Vaters. Als der Vater den Schaden sah, war er sehr böse und fragte seinen Sohn: „Georg, hast du das gemacht?“ Georg antwortete nichts; aber zuletzt kamen ihm die Tränen in die Augen und er sagte: „Du weißt, Vater, ich kann nicht lügen, ich war es“. „Du bist ein guter Junge“, sprach der Vater und nahm ihn auf seinen Arm, „du hast die Wahrheit gesagt und das ist mehr wert als alle Bäume im Garten“.

die Wahrheit, —; prawda	zule'kt nakoniec
soso'rt natychmiast	die Träne, —; n łza
versuchen próbować	das Auge, es; n oko

¹ Jeżeli zdanie poboczne stoi przed zdaniem głównym, to podmiot w zdaniu głównym stawia się po orzeczeniu.

der Rirschbaum, es; äü—e drzewo	du weißt ty wiesz
sprach mówil [wiśniowe	lügen klamać
Lieblings- ulubiony	der Arm, es; e ramię
der Schaden, s; a— szkoda	mehr wert więcej warte
böse zły	als anizeli, niż
der Junge, n; n chłopak	alle wszystkie

Fragen.

1. Was schenkte Washington seinem Sohne? 2. Was tat Georg mit der Art? 3. War der Vater böse, als er den Schaden sah? 4. Was sagte er zu seinem Sohne? 5. Was antwortete Georg? 6. Was tat der Vater?

Lekcja 20.

Mocna odmiana czasowników.

Mocna odmiana czasowników cechuje się tym, że należą do niej czasowniki

- 1) zmieniają samogłoskę rdzenną (w czasie przeszłym niedok. oraz w imiesłowie biernym przeszłym),
- 2) czas przeszły niekondonany tworzą nie przybierając w 1 i 3 osobie żadnej końcówki,
- 3) w imiesłowie biernym cz. przeszłego przybierają do tematu końcówkę **-en** oraz przedrostek **ge-**.

Uwaga. Imiesłów ten odmienia się jak przymiotnik.

Temat zob. lekcja 5.

Kompletny wykaz odmiany czasowników mocnych zob. str. 30.

Przykład: sprach-en — ich sprach, er sprach — ich habe ge-sprach-en.

I klasa.

Czas przeszły niedokonany **a**, imiesłów czasu przeszłego **a**.

sprechen — mówić

Czas terażniejszy.

Ich spreche mówię	wir sprechen
du sprichst	ihr sprecht
er, sie, es spricht	sie sprechen

Czas przeszły niedokonany.

Ich sprach mówiłem	wir sprachen
du sprachst	ihr sprecht
er, sie, es sprach	sie sprachen

Czas przeszły dokonany

Ich habe gesprochen, du hast gesprochen itd.

Tryb rozkazujący:

Liczba poj. sprich! liczba mn. sprecht! sprechen Sie!

Tak samo: nehmen brać, beginnen zaczynać, kommen przyjść, sterben umrzeć, erschrecken przestraszyć (się), versprechen obiecać, bekommen dostać.

Zaimek wskazujący.

Rodz. męski	Liczba pojedyncza	Rodz. żeński	Rodz. nijaki
N. der ten	die ta	die ta	das to
G. des, dessen	der, deren	der, deren	des, dessen
D. dem	der	der	dem
A. den	die	die	das

Liczba mnoga
na wszystkie 3 rodzaje

N. die	D. den, denen
G. der, deren, derer	A. die

Zaimek względny.

Rodzaj męski	Liczba pojedyncza	Rodzaj żeński	Rodz. nijaki
N. welcher, der który	welche, die która	welche, die która	welches, das które
A. dessen	deren	deren	dessen
D. welchem, dem	welcher, der	welchem, dem	welchem, dem
G. welchen, den	welche, die	welche, die	welches, das

Liczba mnoga
na wszystkie 3 rodzaje

N. welche, die	D. welchen, denen
G. deren	A. welche, die

te samogłoski przy stopniowaniu na *ā, ā, ū* (zob. wyżej *alt, gesund*).

Stopnie wyższy i najwyższy posiadają podobnie jak równy formę *nieodmienną* (jak we wzorze) i *odmienną*, którą się tworzy z nieodmiennej i odmienia analogicznie do stopnia równego (st. wyższy *der reichere, ein reicherer, reicherer*; st. najwyższy *der reichste* — tylko z rodz. określonym; zob. lekcje 16 i 19).

Formy *nieodmiennej* przymiotnika we wszystkich stopniach używa się jako *przysłówka* z tym, że st. najwyższy obok form przytoczonych tworzy również inne przy pomocy końc. *-ste* i przybranki *auf das (aufs)* oraz końcówki *(-e)stens* bez przybranki:

schön pięknie *schöner* piękniej *am schönsten*, *auf das schönste*, *schönstens* najpiękniej

Stopniowanie nieregularne

a) przymiotników

<i>gut</i> dobry	<i>besser</i>	<i>best</i> , <i>am besten</i>
<i>viel</i> liczny	<i>mehr</i>	<i>meist</i> , <i>am meisten</i>
<i>hoch</i> wysoki	<i>höher</i>	<i>höchst</i> , <i>am höchsten</i>
<i>nah</i> bliski	<i>näher</i>	<i>nächst</i> , <i>am nächsten</i>
<i>groß</i> wielki	<i>größer</i>	<i>größt</i> , <i>am größten</i>

b) przysłówków

<i>gern</i> chętnie	<i>lieber</i>	<i>am liebsten</i>
<i>bald</i> wkrótce, wcześniej	<i>eher</i>	<i>am ehesten</i>
<i>viel</i> wiele	<i>mehr</i>	<i>am meisten</i>

Uwaga. Przy porównaniach w stopniu równym polskie *jak* — *wie*: *so hoch wie breit*; w stopniu wyższym polskie *niż*, *od* — *als*: *der Turm ist höher als das Haus*.

wollen

Czas przeszły niedokonany.

<i>Ich wollte</i> chciałem, chciałam	<i>wir wollten</i>
<i>du wolltest</i>	<i>ihr wolltet</i>
<i>er, sie, es wollte</i>	<i>sie wollten</i>

Tak samo od *ich* *kann* — *ich konnte*, od *soll* — *ich sollte*, *ich muß* — *ich mußte*, np. *ich muß*, *ich mußte*, *du mußt* itd.

Przymyki.

Następujące *przymyki* rządzą przypadkiem czwartym:

<i>durch</i> przez	<i>für</i> dla, za, na
<i>ohne</i> bez	<i>um</i> około, o, za

I. *Der Ochs ist stark, das Pferd ist stärker. Das Pferd ist das stärkste der Haustiere. Von den wilden Tieren ist der Elefant das größte und stärkste Tier. Die Lilie ist schöner als die Tulpe, aber die Rose ist die schönste Blume. Der gerade Weg ist der nächste. Führt jener Weg durch das Dorf? Nein, er führt um das Dorf. Dann ist es besser, wenn wir jenen Weg nehmen. Warum sind Sie nicht mit uns gekommen? Wir wollten gern kommen, jedoch wir konnten nicht. Warum (weshalb)? Wir mußten zu Hause bleiben. Karl hat viel Zeit, Marie hat mehr und Anna hat die meiste Zeit. Jenes Gebäude ist hoch. Es ist höher als der Turm der Kirche. Es ist das höchste Haus. Der weiseste Mann kann einen Fehler machen. Ohne den Rat meines Freundes tue ich nichts. Ich tue alles für Sie.*

der Ochs, en; — *sen (oks)* byk, wół *der Turm*, es; *ū* — *e* wieża
das Haustier, es; — *e* zwierzę domowe *der Fehler*, s; — *omylka*, błąd

der Elefant, en; — *en* słoń *der Rat*, es rada
das Gebäude, s; — *budynek* *stark* mocny
gerade prosty *dann* wtedy, wobec tego
führen prowadzić *wild* dziki
jedoch jednakże *bleiben* pozostać
von od, z *es regnet* deszcz pada
weise mądry *tun* czynić

II. *Chcieliśmy dzisiaj iść na przechadzkę przez miasto, lecz nie mogliśmy. Dlaczego? Deszcz padał i musieliśmy zostać w domu. Jaka (Was für) pogoda dzisiaj? Lepsza niż wczoraj; jest cieplej. Czy deszcz pada? Trochę; bez parasola nie możecie wychodzić. Warszawa jest wielkim miastem, Berlin jest większym, ale Londyn największym miastem w Europie. Które są najpożyteczniejsze zwierzęta domowe? Koń i krowa. Tak, ale które zwierzę jest najwierniejsze? Pies, bez wątpienia. Srebro jest drogie, ale*

złoto droższe. Złoto jest najdroższym metalem. Jaskółka lata wysoko, skowronek wyżej, orzeł najwyżej.

pogoda das Wetter, s	wielki groß (d)
ciepło warm (ä)	świat die Welt, -; —en
trochę ein wenig (bißchen)	iść na przechadzkę einen Spaziergang machen (szpacyr-pożyteczny nützlich gang)
parasol der Regenschirm, s; —e	wychodzić au'sgehen
Londyn London	srebro das Silber, s
jaskółka die Schwalbe, -; —n	złoto das Gold, —es (goll)
metal das Metall, s; —e	skowronek die Lerche, -; —en
jaki? was	für ein

Der Fuchs und die Ziege.

Ein Fuchs war in einem Brunnen gefallen und konnte nicht herau's. Da kam eine Ziege zum Brunnen und wollte trinken. Als sie den Fuchs sah, fragte sie ihn: „Wie schmeckt das Wasser?“ „Prächtig!“ erwiderte der Fuchs, „ich kann gar nicht genug trinken.“ Die einfältige Ziege sprang sofort in den Brunnen, der schlaue Fuchs aber auf ihren Rücken und in einem Momente war er im grünen Grase. „Schönen Dank, Madame“, rief er noch. „Auf Wiedersehen!“

die Ziege -; —n (cyge) koza kommen, kam, gekommen przyjsć der Brunnen, s; — studnia schmecken (szmeken) smakować fallen, fiel, gefallen padać das Wasser, s; ä—er woda konnte nicht herau's nie mógł gar nicht wcale nie

zu do erwidern odpowiedzieć der Rücken, s; — grzbiet, kark Madama (madam) pani das Gras, es; ä—er trawa trinken pić, napić się

Fragen.

1. Wer war in einen Brunnen gefallen? 2. Wer kam zum Brunnen? 3. Was wollte die Ziege tun? 4. Was fragte sie den Fuchs? 5. Was antwortete der Fuchs? 6. Was tat die einfältige Ziege? 7. Und was tat der schlaue Fuchs?

Lekcja 22.

II klasa czasowników odmiany moenej.

Czas przeszły dokonany a, imiesłów czasu przeszłego u.

Czas. terazn.
Ich finde
du findest
er, sie, es findet

Czas przeszły niedok.
Ich fand
du fandest (fandst)
er, sie, es fand

¹ Zum skróc. zamiast zu dem. Zu „do“ rządzi przyp. 3.

² Po als kiedy, baż że, weil ponieważ, bamit ażeby itp. stawia się czasownik na końcu zdania.

wir finden
ihr findet]
sie finden

wir fanden
ihr fandet
sie fanden

Tryb rozkazujący.

finde, findet, finden Sie!

Tak samo: **binden** wiązać, **singen** śpiewać, **springen** skakać, **trinken** pić, **winden** wiązać, **pleść**.

Przymyki.

Następujące *przymyki* rządzą przypadkiem drugim:

unweit blisko, niedaleko od **ungeachtet** bez względu na,
(**per**) **mittelft** za pomocą! **pomimo**
während podczas **statt, anstatt** zamiast
troß wbrew, **pomimo**

1. Po *rzeczownikach ilościowych* kładzie się drugi rzeczownik *bez rodzajnika*, np. Ein Glas **Wasser** szklanka wody.

2. Jeżeli dwa lub więcej zdań ma jeden i ten sam *podmiot*, to nie trzeba go powtarzać, np. Wir sangen und (wir) sprangen auf der Wiese.

3. Lubię jeść, pić, tańczyć — tego rodzaju wyrażenia tłumaczy się przez **gern** z czasownikiem, np. Ich trinke gern Wein lubię pić wino. Sie singt gern ona lubi śpiewać. Stopień wyższy od gern jest **lieber**, np. Ich trinke lieber Wein ja wolę wino. Wollen Sie lieber auf dem Sofa sitzen? czy pan woli siedzieć na sofie?

I. Auf der grünen Wiese unweit des Schlosses fanden wir herrliche Blumen. Was für Blumen habt ihr gefunden? Wilde Veilchen und Vergißmeinnichts. Wir wanden uns Kränze, legten sie auf unsere Köpfe und sangen und sprangen auf der Wiese vor Freude. Da waret ihr ja sehr lustig. Was war denn los? Es war meiner Schwester Geburtstag. Ach so; jetzt verstehe ich. Während eines heftigen Regens gingen wir nach Hause. Troß des schlechten Wetters? Ja, ungeachtet des Regens. Trinken Sie gern Tee? Nein, ich trinke lieber Kaffee. Wollen Sie eine Tasse Kaffee trinken? Danke bestens; ich habe soeben eine Tasse

getrunken. Singe (singet) nicht so laut, du störst (ihr stört) uns. Ich habe gar nicht laut gesungen. So, dann bitte (ich) um Entschuldigung. Pardon.

der Kranz, es; ā—e wianek	der Geburtstag, s; e urodziny
der Kopf, es; ā—e głowa	der Kaffee (kafe) kawa
vor Freude z radości	der Tee (le) herbata
die Tasse —; n filiżanka	ach so a więc
da wart ihr ja to wy byliście	heftig (heftlich) silny
lustig (lustich) wesoły	stören przeszkadzać
was war los? o co chodziło?	Pardon (parda) przepraszam
co się stało?	das Vergißmeinnicht, s; s nie-

[zapominajka

um Entschuldigung bitten
um Verzeihung (fer-zajung) bitten } prosić o przebaczenie

II. Podczas silnego deszczu nie znaleźliśmy miejsca w tramwaju; ale znaleźliśmy drożkę, tak, że nie byliśmy zmuszeni iść pieszo. Ptaki śpiewały i skakały wesoło na drzewach, kiedy spacerowaliśmy w lesie. Pić mi się chce, chciałbym wypić szklankę świeżej wody. Czy macie pragnienie? Nie, wypiliśmy szklankę herbaty w tej chwili (soeben); lecz jesteśmy głodni. Owce i jagnięta skaczą na polu. Czy ma pan swoją laskę i rękawiczki? Znalazłem je niedaleko starego młyna. Pomimo złej pogody żniwa były dobre, szczególnie było dużo pszenicy i żyta. Wbrew woli swego ojca sprzedał on dom i majątek ziemski.

miejsce der Platz, es; ā—e	świeży frisch
tramwaj die Straßenbahn, —; —en	mieć pragnienie Durst
drożka die Droschke, —; —n	haben
spacerować spazieren, spazieren gehen	jagnię das Lamm; ā—er
pić mi się chce ich bin durstig	laska der Stock, s; ā—e
jestem głodny ich bin hungrig	rękawiczka der Hand-
chciałbym ich möchte gern	schuh, es; —e
iść pieszo zu Fuß gehen	żniwa die Ernte; —n
	wola der Wille, ens

III. a) *Stopniuj przymiotniki w zdaniach, które utworzysz według podanego przykładu:* (Mein Freund ist jung, mein Bruder ist jünger, meine Schwester ist am jüngsten): 1) Warschau, Berlin, London — groß. 2) Der Teich (staw), der See (jezioro), das Meer (morze) — tief. 3) Der Esel, das Pferd,

der Elefant — stark, Tier. 4) Das Haus, der Turm, der Berg — hoch. 5) Die Droschke (dorożka), die Straßenbahn (tramwaj), das Auto — schnell.

b) *Uzupełnij w następujących zdaniach brakujące przyimki:* 1) Der große Wald liegt — des Dorfes. 2) Wir gingen spazieren — des schlechten Wetters. 3) Ich zog den Pelz an — der warmen Frühlingsluft. 4) Wir spielten — der Pause. 5) Du hast dein Kleid — einer Schere zugeschnitten. 6) Ich nahm den Hut — der Mühe.

der Pelz, es; e futuro	zu'schneiden przykroić
die Frühlingsluft, — powietrze wiosenne	der Hut, es; ü — e kapelusze
	die Mühe, —; n czapka

Lekcja 23.

haben mieć — sein być

Czas zaprzeszy.

Ich hatte gehabt miałem	Ich war gewesen
du hattest gehabt	du warst gewesen
er, sie, es hatte gehabt	er, sie, es war gewesen
wir hatten gehabt	wir waren gewesen
ihr hattet gehabt	ihr waret gewesen
sie hatten gehabt	sie waren gewesen

Czas zaprzeszy oznacza czynność przeszłą dokonaną przed inną czynnością przeszłą. Używa się go w zdaniu pobocznym na wyrażenie czynności uprzedniej w stosunku do czynności zdania głównego, wyrażonej w czasie przeszłym niedokonanym np. Er liebte den Hund, denn er hatte ihm das Leben gerettet lubił psa, ponieważ on ocalił mu życie. Mein Nachbar hatte schon sein Haus verkauft, als ich ankam mój sąsiad już sprzedał swój dom, kiedy przybyłem.

Czasowniki zwrotne.

Czasowniki zwrotne odmieniają się tak samo jak inne czasowniki, z tą tylko różnicą, że dla pierwszej i drugiej osoby dodaje się zaimek osobisty w czwartym przypadku; natomiast dla trzeciej osoby liczby pojedynczej i mnogiej używa się się, n. p.

Czas teraźniejszy.

Ich freue mich cieszę się	wir freuen uns
du freust dich	ihr freuet euch
er, sie, es freut sich	sie freuen sich

Czas przeszły

niedokonany

dokonany

Ich freute mich
du freustest dich itd.

Ich habe mich gefreut,
du hast dich gefreut itd.

Czas zaprzeszy.

Ich hatte mich gefreut i t. d.

1. Neulich hatten wir eine große Freude. Unsere Verwandten vom Lande hatten uns besucht. Wir hatten uns alle sehr gefreut. Sie hatten noch niemals eine solche große Stadt gesehen. Sie waren des Morgens angekommen und des Abends sind sie wieder abgereist. Als der Arzt zum (skróć. zamiast zu dem) Patienten kam, war er schon gestorben. Der Onkel hatte schon sein Haus verkauft, als ich zu ihm kam. Kinder, kleidet euch an und wascht und kämmt euch, es ist Zeit in die Schule zu gehen. Unser Freund ärgert sich. Warum? Weshalb? Er hat seine Börse verloren? Mit vielem Gelde? Nein, es war nicht viel darin gewesen. Ärgere dich nicht! Freuet euch! Wir haben die Börse gefunden. Wo? Er hatte sie auf den Tisch im (in dem) Schlafzimmer gelegt. Gott sei Dank, daß man sie gefunden hat.

die Freude, -; — radość	sich a'ntkleiden ubierać się
der, die Verwandte krewny, -a	sich waschen myć się
vom Lande ze wsi	sich kämmen czesać się
a'ntkommen przybyć	zu gehen iść
a'breifen odjechać	Paul Paweł
(des) Morgens rano	verlieren, verlo'r, verloren
(des) Abends wieczorem	zgubić, stracić
der Patie'nt, -en; en (pacjent) chory, pacjent	das Schla'fzimmer, s; — (szlafcymer) sypialnia
Gott sei Dank dzięki Bogu	neulich niedawno
sich ärgern gniewać się	

Czasowniki złożone.

a) **rozdzielne**. Jeżeli czasownik składa się z czasownika właściwego i *przedrostka* (ab, an, auf, fort, hin, weg i t. p.) na który pada *akcent główny* wyrazu, to przedrostek ten **oddziela się** od czasownika w czasie teraźn., przeszłym niedok. i w trybie rozkazującym strony czynnej i stawia się go **na końcu zdania**, np. a'ntommen przybyć — ich komme an. A'breifen odjechać — er reiste heute ab on dzisiaj odjechał. Fo'rtgehen odejść — gehe fort! odejdź! — Ma to miejsce jednak *tylko w zdaniu głównym*.

W *zdaniach pobocznych* nie rozdzielają się takie czasowniki, np. Als mein Vater zurückkam (od zurückkommen wrócić), reiste ich ab kiedy mój ojciec powrócił, ja wyjechałem.

W *bezokoliczniku* przyimek **zu**, (np. zu haben mieć, zu lesen czytać), a w *imiesłowie czasu przesz.* przystawkę **ge-** wstawia się między przedrostek a czasownik, tak iż tworzą one wraz z czasownikiem *jedno słowo*, np. anfangen zaczynać — anzufangen, weggehen odejść — wegzugehen. Es ist Zeit anzufangen jest czas zaczynać.

Weggehen odejść — er ist weggegangen on odszedł. Zurückkehren wrócić — wir sind zurückgekehrt.

b) **nierozdzielne** są te czasowniki złożone, w których *akcent główny* pada *na drugą część składową*, t. j. właściwy czasownik, np. beschrei'ben, opisywać — Ich beschrei'be opisuję — Ich beschrie'b opisywałem — Beschrei'bel opisuj!

Przedrostki be-, ge-, ent-, er-, ver-, zer-, miß-, emp-, voll-, hinter-, wider- są zawsze *nieakcentowane*, a czasowniki, w których skład wchodzi, *nierozdzielne*.

Czasowniki nierozdzielne tworzą imiesłów czasu przeszłego *bez przedrostka ge-*, np. verlau'fen sprzedawać — verlau'ft.

Przykłady.

Wann kommt der Zug an? Er ist schon angekommen. Wann fährt die Post ab? Sie ist schon abgefahren. Nimm mich mit! Gehe nicht fort! Bleibe hier! Sage uns, wann der Dampfer ankommt. Ich weiß nicht, wann er abgeht. Es ist nun zu spät auszugehen. Es ist Zeit aufzustehen. Der Herr ist weggegangen und nicht wiedergekommen.

der Zug, es; ä—e (cuk) pociąg	der Dampfer, s; — statek
a'ntommen przybyć	hierbleiben pozostać
a'bfahren odjechać	a'bgehen odjechać
mi'tnehmen wziąć ze sobą	au'sgehen wychodzić
fo'rtgehen odejść	au'fste'hen wstawać
spät (szpel) późno	

II. Dobry wieczór. Jak się macie? Jakże wasze zdrowie? Proszę siadać. Rad jestem, że pana widzę. Gdzie pan tak długo był (cz. zaprzeszły)? Byłem zagranicą. Czy pan był u swoich krewnych w Wrocławiu, zanim pan powrócił? Tak, byłem u nich: bardzo się cieszyli, żeśmy przybyli. Czyś zrobiła tłumaczenie, kiedy nauczycielka przyszła? Tak, już je zrobiłam. Wczoraj nie byliśmy w szkole, mieliśmy święto. Oni się bardzo dziwili, żeśmy onegdaj u nich nie byli. Statek w tej chwili odjechał. Kiedy on znowu powróci? Tego nie mogę ci powiedzieć. Pociąg przybył o godzinę później, niż zwykle. Lekarz zakazał choremu wychodzić. Teraz czas przestać mówić. Przestań! Milez!

III. *Utwórz zdania w czasie przeszłym niedokonanym:*

- 1) Freund mich begleiten.
- 2) Mutter Kind Garten zu gehen erlauben.
- 3) Ich Buch vergessen.
- 4) Schülerin Lehrer erwidern.
- 5) Du mir widersprechen.
- 6) Columbus Amerika entdecken.

Bezokolicznik z zu i bez zu.

Prawidło. — Po *czasownikach* können (czas teraźn. ich kann) móc; wollen (czas teraźn. ich will) chcieć; müssen (czas teraźn. ich muß) musieć; sollen (czas teraźn. ich soll) być powinien, stoi drugi czasownik w *bezokoliczniku bez zu*, po innych zaś musi mieć **zu**, np. Ich kann schreiben. Sie muß lernen; lecz: Höre auf zu lernen! Przestań się uczyć! Ich komme dich zu bitten. Przychodzę cię prosić.

Czasami dodaje się jeszcze um (ażeby), np. Wir gehen in die Schule, um zu lernen (zob. lekcja 35).

siadać sich setzen	święto der Fei'ertag, s; -e (fa-jerlak)
za granicą im Au'slande	zanim ehe, bevo'r
dziwić się sich wundern	nauczycielka die Lehrerin, —;
onedaj vo'rge'stern	nen
godzina die Stunde, -; en	milczeć schweigen (szwajgen).
Wrocław Breslau	

Befriedigte Neugierigkeit.

Ein Monarch, der sehr populär sein wollte, pflegte öfters in die Kaffeehäuser inkognito zu gehen. Eines Tages traf er dort einen Herrn, mit dem er Schach spielte. Der Kaiser verlor die Partie und wollte noch eine spielen, aber der Herr entschuldigte sich und sagte: „Ich bedaure sehr, aber ich muß in die Oper gehen, um den Kaiser zu sehen“. „Was erwarten Sie in dem Kaiser zu sehen“, erwiderte der Monarch, „da ist nichts Sehenswerthes an ihm, er ist ein Mensch wie Sie und ich“. „Macht nichts“, sagte der Herr, „ich wollte diesen großen Mann schon lange einmal sehen und heute ist die Gelegenheit da“. „Und ist das wirklich nur der einzige Grund, in die Oper zu gehen?“ fragte der Monarch. „Ja“, antwortete der Herr. „Nun, dann können wir noch ruhig eine Partie spielen, denn Sie sehen den Kaiser vor sich“, sagte der Monarch.

der Kaiser, s; - (kajzer) cesarz	sich au'fhalten zatrzymać się
der Monarch, en; en monarcha	pflegen mieć zwyczaj (zwykle)
das Kaffeehaus, es; au—er kawiarnia	inkognito incognito, nieznany
Schach spielen (szach szpilen)	treffen, traf, getroffen spotkać
grac w szachy	sich entschuldigend prosie o przebaczenie
die Partie', —; n partia	se'henstwert wart widzenia
die Oper opera	macht nichts nie nie szkodzi
die Gelegenheit, —; en sposobność	der Grund, es; u—e przyczyna
populär popularny	denn ponieważ
	einzig (ajncich) jedyny

Fragen.

1. Was pflegte der Kaiser oft zu tun? 2. Wen traf er eines Tages? 3. Was spielte er mit ihm? 4. Wer verpielte die Partie? 5. Warum wollte der Herr nicht noch eine Partie spielen? 6. Warum wollte der Herr in die Oper gehen? 7. Was antwortete der Kaiser?

Lekcja 24.

haben mieć — sein być

Czas przyszły niedokonany.

Ich werde haben będę miał	Ich werde sein będę
du wirst haben	du wirst sein
er, sie, es wird haben	er, sie, es wird sein
wir werden haben	wir werden sein
ihr werdet haben	ihr werdet sein
sie werden haben	sie werden sein

To samo od innych czasowników:

Ich werde gehen, du wirst gehen, er wird gehen itd.

Ich werde sagen, du wirst sagen, er wird sagen

1. Czas przyszły niedokonany składa się z czasu teraźniejszego słowa posiłkowego werden i bezokolicznika czasownika bez *zu*.

2. Jeżeli zdanie posiada *przedmiot*, to werden stawia się *przed* nim, a tryb bezok. *po* nim, np. Wir werden das Pferd kaufen. Du wirst den Onkel sehen. Wann wirst du kommen?

3. W zdaniach względnych lub warunkowych (po *welcher*, *der*, *wer*, *was*, *da*, *daß*, *weil*, *wenn* itp.) werden i bezokolicznik stoją *na końcu* zdania; wówczas bezokolicznik zajmuje pierwsze miejsce, a werden *drugie*, np. Ich weiß nicht, was ich machen werde. Wir glauben, daß er noch heute kommen wird.

4. Czas przyszły niedokonany oznacza czynność, która się odbędzie w przyszłości. Używamy tego czasu również na wyrażenie aktualnego przypuszczenia (tj. w teraźniejszości) np.: Ich glaube, er wird krank sein — zdaje mi się, że on jest chory.

Zamiast czasu *przyszłego niedok.* używa się często czasu *teraźniejszego*, zwłaszcza wtedy, kiedy zdanie zawiera szczegółowe określenie czasu, jak: heute, morgen itp., np. Heute reise ich nach Posen (Poznań), zamiast Heute werde ich nach Posen reisen. Morgen kommt der Fürst, zam. Morgen wird der Fürst kommen.

Czas przyszły dokonany.

Ich werde gehabt haben	Ich werde gewesen sein
du wirst gehabt haben	du wirst gewesen sein
er wird gehabt haben	er wird gewesen sein
wir werden gehabt haben	wir werden gewesen sein
ihr werdet gehabt haben	ihr werdet gewesen sein
sie werden gehabt haben	sie werden gewesen sein

Tak samo innych czasowników:

Ich werde **gegangen sein** (pójdę), du wirst gegangen sein itd.
 Ich werde **gesagt haben** (powiem), du wirst gesagt haben itd.

5. *Czas przyszły dokonany* tworzy się przez połączenie czasu teraźniejszego słowa posiłkowego werden z bezokolicznikiem czasu przyszłego odnośnego czasownika.

Czas przyszły dokonany oznacza czynność przyszłą, dokonaną przed inną czynnością przyszłą. Używamy go często na wyrażenie przypuszczenia w przeszłości np.: Ich glaube, er wird **frank gewesen sein** — zdaje mi się, że on *był* chory. Wogóle używa się tego czasu rzadko, zastępując go czasem przeszłym dokonanym.

III klasa czasowników odmiany mocnej.

Czas przeszły niedokonany o, imiesłów czasu przeszłego o.

fliegen latać, fruwać = **flog, geflogen**
 verlieren zgubić, stracić = **verlor, verloren**
 lügen kłamać = **log, gelogen**
 fließen płynąć, ciec = **floß, geflossen**
 riechen wachać, pachnąć = **roch, gerochen**
 schießen strzelać = **schoß, geschossen**
 schließen zamknąć = **schloß, geschlossen** itd.

I. Heute werden wir einen Spaziergang machen. Wirst du uns begleiten? Ich werde euch mit Vergnügen begleiten. Du auch? Ich weiß noch nicht, was ich machen werde. Wißt ihr, daß der Kaiser morgen kommt (kommen wird)? Er kommt übermorgen (wird übermorgen kommen). Nicht wahr. Doch. Du lügst. Ich habe nicht gelogen. Ich glaube dir. Verzeihe! Die Soldaten haben mit Kanonen und Flinten geschossen. Werden sie wieder schießen? Sie haben soeben geschossen. Rieche diese

Blume, wie schön sie riecht! Ich habe sie schon gerochen. Ich rieche nichts. Warum nicht? Ich habe den Schnupfen. Du hast dich erkältet. Ja, leider. Dann kann man allerdings nichts riechen. Der Schüler, der (welcher) seine Aufgabe gut macht, wird eine Belohnung erhalten. Wir auch? Wenn ihr sie verdient, gewiß.

der Solda't, en; en żołnierz
 die Kanone, -; n armata
 die Flinte, -; n fuzja, muszkiet

begleiten towarzyszyć
 u'bermorgen pojutrze
 vo'rgestern onegdaj,
 przedwczoraj

der Schnupfen, s; — katar
 die Belohnung, -; en nagroda
 dann wtedy
 a'llerdings w samej rzeczy

doch przecie, jednak
 verdienen zasłużyć
 sich erkälten zaziębić się
 leider niestety

II. Co będziemy dzisiaj mieli na (zum) obiad? Nie wiem, zapytam się kucharki; ona to będzie wiedziała. Będziemy mieli rosół, pieczeń wołową, pieczeń cielęcą i ryby. Co pani będzie jadła? Kawalek pieczeni wołowej, jeżeli łaska. Jutro przyjedzie kuzynka Marii. Jak długo ona zostanie u nas? Ojciec powiedział, że ona pojutrze wyjedzie. Orzeł latał nad górą; strzelec zastrzelił go. Czy zamknęliście drzwi? Nie, nie mieliśmy klucza; zgubiliśmy klucz. Zamykaj drzwi! Otwórz okna! Powąchaj tę różę! Ona pachnie cudownie; nie prawda? Bez wątpienia.

umiarkowanie die Mäßigkeit, -
 spokój die Ruhe
 kucharka die Köchin, -; nen
 rosół die Brühe, —; en
 pieczeń wołowa der Rinds-
 albo Rinderbraten, s; —
 pieczeń cielęca der Kalbs-
 braten, s; —

ryba der Fisch, es; e
 zamknąć zu'schließen
 jeżeli łaska wenn ich bit-
 ten darf
 strzelec der Jäger, s; —
 klucz der Schlüssel, s; —
 zamykać zu'machen
 u nas bei uns
 wesółość der Frohsinn, s
 (frozyn)

III. Napisz następujące zdania we wszystkich czasach, które dolychczas poznałeś: 1) Der Maurer baut das Haus. 2) Der Schüler geht in die Schule. 3) Der Bauer arbeitet auf dem Felde. 4) Der Baum wächst im Garten.

Odmiana imion własnych.

Prawidło. — *Imiona własne ludzi*, męskie i żeńskie, przybierają w przypadku drugim **-s**, np. *Karls Vater* ojciec Karola. *Hermanns, Annas*. Atoli imiona ludzkie rodzaju męskiego, na **s, z, r** mają **-ens**, np. *Hans — Hansens, Max — Maxens*, żeńskie zaś na **-e** mają **-ns**, np. *Josefine — Josefins, Marie — Mariens* (także *Maries*).

Imiona własne z *rodzajnikiem* albo *zaimkiem* nie odmieniają się, np. *Dies¹ sind die Handschuhe der Marie. Die Eltern des Max* (albo też *Max seine Eltern*). *Der Hut unserer Luise* (albo *unserer Luise ihr Hut*).

Lekcja 25.

Strona bierna.

1. *Strona bierna* tworzy się w języku niemieckim za pomocą połączenia czasownika posiłkowego **werden, wurde** (ward), **worden** stać się, z *imiesłowem* czasu przeszłego danego czasownika, np. *Ich werde gelobt* jestem chwalony, chwałą mnie.

Stronę bierną tworzymy tylko od czasowników *przechodnich*.

Czas teraźniejszy

Ich werde gelobt jestem chwalony, chwałą mnie

du wirst gelobt
er, sie, es wird gelobt
wir werden gelobt
ihr werdet gelobt
sie werden gelobt

Czas przeszły dok.

Ich bin gelobt worden
zostałem pochwalony
du bist gelobt worden
er, sie, es ist gelobt worden

itd.

Czas przeszły niedok.

Ich wurde (ward) gelobt
byłem chwalony, chwalono mnie

du wurdest (wardst) gelobt
er, sie, es wurde (ward) gelobt
wir wurden gelobt
ihr wurdet gelobt
sie wurden gelobt

Czas zaprzeczony.

Ich war gelobt worden
zostałem był pochwalony
du warst gelobt worden
er, sie, es war gelobt worden

itd.

¹ To jest, to są, tłumaczy się przez *das* albo *dies* (dieses) *ist, das* albo *dies* (dieses) *sind*.

Czas przyszły niedokonany.

Ich werde gelobt werden
będę chwalony
du wirst gelobt werden
er, sie, es wird gelobt werden

Czas przyszły dokonany.

Ich werde gelobt worden sein
du wirst gelobt worden sein
er wird gelobt worden sein

Uwaga. Tryb przypuszczający strony biernej zarówno słów posiłkowych jak i innych czasowników podano w dodatku, zawierającym wzory odmian.

2. *Werden* jest również czasownikiem *samodzielnym* i znaczy *stać się, robić się*, np. *Das Wetter wird schön* pogoda robi się ładna. *Es wird kalt* robi się zimno. *Er wurde reich* on stał się bogaty. *Die Tage werden lang* dni robią się długie.

3. Stronę czynną *zamieniamy na bierną* w ten sposób, że podmiot staje się przedmiotem, czyli kładziemy go w 3 przyp. z przyimkiem *von*, gdy odnosi się do istot żyjących, a w 4 przyp. z przyimkiem *durch*, gdy odnosi się do rzeczy. Przedmiot zamienia się na podmiot nowego zdania. Czasownik otrzymuje formę strony biernej, zgodną co do osoby i liczby z nowym podmiotem, np.

Der Bauer pflügt den Acker wieśniak orze pole.

Der Acker wird von dem Bauer gepflügt pole jest przez wieśniaka orane.

Der Motor treibt das Auto motor wprawia w ruch auto.

Das Auto wird durch den Motor getrieben auto jest wprawiane w ruch motorem.

1. *Geld wird aus Gold,¹ Silber, Kupfer oder Papier gemacht.*
Das Telephon und der Phonograph wurden von Edison erfunden.
Als Hilfe kam, war die Schlacht schon verloren worden. Wann wird die Arbeit gemacht werden? *Sie ist schon gemacht worden.*
Der General wurde in der Schlacht verwundet. *Es wird schon kalt.* *Es wird noch kälter werden.* *Die Zeiten sind schlecht, es wird alles teuer.* *Es ist schon alles teurer geworden.* *Wir wurden so müde, daß wir nicht weitergehen konnten.* *Der Schuhmacher ist durch Fleiß und Sparsamkeit reich geworden.*

¹ *Imiona gatunkowe* w ogólnym znaczeniu używają się *bez rodzajnika*.

das Kupfer, s miedź	alles wszystko
der Phonogra'ph fonograf	der Gleich, es; (flajs) pilność
das Telepho'n, s; e telefon	die Sparfamkeit, (szpar-zamkajt)
der Verfu'ch, s; e próba,	oszczędność, ekonomia
staranie	erfinden wynaleźć
die Hilfe, -; en pomoc	belohnen wynagrodzić
die Zeit, -; en (cajt) czas	wei'tergehen iść dalej
der Schu'hmacher, s; szewc	

II. Kiedy zboże jest dojrzałe, będzie zęte. W mły-
nie zostanie zmielone, a wtedy z młóconego¹ zboża robi
się mąkę. Z mąki robi się chleb, bułki i ciasto. Co ty
wolisz (od gern essen): chleb czarny czy chleb biały? Ja
lubie (od gern essen) chleb czarny, lecz więcej lubie chleb
biały i ciasto. Twoje tłumaczenie francuskie zawiera dużo
omyłek; ono powinno być poprawione. Ono już jest popra-
wione. Przez kogo? Przez brata Maksa. To co innego.
Kiedy będą jabłka, gruszki i śliwki zerwane? Zostały dziś
rano zerwane. Nieprzyjaciół został pobity, fortece zwy-
cięzone a pokonane wojsko cofnęło się. Złodziej wskoczył
przez otwarte drzwi i ukradł złoty zegarek. Robi się bardzo
gorąco; zdaje mi się, że będziemy mieli burzę.

zboże das Getreide, es	młócić dreschen, drosch, gedroschen
mąka das Mehl, s	zawierać enthalten
chleb czarny (razowy) das	poprawić verbessern
Schwarzbrot, es	zerwać pflücken
chleb biały das Weißbrot	pobić, pokonać schlagen
bułka die Semmel, -; n	zwyciężyć erobern
tłumaczenie die Übersetzung,	cofnąć się sich zurück'ziehen (zog,
-; en	gezogen)
nieprzyjaciół der Feind, es; e	mleć mahlen
(fajnt)	kraść stehlen, stahl, gestohlen
forteca die Festung, -; en	(szlelen)
złodziej der Dieb, es; e	ząć mącen (me-en)
zegar, zegarek die Uhr, -; en	burza das Gewitter, s; —

III. Zamień na stronę bierną: 1) Der Lehrer lobte den
Schüler. 2) Die Mutter liebt ihr Kind. 3) Der Bruder hat die

¹ Imiestów czasu przeszłego używa się i odmienia jak przy-
miotnik, np. = die eroberte Festung.

Aufgabe geschrieben. 4) Ich werde das Buch lesen. 5) Der Vogel
hatte ein schönes Lied gesungen. 6) Das Wasser treibt die Mühle.
7) Das Pferd zieht den Wagen. 8) Der Bauer bebaut das
Feld. 9) Der Maurer baute das Haus. 10) Der Knabe fing
einen Vogel.

Der Streit.

Ein Bauer, der mit einer Ladung Heu zur Stadt fuhr, be-
gegnete einem anderen Bauer, der einen leeren Wagen fuhr.
Keiner von beiden wollte ausweichen. „Willst¹ du mir gleich
Platz machen!“ rief der erste Bauer. „Fällt mir gar nicht ein“,
erwiderte der andere, der ein Grobian war. „Na, hör' mal“,
brüllte der mit der Fuhre Heu, „wenn du mir jetzt nicht sofort
Platz machst, so mache ich's mit dir so wie ich es heute schon mit
einem getan habe!“ Das wirkte. Der Grobian wich aus. Als er
bei dem anderen vorbeikam, fragte er ihn: „Wie hast du es
denn eigentlich heute schon mit einem anderen gemacht?“
„Sehr einfach“, erwiderte jener, „er wollte mir nicht auswei-
chen, also bin ich ihm ausgewichen!“

der Streit spór, es; e	fahren, fuhr, gefahren jechać
die Fuhre Heu fura siana	der andere drugi, inny
das Heu, s siano	leer pusty
zur skróc. zamiast zu der	beide obaj, obydwaj
der Wagen, s; — wóz, bryczka	au'sweichen, wich aus, ausge- wichen mijać
der erste pierwszy	wolać, za-
der e'rstere pierwszy, po-	rufen, rief, gerufen wolać, za-
przedni	wolać
fällt mir gar nicht ein ani	die Ladung, —; en ładunek
mi się śni	ich's zam. ich es
hör' mal słuchaj no	wirken mieć skutek, skutkować
brüllen ryczeć	vorbei kommen przechodzić,
der Gro'b'ian, s grubianin	przejeżdżać
drohen grozić	ei'gentlich właściwie
womi't czym	einfach prosty, —o

¹ Za pomocą wollen (i sollen) wyrażamy często czas przyszły,
np. das will ich tun uczynię to. Was soll daraus werden, co z tego
wyniknie?

Fragen.

1. Womit fuhr ein Bauer zur Stadt? 2. Wem begegnete er? 3. Wie fuhr der? 4. Was wollte keiner von beiden tun? 5. Was rief der erste Bauer? 6. Was antwortete der andere? 7. Womit drohte der erste Bauer dem Grobian? 8. Was tat der Grobian? 9. Was fragte er den anderen, als er bei ihm vorbeikam? 10. Was erwiderte der andere?

Lekcja 26.

Liczebniki główne.

1 eins	12 zwölf	30 dreißig
2 zwei	13 dreizehn	31 einunddreißig itd.
3 drei	14 vierzehn	40 vierzig
4 vier	15 fünfzehn	50 fünfzig
5 fünf	16 sechzehn	60 sechzig
6 sechs	17 siebzehn	70 siebzig
7 sieben	18 achtzehn	80 achtzig
8 acht	19 neunzehn	90 neunzig
9 neun	20 zwanzig	100 hundert
10 zehn	21 einundzwanzig	101 hundert(und)eins
11 elf	22 zweiundzwanzig itd.	200 zweihundert itd.

1000 tausend, 1500 tausend fünfhundert (lub fünfzehnhundert)
1,000.000 eine Million.

Formy eins używa się tylko przy liczeniu; zresztą einer, eine, eines, zaś przed rzeczownikiem tylko ein.

Liczebniki główne są *nieodmienne* z wyj. *zwei* i *drei*, które 2 przyp. mają *zweier*, *dreier* zaś 3 przyp. *zweien*, *dreien*.

Rzeczownik połączony z liczebnikiem (od *zwei* począwszy) musi stać w liczbie *mnogiej* (zauważ: po polsku „pięć fenigów“, po niem. „fünf Pfennige“ = 1 przyp.).

Język niemiecki używa czasem liczebników głównych w miejsce polskich porządkowych, a mianowicie:

1. na oznaczenie godziny: es ist drei Uhr = jest godzina trzecia,
2. na oznaczenie roku: w r. 1939-ym = im Jahre eintausend neunhundert neununddreißig.

3. na oznaczenie numeru, poza tym strony w książce, oddziału itp. np.: Zahl (Nummer) acht numer ósmy; Seite zwanzig (strona 20-ta); Abteilung fünf (oddział piąty).
Mam lat 32 = Ich bin zweiunddreißig Jahre alt.

IV klasa czasowników odmiany moeney.

Czas przeszły niedokonany *a*, imiesłów czasu przeszłego *a*.

essen jeść, *aß*, *gegessen*. Czas teraźn. Ich esse, du isst (isst), er isst, wir essen, ihr esset (isst), sie essen. Tryb rozk. *iß!* *Esset!*

fressen żreć, tak samo jak essen.
bitten prosić, *bat*, *gebeten*.

geben dać, *gab*, *gegeben*. Czas teraźn. Ich gebe, du gibst, er gibt, wir geben, ihr gebt, sie geben. *Gib!* *Gebet!*

lesen czytać, *las*, *gelesen*. Czas teraźn. Ich lese, du liest, er liest, wir lesen itd. *Les!* *Leset!*

sehen widzieć, *sah*, *gesehen*. Czas teraźn. Ich sehe, du siehst, er sieht, wir sehen itd. *Sieh(e)!* *Sehet!*

sitzen siedzieć, *saß*, *gesehen*.

vergessen zapomnieć, *vergaß*, *vergessen*. Czas teraźn. Ich vergesse, du vergiffest (vergißt), er vergißt, wir vergessen itd. *Vergiß!* *Vergesst!*

I. Eins und drei sind vier. Fünf mal fünf sind fünfundzwanzig. Sechs mal sechs sind sechsunddreißig. Zehn mal zehn sind hundert. Ein Jahr hat zwölf Monate. Ein Monat hat dreißig, oder einunddreißig Tage. Ein Tag hat vierundzwanzig Stunden. Eine Stunde hat sechzig Minuten. Wieviel Uhr ist es? Es ist jetzt zehn Uhr. Um wieviel Uhr geht ihr zu Bett? Um 11 Uhr abends. Um wieviel Uhr stehst du auf? Um halb 8 (Uhr). Jetzt ist es ein Viertel (auf) eins. Um drei Viertel zwei müssen wir ausgehen. Eine Mark hat hundert Pfennig. Eine Reise um die Welt kann man heute mit dem Flugzeug in nicht mehr als fünfzehn Tagen machen. Wir sahen, wie der Löwe das Fleisch fraß, das ihm der Wärter gab. Habt ihr in der Zeitung gelesen, daß der König krank sein soll? Ich las es in der Zeitung, die du mir gabst. Ich habe dir doch keine gegeben. Du irrst dich. Als wir bei Tische saßen und Mittag aßen, gabst du sie mir. Ja, wahr-

blasen wiać, trąbić, **blies**, geblasen. Ich **blase**, du **bläfst** itd.,
wir **blasen** itd.
fallen padać, **fiel**, ich **bin** gefallen. Ich **falle**, du **fällst** itd.,
wir **fallen** itd.
halten trzymać, **hielt**, gehalten. Ich **halte**, du **hältst** itd.,
wir **halten** itd.
raten radzić, **riet**, geraten. Ich **rate**, du **rätst** itd.,
wir **raten** itd.
lassen pozwolić, kazać **ließ**, gelassen. Ich **lasse**, du **läßt** itd.,
wir **lassen** itd.
rufen wołać, **rief**, gerufen. Ich **rufe**, du **rußt** itd.
schlafen spać, **schließ**, geschlafen. Ich **schlafe**, du **schläfst** itd.,
wir **schlafen** itd.
gehen iść, **ging**, gegangen. Ich **gehe**, du **gehst** itd.

Tryb rozkazujący tych czasowników jest prawidłowy —
brate! bratet!

I. Montag ist der erste Tag der Woche, Dienstag der zweite,
Mittwoch der dritte, Donnerstag der vierte, Freitag der fünfte,
Sonntag der sechste und Sonntag der siebente. (Der) Frühling
beginnt am 21. (einundzwanzigsten) März, (der) Sommer am
21. Juni, (der) Herbst am 21. September und (der) Winter
am 21. Dezember. Ein Pfennig ist der hundertste Teil einer Mark.
Die 25. Lektion dieses Handbuches enthält eine kleine Anekdote.
In der Schlacht bei Leipzig am 18. Oktober des Jahres 1813 fielen
viele tapfere Soldaten. Der Wind bläst und der Regen fällt.
Die Blätter fallen von den Bäumen. Der Wind blies die Blätter
von den Bäumen. Die Köchin hat das Fleisch zu sehr gebraten,
man kann es kaum essen. Was brät sie jetzt? Sie wird die Gans
braten. Hoffentlich wird sie ihre Sache besser machen.

der Montag poniedziałek	der Juni czerwiec
der Dienstag wtorek	der Juli lipiec
der Mittwoch środa	der August sierpień
der Donnerstag czwartek	der September wrzesień
der Freitag piątek	der Oktober październik
der Sonnabend, s; e sobota	der November listopad
der Sonntag niedziela	der Dezember grudzień

der Januar styczeń	die Woche —; n tydzień,
der Februar luty	die Anekdote, —; n anegdota
der März marzec	hoffentlich zapewne
der April kwiecień	die Sache, —; n rzecz
der Mai maj	der Namenstag, s; e imieniny

Uwaga. Nazw miesięcy i dni w ogólnym znaczeniu używa się bez
rodzajnika.

II. Styczeń jest pierwszym miesiącem roku, luty jest
drugim, marzec trzecim a grudzień ostatnim. Cztery pory
roku są: wiosna, lato, jesień i zima. Imieniny mojej ku-
zynki są 25-go lipca, a moje są 30-go stycznia. Kiedy cię
dzisiaj rano wołałem, spałeś jeszcze. Na którym piątce pan
mieszka? Na drugim, a mój kolega mieszka na pierwszym.
On poszedł, ażeby szukać służącego, ale ten już wyszedł.
Dokąd poszedłeś? Poszliśmy do szewca, ażeby kupić parę
kamaszy, lecz żadna nam się nie podobala (od gefallen,
odmienia się jak fallen). W piątek pierwszego czerwca
(przyp. 4) zaczynają się nasze wakacje i trwają do 15-go
września. Jeden dzień (doba) jest 365-tą częścią roku.
Kopernik urodził się 19-go lutego (den albo am 19) w roku
1473.¹

pora roku die Ja'hreszeit, —; en	wakacje die Ferien, —
na pierwszym piątce in dem	Kopernik Kopernikus
ersten Stode albo Eta'ge (etaż)	kamasze die Samaschen

Der Kolibri und der Schmetterling.

Ein Kolibri begegnete einem Schmetterling und, bezaubert
von dessen Schönheit, bot er ihm seine ewige Freundschaft an.
„Ich kann dein Anerbieten nicht annehmen“, erwiderte der
Schmetterling, „denn du hast mich einst verachtet und mich einen
erbärmlichen Wicht genannt“. „Das kann nicht möglich sein“,
sagte der Kolibri, „denn ich habe stets für solche schöne Geschöpfe,
wie du bist, die größte Achtung gehabt“. „Vielleicht ist das jetzt
der Fall“, antwortete der Schmetterling, „aber als du mich

¹ „W roku“ tłumaczy się albo przez im Jahre, np. im Jahre
1473, albo też in, np. in 1473.

beleیدیgeſt, war ich noch eine Raupe. Merke dir alſo: Beleیدیge niemał ſolche, die niedriger ſtehen als du, denn dieſe könnten einmal höher ſtehen als du“.

der Kolibri koliber	wowon z czego
der Schmetterling, s; e motyl	erbärmlich załosny, nędzny
begegnen z przyp. 3. spotkać	der Wicht, es; e nieborak
bezaubert zachwycony	nennen, nannte, genannt
die Schönheit, —; (szönhajt)	nazwać
piękność	

ewig wieczny	stets zawsze
die Freundschaft (frojnſchaft)	das Geſchöpf, es; e stworzenie
przyjaźń	
anbieten ofiarować	beleیدیgen obrazić
das Anbieten, s; — propozycja	die Raupe, —; n gąsienica
niemał nigdy	merke dir alſo pamiętaj więc

Fragen.

1. Wer begegnete einem Schmetterling? 2. Wovon war der Kolibri bezaubert? 3. Was bot er dem Schmetterling an? 4. Was ſagte der Schmetterling? 5. Was antwortete der Kolibri? 6. Was war der Schmetterling, als der Kolibri ihn beleیدیgte? 7. Was ſoll man nicht tun?

Lekcja 28.

Tryb przypuszczający.

Czas teraźniejszy.

od haben	od ſein
(daß) Ich habe (ze) mam	(daß) Ich ſei (ze) jestem
du habest	du ſei(e)ſt
er, ſie, es habe	er, ſie, es ſei
wir haben	wir ſeien
ihr habet	ihr ſeiet
ſie haben	ſie ſeien

¹ Należy do klasy III. odmiany mocnej (str. 72).

Czas przeszły niedokonany.

Ich hätte miałbym	Ich wäre byłbym
du hättest	du wärest
er hätte	er wäre
wir hätten	wir wären
ihr hättet	ihr wäret
ſie hätten	ſie wären

Czas przeszły dokonany.

Ich habe gehabt	Ich ſei gewesen
du habest gehabt itd.	du ſieiest gewesen itd.

Czas zaprzeczony.

Ich hätte gehabt	Ich wäre gewesen
du hättest gewesen itd.	du wärest gewesen itd.

Czas przyszły niedokonany.

Ich werde haben	Ich werde ſein
du werdest haben	du werdest ſein
er werde haben itd.	er werde ſein itd.

Czas przyszły dokonany.

Ich werde gehabt haben	Ich werde gewesen ſein
du werdest gehabt haben	du werdest gewesen ſein
er, ſie, es werde gehabt haben itd.	er werde gewesen ſein itd.

Tryb przypuszczający odpowiada w ilości form trybowi orzekającemu. Odróżnia się on tym, że przed wszystkimi końcówkami wstawia się samogłoskę *-e*. Przy tym: w czasie teraźniejszym *rdzeń* pozostaje zawsze niezmienny, choćby nawet dany czasownik zmieniał w l. poj. trybu orzekającego samogłoskę rdzenną, np. *ich gebe, du gibst, du gebeſt*; w czasie przeszłym niedokon. czasowniki mocne *przegłaszają* samogłoski *a, o, u*, np. *ich gab, ich gäbe*.

Tryb przypuszczający łączy się zazwyczaj ze *spójnikami* *daß, wenn* itp. a to w ten czas tylko, jeżeli chcemy wyrazić jakąś *wątpliwość* albo *przypuszczenie*, np. *Er ſagt, er ſei krank* (daß er krank ſei). Powiada, że jest chory *Wenn ich Zeit hätte*. Gdybym miał czas.

Uwaga. Tryb przypuszczający od innych czasowników (tak słabych jak i mocnych) podajemy w dodatku, zawierającym wzory odmian oraz w „Wykazie czasowników mocnych i nieregularnych“ na końcu książki.

Zaimek wskazujący.

N. derjenige (der) ten	diejenige ta	dasjenige to
G. desjenigen	derjenigen	desjenigen
D. demjenigen	derjenigen	demjenigen
A. denjenigen	diejenige	dasjenige

Liczb. mn. diejenigen, derjenigen, denjenigen, diejenige
dla wszystkich trzech rodzajów.

Derjenige, welcher ten, który; diejenige, welche ta która;
dasjenige, welches to, które; liczb. mn. diejenigen, welche
(patrz str. 57).

Tak samo derselbe, dieselbe, dasselbe ten sam, -a, -o.

I. Wann werden Sie ins Ausland reisen? Ich wäre glücklich, wenn es heute wäre. Ich wäre sogar schon heute gefahren, wenn ich eine Nachricht von meinem Agenten erhalten hätte. Man sagte, der Prinz sei krank; haben Sie etwas davon gehört? Ich hörte, er sei unwohl gewesen. Derjenige, welcher reich ist, ist nicht immer glücklich. Diejenigen, welche reich sind, sind nicht immer glücklich. Gib den Löffel und die Gabel derjenigen, die sie verloren hat. Das sind dieselben jungen Damen, welche (die) bei uns zum Ball waren. Wäre es nicht besser gewesen, wenn du mit deiner Arbeit gewartet hättest? Wenn ich Zeit gehabt hätte, wäre es wohl besser gewesen, aber die Arbeit war dringend und so mußte ich sie beenden. Niemand zweifelte, daß er seinem besten Freunde beistehen werde. Ich wäre zufrieden, wenn ich gesund wäre. Es wäre besser, wenn du mehr Geduld hättest. Der Kranke wäre zu retten gewesen, wenn er dem Arzte gefolgt hätte.

soga'r nawet	dringend pilny (o interesie)
die Nachricht, —; en wiadomość	zweifeln wątpić
der Löffel, s; —	bei'stehen pomagać
der Eßlöffel, s; —	die Geduld, — cierpliwość
der Teelöffel, s; — (telöfel) ly-	retten ocalić
der Ball, s; ä—e bal	folgen być posłuszny
zum Ball na balu	spasam (szpar-zam) oszczęd-
die Jugend, — mlodość	[ny

II. Mówią, że pan N. jest bogatym człowiekiem. Czy to prawda? Gdyby on był oszczędniejszy w młodości, to byłby bogaty. Czy pan N. jest tym samym panem, który chciał kupić nasz majątek ziemski? Tak, (to) ten sam. Gdyby on miał dosyć pieniędzy, toby (so) go kupił. Słyszałem, że go kupił (er habe es —). Pan się myli. Mylić się, to jest po ludzku, przebaczać — po bosku. Myślałem, że mamy dziś piękną pogodę. Spodziewaliśmy się, że będzie (tryb przyp. czasu przyszł.) piękny dzień. Ci, którzy się śmieją ze (über) wszystkiego, okazują mało rozumu. Ci uczniowie uczęszczają do tej samej szkoły, co i ja. To są uczennice tej samej pensji.

po ludzku menschlich	okazać zeigen
po bosku göttlich	rozum der Verstand, es
pensja die Pension (panzjon)	die Töchter- (Mädchen-)schule

Belohnte Gelehrsamkeit.

Ein Student besuchte seine Eltern auf dem Lande. Einmal gab es zum Abendbrot zwei gebratene Hühnchen. „Weißt du, Vater“, sagte der Student, „ich kann beweisen, daß hier nicht zwei, sondern drei Hühnchen auf der Schüssel liegen“. „Da bin ich neugierig“, erwiderte der Vater. „Laß mal hören!“ „Das“, sagte der gelehrte Sohn, mit dem Finger auf ein Huhn zeigend, „ist eins, jenes“ auf das zweite Huhn zeigend, „ist zwei. Eins und zwei macht drei“. „Richtig“, sagte der Vater lächelnd, „du hast viel gelernt und sollst auch für deine Gelehrsamkeit belohnt werden: Ich werde ein Hühnchen essen, deine Mutter das zweite und das dritte sollst du haben“.

die Gelehrsamkeit uczoność	neu'gierig (nojgirich) cieka-
beweisen, bewies, bewiesen do-	[wy
[wodzie	laß mal hören powiedz no
sondern lecz	der Finger, s; — palec
die Schüssel, —; n (szüsel)	lächeln uśmiewać się
pólmisek	der Stude'nt, en; en student
gelehrt uczony	die Behau'ptung, —; en twier-
	[dzenie

Imiesłów cz. terażniejszego.

Prawidło. — *Imiesłów czasu terażniejszego* tworzy się przez dodanie **-d** do *bezokolicznika*, np. *sagen* — *sagend*; *hören* — *hörend*.

Imiesłowu czasu terażniejszego używa się także jako *przymiotnika* np. *Der singende Vogel* śpiewający ptak, *Der fallende Regen*, padający deszcz. Wówczas odmienia się on tak samo jak *przymiotnik*.

Fragen.

1. Wo besuchte ein Student seine Eltern? 2. Was gab es zum Abendbrot? 3. Was wollte der Student beweisen? 4. Was sagte der Vater? 5. Wie bewies der Student seine Behauptung? 6. Wie belohnte der Vater dessen Gelehrsamkeit?

Lekcja 29.

VI klasa czasowników odmiany mocnej.

Czas przeszły niedokonany **i**, imiesłów czasu przeszłego **i**.

beißen gryźć, kasać, **biß**, **gebissen**
 leiden cierpieć, lubić, **litt**, **gelitten**
 (zer)reißen rozerwać, **riß**, **gerissen**
 reiten jechać konno **ritt**, **geritten**
 schneiden rznąć **schnitt**, **geschnitten**
 (sich) streiten klócić się, **stritt**, **gestritten**

Tryb warunkowy.

I. niedokonany.

Ich würde haben miałbym	Ich würde sein byłbym
du würdest haben	du würdest sein
er, sie, es würde haben	er, sie, es würde sein
wir würden haben	wir würden sein
ihr würdet haben	ihr würdet sein
sie würden haben	sie würden sein

Tak samo: **Ich würde holen** przynioślbym. **Ich würde sagen** powiedziałbym i t. d.

II. dokonany.

Ich würde gehabt haben byłbym	Ich würde gewesen sein byłbym
du würdest gehabt haben	du würdest gewesen sein
er würde gehabt haben itd.	er würde gewesen sein itd.

Tak samo od innych czasowników: **Ich würde geholt** haben byłbym przyniośł. **Ich würde gesagt** haben byłbym powiedział, **Ich würde gegangen** sein byłbym poszedł itd.

Tryb warunkowy ma tylko dwie formy, których się używa w pewnych wypadkach zamiast trybu przypuszczającego czasu przeszłego niedokonanego i czasu zaprzęzłego (zob. lekcja 33: Zdania warunkowe i przyzwolone).

Tryb ten tworzy się przez połączenie trybu przypuszczającego czasu przeszłego niedokonanego od słowa posiłkowego **werden** z bezokolicznikiem czasu terażniejszego (I) względnie czasu przeszłego (II) danego czasownika.

I. Zwei Hunde stritten und bißen sich um einen Knochen; da kam der dritte und schnappte ihn weg. Die Matrosen des untergegangenen Dampfbootes hatten viel gelitten. Ich kann diesen Anzug nicht leiden, obgleich er sehr hübsch ist. Reitest du zu Pferde (kannst du reiten)? O ja, ich habe reiten gelernt und bin viel geritten. Würdet ihr nicht glücklich sein, wenn eure Eltern hier wären? Gewiß, wir würden uns sehr freuen. Er hätte sich nicht in den Finger geschnitten, wenn das Messer nicht so scharf gewesen wäre. Wir würden spazieren gehen, wenn wir Sonnenschein hätten. Die Sonne scheint schon seit vorgestern nicht. Würden euere Brüder diese Briefe abschreiben, wenn sie Zeit hätten? Sie würden Ihnen sehr gern den Gefallen tun.

das Dampfboot, es; e parowiec	weg'schnappen porwać
die Sonne, -; n (zone) słońce	untergegangen zatopiony
hübsch (hüpsz) ładny	scharf ostry
der Sonnenschein światło sło-	seit od
[neczne	a'b'schreiben, schrieb ab, a'b-
scheinen, schien, geschienen świecić	geschrieben przepisać
das Gefallen, s przysługa, grzeczność	

II. Ludzie byliby szczęśliwi, gdyby byli zadowoleni. Żyto, pszenica i jęczmień rosłoby lepiej, gdyby nie było tak sucho. Deszcz odświeżyłby kwiaty i krzaki. Skaleczyłem się (się schneiden), nóż był za ostry. Tybyś się nie był skaleczył, gdyby nóż był tępy. Dziewczynka rozerwała sobie (zerreißen) suknię; węz igłę i napraw ją. Czy będziecie dzisiaj jeździć konno? Tak, mamy zamiar jechać w okolicę miasta. Czy ty jeździsz konno? Jeżdżę; jeździłem i będę jeździł. Chłopcy kłócą się. Wczoraj kłócili się także. Dlaczego? Tego pani nie mogę powiedzieć. Chory cierpi wielkie bóle. Na co (woran) on cierpi? Pies sąsiada pokąsał go w (ins) nogę. Żałuję biednego człowieka.

rosnąć wachsen, wuchs, gewachsen	suchy trocken
odświeżyć erfrischen	krzak der Busch, es; ü—e
tępy stumpf	der Strauch, es; äü—er
okolica die Umgegend, en	zamiar die Absicht, —;
noga das Bein, es; e	ból der Schmerz, es; en

Lekcja 30.

VII klasa czasowników odmiany mocnej.

Czas przeszły niedokonany **ie**, imiesłów czasu przeszłego **ie**.

bleiben zostać, **blieb, geblieben**
 leihen pożyczać, **lieh, geliehen**
 scheinen świecić, zdawać się, **schien, geschienen**
 schreiben pisać, **schrieb, geschrieben**
 Schweigen milczeć, **schwieg, geschwiegen**

VIII klasa.

Czas przeszły niedokonany **u**, imiesłów czasu przeszłego **a**.

baden piec, **bad, gebaden**
 fahren jechać, **fuhr, ich bin gefahren¹**
 schlagen bić, **schlug, geschlagen**
 tragen nosić, nieść **trug, getragen**
 wachsen rosnąć, **wuchs, gewachsen**
 waschen myć, prać, **wasch, gewaschen**

Uwaga. Czasowniki klasy VIII. przegłaszają w 2. i 3 osobie liczby poj. czasu teraźniejszego **a** na **ä**, np. Ich trage, du trägst, er trägt, wir tragen itd.

¹ fahren wozić, ich fuhr, ich habe gefahren.

I. Die Sonne scheint, das Wetter klärt sich auf. Schien der Mond, als Sie durch den Wald fuhren? Ja, er schien herrlich. Wie lange fährt man durch den Wald? Wohl eine Stunde. Wie lange blieben Sie in A.? Wir sind dort nicht lange geblieben. Wieviel Uhr ist es? Es schlug sechs Uhr. Es hat soeben sechs geschlagen. Es schlägt 10 Uhr. Hatte ich dir nicht vor einer Woche mein Federmesser geliehen? Ja, du liehst es mir, aber mir scheint, ich gab es dir schon zurück. Hat Ihr Vetter, der nach Amerika fuhr, schon an Sie geschrieben? Nein, er hat schon lange nicht geschrieben. Er schreibt überhaupt selten. Gedenkt er dort zu bleiben? Nein, er fuhr dorthin, um Geschäfte zu machen. Wer buk diesen schönen Kuchen? Meine Tante hat ihn gebacken. Sie bäckt sehr gut. Ja, besser als der Bäcker. Franz, du hast dich noch nicht gewaschen. Kleide dich an! Wasche dich! Gehe zur (in die) Schule!

der Bäcker, s; (beker) piekarz	ü'berhaupt w ogóle
sich au'klären wypogadzać się	selten rzadko
wohl może być	gedenken ¹ mieć zamiar
vor einer Woche tydzień temu	das Fe'dermesser, s; scyzoryk
dorthi'n tam	(jechać)

II. Czy chcesz już iść? Proszę, pozostań jeszcze chwilę. Nie, dziękuję, już dosyć długo bawiłem. Zdaje mi się, że już późno, zegar bije 12. Nieprawda, wybiła 11. Zostali-byśmy jeszcze dłużej, lecz musimy iść na kolej, ponie-waż mój przyjaciel pojedzie do Krakowa. Dlaczego mil-czysz, kiedy mówię do ciebie? Nie słyszałem pana, w prze-ciwnym razie nie milczałbym. Czy można pana poprosić o łaskę? Proszę; o co chodzi? Nie mógłby mi pan pożyczyć swego niemieckiego słownika? Żałuję, że nie mogę, po-zyczyłem swój słownik doktorowi. On wyjechał do Kra-kowa. Właśnie. To musimy czekać, póki nie wróci. Czy on tam długo pozostanie? Nie, zatrzyma się tam tylko parę dni, do 21-go września.

na chwilę (auf) eine Weile iść na kolej auf die Bahn
 Kraków Krakau gehen
 o co chodzi? um was geht es? w przeciwnym razie sonst

¹ Odmienia się jak denken (dachte, gedacht).

słownik das Wö'rterbuch, es; ü-er właśnie eben,
kolej żelazna die Ei'senbahn, pożyczyc leihen, borgen
-; en (ajzenban)

Wie du mir, so ich dir.

Ein Knabe saß auf der Schwelle eines Hauses. In der einen Hand hielt er ein Stück Brot, das ihm jemand aus Mitleid gegeben hatte, in der anderen eine Rute. Auf der Straße saß ein Hund. „Komm her, mein Hündchen“, rief der Knabe, „willst du ein Stückchen Brot fressen?“ Der Hund lief schnell herbei, aber anstatt ihm Brot zu geben, schlug ihn der Knabe mit der Rute auf die Nase. Der Hund heulte vor Schmerz und lief davon. Dies hatte ein Herr beobachtet. Er rief den Knaben, zeigte ihm ein Zehnpfennigstück und sprach: Willst du das haben, mein Junge?“ „Sehr gern“, antwortete der Knabe und streckte die Hand aus; der Herr aber gab ihm mit seinem Stöckchen einen heftigen Schlag auf die Knöchel. Der Knabe schrie laut auf: „Warum haben Sie mich geschlagen?“ schluchzte er, „ich habe Sie nicht um das Geld gebeten“. „Gewiß nicht“, sagte der Herr. „Das Hündchen hat dich auch nicht um Brot gebeten und du hast es grausam geschlagen. Wie du mir, so ich dir“.

die Schwelle, -; n próg	beo'bachten zauważyc
aus Mitleid z litości	das Zehnpfennigstück, s; e 10 fenigów
die Rute, -; n różga, pręt	
herbei'laufen przybiegać	au'strecken wyciągać
der Junge, -; n chłopiec	der Knöchel, s; — kostka
heulen wyc	au'fschreien krzyczeć
davo'nlaufen uciekać	schluchzen szlochać
grausam okrutny, bez litości	hi'nhalten (bielt, gehalten) po-dawać

Fragen.

1. Was hatte der Knabe in den Händen? 2. Wo saß das Hündchen? 3. Was sagte der Knabe zu dem Hündchen? 4. Was tat der Knabe? 5. Wer hatte das beobachtet? 6. Was zeigte er dem Knaben? 7. Was tat der Herr, als der Knabe das Geld nehmen wollte? 8. Was schluchzte der Knabe? 9. Was sagte der Herr?

Najważniejsze wiadomości ze składni zdania.

Lekcja 31.

Rodzaje zdań.

A. Zależnie od treści dzielimy zdania na:

1. Zdania orzekające a) twierdzące i b) przeczące
np.: a) Das Buch liegt auf dem Tisch. Książka leży na stole.
b) Das Buch liegt nicht auf dem Tisch. Książka nie leży na stole.

2. Zdania pytające np.: Bist du hier? Czy jesteś tutaj?
Was machst du jetzt? Co robisz teraz?

3. Zdania rozkazujące np.: Schreibe deine Aufgabe! Pisz swoje zadanie! Gib mir das Heft! Daj mi zeszyt!

4. Zdania wyrażające życzenie np.: Gerne möchte ich zu dir kommen! Chętnie przyszedłbym do ciebie! Möge es uns gut ergehen! Oby się nam powiodło!

5. Zdania wykrzyknikowe np.: Unser Freund lebe hoch! Niech żyje nasz przyjaciel!

B. Zależnie od formy dzielimy zdanie na 1) pojedyncze i 2) złożone.

1. Najprostszym zdaniem jest zdanie składające się z podmiotu i orzeczenia np.: Die Blume blüht. Kwiat kwitnie. Jest to zdanie pojedyncze nierozwinięte.

Odróżniamy także zdania pojedyncze rozwinięte, tzn. zdania składające się oprócz podmiotu i orzeczenia z innych części zdania, jak przedmiot, przydawka i określenie przysłówkowe np.: Ich habe seit gestern diese unerträglichen Kopfschmerzen. Od wczoraj mam ten nieznośny ból głowy.

2. Zdania złożone dzielimy na a) współrzędnie i b) podrzędnie złożone.

a) Zdania współrzędnie złożone są to zdania, składające się z dwóch lub więcej zdań głównych, które mogą stać obok siebie lub łączyć się przy pomocy spójników jak und, aber, oder, denn, np.: Der Fisch schwimmt und der Vogel fliegt. Ryba pływa a ptak lata. Das Pferd wiehert, die Kuh muht und die Ziege meckert. Koń rży, krowa ryczy, a koza beczy.

b) Zdania podrzędnie złożone są to zdania, składające się z jednego zdania głównego i jednego lub więcej zdań pobocznych np.: Sage uns, wer bei dir war. Powiedz nam, kto był u ciebie. Wer Geld verdienen will, der muß arbeiten, wenn es ihm auch schwer fällt. Kto chce zarobić pieniądze, musi pracować, chociażby mu to ciężko przychodziło.

I. Określ rodzaj zdań w poniższym ustępie:

Der Esel und das Pferd.

1) Ein Herr besaß einen Esel und ein Pferd. 2) Einst mußten beide Tiere nebeneinander über das Land gehen. 3) Das Pferd trug keine Last, der Esel aber stöhnte unter seiner Bürde. 4) Das gequälte Tier rief zu seinem Gefährten: „Nimm mir doch einen meiner schweren Säcke ab!“ 5) Aber das Pferd verweigerte seine Hilfe. 6) Der arme Lastträger schleppte sich noch eine Strecke weiter und dann brach er tot zusammen. 7) Zu spät erkannte der Treiber sein Unrecht. 8) Vergebens bemühte er sich, sein Tier wieder zu ermuntern. 9) Aber alle Mühe war umsonst. 10) Da zog er dem toten Esel die Haut ab und legte diese mit der ganzen Ladung dem Pferde auf den Rücken. 11) Nun mußte das Pferd die Folgen seiner Unbarmherzigkeit selbst tragen. 12) Es sprach zu sich selbst: „Warum habe ich dem armen Esel nicht geholfen? 13) Möge es mir nicht so wie meinem unglücklichen Gefährten ergehen!“

besitzen posiadać	verweigern odmówić, uchylać się
die Last, -; en ciężar	schleppen wlec
stöhnen jęczeć	zusammenbrechen upaść
die Bürde, -; n brzemię	der Treiber, s; — poganiacz
quälen męczyć, dręczyć	das Unrecht, es niesprawiedliwość
der Gefährte, n; n towarzysz	ermuntern zachęcać
der Sack, es; ä—e worek	die Folge, -; n skutek, następstwo
	die Unbarmherzigkeit nielitościwość

II. Przetłumacz i określ rodzaje zdań: 1. Słońce świeci. 2) Kaczka kwacze. 3) To jest mądry człowiek. 4) Ten cichy zakątek zaprasza nas do spoczynku. 5) Chmury zakrywają niebo. 6) W tej klasie chcemy się uczyć. 7) Nad czym myślisz? 8) Czy jutro znowu przyjdiesz? 9) Dokąd jedzie twoja przyjaciółka? 10) Pisz prędko zadanie, chcemy

iść do miasta! 11) Popraw się gałganie! 12) Chciałbym z wami pójść do teatru! 13) Niech cię wszystkie dobre duchy prowadzą. 14) Jakże pięknie wygląda morze w blasku księżycowym! 15) Na pomoc! 16) Ten uczeń jest leniwy, on nie chce się niczego uczyć. 17) Ten kwiat jest piękny, ale on wcale nie pachnie. 18) Widzimy wiele zjawisk, nie znając (— ohnezu kennen) ich przyczyny. 19) Jeżeli mi ty nie pomożesz, nie pomoże mi nikt.

gałgan der Schlingel, s; —	faul leniwy.
kaczka die Ente, -; n	blask księżyca der Mondschein, es;
kwakać schnattern	zjawisko die Erscheinung, -; en
mądry weiser, e; es	przyczyna, istota der Grund,
poprawić się sich bessern	zakątek das Plätzchen [es; ü—e

Lekcja 32.

Szyk wyrazów w zdaniu.

Kolejność wyrazów w zdaniu jest w języku niemieckim ściślej określona niż w polskim, a zwłaszcza położenie orzeczenia.

Orzeczenie zajmuje w zdaniu, zależnie od jego rodzaju, **pierwsze, drugie, albo ostatnie** miejsce.

Orzeczenie musi się zgadzać z podmiotem co do osoby i liczby.

I. Szyk wyrazów w zdaniu pojedynczym rozwinętym.

1. W zdaniu orzekającym kładziemy na pierwszym miejscu podmiot, na **drugim** orzeczenie, a po orzeczeniu inne części zdania np.: Der Bauer **bebaut** das Feld. Wieśniak uprawia pole.

Jeżeli orzeczenie jest czasownikiem o formie złożonej, to kładziemy odminną część na drugim miejscu, a nieodminną jak imiesłów, bezokolicznik, na ostatnim, np.: Der Bauer **hat** das Feld **bebaut**. Wieśniak uprawił pole.

2. W zdaniu pytającym orzeczenie stoi na **pierwszym** miejscu, jeżeli zdanie nie zaczyna się od zaimka pytajnego, albo przysłówka np.: **Erzählst** du dem Rinde oft Märchen? Czy często opowiadasz dziecku bajki?

Jeżeli zdanie pytające zaczyna się od zaimka pytajnego lub przysłówka, to orzeczenie kładziemy na **drugim** miejscu, zaraz po zaimku lub przysłówku np.: *Was hast du da? Co tu masz? Wo ist dein Messer? Gdzie twój nóż?*

3. W zdaniu wyrażającym życzenie i wykrzykownikowym kładziemy orzeczenie na **pierwszym** albo na **drugim** miejscu, zależnie od tego, co chcemy mocniej podkreślić, podmiot czy orzeczenie np.: *Gott möge uns helfen! Oby nam Bóg pomógł! Möge Gott uns helfen! Das ist aber schön! Ist das aber schön!*

4. W zdaniu rozkazującym dajemy orzeczenie na **pierwszym** miejscu np.: *Laufe so schnell du kannst! Biegnij jak szybko możesz!*

II. Szyk wyrazów w zdaniu złożonym.

W zdaniu współrzędnie złożonym kładziemy orzeczenie, podobnie jak w zdaniach orzekających, na **drugim** miejscu np.: *Arbeit ist des Bürgers Stütze, Segen ist der Mühe Preis.* Praca jest ozdobą obywatela, błogosławieństwo nagrodą za trud.

W zdaniu podrzędnie złożonym orzeczenie zdania pobocznego stoi **zawsze na końcu** zdania, obojętne czy zdanie poboczne znajduje się przed, po, czy w środku zdania głównego np.: *Was Hanschen nicht lernt, lernt Hans nimmermehr.* Czego się Jaś nie nauczył, Jan nie nauczy się nigdy. *Der Ort, wo Wasser aus der Erde fließt, heißt Quelle.* Miejsce, w którym woda wypływa z ziemi, nazywa się źródłem.

W zdaniach pobocznych bezspójnikowych jednakowoż orzeczenie kładziemy *przed lub po podmiocie* n. p.:

Hättest du gesät, dann würdest du geerntet haben,

Gdybyś był zasiał, zebralbyś plon.

Meine Mutter dachte, ich sei zu Hause;

Moja matka myślała, że jestem w domu.

III. Szyk prosty i przestawny.

Przedstawiona wyżej kolejność wyrazów daje t. zw. szyk prosty zdania. Kolejność tę możemy zmienić, uważając jednak, aby nie przesunąć orzeczenia z jego ściśle określonego miejsca.

Jeżeli na pierwszym miejscu zamiast podmiotu poło-

zymy inną część zdania, to otrzymamy szyk przestawny np.:

Die Erde dreht sich um die Sonne. Um die Sonne dreht sich die Erde.

Ziemia obraca się dookoła słońca.

Szyk w zdaniu współrzędnie złożonym zależy od spójników, jakimi jedno zdanie łączy się z drugim.

I tak po *und, aber, allein, oder, sondern, denn* itd. zdanie współrzędnie złożone ma szyk *prosty* np.: *Schönheit vergeht aber Jugend besteht.* Piękność mija ale cnota ostaje się.

Po takich spójnikach jak *auch, außerdem, bald, nur, doch, sonst, trotzdem, daher, darum* itd. zdanie współrzędnie złożone ma szyk *przestawny* np. *Der Winter naht, darum wird es immer kälter.* Zbliża się zima, dlatego robi się coraz zimniej. *Ich wollte den Zweig vom Baum brechen, nur konnte ich ihn nicht erreichen.* Chciałem ułamać gałąź z drzewa, tylko nie mogłem jej dostać.

W zdaniach podrzędnie złożonych musimy zwrócić uwagę na szyk zarówno w zdaniu głównym jak i pobocznym. *Zdanie główne* ma wtedy szyk prosty, jeżeli stoi ono przed zdaniem pobocznym, np.: *Die Wandervögel kehren zu uns zurück, weil der Frühling naht.* Ptaki wędrowne wracają do nas, bo zbliża się wiosna.

Jeżeli w zdaniu podrzędnie złożonym zdanie główne stoi po zdaniu pobocznym, to ma ono szyk przestawny np.: *Weil der Frühling naht, kehren die Wandervögel zu uns zurück.*

IV. Przeczenie.

Przeczenie wyrażamy w języku niemieckim przez: *nein; kein, keine, kein; nicht.*

Nein zaprzecza całe zdanie (albo stanowi odpowiedź na pytanie) i stoi **zawsze na początku zdania** np.: *Nein, ich war nicht in der Stadt* nie, nie byłem w mieście.

Kein, keine, kein zaprzecza tylko rzeczownik albo przymiotnik i stoi **zawsze bezpośrednio przed wyrazem**, który zaprzecza np.: *Ich sehe keinen Menschen* nie widzę żadnego człowieka. *Mein Vater hat kein großes Vermögen* mój ojciec nie ma dużego majątku.

Nicht zaprzecza całe zdanie i stoi wtedy *po orzeczeniu*, albo zaprzecza tylko jedną część zdania i stoi wtedy *przed wyrazem, który zaprzecza* np.: *Der Flüchtling kam nicht mehr zurück* uciekinier nie powrócił więcej. *Nicht alle sind wir darüber einig* nie wszyscy się co do tego zgadzamy.

W odróżnieniu od języka polskiego, w języku niemieckim *nie używa się nigdy podwójnego przeczenia*, ponieważ dwa przeczenia dają twierdzenie. Po przeczeniu kładziemy w języku niemieckim zawsze 4. przypadek.

Przykłady.

I. 1. *Der Redner sprach zu seinen Parteigenossen. Ein Berliner spricht anders als ein Münchener. Der Löwe wurde durch einen Schuß getötet.*

2. *Wie lange sind Sie schon in Deutschland? Gehst du heute ins Kino? Wann kommst du zurück? Spielen Sie täglich Tennis?*

3. *Käme doch mein Vater! Ach, hätte ich viel Geld! Möchtest du zu mir kommen! Unser Geburtstagskind lebe hoch!*

4. *Komm mit! Bringe mir dieses Buch bald! Sei aufmerksam! Ist die Wiese grün! Singst du aber schön!*

II. *Der Mensch denkt, Gott lenkt. Du schreibst, er zeichnet, und ich lese. Vieles wünscht sich der Mensch, und doch bedarf er nur wenig. Das Rechte wollen ist gut, doch das Rechte tun ist besser. Lerne in der Jugend, denn im Alter ist es zum Lernen zu spät. Die Wahrheit richtet sich nicht nach uns, sondern wir müssen uns nach ihr richten.*

Was du ewig liebst, ist ewig dein. Ich schäke den, der tapfer ist. Daß die Erde eine Kugel ist, wissen wir alle. Ein Mensch, der sein Wort bricht, verliert die Achtung. Wo wir geboren sind, da ist uns die Erde am schönsten. Wenn alle untreu werden, so bleibe ich dir doch treu. Du bist nicht, wie du sein sollst.

der Redner, s; — mówca	das Gebu'rtstagskind, es; er solenizant
der Partei'genosse, n; n towa- rzysz partyjny	der Glanz, es jasność, wspa- niałość
die Tie'febene, —; n nizina	lenken kierować
der Schuß, es; ü—e strzał	bedürfen potrzebować
töten zabić	schäken cenić
richten kierować	die Achtung, — szacunek
geboren sein	urodzic się

II. 1) *Odwiedziłem cię wczoraj wieczorem.* 2) *Wóz jedzie po ulicy.* 3) *Służący zaprowadził mnie do dużej sali.* 4) *Deszcz odświeżył kwiaty.* 5) *Żołnierze walczyli dzielnie.* 6) *Drzewo poznajemy po jego owocach.* 7) *Czy wnet do mnie przyjdiesz?* 8) *Dokąd mam z tobą iść?* 9) *Jak długo pojedziemy?* 10) *Ile to kosztuje?* 11) *Czy chcesz zobaczyć ten rysunek?* 12) *Biegnij szybko po chleb do sklepu!* 13) *Daj mi tamtą suknię!* 14) *Bądź wierny swemu nowemu panu!* 15) *Gdy byłem młody, miałem lepszą pamięć.* 16) *Nie potrafię (tann) zrobić tego zadania, jeżeli mi nie pomożesz.* 17) *Poszedłem do teatru, chociaż było późno.* 18) *Pan Bóg wynagradza dobro, a karze zło, bo jest sprawiedliwy.* 19) *Co się obiecuje, musi się dotrzymać.* 20) *Gdzie jest dużo drzew, jest dużo ptactwa.* 21. *Nie, nie przyjdę więcej do ciebie.* 22. *Wieloryb nie jest rybą, lecz ssakiem.* 23. *Nie widziałem żadnych pięknych kwiatów w tym ogrodzie.* 24. *Człowiek nie żyje po to, aby jeść, ale je po to, aby żyć.* 25. *Nie matka cię zawołała, lecz siostra.*

sala der Saal, es; ä—e (zal) wynagradzać belohnen
walczyć kämpfen karać strafen
rysunek die Zeichnung, —; en obiecywać versprechen
pamięć das Gedächtnis, sses; sse dotrzymać halten
sprawiedliwy gerecht

III. *Zamień szyk prosty na przestawny, stawiając rozstrzelone wyrazy na pierwszym miejscu:*

1) *Mein Vater schenkte mir gestern ein Buch.* 2) *Die Soldaten marschieren über die Brücke.* 3) *Der Student arbeitet in der Stube.* 4) *Ich gehe jeden Sonntag in die Kirche.* 5) *Die Sonne steigt langsam empor.* 6) *Die Vögel singen in den Büschen ihre schönen Lieder.* 7) *Die Schüler sitzen ruhig in den Bänken und schreiben eine Schulaufgabe.* 8) *Der Briefträger hat mir am Morgen einen Brief gebracht.* 9) *Meine Freunde erzählten viel von der Schönheit ihrer Vaterstadt.* 10) *Wir sind um acht Uhr ins Konzert gegangen.*

Lekcja 33.

Zdania czasowe.

1. *Zdania czasowe określają bliżej okoliczności czasu, dotyczące czynności, wyrażonej w zdaniu głównym i od-*

powiadają na pytania wann? (kiedy), seit wann? (odkąd), bis wann? (dokąd), wie lange (jak długo)?

2. Najważniejszym zagadnieniem przy budowie zdania czasowego jest stosunek wyrażonej przez nie czynności do czynności zdania głównego czyli tzw. „następswo czasów“, jakich trzeba użyć w zdaniu czasowym.

Czynność zdania czasowego może być w stosunku do czynności zdania głównego:

a) równoczesna (współczesna)

Während die Musik spielt	—	schweigen die Zuhörer
Podczas gdy muzyka gra	—	milczą słuchacze
(spielte, gespielt hat, spielen wird	—	schweigen, haben ... geschwiegen, werden schweigen)

Współczesne zdania czasowe zaczynamy od spójników als (gdy), wenn (kiedy), während, indem (podczas gdy). Zdania te wyrażamy w takim samym czasie, jaki stoi w zdaniu głównym.

b) uprzednia (wcześniejsza)

Nachdem der Zug gekommen ist	{	steigen die Leute aus
Skoro pociąg przybył		werden die Leute aussteigen
(gekommen war		— ludzie wysiadają. — stiegen... aus)

Uprzednie zdania czasowe zaczynają się od spójników wenn (kiedy), als (gdy), nachdem (skoro, gdy), sobald (skoro, tylko) seitdem (odkąd). — Następstwo czasów w tych zdaniach jest następujące:

zd. główne	{	czas <i>teraźniejszy</i>	—	zd. czasowe: czas <i>przeszły</i>
		czas <i>przyszły</i>		szły <i>dokonany</i>
zd. główne	{	czas <i>przeszły</i>	—	zdanie czasowe: czas <i>za-</i>
		<i>niedokonany</i>		<i>przeszły</i>

c) późniejsza

Ehe die Sonne aufgeht	—	stehe ich auf
Zanim słońce wschodzi	—	ja wstaję.
(aufging, aufgegangen ist, aufgehen wird	—	stand ich auf, bin ich aufgestanden, werde ich aufstehen

Późniejsze zdania czasowe rozpoczynamy od spójników ehe, bevor (nim, zanim), bis (dopóki, aż). Używa się w nich takich samych czasów jak w zdaniu głównym.

3. Użycie poszczególnych spójników nie jest tak swobodne jak w języku polskim.

als można użyć tylko w zdaniu wyrażającym czynność *jednorazową*, dokonaną w *przeszłości*, np. Als du gestern zu uns kamst, freuten wir uns sehr, gdy przyszedłeś wczoraj do nas, cieszyliśmy się bardzo.

wenn używa się w zdaniach czasowych wyrażających czynność

a) *jednorazową*, dokonywującą się w *teraźniejszości* lub *przyszłości*,

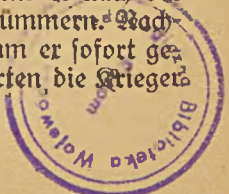
b) *wielokrotną* (*częstotliwą*) bez względu na czas, tj. zawsze wtedy, gdy po polsku można powiedzieć „ilekroć“, zawsze gdy“, np.: Wir freuen uns (freuten uns, werden uns freuen) immer, wenn du zu uns kommst (kamst, kommen wirst), cieszymy się zawsze, gdy przychodzisz do nas.

nachdem, sobald (skoro, skoro tylko) zaczynają *wyłącznie* zdania uprzednie, czyli łączą się tylko z czasem *przeszłym* dokonanym lub *zaprzeszłym*.

4. Zdaniom czasowym współczesnym — o ile mają ze zdaniem głównym *wspólny podmiot*, odpowiada często w języku polskim imiesłów czasu *teraźniejszego* -*ąc*, zaś zdaniom czas. uprzednim imiesłów *przeszły* czynny -*wszy*, -*wszy*, np. Indem ich nach Hause zurückkehrte, begegnete ich meinem Bekannten, powracając do domu, spotkałem swojego znajomego. — Als ich nach Hause ankam, traf ich dort meine Verwandten, przybywszy do domu, zastałem tam swoich krewnych.

I. Während ich im Auslande weilen werde, wird mein Freund mein Haus besorgen. Wenn die Sonne aufgeht, belebt sich die ganze Natur. Wenn man früher reiste, benützte man die langsame Postkutsche.

Man hört den Donner, nachdem man den Blitz gesehen hat. Wenn du zu der Überzeugung gekommen bist, daß mein Rat richtig ist, wirst du es mir mitteilen. Sobald ein Kind ertrunken ist, deckt man den Brunnen. Hat mein Freund die Prüfung bestanden, dann wird er die Hochschule besuchen. Als er nach der Flucht heimgekehrt war, fand er sein Haus in Trümmern. Nachdem er erfahren hatte, daß ich gekommen bin, kam er sofort gelaufen. Nachdem der Feind geschlagen war, kehrten die Krieger nach Hause zurück.

Ehe man ein wissenschaftliches Buch studiert, muß man das Vorwort lesen. Der Krug geht so lange zum Brunnen bis er bricht. Bevor es dämmerte, reisten wir schon ab.

aufgehen wschodzić	die Überzeugung, —; en prze-
weilen przebywać	[konanie
beforgen (z 4 przyp.) opie-	mi'tteilen podać do wiadomości
kować się	bestehen zdać
sich beleben ożywiać się	hei'mkehren wrócić do domu
die Po'stutische, —; n bryczka	die Trümmer (l. mn.) gruzy
[pocztowa	das Vorwort, es; przedmowa
der Donner, s; — grzmot	der Krug, es; ü—e dzban
der Blik, es; e błyskawica	dämmern świtać
die Hochschule, —; en akademie	

II. Podczas gdy wy śpicie, my pracujemy. Gdy rozpoczyna się wiosna, ptaki wędrowne powracają do nas. Zanim wynaleziono (str. bier.) druk, książki były rzadkie i drogie. Gdy krzyżowcy zobaczyli Jerozolimę, padli na ziemię. Skoro Troja została zburzona, Odysseusz błakał się jeszcze długo. Wulkany spoczywają czasem całe wieki zanim na nowo wybuchną. Ukończywszy (= gdy ukończy) swoje studia, wyjeżdża za granicę. Jedząc nie powinno się czytać. Siostra pielęgnowała chorego, dopóki nie umarł. Odkąd mój syn przybył do miasta, uczęszcza do szkoły. Skoro tylko powrócił, wyszukał lekarza. Mówiąc te słowa, szedł ku drzwom. Odkąd rozpocząłem nową podróż, jestem chory.

ptak wędrowny der Wandervogel, zburzyć zerstören
[s; d—

druk die Bu'chdruckerkunst, —;	błakać się irren
krzyżowcy die Kreuzfahrer	wulkan der Vulka'n, s; e
paść się nie'derwerfen	wybuchać toben

III. W następujących zdaniach wyraż a) równoczesność w przeszłości i przyszłości. 1) Wenn der Frühling kommt, kehren die Schwärben zurück. 2) Solange er schweigt, schweige ich auch. 3) Indem sie spricht, kommen ihr die Tränen. 4) Bevor er abreist, besucht er seinen Vater. 5) Während er arbeitet, raucht er eine Zigarette. b) uprzedniość w stosunku do przeszłości: 1) Seitdem er krank gewesen ist, kann er nicht mehr arbeiten. 2) Seitdem er gestorben ist, denkt niemand an ihn. 3) Seitdem ich ihn kennen gelernt habe, schätze ich ihn sehr.

die Schwalbe, —; en jaskółka	die Zigarette, —; en papieros
schweigen milczeć	schätzen cenić
rauchen palić	die Träne, —; en łza

IV. Odpowiedz na poniższe pytania zdaniami czasowymi ze spójnikami „als“ lub „wenn“.

1) Wann wirst du mich besuchen? (Zeit haben). 2) Wann schneiden die Bauern den Roggen? (reif sein). 3) Wann haben Sie meinen Freund zum letztenmal gesehen? (wir machten beide einen Ausflug). 4) Wann ist man viel (sehr hungrig sein). 5) Wann schrieb Schiller sein erstes Drama? (Schule in Stuttgart besuchen). 6) Wann erwarteten die Menschen früher ein Unglück (die Sonne sich verfinstern). 7) Wann wurde der Siebenjährige Krieg geführt (Friedrich der Große in Preußen regieren). 8) Wann fliegen die Schwalben nach Süden (Winter beginnen).

zum letztenmal ostatni raz der Krieg, es; e wojna
der Ausflug, es; ü—e wycieczka regieren panować
sich verfinstern ulegać zaćmieniu sie'benjährig siedmioletni

Lekcja 34.

Zdania warunkowe i przyzwolone.

1. Zdania warunkowe odpowiadają na pytanie pod jakim warunkiem? (spełni się to, co wyraża zdanie główne) i zaczynają się od spójników: wenn, falls jeżeli, jeśli; wofern, wo o ile.

2. Mogą one jednak mieć również formę zdania pytajnego niezawisłego. Wówczas spójnik wenn odpada a zdanie warunkowe zaczyna się od czasownika (tj. od jego odmiennej części; część nieodmienną kładzie się zawsze na końcu).

3. Zdanie główne, o ile następuje po zdaniu warunkowym, zwykło się z nim łączyć przy pomocy spójników so, dann to, wtedy. Z reguły ma to miejsce w wypadku pod 2.

Wenn es nicht regnet, wächst das Getreide schwach.

Jeżeli nie pada deszcz, zboże rośnie słabo.

Regnet es nicht, so wächst das Getreide schwach.

Hat er seine Arbeit beendet, dann kann er spazieren gehen.

Jeżeli ukończył swoją pracę, to może iść na spacer.

4. Warunek i związane z nim następstwo mogą mieć trojaki charakter; odpowiednio do tego rozróżniamy 3 rodzaje zdań warunkowych.

a) Zdania warunkowe wyrażające **rzeczywistość** (warunek się faktycznie spełnia, w wyniku tego również następstwo). Na wyrażenie tego wypadku używamy zarówno w zdaniu warunkowym jak i w zdaniu głównym trybu orzekającego odpowiednich czasów.

Wenn ein Ring **bricht**, **reißt** die ganze Kette.

Jeżeli jedno ogniwo pęka, rwie się cały łańcuch.

b) Zdania warunkowe wyrażające **możliwość** (warunek jest możliwy do spełnienia, następstwo również). Ten wypadek oddajemy w obydwu zdaniach przez tryb przypuszczający czasu przeszłego niedokonanego.

Wenn er mehr deutsch **läse**, dann **spräche** er auch besser.
Gdyby więcej czytał po niemiecku, to mówiłby również lepiej.

(Ma czas, więc może czytać więcej i w następstwie może lepiej mówić).

c) Zdania warunkowe wyrażające **niereczywistość** (warunek się nie spełnia lub nie spełnił, a w związku z tym następstwo też nie). W tym wypadku kładziemy w obydwu zdaniach czasownik (orzeczenie) w trybie przypuszczającym i to

dla *teraźniejszości* — czasu przeszłego niedokonanego

Wenn es nicht so weit **wäre**, (dann) **führe** ich dorthin.

Gdyby to nie było tak daleko, (to) pojechałbym tam

dla *przeszłości* — czasu zaprzeczonego

Wenn du es nicht gesagt **hättest**, (so) **hättest** du uns große Gefälligkeit **getan**.

Gdybyś był tego nie powiedział, byłbyś nam (był) zrobił wielką przysługę.

5. Jeżeli w zdaniu *głównym* wypada użyć trybu przypuszczającego, nie różniącego się formą od trybu orzekającego (słaba odmiana czasowników) wówczas zamiast

trybu przypuszczającego można użyć zastępczo trybu warunkowego. Nie wolno jednak użyć tego trybu w zdaniu warunkowym.

Wenn du es **wünschtest**, **würde** ich das Fenster **öffnen**.

Gdybyś sobie życzył, otworzyłbym okno. [a nie *öffnete!*]

II. Zdania przyzwolone mają podobną budowę jak zdania warunkowe. *Zaczynają się od spójników wenn lub ob*, połączonych z przysłówkami **wohl**, **auch**, **schon**, **gleich** (obwohl, obauch, obschon, obgleich, wenn auch, wenn schon, wenn gleich) jakkolwiek, aczkolwiek, chociaż, oraz od spójnika trotzdem „pomimo że“ lub też mają *formę zdania pytajnego niezależnego*. W tym wypadku ze spójnika pozostaje tylko *druga* część (wewnątrz wymienionego zdania).

2. Rodzaje zdań przyzwolonych i ich składnia są również analogiczne do zdań warunkowych. Podobnie jak tamte mogą wyrażać rzeczywistość, możliwość i niereczywistość, przy czym stosują te same tryby i czasy.

3. W zdaniach przyzwolonych również nie wolno używać trybu warunkowego zamiast przypuszczającego.

Ob auch Gott allgegenwärtig ist, können wir Ihn doch nicht sehen.

Chociaż Bóg jest wszechobecny, to jednak nie możemy Go widzieć.

Ist Gott **auch** allgegenwärtig, so können wir Ihn doch nicht sehen.

I. Wohltätig ist des Feuers Macht, wenn sie der Mensch bezähmt, bewacht; doch furchtbar ist die Himmelskraft, wenn sie der Fessel sich entrafst. Soll der Acker Saaten treiben, darf der Pflug nicht müßig bleiben. Wenn schönes Wetter herrschen wird, dann werden wir einen Ausflug machen. Wenn dein Fleiß größer wäre, kämest du weiter. Ich wäre glücklich, wenn meine Mutter zurückkäme. Wenn du mehr arbeitetest, würdest du mehr Geld verdienen. Böte man ihm mehr Geld, dann würde er vielleicht das Haus verkaufen. Wenn die Henne ein Hahn wäre, so würde sie krähen. Wenn (falls) er stürbe, gäbe es ein großes Unglück. Wenn das Tier Verstand und Seele hätte, würde es dem Menschen gleich sein.

Mancher hält sein Wort nicht, obgleich er es verpfändet hat. Obwohl Gebirgsländer meist arm sind, so gelten sie ihren Bewohnern doch als schönste Teile der Erde. Bäte er mich auch kniefällig, so könnte ich seine Bitte nicht erfüllen.

wohltätig dobroczynny	die Saat, —; en zasiew
beżähnen trzymać w ryzach	bieten ofiarować
bewachen strzec	die Henne, —; n kura
furchtbar straszny	krähen piąć
die Himmelstraft, —; ä—e ży-	verpfänden (das Wort) dać słowo
[wioł	das Gebirgsland, es; ä—er kraj
sich entrafen wydrzeć się	górski

II. Jeżeli jesteś uczciwy, (to) wszyscy cię poważają (strona bierna). Pojechałbym tam, gdyby to nie było tak daleko. Byłbym przyszedł do Ciebie, gdybym był miał czas. Wskoczył do wody, mimo że nie umiał pływać. Choćby wiał zimny wiatr, wieśniacy pracowaliby i tak na polach. Gdyby więcej spał, byłby zdrowszy. Jeżeli jesteś umiarkowany, nie będziesz się czuł nieszczerliwym. Gdyby ojciec jeszcze żył, cieszyłby się z twojej poprawy. Gdybym nie był nauczycielem, to chciałbym (mögen) być lekarzem.

uczciwy ehrlich	pływać schwimmen
poważać achten	wiatr der Wind, es; e
	umiarkowany genügend

III. Przytoczone zdania warunkowe i przyzwolone wyrażają w formie bezspójnikowej. Wenn er käme, würden wir ihm alles Geschehene verzeihen. Wenn du älter wärest, würdest du diesen Fall anders beurteilen. Wenn du klug gewesen wärest, so hättest du nicht so gehandelt. Wenn du nicht hörst, so mußt du fühlen. Wenn auch viele dich verkennen, so wissen wir doch dein Streben zu würdigen.

das Geschehene to co się stało	handeln postępować
der Fall, es; ä—e wypadek	verkennen zapoznawać
beurteilen osądzić	das Streben, s wysiłek
verzeihen darować	würdigen ocenić

IV. Z podanych zdań utwórz odpowiednio do treści warunkowe lub przyzwolone. Der Strauß hat Flügel; er kann doch nicht fliegen. Der Vater will das Haus kaufen; der Preis ist

zwar hoch. Das Pulver entzündet sich; in der Nähe brennt Feuer. Der Winter kommt; die Temperatur sinkt stark. Der Schüler ist nicht aufmerksam gewesen; er hat viele Fehler gemacht. Die Sonne scheint nicht; ich fahre nicht auf das Land.

der Strauß, es; ä—e struß	das Pulver, s proch
der Flügel, s; — skrzydło	sich entzünden zapalić się
der Preis, es; e cena	in der Nähe w pobliżu

Lekcja 35.

Zdania przyczynowe i celowe. Zdania skutkowe.

Zdania przyczynowe odpowiadają na pytanie warum? weshalb? weswegen? wodurch? a zaczynają się od spójników weil (ponieważ), da (skoro, ponieważ), dadurch daß (przez to że), davon daß (stąd że), indem (tym bardziej że) np.:

Ich war gestern nicht in der Schule, weil ich krank war.
Nie byłem wczoraj w szkole, bo byłem chory.

Da es so stark regnete, wollten wir nicht in die Stadt gehen.
Ponieważ deszcz tak silnie padał, nie chcieliśmy iść do miasta.

Zdania celowe odpowiadają na pytanie in welchem Zwecke? in welcher Absicht? i zaczynają się od spójników daß (aby), damit (ażeby,) auf daß (iżby). W zdaniu celowym dajemy tryb orzekający, jeżeli w zdaniu głównym jest czas teraźniejszy, a tryb przypuszczający, jeżeli w zdaniu głównym jest czas przeszły.

Er suchte einen bequemeren Weg, daß es sich ihm besser gehe.
Szukał wygodniejszej drogi, żeby mu się lepiej szło.

Ich bete jeden Tag, auf daß es mir gut ergeht.
Modłę się co dzień, ażeby mi się dobrze wiodło.

Beeile dich, damit du nicht zu spät kommst.
Pospiesz się, żebyś nie przyszedł za późno.

Zdanie celowe można skrócić, gdy ma ten sam podmiot, co zdanie główne. Skrócenie polega na tym, że spójnik i podmiot odpada, a orzeczenie przyjmuje formę bezokolicznika z um... zu, np.:

Der Arzt ging möglichst schnell, damit er rechtzeitig komme.
Lekarz szedł możliwie szybko, aby przyjść na czas.
Der Arzt ging möglichst schnell, um rechtzeitig zu kommen.

Zdania skutkowe odpowiadają na pytanie wie? zaczynają się od daß (że), so daß (tak że), als daß (niż żeby), ohne daß (tak, że nie). W zdaniu skutkowym używamy, zwykle trybu orzekającego. Po ohne daß i zu — als daß, którego używamy zamiast przeczenia (so) — daß nicht, dajemy tryb przypuszczający czasu przeszłego niedokonanego dla teraźniejszości, a czasu zaprzeczonego dla przeszłości.

Er macht erstaunliche Fortschritte in seinen Studien, so daß er in einem Jahre fertig wird.

On robi zdumiewające postępy w swoich studiach tak, że za rok będzie gotów.

Wir waren so müde, daß wir nirgends gehen konnten.

Byliśmy tak zmęczeni, że nigdzie nie mogliśmy iść.

Er nahm von uns Abschied, ohne daß ich es gesehen hätte.

Pożegnał się tak, że tego nie widziałem.

Du gehst zu schnell, als daß ich folgen könnte.

Idziesz za szybko, ażebym mógł iść za tobą.

Tak samo jak zdania celowe można skrócić zdania skutkowe, zaczynające się od als daß i ohne daß. W zdaniach zaczynających się od als daß orzeczenie przyjmuje formę bezokolicznika z um... zu, po ohne daß ma formę bezokolicznika z ohne... zu np.:

Ich war zu sehr erschöpft, als daß ich weiter arbeiten konnte.

Byłem zanadto wyczerpany, ażebym mógł dalej pracować.

Ich war zu sehr erschöpft, um weiter arbeiten zu können.

Er verließ die Eltern, ohne daß er Abschied genommen hätte.

Opuścił rodziców nie pożegnawszy się.

Er verließ die Eltern, ohne Abschied zu nehmen.

Przykła dy.

I. 1) Ich spare Geld, weil ich eine Reise ins Ausland unternehmen will. 2) Da wir zu viel turnten, sind wir jetzt müde. 3) Er läuft dir weg, indem du ihn nicht fangen willst. 4) Es geschieht nur dadurch, daß wir lange zögerten. 5) Den Weisen erkennt man

daran, daß er schweigt. 6) Ich bin müde davon, daß ich zu viel gegangen bin. 7) Es war mir unangenehm so viel gefragt zu werden, da ich nichts erzählen wollte. 8) Der Knecht legte sich hin und wollte nicht arbeiten, weil er träge war.

9) Helene nähte fleißig an ihrem Kleide, damit sie es auf den nächsten Tag fertig habe. 10) Ein guter Bürger sorgt dafür, daß er dem Vaterlande dient. 11) Der Lehrer erklärte den Schülern alles ausführlich, auf daß sie es gut verstehen. 12) Gott Vater schickte seinen Sohn auf die Erde, auf daß er die Menschheit erlöse. 13) Ich beeile mich sehr, damit ich auf den Bahnhof nicht zu spät komme. 14) Friedrich der Große ließ Fabriken bauen, um die Industrie zu heben. 15) Man baut Wasserflugzeuge, damit man über das Meer fliegen kann. 16) Wir benutzen den Fernsprecher, daß wir schnell überall mit Bekannten sprechen können. 17) Ich nehme ins Theater ein Opernglas, damit ich dem Schauspiel besser zusehen kann. 18) Er kam nach Krakau, um hier zu studieren.

19) Der Frosch blies sich so auf, daß er platzte. 20) Er war zu schlau, als daß man ihn betrügen könnte. 21) Er spricht so schlecht, daß man ihn nicht verstehen kann. 22) Das Andenken ist mir zu wertvoll, als daß ich es verlieren möchte. 23) Die Kinder stören uns oft durch ihr Geschrei, ohne daß sie es wußten. 24) Diese Entdeckung ist zu bedeutend, als daß man sie vergessen könnte. Der Fuchs ist zu schlau, um sich fangen zu lassen. Der Lehrling ging nach Hause, ohne es dem Meister zu sagen.

turnen ćwiczyć, gimnastyko-	der Fern'sprecher, s; — telefon
zögern zwlekać	[wać się das O'pernglas, es; ä—erlornetka
der Weise, n; n mędrzec	das Schauspiel, es; e przedsta-
träge leniwy	der Frosch, es; ö—e żaba [wienie
aus'führlich dokładnie	sich aufblasen nadąć się
die Menschheit, — ludzkość	plagen pęknąć
erlösen zbawić	schlau chytry, przebiegły
die Industrie', —; n przemysł	betrügen oszukiwać
heben podnieść	das A'ndenken, s; — pamiątka,
das Wa'sserflugzeug, es; e	wertvoll cenny [pamięć
hydroplan	stören przeszkadzać
benutzen używać	das Geschrei, es wrzask, krzyk

II. 1) W lecie jest wiele burz, bo powietrze jest naładowane elektrycznością. 2) Wielu ludzi ma aparaty radiowe, ponieważ chcą słyszeć wieści ze świata. 3) Wolimy oświecenie

elektryczne niż gazowe, bo jest wygodniejsze i mniej niebezpieczne. 4) Nie mogę pracować, ponieważ mi ciągle przeszkadzasz. 5) Nie kupię tej materii, ponieważ jest za droga. 6) Zabiorę cię do siebie, bo cię lubię.

7) Pracujemy za młodu (w młodości), ażeby mieć spokojną i beztroską starość. 8) Przychoǳę do ciebie, ażebyś mi pomógł. 9) Zrobiłbym wszystko, ażeby się tylko tobie dobrze wiodło. 10) Rząd wydaje ustawy, aby dobrobyt i bezpieczeństwo obywateli były zapewnione. 11) Ojciec nic mi nie powiedział, abym nie była niespokojna.

12) Jesteś tak pilny, że brakuje mi słów dla pochwały. 13) Zabrałeś mi książkę tak, że nie widziałem tego. 14) Słyszymy tak dużo różnych wieści, że żadnej nie wierzę. 15) Ten pokój jest za mały, ażeby w nim mogło tyle osób mieszkać. 16) Jest tak zimno, że woda marznie.

elektryczność die Elektrizität, —	materiał der Stoff, es; e
aparatus radiowy der Radioparaat, es; e	niebezpieczny gefährlich
oświetlenie elektryczne die elektrische Beleuchtung	beztroski sorgenfrei
oświetlenie gazowe die Gasbeleuchtung, —	dobrobyt der Wohlstand, es; [ä—e]
	bezpieczeństwo die Sicherheit, —
	zapewnić sichern

III. Odpowiedz na następujące pytania przez weil i damit:

1) Warum gehen wir zum Arzt? (weil, krank — damit, helfen). 2) Warum sammeln die Bienen viel Honig? (fleißig — im Winter davon leben). 3) Warum fährt man im Sommer an die See? (kühl — sich erholen). 4) Warum steht ein Verkehrsturm auf dem Potsdamer Platz? (Verkehr lebensgefährlich — Unglücksfälle verhüten). 5) Warum baut man in Japan viele Häuser aus Holz? (viele Erdbeben — Menschen nicht verunglücken).

IV. Zastosuj spójnik daß, als daß, ohne daß w następujących zdaniach:

1) Er hatte so große Angst, — die Knie ihm zitterten. 2) Die Bazillen sind so klein, — man sie mit bloßen Augen nicht sehen kann. 3) Ich war zu sehr aufgereggt, — ich ruhig sprechen konnte. 4) Er trat in die Tür, — ich seine Schritte hörte. 5) Der Schüler war so müde, — er im Sitzen einschlief.

der Arzt, es; Ärzte	lekarz	verhüten	zapobiec
die Biene, —; n	pszczoła	Japa'n	Japonia
der Honig, s; e	miód	das Erdbeben, s; —	trzęsienie
sich erholen	odpocząć		[ziemi]
der Verkehrsturm, es	wieża,	verunglücken	ulec nieszczęściu
z której kieruje się ruchem	głównym	zittern	trząść się
	ulicznym	die Bazille, —; n	bakteria
der Unglücksfall, es; ä—e	nie-	bloßer, e; es	goły
	[szczęśliwy wypadek	au'fregen	zdeenerwować

Lekcja 36.

Mowa zawisła.

Wypowiedzenia można wyrazić w dwojaki sposób: albo bezpośrednio w takiej formie, w jakiej zostały wypowiedziane i tę formę nazywamy mową *niezawisłą*, albo też pośrednio przez opisanie i tę formę nazywamy mową *zawisłą*. Opisanie następuje przez przytoczenie wypowiedzi w gramatycznym uzależnieniu od tzw. słów mówienia i myślenia np.: sagen, erklären, mitteilen, fragen, denken, annehmen itd. i słów wyrażających rozkaz, prośbę, życzenie, przypuszczenie, nadzieję np.: befehlen, verlangen, fordern, bitten, wünschen, hoffen itd.

Zawisłe od tych wyrazów zdania, łączą się ze zdaniem głównym za pomocą daß = że, albo bez tego spójnika i wtedy mają budowę zdania głównego w szyku prostym z orzeczeniem w trybie przypuszczającym np.:

Er erzählte mir, daß sein Vater schon lange krank ist.
On opowiadał mi, że jego ojciec jest już od dawna chory.
Er erzählte mir, sein Vater sei schon lange krank.

Zdania zaczynające się od daß mogą mieć zarówno tryb orzekający jak i przypuszczający. Tryb przypuszczający dajemy wtedy, gdy zdania te wyrażają wątpliwość, albo przytaczają cudze słowa.

Zdaniem na daß można jednak wyrazić tylko krótkie przemówienie i dlatego przy dłuższych używamy częściej właściwej mowy zawisłej z trybem przypuszczającym jako znamieniem, bez spójnika daß i z budową zdania głównego.

Przy *zamianie mowy niezawisłej na zawisłą*: a) odpada spójnik *daß* = że, b) nie zmienia się tryb czasowników, będących w trybie przypuszczającym; c) czasowniki, będące w trybie orzekającym, kładziemy w trybie przypuszczającym; d) zawsze dajemy zamiast trybu przypuszczającego czasu przeszłego niedokonanego, tryb przypuszczający czasu przeszłego dokonanego.

Zamieniając mowę niezawisłą na zawisłą należy uważać na *zamiianę czasów*, spowodowaną tym, że niektóre formy trybu przypuszczającego są takie same jak w trybie orzekającym.

1. Jeżeli orzeczenie odnosi się do teraźniejszości używamy trybu przypuszczającego czasu teraźniejszego, a w formach, w których tryb przypuszczający brzmi jak orzekający, trybu przypuszczającego czasu przeszłego niedokonanego.

2. Jeżeli orzeczenie odnosi się do przeszłości używamy zamiast trybu przypuszczającego czasu przeszłego dokonanego, trybu przypuszczającego czasu zaprzeczonego.

3. Jeżeli orzeczenie odnosi się do przyszłości używamy trybu warunkowego niedokon. zamiast trybu przypuszczającego czasu przyszłego niedokonanego, a trybu warunkowego dokon. zamiast trybu przypuszczającego czasu przyszłego dokonanego.

4. Pytania otrzymują formę pytań zawisłych i mają te same tryby i czasy co zdania orzekające mowy zawisłej.

5. Rozkazy zawisłe opisuje się przez *sollen* i *mögen*.

1. Der Schüler teilte mit:
Alle wissen von dem geplanten Ausflug.

Uczeń oświadczył: Wiedzą wszyscy o planowanej wycieczce.

Der Schüler teilte mit, daß alle von dem geplanten Ausflug wußten.

2. Er erklärte: Ich teilte dieses Stück in zwei Hälften.

On wytłumaczył: Podzieliłem ten kawałek na dwie połówki.

Er erklärte, daß er dieses Stück in zwei Hälften geteilt habe.

Der Schüler teilte mit,
sie wußten alle von dem geplanten Ausflug.

Uczeń oświadczył, że wszyscy wiedzą o planowanej wycieczce.

Er erklärte, er habe dieses Stück in zwei Hälften geteilt.

On wytłumaczył, że podzielił ten kawałek na dwie połówki.

2. Er erklärte: Ich habe dieses Stück in zwei Hälften geteilt.

Er erklärte, daß er dieses Stück in zwei Hälften geteilt hätte.

3. Marie sagte: Wir werden bald nach Hause zurückkehren.

Maria powiedziała: Wrócimy wnet do domu.

Marie sagte, daß sie bald nach Hause zurückkehren werden.

Marie sagte: Sobald wir nach Hause zurückgekehrt sein werden, machen wir Ordnung.

Maria powiedziała: Skoro tylko powrócimy do domu, zrobimy porządek.

Marie sagte, daß sie Ordnung machen werden, sobald sie nach Hause zurückgekehrt sein werden.

4. Der Wanderer fragte: Wie weit ist es von hier und wie lange muß ich noch gehen?

Wędrowny zapytał: Jak to daleko stąd i jak długo muszę jeszcze iść?

5. Der Lehrer befaß: Gib mir das Heft!

Nauczyciel rozkazał: Daj mi zeszyt!

Er erklärte, er hätte dieses Stück in zwei Hälften geteilt.

Marie sagte, sie würden bald nach Hause zurückkehren.

Maria powiedziała, że wnet wróćą do domu.

Marie sagte, sie würden Ordnung machen, sobald sie nach Hause zurückgekehrt sein würden.

Maria powiedziała, że zrobią porządek, skoro tylko do domu powrócą.

Der Wanderer fragte, wie weit es von hier sei und wie lange er noch gehen müsse.

Wędrowny pytał, jak to stąd daleko i jak długo musi jeszcze iść.

Der Lehrer befaß, er solle ihm das Heft geben.

Nauczyciel rozkazał, żeby mu dać zeszyt.

1) Brat mi pisze, że ma moją książkę, ale ona jest nieoprawiona. 2) Karol i Jaś donoszą mi, że uczą się niemieckiego i robią duże postępy. 3) On powiedział mi, że mi książkę jutro odeśle do domu. 4) Mój znajomy opowiadał, że zrobił daleką podróż. 5) Matka moja oświadczyła, że pójdziemy na spacer, skoro zrobimy zadanie. 6) Mój przyjaciel opowiadał, że w czasie swojej podróży zwiedził wiele

muzeów, starożytnych kościołów i galeryj obrazów. 7) Sądził, że nie wolno mu było iść z nami. 8) Ojciec rozkazał, ażebym zaświeceł światło. 9) Zapytałem się, kiedy mam przyjść do szkoły. 10) Gospodarz rozkazał parobkowi, żeby zaprowadził konie do stajni. 11) Dzieci zastanawiają się, co dostaną od świętego Mikołaja.

der Fortschritt, es; e postęp	an'zünden zaświecić
das Museum, s; en muzeum	der Bauer, s; n gospodarz
altertümlich starożytny	der Stall, es; ä—e stajnia
die Bildergalerie, -; n galeria obrazów	der hl. Nikolaus św. Mikołaj.

Zamień na mowę zawisłą:

Die Zeitung berichtete: „Ein großes Unglück ist geschehen. Der Fluß hat viel Land überschwemmt. Die Bevölkerung muß fliehen. Das Vieh stirbt auf dem Felde. Niemand kann es vom Tode erretten. Auch die Eisenbahn fährt nicht mehr. Man sieht viele zerstörte Bahndämme. Das Wasser steigt noch immer. Es reißt die Brücken fort, es nimmt seinen Weg mitten durch die Dörfer. Niemand darf das Gebiet betreten; alles wird vom Militär abgesperrt. Wenn das Unwetter nicht bald aufhört, weiß niemand Hilfe und Rat. Trotzdem wird die Regierung ihr möglichstes tun.“

die Zeitung, -; en gazeta	forttreißen zerwać
das Unglück, es; e nieszczęście	die Brücke, -; n most
überschwe'mmen zalać (o powodzi)	das Gebiet, es; e obszar
die Bevölkerung, -; en lud	das Militä'r, s; e wojsko
[ność]	erretten uratować
der Bahndamm, es; ä—e nasymp kolejowy	a'bsperren zamknąć
	das Unwetter, s niepogoda
	die Regierung, -; en rząd

D O D A T E K

Odmiana rodzajników.

Rodz. określón.					Rodz. nieokreślón.					
Licz. poj.	N.	der	die	das	Licz. mn.	die	N.	ein	eine	ein
	G.	des	der	des		der	G.	eines	einer	eines
	D.	dem	der	dem		den	D.	einem	einer	einem
	A.	den	die	das		die	A.	einen	eine	ein

Odmiana zaimków.

Zaimek osobisty.

Liczba pojedyncza					Liczba mnoga.			
N.	ich	du	er	sie	es	wir	ihr	Sie
G.	meiner	deiner	seiner	ihrer	seiner	unser	euer	Ihrer
D.	mir	dir	ihm	ihr	ihm	uns	euch	Ihnen
A.	miß	diß	ihn	sie	es	uns	euch	Sie

Zaimek pytajny.

N.	wer?	was?
G.	wessen?	wessen?
D.	wem?	wem?
A.	wen?	was?

Zaimek dzierżawczy.

Liczba pojedyncza.

Rodzaj męski.

N.	mein	dein	sein	unser	euer	ihr
G.	meines	deines	seines	uns(e)res	eu(e)res	ihres
D.	meinem	deinem	seinem	uns(e)rem	eu(e)rem	ihrem
A.	meinen	deinen	seinen	uns(e)ren	eu(e)ren	ihren

Rodzaj żeński.

N.	meine	deine	seine	uns(e)re	eu(e)re	ihre
G.	meiner	deiner	seiner	uns(e)rer	eu(e)rer	ihrer
D.	meiner	deiner	seiner	uns(e)rer	eu(e)rer	ihrer
A.	meine	deine	seine	uns(e)re	eu(e)re	ihre

Rodzaj nijaki.

N.	mein	dein	sein	unser	euer	ihr
G.	meines	deines	seines	uns(e)res	eu(e)res	ihres
D.	meinem	deinem	seinem	uns(e)rem	eu(e)rem	ihrem
A.	mein	dein	sein	unser	euer	ihr

Liczba mnoga dla wszystkich trzech rodzajów.

N.	meine	deine	seine	uns(e)re	eu(e)re	ihre
G.	meiner	deiner	seiner	uns(e)rer	eu(e)rer	ihrer
D.	meinen	deinen	seinen	uns(e)ren	eu(e)ren	ihren
A.	meine	deine	seine	uns(e)re	eu(e)re	ihre

Zaimek wskazujący.

Liczba pojed.

Liczba mnoga.

N.	der	die	das	Licz. mn.	die	dieſer	dieſe	dieſes	Licz. mn.	dieſe
G.	deſſen	deren	deſſen		derer	dieſes	dieſer	dieſes		dieſer
D.	dem	der	dem		denen	dieſem	dieſer	dieſem		dieſen
A.	den	die	das		die	dieſen	dieſe	dieſes		dieſe

Według tego wzoru odmieniają się: jener, jene, jenes; ſolcher, ſolche, olches; derjenige, diejenige, dasjenige; derſelbe, dieſelbe, daſelbe. Do zaimków wskazujących należą także nieodmienne ſelbſt.

Zaimek względny.

Liczba pojedyncza

Liczba mnoga

N.	welcher, der	welche, die	welches, das	welche, die
G.	deſſen	deren	deſſen	deren
D.	welchem, dem	welcher, der	welchem, dem	welchen, denen
A.	welchen, den	welche, die	welches, das	welche, die

Do zaimków względnych należą także: wer, was, odmieniające się jak zaimek pytajny.

Zaimek nieokreślony.

N.	jemand	niemand	jedermann
G.	jemand(e)s	niemand(e)s	jedermanns
D.	jemand(em) (en)	niemand(em) (en)	jedermann
A.	jemand(en)	niemand(en)	jedermann

Do zaimków nieokreślonych należą także: nie odmieniające się man, etwas, nichts; odmieniający się jak przymiotnik jeder; ſeiner bez rzeczownika odmieniający się jak rodzajnik nieokreślony, z rzeczownikiem jak przymiotnik bez rodzajnika; mancher, -e, -es odmieniający się jak przymiotnik bez rodzajnika.

Odmiana przymiotnika.

a) z rodzajnikiem określonym.

Rodzaj męski	Rodzaj żeński	Rodzaj nijaki
	Liczba pojedyncza	
N. der helle Tag	die kleine Stadt	das neue Buch
G. des hellen Tages	der kleinen Stadt	des neuen Buches
D. dem hellen Tag(e)	der kleinen Stadt	dem neuen Buch(e)
A. den hellen Tag	die kleine Stadt	das neue Buch
	Liczba mnoga	
N. die hellen Tage	die kleinen Städte	die neuen Bücher
G. der hellen Tage	der kleinen Städte	der neuen Bücher
D. den hellen Tagen	den kleinen Städten	den neuen Büchern
A. die hellen Tage	die kleinen Städte	die neuen Bücher

Według tego wzoru odmieniają się przymiotniki również w połączeniu z zaimkami dieser, jener, solcher, welcher, jeder, derselbe, derjenige, alle.

b) z rodzajnikiem nieokreślonym.

	Liczba pojedyncza.	
N. ein heller Tag	eine kleine Stadt	ein neues Buch
G. eines hellen Tages	einer kleinen Stadt	eines neuen Buches
D. einem hellen Tag(e)	einer kleinen Stadt	einem neuen Buch(e)
A. einen hellen Tag	eine kleine Stadt	ein neues Buch
	Liczba mnoga.	
N. helle Tage	kleine Städte	neue Bücher
G. heller Tage	kleiner Städte	neuer Bücher
D. hellen Tagen	kleinen Städten	neuen Büchern
A. helle Tage	kleine Städte	neue Bücher

Według tego wzoru odmieniają się przymiotniki także w połączeniu z zaimkami dzierżawczymi mein, dein, sein, unser, euer, ihr i po sein.

c) bez rodzajnika.

	Liczba pojedyncza.	
N. heller Tag	kleine Stadt	neues Buch
G. hellen Tages	kleiner Stadt	neuen Buches
D. hellem Tag(e)	kleiner Stadt	neuem Buch(e)
A. hellen Tag	kleine Stadt	neues Buch
	Liczba mnoga.	
N. helle Tage	kleine Städte	neue Bücher
G. heller Tage	kleiner Städte	neuer Bücher
D. hellen Tagen	kleinen Städten	neuen Büchern
A. helle Tage	kleine Städte	neue Bücher

Moena odmiana rzeczowników.

Rodzaj męski	Rodzaj żeński	Rodzaj nijaki
I. Grupa: rzeczowniki nie przyjmujące żadnej końcówki w liczbie mnog.		
Liczba pojed.	Liczba pojed.	Liczba pojed.
Nom. der Bruder ¹⁾	Nom. die Tochter ²⁾	Nom. das Zimmer ³⁾
Gen. des Bruders	Gen. der Tochter	Gen. des Zimmers
Dat. dem Bruder	Dat. der Tochter	Dat. dem Zimmer
Alt. den Bruder	Alt. die Tochter	Alt. das Zimmer
Liczba mnoga	Liczba mnoga	Liczba mnoga
Nom. die Brüder	Nom. die Töchter	Nom. die Zimmer
Gen. der Brüder	Gen. der Töchter	Gen. der Zimmer
Dat. den Brüdern	Dat. den Töchtern	Dat. den Zimmern
Alt. die Brüder	Alt. die Töchter	Alt. die Zimmer

¹⁾ Według tego wzoru odmieniają się rzeczowniki rodz. męskiego zakończone na: -el, -en, -er oraz der Rasse (ser).

²⁾ Tak samo odmienia się: die Mutter.

³⁾ Według tego wzoru odmieniają się rzeczowniki rodz. nijakiego o końcówce: -e, -el, -en -er, oraz zdrobniałe na -chen, -lein.

II. Grupa: rzeczowniki przyjmujące w liczbie mnogiej końcówkę -e.

Liczba pojed.	Liczba pojed.	Liczba pojed.
Nom. der Baum ¹⁾	Nom. die Bank ²⁾	Nom. das Tor ³⁾
Gen. des Baumes	Gen. der Bank	Gen. des Tores
Dat. dem Baum(e)	Dat. der Bank	Dat. dem Tor(e)
Alt. den Baum	Alt. die Bank	Alt. das Tor
Liczba mnoga	Liczba mnoga	Liczba mnoga
Nom. die Bäume	Nom. die Bänke	Nom. die Tore
Gen. der Bäume	Gen. der Bänke	Gen. der Tore
Dat. den Bäumen	Dat. den Bänken	Dat. den Toren
Alt. die Bäume	Alt. die Bänke	Alt. die Tore

¹⁾ Większość rzeczowników odmieniających się według tego wzoru przegłasza samogłoskę rdzenną w liczbie mnogiej.

²⁾ Według tego wzoru odmieniają się także rzeczowniki rodz. żeńskiego o końcówce: -nis, -fal; Rzecz. z końcówką -nis podwajają e w liczbie mnogiej na ff.

³⁾ Według tego wzoru odmieniają się rzeczow. rodzaju nijakiego o końcówce -nis, -fal; rzeczowniki z przedrostkiem Ver- i Ge- kończące się na spółgłoskę i rzeczowniki jednozgłoskowe nie przegłaszające iczby mnogiej.

III. Grupa: rzeczowniki przyjmujące w liczbie mnogiej końcówkę **-er**.

Rodzaj męski	Rodzaj żeński	Rodzaj nijaki
Liczba pojed.		Liczba pojed.
Nom. der Rand ¹⁾		Nom. das Dach ²⁾
Gen. des Randes		Gen. des Daches
Dat. dem Rand(e)		Dat. dem Dach(e)
All. den Rand		All. das Dach
Liczba mnoga		Liczba mnoga
Nom. die Ränder		Nom. die Dächer
Gen. der Ränder		Gen. der Dächer
Dat. den Rändern		Dat. den Dächern
All. die Ränder		All. die Dächer

¹⁾ Tylko 10 rzeczowników odmienia się w ten sposób, z tego 8 z przegłosem w liczbie mnogiej: Mann (mężczyzna), Irrtum (błąd), Reichthum (bogactwo), Strauch (krzew), Vormund (opiekun), Wald (las), Wurm (robak), Rand (brzeg) i 2 bez przegłosu: Geist duch, Leib (ciało).

²⁾ Według tego wzoru odmieniają się rzecz. rodz. nijakiego o końcówce: -tum i wiele rzeczowników jednozłotkowych.

Słaba odmiana rzeczowników.

Liczba pojed.	Liczba pojed.
Nom. der Bote ¹⁾	Nom. die Fahne ²⁾
Gen. des Boten	Gen. der Fahne
Dat. dem Boten	Dat. der Fahne
All. den Boten	All. die Fahne
Liczba mnoga	Liczba mnoga
Nom. die Boten	Nom. die Fahnen
Gen. der Boten	Gen. der Fahnen
Dat. den Boten	Dat. den Fahnen
All. die Boten	All. die Fahnen

¹⁾ Tak samo odmieniają się wszystkie rzeczowniki rodzaju męskiego o końcówce **-e** (z wyjątkiem der Rafe ser) oraz nazwy ludów, zakończone na **-e**.

²⁾ W ten sposób odmienia się większość rzeczowników rodzaju żeńskiego.

Żaden rzeczownik odmiany słabej nie przegłasza samogłoski rdzennej w liczbie mnogiej.

Mieszana odmiana rzeczowników.

Rodzaj męski	Rodzaj żeński	Rodzaj nijaki
Liczba pojed.		Liczba pojed.
Nom. der Strahl		Nom. das Ende
Gen. des Strahles		Gen. des Endes
Dat. dem Strahl(e)		Dat. dem Ende
All. den Strahl		All. das Ende
Liczba mnoga		Liczba mnoga
Nom. die Strahlen		Nom. die Enden
Gen. der Strahlen		Gen. der Enden
Dat. den Strahlen		Dat. den Enden
All. die Strahlen		All. die Enden

Żaden rzeczownik odmiany mieszanej nie przegłasza samogłoski rdzennej w liczbie mnogiej.

Tak samo odmieniają się: das Ohr, Auge, Bett, Hemd, Lied.

Odmiana rzeczowników obcych.

Liczba pojed.	N. der Astrohol	Geograph	das Museum	Auto
	G. des Astrohols	Geographen	des Museums	Autos
	D. dem Astrohol	Geographen	dem Museum	Auto
	A. den Astrohol	Geographen	des Museum	Auto
Liczba mnoga	N. die Astrohole	Geographen	die Museen	Autos
	G. der Astrohole	Geographen	der Museen	Autos
	D. den Astrohollen	Geographen	dem Museen	Autos
	A. die Astrohole	Geographen	die Museen	Autos

Wszystkie rzeczowniki obce rodzaju żeńskiego odmieniają się według odmiany mieszanej i od tego niema wyjątków. Większość rzeczowników obcych rodzaju męskiego i nijakiego odmienia się mocno. Wyjątek stanowią rzeczowniki rodzaju męskiego kończące się na **-e**, **-t**, **-t**, **-ach**, **-graph**, **-trat**, **-nom**, **-foph**, które odmieniają się słabo i rzeczowniki rodzaju męskiego na **-or** i nijakiego na **-tum**, **-al**, **-il**, **-um**, **-ma**, odmieniające się według odmiany mieszanej. Niektóre rzeczowniki obce, zwłaszcza pochodzenia francuskiego i angielskiego przyjmują w 2 przyp. 1. poj. i wszystkich przypadkach liczby mnogiej **-s**.

Odmiana imion własnych.

N. D. A. Karl	Max	Anna	Marie
G. Karls	Maxens	Annas	Mariens

Imiona własne z reguły przyjmują w 2 przyp. **-s**, tylko imiona męskie zakończone na spółgłoskę syczącą **s**, **x**, **z** i żeńskie na **-e**, przyjmują w 2 przyp. końcówkę **-(e)ns**.

Odmiana słów

Bezokolicznik

czasu teraźniejsz.: sein	haben	werden
„ przeszłego: gewesen sein	gehabt haben	geworden sein

Czas teraźniejszy

Tryb orzekający

Tryb przypuszczający

ich bin	habe	werde	ich sei	habe	werde
du bist	hast	wirst	du sei(e)st	habest	werdest
er			er,		
sie, es } ist	} hat	} wird	sie es } sei	} habe	} werde
man }			man }		
wir sind	haben	werden	wir seien	haben	werden
ihr seid	hab(e)t	werdet	ihr seiet	habet	werdet
sie sind	haben	werden	sie seien	haben	werden

Czas przeszły niedokonany

ich war	hatte	wurde	ich wäre	hätte	würde
du warst	hattest	wurdest	du wärest	hättest	würdest
er			er		
sie, es } war	} hatte	} wurde	sie, es } wäre	} hätte	} würde
man }			man }		
wir waren	hatten	wurden	wir wären	hätten	würden
ihr wart	hattet	wurdet	ihr wäret	hättet	würdet
sie waren	hatten	wurden	sie wären	hätten	würden

Czas przeszły dokonany

ich bin	habe	bin	ich sei	habe	sei
du bist	hast	bist	du sei(e)st	habest	sei(e)st
er			er		
sie, es } ist	} hat	} ist	sie, es } sei	} habe	} sei
man }			man }		
wir sind	haben	sind	wir seien	haben	seien
ihr seid	habt	seid	ihr seiet	habet	seiet
sie sind	haben	sind	sie seien	haben	seien

posiłkowych.

Czas zaprzeczony

Tryb orzekający

Tryb przypuszczający

ich war	hatte	war	ich wäre	hätte	wäre
du warst	hattest	warst	du wärest	hättest	wärest
er			er		
sie } war	} hatte	} war	sie } wäre	} hätte	} wäre
es }			es }		
wir waren	hatten	waren	wir wären	hätten	wären
ihr wart	hattet	wart	ihr wäret	hättet	wäret
sie waren	hatten	waren	sie wären	hättet	wäret

Czas przyszły niedokonany

Czas przyszły dokonany

Tryb orzekający

Tryb przypuszczający

Tryb orzekający

Tryb przypuszczający

ich werde	ich werde	ich werde	ich werde
du wirst	du werdest	du wirst	du werdest
er	er	er	er
sie } wird	sie } werde	sie } wird	sie } werde
es }	es }	es }	es }
wir werden	wir werden	wir werden	wir werden
ihr werdet	ihr werdet	ihr werdet	ihr werdet
sie werden	sie werden	sie werden	sie werden

Tryb warunkowy

Tryb rozkazujący

niedokon.	dokonany	sei!	seid!	seien Sie!
ich würde	ich würde	hab!	hab!	haben Sie!
du würdest	du würdest	werde!	werdet!	werden Sie!
er	er			
sie } würde	sie } würde			
es }	es }			
wir würden	wir würden			
ihr würdet	ihr würdet			
sie würden	sie würden			

Imięśłów

czasu teraźniejsz.	cz. przeszłego
seiend	gewesen
habend	gehabt
werdend	geworden

Odmiana czasowników

Bezokolicznik
czasu teraźniejszego

dürfen	können	mögen	müssen	sollen	wollen	wissen
gedurft	gekonnt	gemocht	gemußt	gefollt	gewollt	gewußt
haben	haben	haben	haben	haben	haben	haben

Czas teraźniejszy
Tryb orzekający

ich darf	kann	mag	muß	soll	will	weiß
du darfst	kannst	magst	mußt	sollst	willst	weißt
er darf	kann	mag	muß	soll	will	weiß
wir dürfen	können	mögen	müssen	sollen	wollen	wissen
ihr dürft	könnt	mögt	müßt	sollt	wollt	wißt
sie dürfen	können	mögen	müssen	sollen	wollen	wissen

Tryb przypuszczający

ich dürfte	könne	möge	müsse	solle	wolle	wisse
du dürftest	könneſt	mögeſt	müßeſt	solleſt	wolleſt	wißeſt
er dürfte	könne	möge	müsse	solle	wolle	wisse
wir dürfen	können	mögen	müssen	sollen	wollen	wissen
ihr dürftet	könnet	möget	müßet	solltet	wolltet	wißet
sie dürfen	können	mögen	müssen	sollen	wollen	wissen

Czas przeszły niedokonany

Tryb orzekający

ich durfte	konnte	mochte	mußte	sollte	wollte	wußte
du durftest	konnteſt	mochteſt	mußteſt	sollteſt	wollteſt	wußteſt
er durfte	konnte	mochte	mußte	sollte	wollte	wußte
wir durften	konnten	mochten	mußten	sollten	wollten	wußten
ihr durftet	konntet	mochtet	mußtet	solltet	wolltet	wußtet
sie durften	konnten	mochten	mußten	sollten	wollten	wußten

Tryb przypuszczający

ich dürfte	könnte	möchte	müßte	sollte	wollte	wüßte
du dürftest	könnteſt	möchteſt	müßteſt	sollteſt	wollteſt	wüßteſt
er dürfte	könnte	möchte	müßte	sollte	wollte	wüßte
wir dürften	könnten	möchten	müßten	sollten	wollten	wüßten
ihr dürftet	könntet	möchtet	müßtet	solltet	wolltet	wüßtet
sie dürften	könnten	möchten	müßten	sollten	wollten	wüßten

posiłkowych sposobu.

Czas przeszły dokonany
Tryb orzekający

ich habe, du haſt itd.						
gedurft	gekonnt	gemocht	gemußt	gefollt	gewollt	gewußt

Tryb przypuszczający

ich habe, du habeſt itd.						
gedurft	gekonnt	gemocht	gemußt	gefollt	gewollt	gewußt

Czas zaprzeszły
Tryb orzekający

ich hatte						
gedurft	gekonnt	gemocht	gemußt	gefollt	gewollt	gewußt

Tryb przypuszczający

ich hätte						
gedurft	gekonnt	gemocht	gemußt	gefollt	gewollt	gewußt

Czas przyszły niedokonany
Tryb orzekający

ich werde, du wirſt itd.						
dürfen	können	mögen	müssen	sollen	wollen	wissen

Tryb przypuszczający

ich werde, du werdeſt itd.						
dürfen	können	mögen	müssen	sollen	wollen	wissen

Czas przyszły dokonany
Tryb orzekający

ich werde, du wirſt itd.						haben
gedurft	gekonnt	gemocht	gemußt	gefollt	gewollt	gewußt

Tryb przypuszczający

ich werde, du werdeſt itd.						haben
gedurft	gekonnt	gemocht	gemußt	gefollt	gewollt	gewußt

Tryb warunkowy

ich würde						
dürfen	können	mögen	müssen	sollen	wollen	wissen

ich würde						haben
gedurft	gekonnt	gemocht	gemußt	gefollt	gewollt	gewußt

I miesłów czasu teraźniejszego

dürfend	könnend	mögend	müssend	sollend	wollend	wissend
---------	---------	--------	---------	---------	---------	---------

czasu przeszłego

gedurft	gekonnt	gemocht	gemußt	gefollt	gewollt	gewußt
---------	---------	---------	--------	---------	---------	--------

Słaba odmiana

Strona czynna

Strona bierna

Tryb orzekający Tryb przypuszczający Tryb orzekający Tryb przypuszczający

Czas teraźniejszy

ich suche	suche	werde	werde
du suchst	suchest	wirst	werdest
er sucht	suche	wird	werde
wir suchen	suchen	werden	werden
ihr such(e)t	suchet	werdet	werdet
sie suchen	suchen	werden	werden

Czas przeszły niedokonany

ich suchte	suchte	wurde	würde
du suchtest	suchtest	wurdest	würdest
er suchte	suchte	wurde	würde
wir suchten	suchten	wurden	würden
ihr suchtet	suchtet	wurdet	würdet
sie suchten	suchten	wurden	würden

Czas przeszły dokonany

ich habe	habe	bin	sei
du hast	habest	bist	sei(e)st
er hat	habe	ist	sei
wir haben	haben	sind	seien
ihr hab(e)t	habet	seid	seiet
sie haben	haben	sind	seien

Czas zaprzeczony

ich hatte	hätte	war	wäre
du hättest	hättest	warst	wärest
er hatte	hätte	war	wäre
wir hatten	hätten	waren	wären
ihr hättet	hättet	war(e)t	wäret
sie hatten	hätten	waren	wären

czasowników.

Strona czynna

Strona bierna

Tryb orzekający Tryb przypuszczający Tryb orzekający Tryb przypuszczający

Czas przyszły niedokonany

ich werde	werde	werde	werde
du wirst	werdest	wirst	werdest
er wird	werde	wird	werde
wir werden	werden	werden	werden
ihr werdet	werdet	werdet	werdet
sie werden	werden	werden	werden

Czas przyszły dokonany

ich werde	werde	werde	werde
du wirst	werdest	wirst	werdest
er wird	werde	wird	werde
wir werden	werden	werden	werden
ihr werdet	werdet	werdet	werdet
sie werden	werden	werden	werden

Tryb warunkowy

niedokonany	dokonany	niedokonany	dokonany
ich würde	würde	würde	würde
du würdest	würdest	würdest	würdest
er würde	würde	würde	würde
wir würden	würden	würden	würden
ihr würdet	würdet	würdet	würdet
sie würden	würden	würden	würden

Tryb rozkazujący

Liczba pojed. suche	werde gesucht
Liczba mnoga suchet	werdet gesucht

Imiesłów

Czasu teraźniej. suchend	gesucht werdend
Czasu przeszłego gesucht	gesucht worden

Bezokolicznik

Czasu teraźniej. suchen	gesucht werden
Czasu przeszłego gesucht haben	gesucht worden sein

Mocna odmiana

Strona czynna

Tryb orzekający

Tryb przypuszczający

Tryb orzekający

Tryb przypuszczający

Czas teraźniejszy

ich binde	binde	werde	werde
du bindest	bindest	wirst	werdest
er bindet	binde	wird	werde
wir binden	binden	werden	werden
ihr bindet	bindet	werdet	werdet
sie binden	binden	werden	werden

Czas przeszły niedokonany

ich band	bände	wurde	würde
du bandest	bändest	wurdest	würdest
er band	bände	wurde	würde
wir banden	bänden	wurden	würden
ihr bandet	bändet	wurdet	würdet
sie banden	bänden	wurden	würden

Czas przeszły dokonany

ich habe	habe	bin	sei
du hast	habest	bist	seiest
er hat	habe	ist	sei
wir haben	haben	sind	seien
ihr hab(e)t	habet	seid	seiet
sie haben	haben	sind	seien

Czas zaprzeszyły

ich hätte	hätte	war	wäre
du hättest	hättest	warst	wärest
er hätte	hätte	war	wäre
wir hätten	hätten	waren	wären
ihr hättet	hättet	war(e)t	wäret
sie hätten	hätten	waren	wären

Zasadnicze formy czasowników odmiany

Strona bierna

czasowników.

Strona czynna

Tryb orzekający

Tryb przypuszczający

Tryb orzekający

Tryb przypuszczający

Czas przyszły niedokonany

ich werde	werde	werde	werde
du wirst	werdest	wirst	werdest
er wird	werde	wird	werde
wir werden	werden	werden	werden
ihr werdet	werdet	werdet	werdet
sie werden	werden	werden	werden

Czas przyszły dokonany

ich werde	werde	werde	werde
du wirst	werdest	wirst	werdest
er wird	werde	wird	werde
wir werden	werden	werden	werden
ihr werdet	werdet	werdet	werdet
sie werden	werden	werden	werden

Tryb warunkowy

niedokonany	dokonany	niedokonany	dokonany
ich würde	würde	würde	würde
du würdest	würdest	würdest	würdest
er würde	würde	würde	würde
wir würden	würden	würden	würden
ihr würdet	würdet	würdet	würdet
sie würden	würden	würden	würden

Tryb rozkazujący

Liczba pojed.: binde	werde gebunden
Liczba mnoga: bindet	werdet gebunden

Imiesłów

Czasu teraźniej.: binden	gebunden werdend
Czasu przeszłego: gebunden	gebunden worden

Bezokolicznik

Czasu teraźniej.: binden	gebunden werden
Czasu przeszłego: gebunden haben	gebunden worden sein

mocnej pomieszczono w wykazie na str. 130.

Bezokolicznik	Czas teraźniejszy		Czas przeszły niedokonany		Tryb rozkazujący	Czas przeszły dokonany
	Liczba pojedyncza 1, 2, 3 osoba	Tryb orzekający	Tryb przypuszczający	Tryb		
bađen — piec	ich baðe, bąðit, bąðt	ich bał lub ich bąte	ich bąte lub ich bąte	ich bąte lub ich bąte	bað(e)	b. gebađen ¹
beðingen — uwarunkować	ich beðing-e, -it, -t	ich beðang	ich beðang lub ich beðahl	ich beðange lub ich beðahle	beðing(e)	b. beðungen
befeðlen — rozkazać	ich befefie, befefieft, befefit	ich befahl	ich befahl lub ich befahle	ich befahle lub ich befahle	befiehl	b. befefien
fið befefien — przykładać się	ich befefiğ-e-mið, -eſt, -t	ich befieğ, mið	ich befieğ lub ich begam	ich befieğ lub ich begam	befieğe dið	b. mið befieğen
beginnen — zaczynać	ich beginn-e, -it, -t	ich began	ich began lub ich began	ich began lub ich began	beginn(e)	b. begonnen
beißen — gryźć	ich beiß-e, -eſt, -t	ich biß	ich biß lub ich biß	ich biß lub ich biß	beiße	b. gebißen
bergen — kryć	ich berge, birgit, birgt	ich barg	ich barg lub ich barg	ich barg lub ich barg	birg	b. geborgen
berſten — pęknąć	ich berſte, berſteſt, berſtet lub birſt	ich barſt lub boſt	ich barſt lub boſt	ich barſt lub boſt	birſt	b. geborſten ²
fið beſinnen — namyślić się	ich beſinn-e mið, -it, -t	ich beſann mið	ich beſann mið lub ich beſann mið	ich beſann mið lub ich beſann mið	beſinn(e) dið	b. mið beſinnen
beſißen — posiadać	ich beſiğ-e, -eſt, -t	ich beſaß	ich beſaß lub ich beſaß	ich beſaß lub ich beſaß	beſiğ(e)	b. beſeſſen
betrügen — oszukać	ich betrüg-e, -it, -t	ich betrog	ich betrog lub ich betrog	ich betrog lub ich betrog	betrüg(e)	b. betrogen
bewegen — skłonić	ich beweg-e, -it, -t	ich bewog	ich bewog lub ich bewog	ich bewog lub ich bewog	beweg(e)	b. bewogen ³
biegen — gnać	ich bieğ-e, -it, -t	ich bog	ich bog lub ich bog	ich bog lub ich bog	bieğ(e)	b. gebogen ⁴
bieten — ofiarować	ich biet-e, -eſt, -t	ich bot	ich bot lub ich bot	ich bot lub ich bot	biet(e)	b. geboten
binden — wiązać	ich bind-e, -eſt, -t	ich band	ich band lub ich band	ich band lub ich band	bind(e)	b. gebunden
bitten — prosić	ich bitt-e, -eſt, -t	ich bat	ich bat lub ich bat	ich bat lub ich bat	bitt(e)	b. gebeten
blafen — dać	ich blaſe, du, er blaßt	ich blies	ich blies lub ich blies	ich blies lub ich blies	blaſ(e)	b. geblaſen
bleiben — zostać	ich bleib-e, -it, -t	ich blieb	ich blieb lub ich blieb	ich blieb lub ich blieb	bleib(e)	b. geblieben

¹ b. = i**ch** ba**b**e, ² b. = i**ch** bi**n**, ³ b*ew*egen w znaczu. „poruszać“ jest czasow. słabym (i**ch** b*ew*egte... i t. d.),
⁴ b*ie*gen = „zboczyć“ tworzy czas przeszły dok. przy pomocy *f*ein.

braten — piec	ich brät-e, brätst, brät	ich briet	ich bräte	b. gebraten
brechen — łamać	ich breche, brichst, bricht	ich brach	ich bräche	b. gebrochen ¹
brennen — palić	ich brenne, -st, -t	ich brannte	ich brännte	b. gebrannt
bringen — niesić	ich bring-e, -st, -t	ich brachte	ich brächte	b. gebracht
denken — myśleć	ich dent-e, -st, -t	ich dachte	ich dächte	b. gedacht
dingen — nająć	ich ding-e, -st, -t	ich dinge	ich dinge	b. gebungen lub gebängt
brechen — młócić	ich breche, brichst(e)st, bricht	ich brosch lub drach	ich brösch lub dräche	b. gedroschen
bringen — nalegać	ich bring-e, -st, -t	ich drang	ich dränge	b. gedungen ²
dünken — zadować się	es dünkt mich	es deuchte mich	es deuchte mich	es hat mich gedeucht
dürfen — móc	ich darf, du darfst, er darf, wir dürfen, cong.: ich dürfe	ich durfte	ich dürfte	b. gedurft
empfangen — przyjmować	ich empfang-e, empfangst, empfangt	ich empfing	ich empfinge	b. empfangen
empfehlen — polecać	ich empfehle, empfehlst, empfehlt	ich empfahl	ich empfähle lub empfehle	b. empfohlen
empfinden — czuć	ich empfind-e, -st, -t	ich empfand	ich empfinde	b. empfunden
erbleichen — zgasać	ich erbleich-e, -st, -t	ich erblich	ich erbliche	b. erbleichen ³
erlöschen — gasnąć	ich erlösch-e, erlöschst(e)st, erlöscht	ich erlosch	ich erlösch-e	b. erloschen ⁴
erschallen — zabrzmieć	ich erschall-e, -st, -t	ich erscholl	ich erschalle	b. erschollen
erschrecken — przerazić się	ich erschreck-e, erschreckst, erschreckt	ich erschrad	ich erschräte	b. erschrocken ⁵
erwägen — rozważyć	ich erwä-g-e, -st, -t	ich erwog	ich erwöge	b. erwogen
essen — jeść	ich esse, isst, ißt	ich aß	ich äße	b. gegessen
fahren — jechać	ich fahre, fährst, fährt	ich fuhr	ich führe	b. gefahren ⁶
fallen — padać	ich falle, fällst, fällt	ich fiel	ich fiele	b. gefallen
fangen — chwycić	ich fange, fängst, fängt	ich fing	ich finge	b. gefangen
fechten — walczyć	ich fechte, fichtst, ficht	ich focht	ich fächte	b. gefochten

¹ brechen w znaczu. „złamać się“ łączy się z sein, ² w znaczu. „dotrzeć“ = ich bin gedungen, ³ w znaczu. „zble-
dnąć“ ma odmianę staba, ⁴ fischen w znaczu. „gasić“ ma odmianę staba, ⁵ w znaczeniu „przestraszyć kogoś“
odmienia się stabo, a czas przeszły dokon. tworzy przy pomocy „haben“, ⁶ w znaczu. „wiozłem“ = ich habe
gefabren.

Bezokolicznik	Czas teraźniejszy		Czas przeszły niedokonany		Tryb rozkazujący	Czas przeszły dokonany
	Liczba pojedyncza 1, 2, 3 osoba		Tryb orzekający	Tryb przypuszczający		
finden — znaleźć	ich find-e, -st, -t	ich find	ich fand	ich fände	find(e)	b. gefunden
flchten — pisać	ich flichte, flichtst, flicht	ich floght	ich floght	ich floghte	flcht(e)	b. geflochten
fliegen — latać	ich flieg-e, -st, -t	ich flog	ich flog	ich flöge	flieg(e)	b. geflogen
fliehen — uciekać	ich flieh-e, -st, -t	ich floh	ich floh	ich flöhe	flieh(e)	b. geflohen ¹
fliehen — płynąć	ich fließ-e, -st, -t	ich floß	ich floß	ich flöße	fließ(e)	b. geflossen
fr essen — zjeść	ich freße, freißest, frisst	ich fraß	ich fraß	ich fräße	frieß(e)	b. gefressen
freren — marznąć	ich frier-e, -st, -t	ich froz	ich froz	ich fröre	frier(e)	b. gefroren
gähren — fermentować	ich gär-e, -st, -t	ich gor	ich gor	ich göre	gär(e)	b. gegoren ²
gebären — rodzić	ich gebäre, gebierst, gebiert	ich gebar	ich gebar	ich gebäre	gebät(e)	b. geboren
geben — dawać	ich gebe, gibst, gibt	ich gab	ich gab	ich gäbe	gib	b. gegeben
gebieten — rozkazywać	ich gebiet-e, -st, -t	ich gebot	ich gebot	ich geböte	gebiet(e)	b. geboten
geben — udawać się	ich gebeib-e, -st, -t	ich gebieh	ich gebieh	ich gebiehe	gebeib(e)	b. gediehen
gesallen — podobać się	ich gesalle, gesallst, gesällt	ich gessal	ich gessal	ich gesäle	gesall(e)	b. gefallen
gehen — iść	ich geh-e, -st, -t	ich ging	ich ging	ich ginge	geh(e)	b. gegangen
gelingen — udać się	es gelingt	es gelang	es gelang	es gelänge	geling(e)	es ist gelungen
gessen — mieć znaczenie	ich esse, isst, isst	ich aß	ich aß	ich esse	gilt	b. gegessen
genesen — wyzdrowieć	ich geneset, genesetst, geneset	ich genas	ich genas	ich genesse	genes	b. genesen
genießen — używać	ich genieße, -st, -t	ich genoß	ich genoß	ich genösse	genieß(e)	b. genossen
geraten — udzielić	ich gerate, gerätst, gerät	ich geriet	ich geriet	ich geriete	gerat(e)	b. geraten
geschähen — dziać się, stać się	es geschähe	es geschah	es geschah	es geschähe	es geschähe	es ist geschähen
gewinnen — zyskać	ich gewinn-e, -st, -t	ich gewann	ich gewann	ich gewänne	gewinn(e)	b. gewonnen
gleichen — lać	ich gleich-e, -st, -t	ich goß	ich goß	ich gösse	gleich(e)	b. gegossen
gleiches — równać się	ich gleich-e, -st, -t	ich glied	ich glied	ich gliede	gleich(e)	b. geglichen

1 w znac. „uniknąć” = ich habe gesehen, 2 użyty w znac. przenoś. (gniew itp.) ma odmianę sta b a.

gleiten — ślizgać się	ich gleit-e, -st, -t	ich glitt	ich glitte	gleit(e)	b. geglitten
glimmen — żarzyć się, tlić	ich glimm-e, -st, -t	ich glom	ich glömm	glimm(e)	b. geglimmen
graben — kopać	ich grabe, grabst, gräbt	ich grub	ich grube	grab(e)	b. gegraben
greifen — chwycić	ich greif-e, -st, -t	ich griff	ich griffe	greiff(e)	b. gegriffen
halten — trzymać	ich halte, hältst, hält	ich hielt	ich hielte	halt(e)	b. gehalten
hängen — wisieć	ich hänge, hängst, hängt	ich hing	ich hänge	häng(e)	b. gehangen ¹
hauen — rąbać	ich hau-e, -st, -t	ich hieb	ich hiebe	hau(e)	b. gehauen
heben — podnosić	ich heb-e, -st, -t	ich hob	ich hübe	heb(e)	b. gehoben
heßen — nazywać się, kazać	ich heiß-e, -st, -t	ich heiß	ich heiß	heiß(e)	b. geheßen
heßen — pomagać	ich helfe, hilfst, hilft	ich half	ich hülf	hilf	b. geholfen
heßen — znać	ich kenn-e, -st, -t	ich kannte	ich kante	kenn(e)	b. gekannt
flimmen — spinać się	ich flimm-e, -st, -t	ich flomm	ich flömm	flimm(e)	b. gestommen
flingen — brzmieć	ich fling-e, -st, -t	ich flang	ich flänge	fling(e)	b. gestungen
heßen — szczypać	ich kneif-e, -st, -t	ich kniff	ich kniffe	kneif(e)	b. gekniffen
heßen — przychodzić	ich komme, kommt, kommt	ich kam	ich käme	komm	b. gekommen
heßen — móc	ich kann, du kannst, er kann, wir können — con. ich könne	ich konnte	ich könnte	—	b. gekonnt
heßen — petzać	ich friech-e, -st, -t	ich froch	ich tröche	friech(e)	b. getrochen
heßen — wybierać	ich für-e, -st, -t	ich erfor	ich erföre	für(e)	b. ertoren
laden — ładować	ich lade, ladest (ladst), ladet (ladt)	ich lud	ich lude	lad(e)	b. geladen ²
lassen — zostawić, kazać	ich lasse, lässest, läßt	ich ließ	ich liesse	laß, lasse	b. gelassen
laufen — biec	ich laufe, laufst, lauft	ich lief	ich liefse	lauf(e)	b. gelaufen
heßen — cierpieć	ich leid-e, -st, -t	ich litt	ich litte	leid(e)	b. gelitten
heßen — pożyczać	ich leih-e, -st, -t	ich lieh	ich liehe	leih(e)	b. geliehen
heßen — czytać	ich lese, liest, (liestest) liest	ich las	ich lasse	lies	b. gelesen
heßen — leżeć	ich lieg-e, -st, -t	ich lag	ich läge	lieg(e)	b. gelegen
heßen zob. erlöschten	ich lösch-e, -st, -t	ich log	ich löge	lös(e)	b. gelogen

¹ hängen = „wieszać” ma odmianę sta b a, ² laden = „zapraszać” tworzy czas teraź. i przeszły niedok. również według odmiany sta b e, lecz imiesłów czasu przeszłego tylko mocny

Bezokolicznik	Czas teraźniejszy		Czas przeszły niedokonany		Tryb rozkazujący	Czas przeszły dokonany
	Liczba pojedyncza 1, 2, 3 osoba		Tryb orzekający	Tryb przypuszczający		
mahlen — mleć meiden — unikać meissen — doić	ich mahle-e, -st, -t ich meid-e, -est, -et ich meisse, meist (milst) meist (milst)	ich mahle ich meid ich moist (melte) ich mah ich misstet	ich mahle ich meid ich moist (melte) ich mah ich misstet	ich mahle ich meide ich moiste (melte) ich mahle ich misstele	mahl(e) meid(e) meisse (milst) miß mißfall(e) — — —	b. gemahlen ¹ b. gemieden b. gemolten lub gemelst b. gemessen b. mißfallen b. gemocht b. gemußt b. genommen b. gepiffen b. gepflogen ² b. gepflegen b. gequollen b. gerächt lub star- sze gerochen b. geraten b. gerieben b. gerissen b. geritten b. gerannt b. gerochen
meissen — mierzyc mißfallen — nie podobać się	ich meisse, misstet, mißt ich mißfalle, mißfällt, mißfällt	ich mahle ich meid ich moist (melte) ich mah ich misstet	ich mahle ich meid ich moist (melte) ich mah ich misstet	ich mahle ich meide ich moiste (melte) ich mahle ich misstele	mahl(e) meid(e) meisse (milst) miß mißfall(e)	b. gemahlen ¹ b. gemieden b. gemolten lub gemelst b. gemessen b. mißfallen b. gemocht b. gemußt b. genommen b. gepiffen b. gepflogen ² b. gepflegen b. gequollen b. gerächt lub star- sze gerochen b. geraten b. gerieben b. gerissen b. geritten b. gerannt b. gerochen
mögen — móc	ich mag, magst mag wir mögen — Con. ich möge wir müssen — Cong. ich müsse nimmt	ich mahle ich meid ich moist (melte) ich mah ich misstet	ich mahle ich meid ich moist (melte) ich mah ich misstet	ich mahle ich meide ich moiste (melte) ich mahle ich misstele	mahl(e) meid(e) meisse (milst) miß mißfall(e)	b. gemahlen ¹ b. gemieden b. gemolten lub gemelst b. gemessen b. mißfallen b. gemocht b. gemußt b. genommen b. gepiffen b. gepflogen ² b. gepflegen b. gequollen b. gerächt lub star- sze gerochen b. geraten b. gerieben b. gerissen b. geritten b. gerannt b. gerochen
müssen — musieć	ich muß, mußt, er muß, wir müssen — Cong. ich müsse nimmt	ich mahle ich meid ich moist (melte) ich mah ich misstet	ich mahle ich meid ich moist (melte) ich mah ich misstet	ich mahle ich meide ich moiste (melte) ich mahle ich misstele	mahl(e) meid(e) meisse (milst) miß mißfall(e)	b. gemahlen ¹ b. gemieden b. gemolten lub gemelst b. gemessen b. mißfallen b. gemocht b. gemußt b. genommen b. gepiffen b. gepflogen ² b. gepflegen b. gequollen b. gerächt lub star- sze gerochen b. geraten b. gerieben b. gerissen b. geritten b. gerannt b. gerochen
nehmen — brać	ich nehme, nimmst, nimmt	ich mahle ich meid ich moist (melte) ich mah ich misstet	ich mahle ich meid ich moist (melte) ich mah ich misstet	ich mahle ich meide ich moiste (melte) ich mahle ich misstele	mahl(e) meid(e) meisse (milst) miß mißfall(e)	b. gemahlen ¹ b. gemieden b. gemolten lub gemelst b. gemessen b. mißfallen b. gemocht b. gemußt b. genommen b. gepiffen b. gepflogen ² b. gepflegen b. gequollen b. gerächt lub star- sze gerochen b. geraten b. gerieben b. gerissen b. geritten b. gerannt b. gerochen
pfeifen — gwizdać	ich pfeife, -st, -t	ich mahle ich meid ich moist (melte) ich mah ich misstet	ich mahle ich meid ich moist (melte) ich mah ich misstet	ich mahle ich meide ich moiste (melte) ich mahle ich misstele	mahl(e) meid(e) meisse (milst) miß mißfall(e)	b. gemahlen ¹ b. gemieden b. gemolten lub gemelst b. gemessen b. mißfallen b. gemocht b. gemußt b. genommen b. gepiffen b. gepflogen ² b. gepflegen b. gequollen b. gerächt lub star- sze gerochen b. geraten b. gerieben b. gerissen b. geritten b. gerannt b. gerochen
pfelegen — pielegnować	ich pflege, -st, -t	ich mahle ich meid ich moist (melte) ich mah ich misstet	ich mahle ich meid ich moist (melte) ich mah ich misstet	ich mahle ich meide ich moiste (melte) ich mahle ich misstele	mahl(e) meid(e) meisse (milst) miß mißfall(e)	b. gemahlen ¹ b. gemieden b. gemolten lub gemelst b. gemessen b. mißfallen b. gemocht b. gemußt b. genommen b. gepiffen b. gepflogen ² b. gepflegen b. gequollen b. gerächt lub star- sze gerochen b. geraten b. gerieben b. gerissen b. geritten b. gerannt b. gerochen
preisen — wielbić	ich preise, -st, -t	ich mahle ich meid ich moist (melte) ich mah ich misstet	ich mahle ich meid ich moist (melte) ich mah ich misstet	ich mahle ich meide ich moiste (melte) ich mahle ich misstele	mahl(e) meid(e) meisse (milst) miß mißfall(e)	b. gemahlen ¹ b. gemieden b. gemolten lub gemelst b. gemessen b. mißfallen b. gemocht b. gemußt b. genommen b. gepiffen b. gepflogen ² b. gepflegen b. gequollen b. gerächt lub star- sze gerochen b. geraten b. gerieben b. gerissen b. geritten b. gerannt b. gerochen
quellen — tryskać	ich quelle, quillst, quillt	ich mahle ich meid ich moist (melte) ich mah ich misstet	ich mahle ich meid ich moist (melte) ich mah ich misstet	ich mahle ich meide ich moiste (melte) ich mahle ich misstele	mahl(e) meid(e) meisse (milst) miß mißfall(e)	b. gemahlen ¹ b. gemieden b. gemolten lub gemelst b. gemessen b. mißfallen b. gemocht b. gemußt b. genommen b. gepiffen b. gepflogen ² b. gepflegen b. gequollen b. gerächt lub star- sze gerochen b. geraten b. gerieben b. gerissen b. geritten b. gerannt b. gerochen
rächen — mścić	ich räche, -st, -t	ich mahle ich meid ich moist (melte) ich mah ich misstet	ich mahle ich meid ich moist (melte) ich mah ich misstet	ich mahle ich meide ich moiste (melte) ich mahle ich misstele	mahl(e) meid(e) meisse (milst) miß mißfall(e)	b. gemahlen ¹ b. gemieden b. gemolten lub gemelst b. gemessen b. mißfallen b. gemocht b. gemußt b. genommen b. gepiffen b. gepflogen ² b. gepflegen b. gequollen b. gerächt lub star- sze gerochen b. geraten b. gerieben b. gerissen b. geritten b. gerannt b. gerochen
raten — radzić	ich rate, räthst, rät	ich mahle ich meid ich moist (melte) ich mah ich misstet	ich mahle ich meid ich moist (melte) ich mah ich misstet	ich mahle ich meide ich moiste (melte) ich mahle ich misstele	mahl(e) meid(e) meisse (milst) miß mißfall(e)	b. gemahlen ¹ b. gemieden b. gemolten lub gemelst b. gemessen b. mißfallen b. gemocht b. gemußt b. genommen b. gepiffen b. gepflogen ² b. gepflegen b. gequollen b. gerächt lub star- sze gerochen b. geraten b. gerieben b. gerissen b. geritten b. gerannt b. gerochen
reiben — trzeć	ich reib-e, -st, -t	ich mahle ich meid ich moist (melte) ich mah ich misstet	ich mahle ich meid ich moist (melte) ich mah ich misstet	ich mahle ich meide ich moiste (melte) ich mahle ich misstele	mahl(e) meid(e) meisse (milst) miß mißfall(e)	b. gemahlen ¹ b. gemieden b. gemolten lub gemelst b. gemessen b. mißfallen b. gemocht b. gemußt b. genommen b. gepiffen b. gepflogen ² b. gepflegen b. gequollen b. gerächt lub star- sze gerochen b. geraten b. gerieben b. gerissen b. geritten b. gerannt b. gerochen
reißen — rwać	ich reiße, -st, -t	ich mahle ich meid ich moist (melte) ich mah ich misstet	ich mahle ich meid ich moist (melte) ich mah ich misstet	ich mahle ich meide ich moiste (melte) ich mahle ich misstele	mahl(e) meid(e) meisse (milst) miß mißfall(e)	b. gemahlen ¹ b. gemieden b. gemolten lub gemelst b. gemessen b. mißfallen b. gemocht b. gemußt b. genommen b. gepiffen b. gepflogen ² b. gepflegen b. gequollen b. gerächt lub star- sze gerochen b. geraten b. gerieben b. gerissen b. geritten b. gerannt b. gerochen
reiten — jeździć konno	ich reite, -st, -t	ich mahle ich meid ich moist (melte) ich mah ich misstet	ich mahle ich meid ich moist (melte) ich mah ich misstet	ich mahle ich meide ich moiste (melte) ich mahle ich misstele	mahl(e) meid(e) meisse (milst) miß mißfall(e)	b. gemahlen ¹ b. gemieden b. gemolten lub gemelst b. gemessen b. mißfallen b. gemocht b. gemußt b. genommen b. gepiffen b. gepflogen ² b. gepflegen b. gequollen b. gerächt lub star- sze gerochen b. geraten b. gerieben b. gerissen b. geritten b. gerannt b. gerochen
rennen — biec	ich renn-e, -st, -t	ich mahle ich meid ich moist (melte) ich mah ich misstet	ich mahle ich meid ich moist (melte) ich mah ich misstet	ich mahle ich meide ich moiste (melte) ich mahle ich misstele	mahl(e) meid(e) meisse (milst) miß mißfall(e)	b. gemahlen ¹ b. gemieden b. gemolten lub gemelst b. gemessen b. mißfallen b. gemocht b. gemußt b. genommen b. gepiffen b. gepflogen ² b. gepflegen b. gequollen b. gerächt lub star- sze gerochen b. geraten b. gerieben b. gerissen b. geritten b. gerannt b. gerochen
riechen — wonieć	ich riech-e, -st, -t	ich mahle ich meid ich moist (melte) ich mah ich misstet	ich mahle ich meid ich moist (melte) ich mah ich misstet	ich mahle ich meide ich moiste (melte) ich mahle ich misstele	mahl(e) meid(e) meisse (milst) miß mißfall(e)	b. gemahlen ¹ b. gemieden b. gemolten lub gemelst b. gemessen b. mißfallen b. gemocht b. gemußt b. genommen b. gepiffen b. gepflogen ² b. gepflegen b. gequollen b. gerächt lub star- sze gerochen b. geraten b. gerieben b. gerissen b. geritten b. gerannt b. gerochen

¹ malen = „malować“ ma odmianę słabą, ² pflegen ma odmianę mocną tylko w kilku zwrotach takich jak: Rat, Umgang pflegen itp., poza tym odmienia się słabo.

Bezokolicznik	Czas teraźniejszy		Czas przeszły niedokonany		Tryb rozkazujący	Czas przeszły dokonany
	Liczba pojedyncza 1, 2, 3 osoba		Tryb orzekający	Tryb przypuszczający		
ringen — zmagać się, wal- [czyć ciec	ich ring-e, -st, -t ich rinh-e, -st, -t	ich rang ich rann	ich ring ich rann	ich ränge ich rähne lub röhne	ring(e) rinn(e)	b. gerungen b. geronnen
rufen — wołać	ich rufe, -st, -t	ich rief	ich rufe ich rufst	ich rüfe ich rühste	ruf(e)	b. gerufen
salzen — solić	ich salze, -st, -t	ich salzte	ich salze ich salzt	ich säle ich sähtest	salz(e)	b. gesalzen
sauen — złopać	ich saure, säufst, säuft	ich saß	ich saure ich säufst	ich säue ich sähest	sau(e)	b. gesauert
säugen — ssać	ich sauge, -st, -t	ich sog	ich sauge ich säugst	ich säue ich sähest	saug(e)	b. gesaugen
schaffen — tworzyć	ich schaffe, -st, -t	ich schuf	ich schaffe ich schaffst	ich schäfe ich schähest	schaff(e)	b. geschaffen ¹ b. geschaffet
schallen — brzmieć	ich schalle, -st, -t	ich schallte schall	ich schalle ich schallst	ich schäle ich schältest	schalle	b. geschallt
schneiden — dzielić	ich schneide, -st, -t	ich schied	ich schneide ich schneidst	ich schneide ich schneidest	schneid(e)	b. geschneiden ² b. geschnitten
schneien — świecić, zdawać się	ich schneie, -st, -t	ich schien	ich schneie ich schneidst	ich schneide ich schneidest	schneie	b. geschneien b. geschneit
schelten — łajać	ich schelte, schiltst, schilt	ich schalt	ich schelte ich schiltst	ich schelte ich schiltst	schilt	b. gescholten b. gescholten
scheren — strzyć	ich schere, -st, -t	ich schor	ich schere ich schorst	ich schere ich schörst	schere	b. geschoren b. geschoren
schieben — posuwać	ich schiebe, -st, -t	ich schieb	ich schiebe ich schiebst	ich schiebe ich schiebst	schieb(e)	b. geschoben b. geschoben
schießen — strzelać	ich schieße, -st, -t	ich schoß	ich schieße ich schiessst	ich schieße ich schiessst	schieß(e)	b. geschossen b. geschossen
schinden — łupić ze skóry	ich schinde, -st, -t	ich schund	ich schinde ich schundst	ich schinde ich schundst	schind(e)	b. geschunden b. geschunden
schlafen — spać	ich schlafe, schläfst, schläft	ich schlief	ich schlafe ich schläfst	ich schlafe ich schläfst	schlaf(e)	b. geschlafen b. geschlafen
schlagen — bić	ich schlage, schlägst, schlägt	ich schlug	ich schlage ich schlägst	ich schlage ich schlägst	schlag(e)	b. geschlagen b. geschlagen
schleichen — pelzać	ich schleiche, -st, -t	ich schlich	ich schleiche ich schleichst	ich schleiche ich schleichst	schleich(e)	b. geschlichen ³ b. geschlichen
schleifen — ostrzyć	ich schleife, -st, -t	ich schleif	ich schleife ich schleifst	ich schleife ich schleifst	schleif(e)	b. geschliffen ³ b. geschliffen
schleissen — drzeć pierze	ich schleisse, -st, -t	ich schleiß	ich schleisse ich schleißst	ich schleisse ich schleißst	schleiß(e)	b. geschliffen b. geschliffen
schließen — zamykać	ich schließe, -st, -t	ich schloß	ich schließe ich schließt	ich schließe ich schließt	schließe	b. geschlossen b. geschlossen
schlingen — owijać	ich schlinge, -st, -t	ich schlang	ich schlinge ich schlingst	ich schlinge ich schlingst	schling(e)	b. geschlungen b. geschlungen
schmelzen — topić, topnieć	ich schmelze, schmilzt, schmilzt	ich schmolz	ich schmelze ich schmilzt	ich schmelze ich schmilzt	schmelz	b. geschmolzen b. geschmolzen
schneuben — parskać	ich schneube, -st, -t	ich schnaube	ich schneube ich schneubst	ich schneube ich schneubst	schneub(e)	b. geschneuben, cze- schiele geschneubt
schneiden — krajać	ich schneide, -st, -t	ich schnitt	ich schneide ich schnittst	ich schneide ich schnittst	schneid(e)	b. geschnitten b. geschnitten
schreiben — pisać	ich schreibe, -st, -t	ich schrieb	ich schreibe ich schreibst	ich schreibe ich schreibst	schreib(e)	b. geschrieben b. geschrieben
schreiten — krzyczeć	ich schreite, -st, -t	ich schritt	ich schreite ich schrittst	ich schreite ich schrittst	schreit(e)	b. geschritten(e)n b. geschritten(e)n

¹ w znaczu „kazać, pracować“ odmienia się słabo ² w znaczu „rozstać się, pożegnać się“ łączy się z bín. ³ w znaczu „włóczyć, zrównać z ziemią“ odmienia się słabo,

Bezokolicznik	Czas teraźniejszy		Czas przeszły niedokonany		Tryb rozkazujący	Czas przeszły dokonany
	Liczba pojedyncza 1, 2, 3 osoba		Tryb orzekający	Tryb przypuszczaj.		
schreiten — kroczyć	ich schreit-e, -est, -et	ich schritt	ich schritte	ich schritt(e)	—	b. geschritten es hat geschworen;
schwären — ropieć	ich schwär-e, -st, -t (schwirst, schwirt)	ich schwor	ich schwöre	—		lepiej geschwärt;
schweigen — milczeć	ich schweig-e, -st, -t	ich schwieg	ich schwiege	schwieg(e)	schwoll	b. geschwiegen
schwelen — nabrzmiewać, wzbierać	ich schwelle, schwollst, schwoll	ich schwoll	ich schwölle	schwoll		b. geschwollen ¹
schwimmen — pływać	ich schwimm-e, -st, -t	ich schwamm	ich schwämme lub schwimme	schwamm(e)		b. geschwommen
schwinden — znikać	ich schwind-e, -est, -et	ich schwand	ich schwände	schwand(e)		b. geschwunden
schwingen — wywijać	ich schwing-e, -st, -t	ich schwang	ich schwänge	schwäng(e)		b. geschwungen
schwören — przysięgać	ich schwör-e, -st, -t	ich schwur lub schwor	ich schwüre	schwört(e)		b. geschworen
sehen — widzieć	ich sehe, siehst, sieht	ich sah	ich sähe	sah	sieh	b. gesehen
sieden — warzyć się	ich sied-e, -est, -et	ich siedete	ich siede	sied(e)	siehet	b. gesotten lub gesiebet
singen — śpiewać	ich sing-e, -st, -t	ich sang	ich sänge	sang(e)	sing(e)	b. gesungen
sinken — padać, tonąć	ich sink-e, -st, -t	ich sank	ich sänte	sinkt(e)	sinkt(e)	b. gesunken
sinnen — myśleć	ich sinn-e, -st, -t	ich sann	ich sämne lub sömne	sinn(e)	sinn(e)	b. gesonnen
sitzen — siedzieć	ich sitz-e, -est, -t	ich saß	ich säße	sitz(e)	sitz(e)	b. gesessen
stellen — być winien	ich stell, stellst, stell, wir stellen—Cong. ich stelle	ich stellte	ich stelte	—	—	b. gestellt
spalten — łupać	ich spalt-e, -est, -et	ich spaltete	ich spaltete	spalt(e)	spalt(e)	b. gespalten
speien — pluć	ich spei-e, -st, -t	ich spie	ich spiee	spei(e)n	spei(e)n	b. gespieen
spinnen — prząść	ich spinn-e, -st, -t	ich spann	ich spänne lub spömne	spinn(e)	spinn(e)	b. gesponnen
sprechen — mówić	ich spreche, sprichst, spricht	ich sprach	ich spräche	sprich	sprich	b. gesprochen

¹ schwellen = „nadmynać“ odmienienia się słabo.

sprießen — wyrastać	ich sprieß-e, -est, -et	ich sproß	ich sprösse	sprieß(e)	es ist gesprossen
springen — skakać	ich spring-e, -st, -t	ich sprang	ich spränge	spring(e)	b. gesprungen
stehen — kłuć	ich stehe, stichst, sticht	ich stand lub stund	ich stände lub stünde	stich	b. gestanden
stehen — stać	ich steh-e, -st, -t	ich stand	ich stände	steh(e)	b. gestanden
stehlen — kraść	ich stehle, stiehst, stiehlst	ich stahl	ich stähle	stiehl	b. gestohlen
stehen — wznosić się	ich steig-e, -st, -t	ich stieg	ich stiege	steig(e)	b. gestiegen
stehen — umierać	ich sterbe, stirbst, stirbt	ich starb	ich stirbe	stirb	b. gestorben
stehen — rozprószyć się	ich stieb-e, -st, -t	ich stob	ich stöbe	stieb(e)	b. gestoben
stinken — śmierdzieć	ich stink-e, -st, -t	ich stank	ich stänke	stinkt(e)	b. gestunken
stöhnen — trącić, popchnąć	ich stoße, stoßest, stoßt	ich stieß	ich stieße	stoß(e)	b. gestoßen
streichen — kruszyć	ich streich-e, -st, -t	ich strich	ich striche	streich(e)	b. gestrichen
streiten — spierać się	ich streit-e, -est, -et	ich stritt	ich stritte	streit(e)	b. gestritten
tragen — nieść	ich trage, trägst, trägt	ich trug	ich trüge	trag(e)	b. getragen
treffen — trafiać	ich treffe, triffst, trifft	ich traf	ich träre	triff	b. getroffen
treiben — pędzić	ich treib-e, -st, -t	ich trieb	ich triebe	treib(e)	b. getrieben
treten — stapać	ich trete, trittst, tritt	ich trat	ich träte	tritt	b. getreten ²
triefen — cieć	ich trief-e, -st, -t	ich troff lub triefte	ich tröffe lub triefte	trief(e)	b. getriefft lub getoffen
trügen — łudzić	ich trüg-e, -st, -t	ich trog	ich tröge	trüg(e)	b. getrogen
trinken — pić	ich trink-e, -st, -t	ich trant	ich tränke	trinkt(e)	b. getrunken
tun — czynić, działać	ich tue, tust, tut, wir tun, con.: tue, tuest	ich tat	ich täte	tue(e)	b. getan
verderben — psuć się	ich verderbe, verdirbst, verdirbt	ich verderb	ich verdürbe	verdirb	b. verderben ³
verdrücken — uprzykrzyć się, martwić, gniewać	es verdrückt	es verdroß	es verdrösse	verdrück(e)	es hat mich verdrössten
vergessen — zapominać	ich vergesse, vergißest, vergißt	ich vergaß	ich vergäße	vergiss	b. vergessen
verlieren — gubić	ich verlier-e, -st, -t	ich verlor	ich verlöre	verlier(e)	b. verloren
verlösch-en — zgasać	ich verlösch-e, -est, -et lub verlöscht	ich verlosh	ich verlösch-e	verlösch(e) lub verlisch	b. verlöschen

¹ w znac. „natknąć się“ = ich bin gestoßen, „nadszczyć“ można odmieniać również słabo.
² w znac. „deptać“ = ich habe getreten, ³ verderben = „psuć, niszczyć“

Bezokolicznik	Czas teraźniejszy		Czas przeszły niedokonany		Tryb rozkazujący	Czas przeszły dokonany
	Liczba pojedyncza 1, 2, 3 osoba		Tryb oznajmujący	Tryb łączący		
verzeihen — przebaczyć	ich verzeih-e, -st, -t	ich verzeih	ich verzeihe	ich verzeihe	verzeih(e)	b. verzeihen
wachsen — rość	ich wachle, wächst, wächst	ich wachse	ich wachse	ich wachse	wach(e) lub	b. gewachsen
wägen } ważyć	ich wäg-elub wieg-e, -st, -t	ich wog	ich wäge	ich wäge	wäge	b. gewogen ¹
waschen — myć	ich wasche, wäscht lub wäscht	ich wasch	ich wasche	ich wasche	wasch(e)	gewaschen
weben — tkąć	ich web-e, -st, -t	ich web	ich web	ich web	web(e)	b. gewoben lub ge-
weisen — ustąpić	ich weich-e, -st, -t	ich wich	ich weiche	ich weiche	weich(e)	webt
wenden — wskazać	ich weis-e, -st, weis	ich wies	ich wiche	ich wiche	weis(e)	b. gewichen ²
wenden — obracać	ich wend-e, -st, -et	ich wendete	ich wende	ich wende	wend(e)	b. gewendet lub
werben — zjednywać	ich werbe, wirbt, wirbt	ich warb	ich werbe	ich werbe	wirb	gewendet
werfen — rzucić	ich werfe, wirft, wirft	ich warf	ich werfe	ich werfe	wirf	b. geworfen
winden — wici	ich wind-e, -st, -t	ich wand	ich wände	ich wände	wind(e)	b. gewunden
wissen — wiedzieć	ich weiß, weißt, weiß, wir wissen. Con.: ich wisse	ich wußte	ich wüßte	ich wüßte	wisse	b. gewußt
wollen — chcieć	ich will, willst, will, wir wollen, Con.: ich wolle	ich wollte	ich wolle	ich wolle	wolle	b. gewollt
zeihen — obwiniać	ich zeih-e, -st, -t	ich zieh	ich ziehe	ich ziehe	zieh(e)	b. geziehen
ziehen — ciągnąć	ich zieh-e, -st, -t	ich zog	ich ziehe	ich ziehe	zieh(e)	b. gezogen
zwingen — zmuszać	ich zwing-e, -st, -t	ich zwang	ich zwänge	ich zwänge	zwing(e)	b. gezwungen

¹ wiegen = „ważyć na wadze“; odmiana mocna; = „kolysać“; odmiana słaba. ² weichen (aufweichen) = „zmieknąć“; odmiana się słabo.

Odmiana czasowników zwrotnych.

sich freuen cieszyć się

Tryb orzekający	Tryb przypuszczający	Tryb orzekający	Tryb przypuszczający
Czasteraźniejszy		Czas przeszły dokonany	
ich freue mich	freue mich	habe mich gefreut	habe mich gefreut
du freust dich	freuest dich	hast dich „	habest dich „
er freut sich	freuet sich	hat sich „	habe sich „
wir freuen uns	freuen uns	haben uns „	haben uns „
ihr freuet euch	freuet euch	habt euch „	habet euch „
sie freuen sich	freuen sich	haben sich „	haben sich „

Czas przeszły niedokonany

Czas zaprzeczony

ich freute mich	freute mich	hatte mich gefreut	hätte mich gefreut
du freutest dich itd.	freutest dich itd.	hattest dich „ itd.	hättest dich „ itd.

Czas przyszły niedokonany

Czas przyszły dokonany

ich werde mich freuen	werde mich freuen	werde mich gefreut haben	werde mich gefreut haben
du wirst dich freuen itd.	werdest dich freuen itd.	wirst dich gefreut haben itd.	werdest dich gefreut haben itd.

Tryb warunkowy

Tryb rozkazujący

Imiesłów

niedokonany	dokonany		
ich würde mich freuen	würde mich gefreut haben	L. poj. freue dich	Cz. teraźn. sich freuend
du würdest dich freuen itd.	würdest dich gefreut haben itd.	L. mn. freuet euch	Cz. przeszł. sich gefreut

Odmiana czasowników nieosobowych.

Czas teraźniejszy	es regnet deszcz pada	es gibt istnieje, jest
Czas przeszły niedok.	es regnete	es gab
Czas przyszły niedok.	es wird regnen	es wird geben
Tryb warunkowy	es würde regnen	es würde geben (es gäbe)
Czas przeszły dokon.	es hat geregnet	es hat gegeben
Czas zaprzeczony	es hätte geregnet	es hätte gegeben

Przykłady

zastosowania najważniejszych przyimków.

Bez: ohne
bez wątpienia, ohne Zweifel
beze mnie, ohne mich

Dla: wegen, aus, halber, für, zu, gegen
dla jego wieku szanuję go, seines
Alters wegen, achte ich ihn
dla braku pieniędzy, aus Mangel
an Geld
dla jego pięknych oczu, seiner schö-
nen Augen halber
list dla ciebie, ein Brief für dich
pracuję dla przyjemności, ich arbeite
zum Vergnügen
jestem uprzejmy dla niego, ich bin
höflich gegen ihn

Do: nach, in, zu, bis, an, gegen
jedziemy do Włoch, wir fahren nach
Italien
idziemy do kościoła, wir gehen in
die Kirche
idę do przyjaciela, ich gehe zu einem
Freund
jadę z Wiednia do Berlina, ich reise
von Wien bis Berlin
podchodzę do stołu, ich trete an den
Tisch
do rana, bis an den Morgen
do Wielkiejnocy, bis Ostern
należy do rodziny, gehört zu der Fa-
mille
tu jest do 100 sztuk, hier sind gegen
100 Stück
trwało to do 10 lat, es dauerte an
10 Jahre

Ku: gegen, zu
jechałem ku południowi, ich fuhr ge-
gen den Süden
było to ku wieczorowi, es war ge-
gen den Abend

Miedzy: zwischen, unter
między niebem a ziemią, zwischen
Himmel und Erde
między zabitymi, unter den Gefal-
lenen
między pierwszą a drugą godziną,
zwischen ein und zwei Uhr

Mimo: an-vorbei, trotz, ungeachtet
przeszedł mimo mnie, er ging an mir
vorbei
mimo zakazu ojca, ungeachtet des
Vaters Verbot
mimo jego woli, trotz seines Willens

Na: auf, bei, in, gegen, an
położyć na stole, auf den Tisch legen
zawiesić na ścianie, an die Wand
hängen
wyjeżdżam na tydzień, ich verreise
auf eine Woche
przysięgam na Boga, ich schwöre bei
Gott
podzielić na 2 połowy, in zwei Hälf-
ten teilen
zachorować na suchoty, an Schwind-
sucht erkranken

Nad: über, an
nade mną jest niebo, über mir ist der
Himmel
nad Wisłą, an der Weichsel

Naprzeciwko: gegenüber
on mieszka naprzeciwko mnie,
er wohnt mir gegenüber

Niedaleko: unweit, unfern
niedaleko miasta, unweit der Stadt
niedaleko od domu, unfern des Hau-
ses

O: gegen, an, um
opierać się o ścianę, sich gegen (an)
die Wand lehnen

o 2 mile stąd, gegen zwei Meilen von
hier
walczyć o pokój, um den Frieden
kämpfen
prosić o coś, um etwas bitten

Obok: neben
siąść obok kogoś, sich neben jeman-
den setzen

Od: seit, von, als
od wczoraj, seit gestern
idę od brata, ich gehe von dem
Bruder
2 mile od Krakowa, 2 Meilen von
Krakau
jaśniejszy od słońca, heller als die
Sonne

Okolo: um, gegen, an, bei
księżyc krąży okolo ziemi, der Mond
dreht sich um die Erde
okolo 100 ludzi, an (gegen, bei)
100 Menschen
przyjdę okolo 5 godziny, ich komme
gegen 5 Uhr

Oprócz: außer
nie mam nikogo oprócz ciebie,
ich habe niemanden außer dich

Po: in, auf, bis, nach, nächst, um, zu, an
chodź po górach, in den Bergen
steigen
chodź po łąkach i polach, auf
den Wiesen und in den Feldern gehen
woda sięga po piersi, das Wasser
reicht bis an die Brust
po nocy, nach der Nacht
po Karolu największy w klasie,
nächst Karl der größte in der Klasse
posłać po kogoś, um jemanden schif-
ten
po dwóch, po trzech, zu zwei, zu
drei
poznaj go po ubraniu, ich erkenne
ihn an seinem Anzug

Pod: unter, an, gegen, bei, zu
pod stołem, unter dem Tisch
stanąć pod ścianą, an die Wand
treten

pod wieczór, gegen Abend
wzbronione pod karą, bei Strafe
verboten
apteka pod lwem, Apotheke zum
Löwen
bitwa pod Wiedniem die Schlacht
bei Wien

Podezas: während, durch, bei, über
podczas zimy, während des Winters
dzień i noc, bei Tag und bei Nacht
podczas całego lata, den ganzen
Sommer über

Przed: vor
przed wschodem słońca, vor dem
Sonnenaufgang
przed domem, vor dem Hause

Przeciw: gegen, wider, entgegen
walczyć przeciw nieprzyjacielowi,
gegen den Feind kämpfen
przeciw wszystkim prawom, wider
allen Gesetzen
przeciw woli ojca, dem Willen des
Vaters entgegen

Przez: durch, über, während, von
przechodzić przez miasto, durch die
Stadt gehen
przejeżdżać przez Wiedeń, über
Wien fahren
przez tydzień, während der Woche
przez cały czas, durch die ganze Zeit
wynaleziony przez, entbedt von

Przy: bei, an, in, auf
przy świetle dziennym, bei Tages-
licht
przy tobie, bei dir
przy stole, an dem Tisch
mieszkać przy ulicy Lwowskiej,
in der Lembergerstraße wohnen
mieszkać przy Placu Ratuszowym,
auf dem Rathausplatz wohnen

Pośród: inmitten, unter
nauczyciel jest pośród uczniów,
der Lehrer ist inmitten der Schüler
pośród jeńców, unter den Gefangenen

U: bei, an
jestem wreszcie u ciebie, endlich bin
ich bei dir

widzisz błędy tylko u mnie nur an mir siehst du Fehler

W: in, zu, an, bei
być w lesie, in dem Wald sein
uniwersytet w Krakowie, die Uni-
versität zu Krakau
we dnie, bei Tag
w tym dniu, an diesem Tag

Wskutek: infolge,
wskutek choroby nie byłem u cie-
bie, infolge meiner Krankheit war
ich nicht bei dir

Wzdłuż: entlang, längs
wzdłuż ulicy, die Straße entlang
wzdłuż brzeg ulasu, längs des Wald-
randes

Z: aus, von, an, mit, vor,
wyjść z domu, aus dem Hause gehen
z materii, aus Stoff
wrócić z podróży, von einer Reise
zurückkehren

Niemcy graniczą z Francją, Deutsch-
land grenzt an Frankreich
kawa z mlekiem, Kaffee mit Milch
z nastaniem dnia, mit Tagesanbruch
ze mną, mit mir
z bojaźni, vor Angst
pożegnać się z kimś, von jemand
Abschied nehmen
śmiać się z czego, über etwas lachen

Za: hinter, zu, unter, in, nach, für, an
stać za domem, hinter dem Haus
stehen
za czasów greckich, zur Zeit der
Griechen
za panowania Piastów, unter der
Regierung der Piasten
za granicą, in dem Ausland
za rok, in einem Jahre
jeden za drugim, einer nach dem
anderen
za trzy godziny, nach drei Stunden
za tę cenę, für diesen Preis
waleczyć za ojczyznę, für das Va-
terland kämpfen
ciągnąć za ogon, an dem Schwanz
ziehen

Zamiast: anstatt, statt, für
iść zamiast niego, ich gehe anstatt
seiner
jeden za drugiego, einer für den
anderen

Za pomocą: mittels, vermöge
motor porusza się za pomocą ben-
zyny, der Motor wird mittels
Benzin bewegt
wiatrak porusza się za pomocą wia-
tru, die Windmühle wird vermöge
des Windes bewegt

Słowniczek

najczęstszych terminów gramatycznych.

Samogłoska: der Vokal, der Selbstlaut
Spółgłoska: der Konsonant, der Mitlaut
Dwugłoska: der Diphthong, der Zwielaut
Przeglós: der Umlaut
Akcent: der Akzent, die Betonung
Części mowy: die Wortarten, die Redeteile
Rodzajnik: der Artikel, das Geschlechtswort
Rodzajnik określony: der bestimmte Artikel, das bestimmte Geschlechtswort
Rodzajnik nieokreślony: der unbestimmte Artikel, das unbestimmte Geschlechtswort
Rodzaj: das Geschlecht
Rodzaj męski: das Maskulinum, das männliche Geschlecht

Rodzaj żeński: das Femininum, das weibliche Geschlecht
Rodzaj nijaki: das Neutrum, das sächliche Geschlecht
Rzeczownik: das Substantiv, das Hauptwort
Liczba pojedyncza: das Singular, die Einzahl
Liczba mnoga: das Plural, die Mehrzahl
Odmiana rzeczownika: die Deklination, die Biegung
Mianownik: der Nominativ
Dopełniacz: der Genetiv
Celownik: der Dativ
Biernik: der Akkusativ
Przymiotnik: das Adjektiv, das Eigenschaftswort
Stopniowanie: die Komparation, die Steigerung
I stopień: der Positiv, erste Vergleichungsstufe
II stopień: der Komparativ, zweite Vergleichungsstufe
III stopień: der Superlativ, dritte Vergleichungsstufe
Zaimek: das Pronomen, das Fürwort
Zaimek osobisty: das Personalpronomen, das persönliche Fürwort
Zaimek zwrotny: das Reflexivpronomen, das rückbezügliche Fürwort
Zaimek dzierżawczy: das Possessivpronomen, das besitzanzeigende Fürwort
Zaimek wskazujący: das Demonstrativpronomen, das hinweisende Fürwort
Zaimek pytający: das Interrogativpronomen, das fragende Fürwort
Zaimek względny: das Relativpronomen, das bezügliche Fürwort
Zaimek nieokreślony: das indefinite Pronomen, das unbestimmte Fürwort
Liczebnik: das Numerale, das Zahlwort
Liczebniki główne: die Kardinalia, die Grundzahlwörter
Liczebniki porządkowe: die Ordinalia, die Ordnungszahlwörter
Czasownik: das Verbum, das Zeitwort
Czasownik posiłkowy: das Hilfszeitwort
Odmiana czasownika: die Konjugation, die Abwandlung
Strona czynna: das Aktiv, die Tätigkeitsform
Strona bierna: das Passiv, die Leidform
Bezokolicznik: das Infinitiv, die Nennform
Czas teraźniejszy: das Präsens, die Gegenwart
Czas przeszły niedokonany: das Imperfekt, die Mitvergangenheit
Czas przeszły dokonany: das Perfekt, die Vergangenheit
Czas zaprzeczony: das Plusquamperfekt, die Vorvergangenheit
Czas przyszły niedokonany: das Futurum I, die Zukunft
Czas przyszły dokonany: das Futurum II, die Vorzukunft
Tryb orzekający: der Inditativ, die Wirklichkeitsform
Tryb rozkazujący: der Imperativ, die Befehlsform
Tryb przypuszczający: der Konjunktiv, die Möglichkeitsform
Tryb warunkowy niedokonany: der Konditional I, die erste Bedingungsform
Tryb warunkowy dokonany: der Konditional II, die zweite Bedingungsform
Imiesłów: das Partizipium, das Mittelwort
Przysłówek: das Adverb, das Umstandswort
Przyimek: die Präposition, das Verhältniswort
Spójnik: die Konjunktion, das Bindewort
Wykrzyknik: die Interjektion, das Empfindungswort
Zdanie: der Satz
Podmiot: das Subjekt, der Satzgegenstand
Przedmiot: das Objekt, die Ergänzung
Orzeczenie: das Prädikat, die Aussage

Zdanie orzeające: der Behauptungssatz
Zdanie pytające: der Frageatz
Zdanie wyrażające życzenie: der Wunschatz
Zdanie rozkazujące: der Befehlssatz
Zdanie główne: der Hauptsatz
Zdanie poboczne: der Nebensatz
Zdanie współrzędnie złożone: die Satzverbindung
Zdanie podrzędnie złożone: das Satzgefüge
Zdanie czasowe: der Temporalsatz, der Zeitsatz
Zdanie warunkowe: der Konditionalsatz, der Bedingungssatz
Zdanie przyczynowe: der Kausalsatz, der Begründungssatz
Zdanie celowe: der Finalsatz, der Absichtssatz
Zdanie skutkowe: der Konsekutivsatz, der Folgesatz
Mowa niezawisła: die direkte Rede, die unabhängige Rede
Mowa zawisła: die indirekte Rede, die abhängige Rede
Szyk: die Wortfolge
Szyk prosty: die gerade Wortfolge
Szyk przestawny: die Inversion, die verkehrte Wortfolge
Przeczenie: die Negation, die Verneinung

Молодцов
Тютюкин

K L U C Z

Lekcja 1.

I. Ja mam ojca. Ty masz matkę. On ma córkę. Ona ma nóż. Ono ma książkę. My mamy ojca. Wy macie matkę. Oni (one) mają córkę.

II. Wir haben eine Mutter. Ihr habt einen Vater. Sie haben eine Tochter. Es hat ein Buch. Sie hat einen Onkel. Er hat ein Messer. Du hast ein Buch.

Lekcja 2.

I. Co ja mam? Nóż. Co ty masz? Ja mam książkę. Co ma ojciec? On ma dom. Co ma matka? Ona ma kwiat. Czy on ma ojca i matkę? Tak. Czy ona ma wuję? Tak, ona ma wuję i ciotkę. Wuj i ciotka mają dom. Czy ciotka ma córkę? Nie, ona ma syna. Czy dziecko ma nóż? Nie, ono ma książkę. Co (wy) macie? Nie mamy nic.

II. Hast du einen Vater? Ja, ich habe einen Vater und eine Mutter. Hat der Vater ein Haus? Nein. Hat der Onkel ein Haus? Ja. Hat die Tante einen Sohn? Ja, sie hat einen Sohn und eine Tochter. Haben sie ein Haus? Nein. Was hast du Karl? Ich habe eine Blume. Und was hat das Kind? Es hat ein Messer. Was haben sie? Sie haben nichts.

Lekcja 3.

I. Czy twoi rodzice nie mają domu? Tak (owszem), mają dom i ogród. Gdzie? W Berlinie. A gdzie twój wuj ma swój dom? W Warszawie. Czy ciotka nie ma córki? Owszem, ma córkę. Czy ma również syna? Nie, ona nie ma syna. Czy pan nie ma swojego pióra? Nie, ja mam jego pióro i jego książkę. Ciotka nie ma ogrodu. Czy pan ma siostrę? Mamy siostrę, ale nie mamy brata. Kto ma książkę? Ty. Ja? Nie, ja nie mam książki. Karol ma twoją książkę, twoje pióro i twój nóż.

II. Hat dein Onkel ein Haus und einen Garten? Er hat ein Haus, aber keinen Garten. Wo hat er das Haus? In Warschau. Hat er einen Sohn und eine Tochter? Er hat einen Sohn, aber

er hat keine Tochter. Hast du nicht meine Feder? Ich habe keine Feder nicht und Karl auch nicht. Hat nicht deine Schwester meine Blume? Nein, sie hat keine Blume. Was haben Sie? Haben Sie nicht das Messer? Nein, ich habe nichts. Ich habe meine Feder. Du hast dein Messer nicht (du hast nicht dein Messer). Er hat keine Blume. Das Kind hat keine Blume.

Lekcja 4.

I. (Ja) jestem młody. (Ty) jesteś stary. On jest bogaty. Ona jest biedna. Ono jest dobre. Czy ja jestem młody? Czy (ty) jesteś stary? Czy on nie jest bogaty? Ona nie jest biedna. Ono nie jest dobre. (My) jesteśmy zdrowi. (Wy) jesteście chorzy. Czy pan jest zdrowy? Nie, nie jestem zdrowy, jestem chory. Czy twoi rodzice są bogaci? Owszem, (oni) mają dom i ogród. Czy dom jest duży? Nie jest duży, ale bardzo ładny. Czy twój dziadek jest stary? Tak, mój dziadek i moja babka są bardzo starzy. Czy są zdrowi? Dziękuję, tak. Czy twoje pióro jest dobre? Nie jest złe. Czy mój kwiat nie jest piękny? Nie, (on) jest brzydki. Czy on ma nóż? Tak jest. Czy ono jest dobre? Bardzo dobre.

II. Bist du krank? Nein, danke, ich bin gesund. Ist dein Onkel und deine Tante gesund? Danke, Sie sind gesund. Ist sein Onkel reich? Ja, er hat ein Haus. Wo? In Berlin. Ist sein Haus groß? Das Haus ist klein, aber der Garten ist groß und schön. Ist der Onkel alt? Nein, er und die Tante sind noch jung. Haben Sie eine Feder? Ich habe eine, aber sie ist nicht gut. Das ist schlecht. Ja, das ist schlecht.

III. 1) Sie haben einen Garten. 2) Sie sind groß. 3) Sind sie gesund? 4) Sie sind arm. 5) Sie haben gute Eltern. 6) Sie sind alt. 7) Sie haben ein großes Haus. 8) Sie sind schlecht. 9) Sie haben eine reiche Tante.

Lekcja 5.

I. Dzień dobry. Jak się masz? Dziękuję, jestem zdrow. Co robi twój siostrzeniec? Dziękuję, on się ma również całkiem dobrze. Gdzie jest teraz jego siostrzenica? Ona mieszka w Berlinie. Czy jego rodzice również tam mieszkają? Nie, oni mieszkają w Warszawie. Co robi jego siostra Maria? Czy (ona) uczy się dobrze? Tak jest, ona uczy

się bardzo dobrze, nauczyciel chwali ją zawsze. Czy słyszysz, co Karol mówi? Nie, nie słyszę nic. (On) mówi, [że] nie ma ani książki ani pióra. Gdzie jest książka? Tutaj. Matka kocha dziecko. Ojciec nie karze syna. Rodzice karzą syna. Czy ja się uczę? Czy nie słyszysz? Czy on nie gani? My nie chwalimy. (Wy) nie robicie nic.

II. Wie geht's? Danke, ich bin gesund. Wo ist die Nichte? Sie wohnt in Leipzig. Wohnt der Nefte auch dort? Nein, er wohnt dort nicht. Wo wohnt dein Onkel und deine Tante? Sie wohnen in Polen. Sind sie reich? Ja, sie haben ein Haus und einen Garten. Lernt Karl gut? Was sagen Sie? Lernt er gut? Ja, sehr gut, der Lehrer hat ihn gern und lobt Karl. Wir lieben deinen Bruder. Liebt ihr nicht euer Kind? Der Vater liebt seinen Sohn und seine Tochter. Was machen sie dort? Sie lernen.

Lekcja 6.

I. Dzień dobry, panie Moll. Jak się pan ma? Dziękuję pięknie, całkiem dobrze. Czy pan jest zdrow? Tak jest, dziękuję serdecznie. Gdzie pan mieszka teraz? Mieszkam w Hamburgu. Co pan tam robi? Buduję pałac. Pałac? Tak jest, buduję pałac księcia. Czy książę nie jest siostrzeńcem hrabiego? Tak. Pałac księcia jest bardzo ładny. Ojciec chłopca jest nauczycielem. Daj chłopcu książkę i pióro. Chłopcy kupują kruk murzyna. Służący księcia goni (poluje na —) zającą. Karolu, daj posłańcowi list. Czy pan ma list? Tak jest.

II. In Berlin wohnen viele Fürsten. Das Schloß des Prinzen ist sehr groß und schön. Der Diener des Grafen hat einen Brief. Gib den Brief dem Knaben. Die Knaben kaufen einen Raben. Frau Moll kauft das Haus meines Neffen. Mein Großvater lobt das Kind des Boten. Wir geben dem Boten einen Hasen und einen Brief. Der König lobte den Mut der Helden. Der Rabe des Soldaten ist sehr drollig. Der Herr gibt einem Soldaten einen Raben. Gib dem Herrn die Feder.

III. 1) Menschen. 2) Neffen, Soldaten. 3) Beamten. 4) Hasen. 5) Hirten.

Lekcja 7.

I. (Ja) miałem swój ołówek, swój atrament i swój papier. Ona nie miała swojego rysika, swojego pióra

i swojej książki. Nasz wuj i nasza ciotka mieli dom w Hamburgu. Czy nie mieli również ogrodu? Tak, lecz ich ogród był tylko bardzo mały (maleńki). Czy pan nie miał siostrzeńca? Gdzie jest pański siostrzeniec? (On) mieszka teraz w Niemczech. Czy Maria miała wczoraj lekcję? Nie, ona miała dzisiaj swoją lekcję; nauczyciel nie miał wczoraj czasu. Hrabia miał służącego. Jego służący był bardzo dobry. Murzyn miał kruka. Kruk był bardzo zabawny.

II. Ich hatte heute meine Lektion. Hattet ihr eure? Nein, der Lehrer ist krank. Wer sagt das? Unser Nefte sagt es. Das ist nicht wahr; er ist gesund, aber er hat keine Zeit. Hatte nicht euer Freund einen Diener? Ja, er hat noch seinen Diener, einen Mohren. Haben Sie Zeit? Jetzt habe ich keine Zeit, ich lerne meine Lektion. Karl hat Zeit. Ich? Ja, du. Das sagst du? Nein, ich habe keine Zeit, ich bin beschäftigt. Was hattet ihr dort? Wir hatten Papier und unsere Tinte. Und was hatten sie? Sie hatten einen Griffel und einen Bleistift.

III. 1) Ich hatte einen Bleistift. 2) Er war schön. 3) Mein Freund lernte die Aufgaben. 4) Wir hatten jetzt unsere Deutschstunde. 5) Warst du heute beschäftigt? Ja, ich arbeitete im Garten.

Lekcja 8.

I. Dom wuja jest bardzo duży i piękny. Czeladnicy malarza malowali dom wuja. Daj bratu jego książkę i jego pióro, on uczy się swej lekcji. Lekcja brata jest bardzo trudna. W ogrodzie ogrodnika jest wiele (są liczne) kwiatów. Ogrody księcia są bardzo duże. Kwiaty w ogrodach są wspaniałe. W lecie żniwiarze koszą pszenicę i żyto. Kosy żniwiarzy są bardzo ostre. Syn szewca ma psa. Siostra krawca jest uboga, za to (ale) bracia nauczyciela są bogaci. Orzeł jest ptakiem. Orły są ptakami. Śmiałość orla jest wielka. Orzeł jest królem ptaków.

II. Die Schüler des Lehrers lernen sehr gut. Die Lektion des Schülers ist nicht schwer. Gib dem Schüler dein Buch, deine Tinte und deinen Bleistift. In den Gärten des Grafen sind viele Blumen. Die Gesellen des Malers malen des Fürsten Schloß. Gib dem Gärtner den Spaten, er ist im Garten. Er ist nicht dort. Wo ist er? Ich weiß es nicht. Der Bruder des Schuhmachers

hat einen Pudel. Der Pudel des Schuhmachers ist sehr klug. Was hat der Tischler? Er hat einen Hobel. Der Hobel und das Messer des Tischlers sind sehr scharf. Der Maler malt das Haus. Der Schnitter mäht Roggen und Weizen.

Lekcja 9.

I. Gdzie byłeś wczoraj? Byłem w domu. Czy byłeś chory? Tak, byłem chory i nie jestem jeszcze całkiem zdrow. Gdzie są (znajdują się) teraz pańscy bracia? (Oni) byli w Hamburgu a teraz są w Lipsku. Czy pan był już w Gdańsku? Nie, jeszcze nigdy. Miasto jest bardzo duże i ładne, powiedział mój przyjaciel. (On) ma słuszość. Kto był w ogrodzie? Chłopcy tam byli. Co robili? Bawili się z psem murzyna. Służącego hrabiego? Tak jest. Ktoś puka! Czy słyszysz? Słyszę. Otwórz drzwi, proszę. Kto tam jest? Ogrodnik. Niech pan wejdzie. Co pan ma? List. Niech mi pan da (proszę mi dać) list. Dziękuję. Zegnam.

II. Wer klopfte? Wer war dort? Der Maler. Sage ihm, ich habe keine Zeit. Wo wart ihr gestern? Zu Hause. Wir waren sehr beschäftigt. Karl auch? Ja, er lernte. Lerne Marie, der Lehrer kommt. Waren Sie im Garten? Ich war dort, aber die Knaben waren dort nicht. War sein Großvater und seine Großmutter nicht krank? Wer sagte das? Mein Freund. Nein, sie waren und sind nicht krank. Habet Geduld! Sei gut, mein Kind!

III. 1) Sei gut! 2) Baue das Haus! 3) Lerne viel! 4) Sage nichts! 5) Öffne das Fenster!

Lekcja 10.

I. Czy byliście wczoraj w mieście? Nie, wczoraj byliśmy na wsi. Czy wasi rodzice mają posiadłość ziemską? Ach nie, oni nie są tak bogaci. Odwiedziliśmy naszego siostrzeńca. On ma majątek ziemski (dobra) i las. W lesie szukaliśmy grzybów. Rośnie [ich] tam wiele. W lasach i na polach księcia jest wiele wilków i lisów. Przebiegłość lisów jest znana. Dzieci sąsiada są chore i rodzice chcą sprowadzić lekarza. On już idzie i jest już w domu. Domy wiejskie (dosł.: wsi) są bardzo małe, natomiast ogrody [koło] domów są piękne. To jest prawda, one są

wspaniałe. Czy pan ma psa? Tak. (Ja) lubię bardzo psy. Pan również? Tak.

II. Sind viele Wölfe und Füchse in den Wäldern des Grafen? In den Wäldern sind viele Wölfe und in den Feldern Füchse. Ist die Schlaueit der Füchse bekannt? Ja. Die Hunde des Nachbars sind alt. Haben sie einen Hund? Ich habe einen. Besuchte deine Tante die Kinder des Arztes? Ich weiß es nicht. Wo wohnen die Brüder des Tischlers? Sie wohnen jetzt am (= auf dem) Land im Hause des Malers. Hat der Maler Kinder? Ja, er hat einen Sohn und eine Tochter. Wo sind sie? Sie sind jetzt im Landgut des Generals. Ist er reich? Ja, er hat viele Häuser und Dörfer.

Lekcja 11.

I. Muszę [na]pisać list. Gdzie jest atrament i papier? Atrament jest na stole a papier na szafie. Nie ma go tam. Musi tam być; położyłem papier na szafie. Tak, rzeczywiście, jest tam. Czy pan chce napisać do kupca? Nie, do mojego agenta; on powinien (ma) posłać towary. List jest gotów. Czy chcesz iść na pocztę? Z przyjemnością. Dziękuję pięknie, jesteś bardzo uprzejmy. Żeńcy idą w pole. Na polach rośnie żyto i pszenica. Dzieci nie powinny iść do ogrodu, w ogrodzie jest mokro. Teraz muszą iść spać. Pod domem jest piwnica a przed domem ogród.

Echo. W górach jest zwykle wiele dolin, oddających echo (dosł.: z echemi). Wszystkie echa są niczym w porównaniu z jednym w Siedmiogrodzie, o którym pewien wieśniak opowiada, że — gdy się zawoła ku dolinie: — „Jak się masz, Michale?“ — wówczas odpowiada ono: „Dziękuję pięknie, wcale dobrze“.

II. Was ist vor dem Hause? Ein Garten. Und unter dem Haus? Ein Keller. Wollt ihr in den Garten gehen? Nein, wir waren dort schon. Wer war in dem Zimmer des Vaters? Der Kaufmann und sein Agent. Was will er? Ich weiß es nicht, was er will. Was soll ich jetzt tun? Du sollst schlafen gehen. Ich will es nicht. Du sollst es. Wo sind meine Bücher? Auf dem Schrank. Sie sind nicht auf dem Schrank. Sie müssen dort sein. Ich legte die Bücher auf den Schrank. Wirklich, sie sind dort.

III. 1) in die; 2) auf der; 3) in dem; 4) unter dem; 5) vor dem; 6) auf die; 7) in die.

Pytania. 1. Co jest w górach? 2. Co jest w dolinach? 3. Co to jest Siedmiogród? 4. Co opowiadał wieśniak o echu w Siedmiogrodzie?

Odpowiedzi. 1. In den Gebirgen gibt es viele Täler. 2. In den Tälern gibt es Echos. 3. Siebenbürgen ist ein Land mit Gebirge. 4. Der Bauer erzählte, daß, wenn man in Siebenbürgen ins Tal eine Frage ruft, so gibt das Echo eine Antwort.

Lekcja 12.

I. Czy twój ojciec ma konia? Tak, (on) ma konia i psa. Jego koń jest bardzo ładny. Czy pies twojego ojca jest czujny? Tak, on jest wierny i czujny. Mamy krowę. Mleko naszej krowy jest wyśmienite. Nasze krowy pasą się na polu. W waszej piwnicy jest wiele myszy. Czy nie macie kota? Mieliliśmy (jednego), ale był już za stary. Nasze miasto nie jest wielkie. W naszym mieście jest kościół, teatr i wiele sklepów. Gęś jest ptakiem. Pióra gęsi są pożyteczne. Dziewka daje gęsiom i kurom pożywienie. W moim pokoju znajduje się stół, szafa, sofa i kilka stołków. Czy pański kuzyn ma posiadłość ziemską? Tak, on ma majątek ziemski w pobliżu miasta. Czy pan był w jego majątku? Byłem tam ze swoją przyjaciółką i jej matką.

II. Ich habe einen Freund. Du hast keinen Freund. Hat er ein Pferd? Hat sie eine Freundin? Hat es sein Buch? Wir hatten ein Pferd und eine Kuh. Die Milch unserer Kuh ist vorzüglich. Gebt der Kuh Futter. Wir haben in unserem Garten viele Nüsse. Die Nüsse sind gesund. Im Sommer sind die Tage lang und die Nächte kurz. Haben sie einen Cousin? Ja, mein Cousin ist ein Arzt in ihrer Stadt. Wirklich? Ja, er wohnt dort im Hause ihres Nachbarn. Hat der Tischler seine Art? Nein, er hat nicht seine Art, er hat unsere Art. Das Dienstmädchen der Tante war krank. Ist sie schon gesund? Ja.

Lekcja 13.

I. Mamy w naszym ogrodzie wiele kwiatów. Mamy róże, tulipany, goździki i fiołki. Woń tej róży jest bardzo miła. Barwa róż jest czerwona, biała lub żółta. Czy masz tulipana? Daj tego tulipana swej kuzynce a tamtego goździka naszemu przyjacielowi. Jaki jest kolor lilij?

Lilie są białe i niebieskie. Nieprawda? Masz słuszość! Czy wiśnie i śliwki są już dojrzałe? Tak, ale tamte gruszki nie są jeszcze dojrzałe, one są jeszcze kwaśne. (Nie)prawda? Tak. Czy pan był dzisiaj na dworze? Tak. Ulice i uliczki tego miasta są bardzo wąskie, natomiast domy i sklepy są ładne.

II. Habt ihr viel Obst in eurem Garten? O ja, wir haben Kirichen, Birnen, Pflaumen u.s.w. Sind die Kirichen in eurem Garten schon reif? Nein, noch nicht; sie sind noch grün und sauer. Wie ist die Farbe des Vergißmeinnichts. Blau; und der Duft dieser Blume ist sehr angenehm. Wer wohnt in dieser Straße? Meine Tanten. Und wo wohnen Sie? In jener Straße. Diese Gassen sind sehr eng, nicht wahr? Ja, Sie haben Recht.

III. 1) Diese; 2) jene; 3) diesem; 4) diese; jene; 5) diese; 6) diesen; 7) jene, diese.

Lekcja 14.

I. Ty, mój przyjaciel i ja byliśmy kolegami szkolnymi. Czy pamiętasz mnie jeszcze? Pamiętam ciebie i jego bardzo dobrze. Uczęszczaliśmy do szkoły w Warszawie. Słusznie. Ty uczyłeś się bardzo pilnie, nauczyciele chwalili cię zawsze. Mnie nie. Dlaczego? Nie zawsze byli ze mnie zadowoleni. Czy spotykasz często swojego sąsiada? Spotykałem go dziś rano. Co ci powiedział? Nie opowiedział mi nic szczególnego. Naprawdę? Czy mi pan nie wierzy? Wierzę [w to], co mi pan opowiada. Andziu, bądź tak dobra i przynies mi nożyczki, nici i igły. Bardzo chętnie. Oto (dosł.: tutaj), proszę. Dziękuję ci, moje dziecko. On cię chwali. Ona cię gani. Wierzmy jej. Powiedz mu! Sprzedaj to! Daj mi!

II. Was fehlt dir? Mir fehlt nichts, ich bin gesund. Ich dachte, du bist krank. Wer sagte dir das? Er. Wer? Karl. Sage ihm, das ist nicht wahr. Gedenkt ihr meiner? Wir gedenken unseres Schulkameraden gut. Ist das ihre Nadel? Ja, diese Nadel gehört ihr, und der Zwirn und die Schere gehören ihm. Gebt sie uns! Glaube ihm! Sagen Sie ihm! Tun Sie es nicht!

III. 1) mich; 2) mir; 3) ihr; 4) seiner; 5) dir.

Przebiegłość. Fredzio był ulubieńcem swojego wuja Tomasza. Pewnego dnia dał mu wuj jedną markę. Gdy go matka zapatała: „No, Fredziu, co chcesz zrobić z marką?”

odpowiedział: „Chcę sobie kupić sakiewkę, aby w niej przechowywać markę“.

Pytania. 1. Co znaczy na polskie „Schlauheit“? 2. Kto był ulubieńcem wuja? 3. Co mu wuj dał pewnego dnia? 4. O co zapytała go matka? 5. Co chłopiec odpowiedział?

Odpowiedzi. 1. Schlauheit heißt auf polnisch „przebiegłość“. 2. Fritzchen war der Liebling seines Onkels. 3. Der Onkel gab ihm eines Tages eine Mark. 4. Die Mutter fragte ihn, was er mit der Mark machen will. 5. Der Knabe antwortete, er will sich eine Börse kaufen, um die Mark darin aufzubewahren.

Lekcja 15.

I. Dziewczynka ma nóż. To jest nóż dziewczynki. Proszę, niech pan da dziewczynce fiołka. Woń fiołka jest bardzo przyjemna. Czy macie dużo fiołków w ogrodzie? O tak! Oto (dosł.: tu jest) bukietik. Dziękuję pięknie. Otwórzcie, proszę, okna pokoju; tu jest bardzo gorąco. Pokoje są ciepłe. W pokojach jest gorąco. Matka kocha dziecinę. Matka dzieciątka prosi o jalmużnę. Życie jest zagadką. Czas życia jest krótki. Żegnajcie! Do widzenia!

II. Es ist sehr heiß. Öffne die Fenster im Zimmer und schließe die Tür. Jetzt ist es angenehm! Was hast du dort? Ich habe Veilchen. Ich habe den Geruch der Veilchen gern. Hier ist ein Straußchen. Danke bestens; du bist sehr gut. Ist das ihr Buch? Nein, das ist das Buch des Mädchens. Gebt dem Mädchen Buch und Tinte. Gib der Mutter des Kindes ein Stückchen Brot. Die Mutter ist arm und das Kind ist krank. Bist du sehr beschäftigt? Ja, ich habe keine Zeit. Auf Wiedersehen!

Lekcja 16.

I. Uczciwy człowiek jest szanowany, nieuczciwy pogardzany. Uczciwego i szczerego człowieka musi się szanować. Nauczyciel chwali ucznia pilnego i uważnego, a gani leniwych i nieuwważnych. Nasz sąsiad sprzedał stary dom. Którzy stary dom? Tamten dom przy ulicy Mozarta. Chore dziecko bogatego kupca dało ślepemu mężczyźnie markę. W wielkich miastach znajduje się zwykle wielu żebraków. Gramatyka języka niemieckiego

nie jest łatwa. Te zielone łąki należą do tamtych wieśniaków. Do których wieśniaków? Do mieszkańców tych oto małych chat.

II. Die Hütten der armen Bauern sind klein. Jene grünen Wiesen gehören diesen fleißigen Bauern. Wir ehren die ehrlichen Leute, aber wir verachten Unehrlische und Faule. Der gute Onkel Thomas liebte den schlauren Fredi. Wir loben die aufmerksamen und fleißigen Schüler; aber die faulen Knaben müssen wir tadeln. Was machen Sie? Ich lerne deutsch. Und was macht sie? Ich weiß es nicht. Sie wissen es nicht? Ich weiß es wirklich nicht. Der Duft dieser schönen Rosen ist angenehm. Bitte, geben sie mir diese schöne Rose. Bitte. Danke; sie sind sehr gefällig.

III. 1) Ich achte den ehrlichen Menschen. 2) Der Lehrer lobt den fleißigen Schüler. 3) Ich sehe grüne Wiesen. 4) Du verkaufst das alte Haus. 5) Sie hat eine rote Blume.

Lekcja 17.

I. Gdzie byłeś? Byłem w salonie. Tak? Co tam robiłeś? Zrobiłem swoje zadanie i ukończyłem swoje tłumaczenie. Czy krawiec nie zrobił jeszcze naszych ubrań? Nie; zdaje się, [że] on zapomniał o nas. Właśnie w tej chwili posłał rzeczy. Nasz kuzyn odwiedził nas dzisiaj. Was? Kiedy? Dziś po południu. Gdzie był on tak długo? Nie wiem. Czy odwiedził on również waszych rodziców? Nie, on ich jeszcze nie odwiedził. Dzieci były pilne; pochwaliliśmy je. Daj mi te cudowne kwiaty. Daj nam, proszę, również kilka.

Tanie jedzenie. Ktoś poszedł do jadalni, wziął jadłospis, zawołał kelnera i zapytał: „Co kosztuje sos?“ „Sos nic nie kosztuje“, odpowiedział kelner. „A co kosztuje chleb?“ zapytał [ten] pan. „Również nic nie kosztuje“, odrzekł kelner. „No“, rzekł chytry gość, „więc niech mi pan przyniesie (poda) trochę sosu i chleb“.

Pytania. 1. Kto poszedł do jadalni? 2. Co wziął? 3. O co zapytał kelnera? 4. Co kosztował sos? 5. A chleb? 6. Co odpowiedział chytry gość?

Odpowiedzi. 1. Jemand ging in ein Speisehaus. 2. Er nahm die Speisekarte. 3. Er fragte den Kellner was die Sauce

kostet. 4. Die Sauce kostete nichts. 5. Das Brot kostete auch nichts. 6. Der schlaue Gast antwortete: „Geben Sie mir etwas Sauce und Brot.“

Lekcja 18.

I. Czy umiesz mówić po niemiecku? Jeszcze nie, uczę się teraz po niemiecku. Chcę kupić niemiecką książkę. Czy nie zechcielibyście pożyczyć mi tych francuskich książek? Bardzo chętnie (z przyjemnością). Tamci biedni wieśniacy mieszkają w domach tej wsi. Liście drzew są już żółte. Książę kupił kilka pałaców. W dolinach gór odzywają się (dosł.: są) echa. Gdzie jest bardzo dziwne echo? Krawczyni chciała posłać nasze ubranie; nie do-trzymała słowa. Ten pokój jest ozdobiony pięknymi obrazami. Czy pan może przyjść dzisiaj? Mogę przyjść, ale moi towarzysze nie chcą. Chcesz? Nie, nie chcę. Kto chce? Nikt nie chce.

II. Guten Tag! Kann ich den Herrn Moll sprechen? Bedauere, aber Herr Moll ist nicht zu Hause. Können wir Frau oder Fräulein Moll sprechen? Die Damen sind nicht in Warschau. Das tut mir leid. Auf Wiedersehen. Können sie mir nicht sagen, wo meine Bücher sind? Ich kann es nicht sagen; ich weiß es nicht. Der Fürst hat herrliche Schlöser. Die Eier der Hühner sind gesund. Die Bauernhütten in diesem Dorf sind häßlich. Können ihr französisch sprechen? Noch nicht; wir wollen lernen. Wann wollt ihr beginnen? Wir fangen schon an. Ja? Wollt ihr auch deutsch lernen? Ja. Es ist schön.

Lekcja 19.

I. Wierny przyjaciel jest wielkim skarbem. Wierni przyjaciele są rzadcy. Człowiek może mieć wielu znajomych, ale wśród nich żadnego przyjaciela. Poprzez Wisłę wiodą żelazne mosty. W lecie mieszkamy na wsi, w zimie w mieście. Za młynem jest mały las. Droga prowadzi za stary młyn. Zwierciadło wisi między drzwiami a oknem. Przed kościołem stoi ratusz. Idziemy przed bramę miasta. On jest synem biednego człowieka. Ona jest córką bogatych rodziców. Piękne obrazy zdobią pokój. Postaw kalamarz na stole (dosł.: na stół). On już stoi na stole. Czas to pieniądz. On ma dużo czasu ale mało pieniędzy.

Mów prawdę. Gdy Jerzy Washington był jeszcze małym chłopcem, podarował mu raz jego ojciec małą siekierę. Jerzy poszedł zaraz do ogrodu i wypróbował swoją siekierę na wiśni, ulubionym drzewie swego ojca. Skoro ojciec ujrzał szkodę, rozgniewał się bardzo i zapytał swego syna: „Jerzy, czy to ty zrobiłeś?“ Jerzy nie odpowiedział nic; w końcu jednak napłynęły (dosł.: przyszły) mu łzy do oczu i rzekł: „Ty wiesz, ojczu, ja nie mogę (umiem) kłamać, to ja byłem“. „Jesteś dobrym chłopcem“, rzekł ojciec i wziął go na rękę, „powiedziałeś prawdę, a to jest więcej warte niż wszystkie drzewa w ogrodzie“.

II. Hier ist guter Tee und warme Milch. Wollen Sie frisches Wasser? Nein, geben Sie mir frisches Bier. Wer hat schöne Blumen und reife Früchte? Haben Sie weißen Zucker? Hier ist weißer Zucker. Alle gute Weine sind teuer. Ich habe schönes rotes Papier gekauft. Diese Frau verkauft gute, frische, süße Milch. Neue Freunde sind nicht immer gute Freunde. Gib diesem fleißigen, armen Schüler ein neues, reines Heft und rote Tinte.

Pytania. 1. Co Washington podarował swojemu synowi? 2. Co Jerzy zrobił z siekierą? 3. Czy ojciec rozgniewał się, gdy zobaczył szkodę? 4. Co powiedział do (swojego) syna? 5. Co odpowiedział Jerzy? 6. Co zrobił ojciec?

Odpowiedzi. 1. Washington schenkte seinem Sohne eine kleine Art. 2. Georg versuchte seine Art an einem Rirschbaume im (=in dem) Garten seines Vaters. 3. Als der Vater den Schaden sah, war er sehr böse. 4. Er fragte seinen Sohn, wer diesen Schaden machte. 5. Georg antwortete nichts, aber zuletzt sagte er: „Ich kann nicht lügen, ich war es.“ 6. Der Vater nahm ihn auf seinen Arm und lobte ihn: „Du hast die Wahrheit gesagt; du bist ein guter Junge.“

Lekcja 20.

I. Mówię po niemiecku. Czy ty mówisz po niemiecku? Tak, ja mówię po niemiecku i po francusku. Kto mówi tam w przedpokoju? To jest krawiec, który zrobił pańskie ubranie. Czy w końcu przyszedł? Proszę, niech pan wejdzie. Nasi rodzice przybyli wczoraj z Berlina. Czyi rodzice? Nasi. Czy mówicie prawdę? Tak, mówimy prawdę. Do kogo należą (czyją własność stanowią) te wiśnie i śliwki?

One należą do tego, kto je kupił. Weź (zanieś) je do kuchni! Zaczynaj (zaczynajcie) swoje zadanie! Chodźcie dzieci, musimy (dosł.: chcemy) iść do domu. Kto jest bogaty, ten nie zawsze jest szczęśliwy. Dzieci, których matka umarła, są nieszczęśliwe.

II. Ein aufrichtiger Mensch spricht die Wahrheit. Einen Menschen, der lügt, lieben wir nicht. Was wir versprechen, müssen wir halten. Wir hielten, was wir versprochen. Spreche nicht so laut, du erschreckst mich. Ihr erschrecktet uns. Der Baumeister, welcher unser Haus baute, starb. Kam Ihr Bruder? Ja, er kam gestern. Wem soll ich dieses Obst geben? Gib es der armen Frau, deren Kind erkrankte. Wessen Kind? Der Frau unseres Gärtners. Ist das der Brief, welchen du erhieltest? Nein, jenen erhielt ich von meinem Freund. Diese Dame, deren Hut sie bewunderten, ist eine Gräfin.

III. 1) an der 2) auf 3) hinter den 4) In 5) neben der 6) Über dem 7) unter dem 8) vor dem 9) zwischen dem ... dem.

Lekcja 21.

I. Wół jest silny, koń jest silniejszy. Koń jest najsilniejszym ze zwierząt domowych. Ze zwierząt dzikich słoń jest zwierzęciem największym i najsilniejszym. Lilia jest piękniejsza niż tulipan, lecz róża jest najpiękniejszym kwiatem. Droga prosta jest najbliższa. Czy tamta droga prowadzi przez wieś? Nie, ona prowadzi koło wsi. Tedy (wobec tego) jest lepiej, jeżeli pójdziemy tamtą drogą. Dlaczego nie poszliście państwo z nami? Chcieliśmy chętnie iść, ale nie mogliśmy. Dlaczego? Musieliśmy pozostać w domu. Karol ma dużo czasu, Maria ma więcej, a Anna ma najwięcej czasu. Tamten budynek jest wysoki. On jest wyższy niż wieża kościoła. On jest najwyższym domem. Najmądrzejszy człowiek może popełnić błąd. Bez rady mojego przyjaciela nie robię nic. Robię wszystko dla pana.

II. Wir wollten heute durch die Stadt spazieren gehen, aber wir konnten es nicht. Warum? Es regnete und wir mußten zu Hause bleiben. Was für Wetter ist heute? Besser als gestern; es ist wärmer. Regnet es? Ein bißchen; ohne Schirm könnt ihr nicht gehen. Warschau ist eine große Stadt, Berlin eine größere, aber London ist die größte Stadt in Europa. Welche Haustiere sind am nützlichsten? Das Pferd und die Kuh. Ja,

aber welches Tier ist am treuesten? Der Hund, ohne Zweifel. Das Silber ist teuer, aber das Gold ist teurer. Gold ist das teuerste Metall. Die Schwalbe fliegt hoch, die Lerche höher, der Adler am höchsten.

Lis i koza. Lis wpadł do studni i nie mógł się wydostać. Wtem nadeszła do studni koza i chciała pić. Gdy ujrzała lisa, zapytała się go: „Jak [tam] smakuje woda?“ „Wspaniale!“ odrzekł lis, „nie mogę się dosyć napić“. Naiwna koza skoczyła natychmiast do studni, chytry lis natomiast na jej grzbiet i w jednej chwili był (znalazł się) na zielonej trawie. „Piękne dzięki, o pani“ — zawołał jeszcze. „Do widzenia!“

Pytania. 1. Kto wpadł do studni? 2. Kto nadszedł do studni? 3. Co chciała zrobić koza? 4. O co zapytała lisa? 5. Co odpowiedział lis? 6. Co zrobiła naiwna koza? 7. A co zrobił chytry lis?

Odpowiedzi. 1. Ein Fuchs war in einen Brunnen gefallen. 2. Zum Brunnen kam eine Ziege. 3. Die Ziege wollte trinken. 4. Sie fragte den Fuchs, wie das Wasser schmeckt. 5. Der Fuchs erwiderte: „Prächtig! ich kann gar nicht genug trinken.“ 6. Die einfältige Ziege sprang in den Brunnen. 7. Der schlaue Fuchs sprang auf ihren Rücken und in einem Moment aus dem Brunnen auf das Gras.

Lekcja 22.

I. Na zielonej łące niedaleko zamku znajdowaliśmy wspaniałe kwiaty. Jakie kwiaty znaleźliście. Dzikie fiołki i niezapominajki. Pletliśmy sobie wieńce, kładliśmy je na (nasze) głowy i śpiewaliśmy i skakaliśmy z radości na łące. Byliście tedy bardzo weseli. A cóż się to stało? Były to urodziny mojej siostry. Ach tak! Teraz rozumiem. Podczas silnego deszczu szliśmy do domu. Pomimo złej pogody? Tak, bez względu na deszcz. Czy pan pije chętnie herbatę? Nie, piję chętniej kawę. Czy pan chce się napić filiżankę kawy? Dziękuję pięknie; właśnie wypilem filiżankę. Nie śpiewaj (-cie) tak głośno, przeszkadzasz (przeszkadzacie) nam. Ja nie śpiewałem wcale głośno. Tak? W takim razie proszę wybaczyć. Przepraszam.

II. Während eines starken Regens fanden wir keinen Platz in der Straßenbahn; wir fanden aber eine Droschke, so, daß wir nicht gezwungen waren, zu Fuß zu gehen. Die Vögel sangen

und sprangen lustig auf den Bäumen, als wir im Wald spazierten. Ich bin durstig, ich möchte ein Glas frischen Wassers trinken. Habt ihr Durst? Nein, wir haben soeben ein Glas Tee getrunken; aber wir sind hungrig. Schafe und Lämmer springen auf dem Felde. Haben sie ihren Stock und ihre Handschuhe? Ich habe sie unweit der alten Mühle gefunden. Trotz des schlechten Wetters war die Ernte gut, es war besonders viel Weizen und Roggen. Ungeachtet des Willens seines Vaters verkaufte er Haus und Landgut.

III. a) 1) Warschau ist groß, Berlin ist größer, London ist am größten. 2) Der Teich ist tief, der See ist tiefer, das Meer ist am tiefsten. 3) Der Esel ist stark, das Pferd ist stärker, der Elefant ist das stärkste Tier. 4) Das Haus ist hoch, der Turm ist höher, der Berg ist am höchsten. 5) Die Droschke fährt schnell, die Straßenbahn schneller, das Auto fährt am schnellsten.

b) 1) Unweit 2) Trotz 3) Ungeachtet 4) Während 5) Mittelfst 6) Statt.

Lekcja 23.

I. Niedawno mieliśmy wielką radość. Odwiedzili nas nasi krewni ze wsi. Ucieszyliśmy się wszyscy bardzo. Oni nie widzieli jeszcze nigdy takiego wielkiego miasta. Przybyli rano a wieczorem odjechali z powrotem. Gdy lekarz przybył do pacjenta, ten już umarł. Wuj już (był) sprzedał swój dom, gdy do niego przybyłem. Dzieci, ubierajcie się, myjcie się i czesście, [już] jest czas iść do szkoły. Nasz przyjaciel gniewa się. Dlaczego? Z jakiej przyczyny? Zgubił swoją sakiewkę? Z dużą kwotą? Nie, nie było dużo wewnątrz. Nie gniewaj się. Cieszcie się! Znaleźliśmy sakiewkę. Gdzie? Położył ją na stole w sypialni. Bogu dzięki, że się ją znalazło.

Przykłady. Kiedy pociąg przychodzi? Już przyszedł. Kiedy poczta odjeżdża? Już odjechała. Weź mię ze sobą. Nie odchodź! Zostań tu! Powiedz nam, kiedy przychodzi parowiec. Nie wiem, kiedy on odjeżdża. Teraz jest za późno wychodzić! (Jest) czas wstawać. Pan odszedł (poszedł) i nie wrócił.

II. Guten Abend! Wie geht's? Wie eure Gesundheit? Bitte, nehmen Sie Platz. Ich freue mich, daß ich Sie sehe. Wo waren Sie so lange gewesen? Ich war im Ausland. Waren Sie bei

ihren Verwandten in Breslau gewesen, ehe sie zurückkehrten? Ja, ich war bei ihnen; Sie freuten sich sehr, da wir gekommen waren. Hastest du die Übersetzung gemacht, als die Lehrerin kam? Ja, ich habe es gemacht. Gestern waren wir nicht in der Schule, wir hatten einen Feiertag. Sie wunderten sich sehr, da wir vorgestern bei ihnen nicht waren. Der Dampfer ist jetzt abgegangen. Wann kommt er wieder? Das kann ich dir nicht sagen. Der Zug ist um eine Stunde später gekommen als gewöhnlich. Der Arzt hat dem Kranken auszugehen verboten. Jetzt ist es Zeit aufzuhören zu reden. Höre auf! Schweige!

III. 1) Mein Freund begleitete mich. 2) Die Mutter erlaubte dem Kind zu gehen. 3) Ich vergaß das Buch. 4) Die Schülerin erwiderte der Lehrerin. 5) Du widersprachest mir. 6) Kolumbus entdeckte Amerika.

Zaspokojona ciekawość. Jeden z monarchów, który chciał być bardzo popularny, zwykł często chodzić incognito do kawiarni. Pewnego dnia spotkał tam pana, z którym zagrał w szachy. Cesarz przegrał partię i chciał zagrać jeszcze jedną, lecz pan usprawiedliwił się i rzekł: „Żałuję mocno, lecz muszę iść do opery, aby zobaczyć cesarza“. „Co spodziewa się pan zobaczyć w cesarzu“ — odparł monarcha — nie ma w nim nic wartego widzenia, jest on człowiekiem [takim] jak pan i ja“. „Nic nie szkodzi — powiada [ten] pan — „chciałem już od dawna zobaczyć raz tego wielkiego człowieka, a dzisiaj jest właśnie sposobność“. „I jest to rzeczywiście jedyny powód pojęcia do opery?“ — zapytał cesarz. „Tak jest“ — odpowiedział pan. „No, więc możemy spokojnie zagrać jeszcze jedną partię, gdyż widzi pan cesarza przed sobą“ — rzekł monarcha.

Pytania. 1. Co zwykł cesarz często czynić? 2. Kogo spotkał pewnego dnia? 3. W co zagrał z nim? 4. Kto przegrał partię? 5. Dlaczego pan nie chciał zagrać jeszcze jednej partii? 6. Dlaczego chciał iść do opery. 7. Co odpowiedział cesarz?

Odpowiedzi. 1. Er pflegte öfters in die Kaffeehäuser incognito zu gehen. 2. Eines Tages traf er einen Herrn. 3. Er spielte Schach mit ihm. 4. Der Kaiser verpielte die Partie. 5. Der Herr wollte keine Partie mehr spielen, denn er wollte in die Oper gehen. 6. Er wollte in der Oper den Kaiser sehen. 7. Der Kaiser sagte: „Wir können ruhig noch eine Partie spielen, denn Sie sehen den Kaiser vor sich.“

Lekcja 24.

I. Dzisiaj pójdziemy na spacer. Czy będziesz nam towarzyszył? Z przyjemnością będę wam towarzyszył. Ty również? Ja nie wiem jeszcze, co będę robił. Czy wiecie, że jutro przybywa (przybędzie) cesarz? (On) przybywa (przybędzie) pojutrze. Nieprawda. A jednak! Kłamiesz. Nie skłamałem. Wierzę ci. Daruj! Żołnierze strzelali z armat i muszkietów. Czy będą znów strzelać? Właśnie strzelali. Powąchaj ten kwiat, jak on pięknie pachnie! Już go powąchałem. Nie czuję żadnej woni. Dlaczego nie? Mam katar. Zaziębiłeś się. Niestety, tak. Wówczas nie można w samej rzeczy czuć żadnej woni. Uczeń, który robi dobrze swoje zadanie, otrzyma nagrodę. My również? Jeżeli na nią zasłużycie, napewno.

II. Was werden wir heute zum Mittagessen haben? Ich weiß es nicht, ich werde die Köchin fragen; sie wird es wissen. Wir werden Brühе, Rindsbraten, Kalbsbraten und Fische haben. Was werden Sie essen? Ein Stück Rindsbraten, wenn ich bitten darf. Morgen wird Mariens Cousine kommen. Wie lang wird sie bei uns bleiben? Der Vater hat gesagt, sie wird übermorgen fahren. Ein Adler flog über einen Berge; der Jäger hat ihn erschossen. Habt ihr die Tür geschlossen. Nein, wir hatten keinen Schlüssel; wir haben den Schlüssel verloren. Schließe die Tür! Öffne die Fenster! Rieche die Rose! Sie duftet wunderbar; nicht wahr? Ohne Zweifel.

III. 1) Der Maurer baut das Haus. Der Maurer baute das Haus. Der Maurer hat das Haus gebaut. Der Maurer hatte das Haus gebaut. Der Maurer wird das Haus bauen. 2) Der Schüler geht in die Schule. Der Schüler ging in die Schule. Der Schüler ist in die Schule gegangen. Der Schüler war in die Schule gegangen. Der Schüler wird in die Schule gehen. 3) Der Bauer arbeitet auf dem Felde. Der Bauer arbeitete auf dem Felde. Der Bauer hat auf dem Felde gearbeitet. Der Bauer hatte auf dem Felde gearbeitet. Der Bauer wird auf dem Felde arbeiten. 4) Der Baum wächst im Garten. Der Baum wuchs im Garten. Der Baum ist im Garten gewachsen. Der Baum war im Garten gewachsen. Der Baum wird im Garten wachsen.

Lekcja 25.

I. Pieniądze robi się ze złota, srebra, miedzi lub papieru. Telefon i fonograf został wynaleziony przez Edisona.

Gdy pomoc nadeszła, bitwa została (była) już przegrana. Kiedy robota zostanie wykonana? Ona została już wykonana. Generał został w bitwie raniony. Robi się już zimno. Zrobi się jeszcze zimniej. Czasy są złe, wszystko staje się droższe. Już wszystko podróżowało (dosł.: stało się droższe). Tak się zmęczyliśmy, że nie mogliśmy iść dalej. Szewc stał się bogatym (wzbogacił się) przez pilność i oszczędność.

II. Wenn das Getreide reif wird, wird es gemäht. In der Mühle wird es gemahlen und da macht man aus dem gedroschenen Getreide Mehl. Aus Mehl wird Brot, Semmeln und Gebäck gemacht. Was ist du lieber: Schwarzbrot oder Weißbrot. Ich habe Schwarzbrot gern, aber ich habe Weißbrot und Gebäck lieber. Seine Übersetzung aus dem Französischen enthält viele Fehler; sie soll verbessert werden. Sie ist schon verbessert worden. Durch wen? Durch Marens Bruder. Das ist etwas anderes. Wann werden Äpfel, Birnen und Pflaumen gepflückt werden? Sie sind heute am Morgen gepflückt worden. Der Feind ist besiegt, die Festungen erobert worden und das geschlagene Heer zog sich zurück. Ein Dieb ist durch die offene Tür hereingesprungen und hat eine goldene Uhr gestohlen. Es wird sehr heiß; ich glaube, wir werden ein Gewitter haben.

III. 1) Der Schüler wurde von dem Lehrer gelobt. 2) Das Kind wird von der Mutter geliebt. 3) Die Aufgabe ist von dem Bruder geschrieben worden. 4) Das Buch wird von mir gelesen werden. 5) Das schöne Lied war von einem Vogel gesungen worden. 6) Die Mühle wurde durch das Wasser getrieben. 7) Der Wagen wird von dem Pferd gezogen. 8) Das Feld wird von dem Bauer bebaut. 9) Das Haus wurde von dem Maurer gebaut. 10) Ein Vogel wurde von dem Knaben gefangen.

Spór. Pewien wieśniak, który jechał do miasta z ładunkiem siana, spotkał drugiego wieśniaka, który jechał próżnym wozem. Żaden z obojga nie chciał ustąpić z drogi (wymynać). „Zrobisz ty mi zaraz miejsce!“ (dosł.: (ze)chcesz ty... zrobić) — wołał pierwszy wieśniak. „Ani mi się śni“ — odparł drugi, który był grubianinem. „No, słuchaj-no“ — ryczał ten z furą siana — „jeżeli mi teraz nie zrobisz zaraz miejsca, to zrobię z tobą tak, jak dziś już zrobiłem z jednym!“ To poskutkowało. Grubianin wyminął. Gdy przejeżdżał koło (tego) drugiego, zapytał go: „Jak właściwie zrobiłeś (postąpiłeś) już dzisiaj z tamtym drugim?“

„Bardzo prosto“ — odpowie ów — nie chciał mi ustąpić z drogi, więc ja mu ustąpiłem!“

Pytania. 1. Z czym jechał wieśniak do miasta? 2. Kogo spotkał? 3. Jak ten jechał? 4. Czego nie chciał żaden z obojga zrobić? 5. Co wołał pierwszy wieśniak? 6. Co odpowiedział drugi? 7. Czym groził pierwszy wieśniak grubianinowi? 8. Co uczynił grubianin? 9. O co zapytał on tego drugiego, gdy przejeżdżał koło niego? 10. Co odparł ten drugi?

Odpowiedzi. 1. Ein Bauer fuhr mit einer Ladung Heu zur Stadt. 2. Er begegnete einem anderen Bauern. 3. Dieser fuhr mit einem leeren Wagen. 4. Keiner von beiden wollte ausweichen. 5. Der erste Bauer rief: „Mache mir gleich Plak“. 6. Der andere antwortete: „Fällt mir gar nicht ein“. 7. Der erste Bauer drohte dem Grobian, er wird mit ihm so machen, wie er es heute schon mit einem anderen getan hat. 8. Der Grobian wich aus. 9. Als er bei dem anderen vorbeikam fragte er: „Wie hast du es eigentlich mit dem anderen gemacht.“ 10. Der andere erwiderte: „Ich bin ihm ausgewichen.“

Lekcja 26.

I. Jeden więcej trzy jest cztery. Pięć razy pięć jest dwadzieścia pięć. Sześć razy sześć jest trzydzieści sześć. Dziesięć razy dziesięć jest sto. Rok ma 12 miesięcy. Miesiąc ma trzydzieści lub trzydzieści jeden dni. Dzień ma 24 godziny. Godzina ma sześćdziesiąt minut. Która jest godzina? Teraz jest dziesiąta. O której godzinie idziecie do łóżka? O 11-ej wieczór. O której godzinie wstajesz? O wpół do 8-ej. Teraz jest kwadrans na pierwszą. O trzy kwadrans na drugą musimy wyjść. Marka ma sto fenigów. Podróż naokoło świata można dzisiaj odbyć samolotem w nie więcej jak piętnastu dniach. Widzieliśmy jak lew pożerał mięso, które mu dał dozorca. Czytaliście w gazecie, że król ma być chory (rzekomo jest...)? Czytałem o tym w gazecie, którą mi dałeś. Przecież nie dałem ci żadnej. Mylisz się. Dałeś mi ją, gdy siedzieliśmy przy stole i jedli obiad. Tak, prawda, całkiem zapomniałem. Nie zapomnijcie, coście przyrzekli. Patrz! (patrzcie) oto nadpływa okręt.

II. Um wieviel Uhr essen sie das Abendbrot? Wir essen das Abendbrot gewöhnlich um 8 Uhr. Um wieviel Uhr aßen sie

das Nachtmahl gestern? Um 7 Uhr, denn wir wollten ins Konzert gehen. Wieviel Tage hat dieser Monat? Dieser Monat hat 31 Tage. Ich glaube, Sie irren sich. Sehen Sie im Kalender nach. Ja, er hat 31 Tage. Ein gewöhnliches Jahr hat dreihundertfünfundsechzig Tage, ein Schaltjahr dreihundertsechundsechzig. Ich habe in den Zeitungen gelesen, daß ein reicher Kaufmann armen Arbeitern tausend Mark gegeben hat. Lies dieses Buch, es wird dir gefallen. Knaben saßen auf einer Bank unter einer alten Eiche und erzählten sich Märchen. Jener arme Mensch sieht nichts: er ist blind; gib ihm 5 Pfennig. Ich habe kein Kleingeld. Ich wechsele es dir. Danke. Warschau, die Hauptstadt Polens hat über eine Million zweihunderttausend Bewohner und London, die zweitgrößte Stadt der Welt, hat über 8 Millionen. Wie alt bist du? Ich bin 15 Jahre alt, und meine Schwester ist noch nicht 13 Jahre alt.

III. Sechs, vierzehn, zwei, sechzehn, siebenundzwanzig, elf, hunderteins, neunundachtzig, hundertfünf, tausendzwei, neunhundertsiebenundzwanzig, tausendneununddreißig, tausendvierhunderteinundzwanzig, fünftausendsechshundertelf, neuntausendneunhunderteinundsiebzig.

Lekcja 27.

I. Poniedziałek jest pierwszym dniem tygodnia, wtorek drugim, środa trzecim, czwartek czwartym, piątek piątym, sobota szóstym a niedziela siódmym. Wiosna zaczyna się 21 marca, lato 21 czerwca, jesień 21 września a zima 21 grudnia. Fenig jest setną częścią marki. Dwudziesta piąta lekcja tego podręcznika zawiera małą anegdotę. W bitwie pod Lipskiem 18 października 1813 roku padło wielu dzielnych żołnierzy. Wiatr dmie i deszcz pada. Liście lecą z drzew. Wiatr strącał podmuchem liście z drzew. Kucharka za bardzo przysmażyła mięso, ledwo można je zjeść. Co ona smaży teraz? Będzie piekła gęś. Przypuszczalnie zrobi lepiej tę rzecz.

II. Januar ist der erste Monat im Jahre, Februar ist der zweite, März der dritte und Dezember der letzte. Die vier Jahreszeiten sind: Frühling, Sommer, Herbst und Winter. Der Namenstag meiner Cousine ist am fünfundzwanzigsten Juli und meiner ist der 30 Januar. Als ich dich heute morgens rief, schliefest du noch. In welchem Stod wohnen sie? Im zweiten, und mein Kollege im ersten. Er ging, um den Diener zu suchen,

aber dieser ist schon gegangen. Wohin bist du gegangen? Wir sind zum Schuhmacher gegangen um ein Paar Schuhe zu kaufen, aber keines hat uns gefallen. Ein Tag ist der 365 Teil des Jahres. Kopernikus ist den neunzehnten Februar vierzehnhundert (= ein Tausend vierhundert) dreiundsiebzig geboren.

Kolibier i motyl. Koliber spotkał motyla i oczarowany jego pięknnością ofiarował mu wieczną przyjaźń. „Nie mogę przyjąć twojej propozycji“ — odrzekł motyl — „ponieważ wzgardziłeś mną raz i nazwałeś mię nędzną kreałurą“. „To nie może być“ — rzecze koliber — „gdyż zawsze miałem największy szacunek dla takich pięknych stworzeń, jak ty jesteś“. „Może to ma miejsce (tak jest) teraz“ — odrzekł motyl — „ale gdy mię obraziłeś byłem jeszcze gąsienicą. Zapamiętaj sobie więc: Nie obrażaj nigdy takich, którzy niżej stoją od ciebie, gdyż i oni mogą kiedyś stać wyżej niż ty“.

Pytania. 1. Kto spotkał motyla? 2. Czym był koliber oczarowany? 3. Co ofiarował on motylowi? 4. Co powiedział motyl? 5. Co odpowiedział koliber? 6. Czym był motyl, gdy go koliber obraził? 7. Czego nie należy czynić?

Odpowiedzi. 1. Ein Kolibri begegnete einem Schmetterling. 2. Der Kolibri war von dessen Schönheit bezaubert. 3. Er bot dem Schmetterling ewige Freundschaft an. 4. Der Schmetterling wollte dieses Anerbieten nicht annehmen, denn der Kolibri verachtete und beleidigte ihn einst. 5. Der Kolibri antwortete: „Das ist nicht möglich; ich habe stets die größte Achtung für solche schöne Geschöpfe gehabt“. 6. Als der Kolibri den Schmetterling beleidigte, war dieser noch eine Raupe. 7. Man soll niemals solche, die niedriger stehen, beleidigen.

Lekcja 28.

1. Kiedy pan pojedzie za granicę? Bylbym szczęśliwy, gdyby to było dzisiaj. Bylbym nawet już dzisiaj pojechał, gdybym był otrzymał wiadomość od swojego agenta. Mówiono, że książę jest chory; czy pan słyszał coś o tym? Słyszałem, że był niezdrowy. Ten, kto jest bogaty, nie zawsze jest szczęśliwy. Ci, którzy są bogaci, nie zawsze są szczęśliwi. Daj łyżkę i widelec tej, która je zgubiła. To są te same młode panie, które były u nas na balu.

Czy nie byłoby lepiej, gdybyś był zaczekał ze swoją robotą? Gdybym był miał czas, byłoby to lepiej, lecz robota była pilna i musiałem ją ukończyć. Nikt nie wątpił, że on pomoże swojemu najlepszemu przyjacielowi. Bylbym zadowolony, gdybym był zdrowy. Byłoby lepiej, gdybyś miał więcej cierpliwości. Chory byłby do uratowania, gdyby słuchał lekarza.

II. Man sagt, sie seien ein reicher Mann. Ist das wahr? Wenn er in seiner Jugend sparsamer wäre, so wäre er reich. Ist Herr W. derselbe Herr, welcher unser Landgut kaufen wollte? Ja, das ist derselbe. Wenn er genug Geld hätte, so möchte er es kaufen. Ich hörte, er habe es gekauft. Sie irren sich. Menschlich ist sich zu irren, göttlich zu verzeihen. Ich dachte, wir hätten heute schönes Wetter. Wir hofften, es werde ein schöner Tag sein. Diejenigen, welche über alles lachen, zeigen wenig Verstand. Diese Schüler besuchen dieselbe Schule, die ich besuche. Das sind Schülerinnen derselben Pension.

Nagrodzona uczoność. Pewien student odwiedził swoich rodziców na wsi. Raz były na kolację dwa pieczone kurczęta. „Wiesz ojcie“ — rzekł student — „mogę udowodnić, że tu nie dwa, lecz trzy kurczęta leżą na półmisku.“ „Jestem ciekaw“ — odpowiedział ojciec — „Powiedz no!“ „To“ — powiada uczony syn, pokazując palcem na jedno kurczę — „jest jeden, tamto — wskazując na drugie kurczę — „dwa. Jeden i dwa daje trzy“. „Słusznie“ — rzecze ojciec uśmiechając się — „nauczyłeś się wiele i powinienes być za swoją uczoność nagrodzony: ja zjem jedno kurczę, twoja matka drugie a trzecie musisz ty dostać.“

Pytania. 1. Gdzie odwiedził student swoich rodziców? 2. Co było na kolację? 3. Co chciał student udowodnić? 4. Co powiedział ojciec? 5. Jak udowodnił student swoje twierdzenie? 6. Jak ojciec nagrodził jego uczoność?

Odpowiedzi. 1. Ein Student besuchte seine Eltern auf dem Lande. 2. Zum Abendbrot gab es zwei gebratene Hühnchen. 3. Der Student wollte beweisen, daß auf der Schüssel nicht zwei, sondern drei Hühnchen liegen. 4. Der Vater sagte: „Ich bin neugierig. Laß mal hören.“ 5. Der Student zeigte mit dem Finger auf ein Huhn und sagte: „Das ist eins“, dann auf das zweite zeigend: „Das ist zwei. Eins und zwei macht drei.“ 6. Der Vater gab dem Sohne dieses dritte Hühnchen.

Lekcja 29.

I. Dwa psy spierały się i gryzły o jedną kość; wtem nadbiegł trzeci i porwał ją. Marynarze zatopionego parowca wiele ucierpieli. Nie mogę znieść tego ubrania, choć jest ono bardzo ładne. Czy jeździsz na koniu (umiesz jeździć)? O tak, uczyłem się jeździć konno i jeździłem wiele. Czy nie bylibyście szczęśliwi, gdyby wasi rodzice tu byli? Z pewnością, ucieszylibyśmy się bardzo. Nie byłby się skaleczył (urznął) w palec, gdyby nóż nie był tak ostry. Poszlibyśmy na spacer, gdyby było słonecznie (dosł.: gdybyśmy mieli światło słoneczne). Słońce nie świeci już od przedwczoraj. Czy wasi bracia odpisaliby te listy, gdyby mieli czas? Zrobiliby panu bardzo chętnie tę przysługę.

II. Die Leute würden glücklich sein, wenn sie zufrieden wären. Roggen, Weizen und Gerste würden besser wachsen, wenn es nicht so trocken wäre. Der Regen würde Blumen und Sträucher erfrischen. Ich schnitt mich, denn das Messer war scharf. Das Mädchen zerriß ihr Kleid; nimm die Nadel und verbessere es. Werdet ihr heute reiten? Ja, wir haben die Absicht in die Gegend der Stadt zu reiten. Reitest du? Ja, ich reite; ich ritt und werde reiten. Die Knaben streiten. Gestern stritten sie auch. Warum? Das kann ich Ihnen nicht sagen. Der Kranke leidet starke Schmerzen. Woran leidet er? Des Nachbars Hund hat ihn ins Bein gebissen. Ich bedaure den armen Menschen.

Lekcja 30.

I. Słońce świeci, (pogoda) wypogadza się. Czy świecił księżyc, gdyście jechali przez las? Tak, świecił wspañiale. Jak długo jedzie się przez las? Może być godzinę. Jak długo bawili państwo w N.? Bawiliśmy tam niedługo. Która godzina? Biła szósta godzina. Właśnie wybiła szósta. Biję 10-ta godzina. Czy ja ci nie pożyczyłem przed tygodniem mojego szczyryka? Owszem, pożyczyłeś mi go, ale zdaje mi się, (że) już ci go oddałem. Czy pański kuzyn, który pojechał do Ameryki [na]pisał już do pana? Nie, już dawno nie pisał. On w ogóle rzadko pisze. Czy zamyśla tam pozostać? Nie, pojechał tam, aby załatwić interesy. Kto piekł to piękne ciasto? Moja ciotka je piekła. Ona piecze bardzo dobrze. Tak, lepiej niż piekarz. Franku,

ty się jeszcze nie (u)myśl! Ubieraj się! Myj się! Idź do szkoły!

II. Willst du schon gehen? Bitte, bleibe noch eine Weile. Nein, danke, ich war genug lang da. Es scheint mir, es ist schon spät, die Uhr schlägt 12. Nein, sie hat 11 geschlagen. Wir möchten noch länger bleiben, aber wir müssen auf die Bahn gehen, denn mein Freund fährt nach Krakau. Warum schweigst du, wenn ich zu dir spreche? Ich habe sie nicht gehört, sonst möchte ich nicht schweigen. Könnte ich sie um eine Gefälligkeit bitten? Bitte; um was handelt es sich? Könnten sie mir nicht ihr deutsches Wörterbuch leihen? Bedauere, daß ich es nicht kann, ich habe mein Wörterbuch dem Arzt geliehen. Er ist von Krakau weggefahren. Eben. Da müssen wir warten bis er zurückkommt. Wird er dort lange bleiben? Nein, er bleibt dort nur paar Tage, bis zum einundzwanzigsten September.

Jak ty mnie, tak ja tobie. Pewien chłopiec siedział na progu domu. W jednej ręce trzymał kawałek chleba, który mu ktoś dał z litości, w drugiej pręt. Na ulicy siedział pies. „Chodź tu, mój piesku“ — zawołał chłopiec — „chcesz zeżreć kawałeczek chleba?“ Pies przybiegł szybko, lecz chłopiec, zamiast mu dać chleba, uderzył go prętem po nosie. Pies zawył z bólu i uciekł. Zauważył to pewien pan. Zawołał chłopca, pokazał mu 10 fenigów i powiedział: „Chcesz je mieć, mój chłopcze?“ „Bardzo chętnie“ — odrzekł chłopiec i wyciągnął rękę; pan jednak uderzył go mocno swoją laską po kostkach. Chłopiec krzyknął głośno. „Dlaczego mię pan uderzył?“ — szlochał — „nie prosiłem pana o pieniądze“. „Pewnie że nie“ — rzekł pan. „Piesek też cię nie prosił o chleb, a tyś go bez litości uderzył. Jak Kuba Bogu, Tak Bóg Kubie“.

Pytania. 1. Co chłopiec miał w rękach? 2. Gdzie siedział piesek? 3. Co powiedział chłopiec do pieska? 4. Co zrobił chłopiec? 5. Kto to zauważył? 6. Co pokazał on chłopcu? 7. Co zrobił pan, gdy chłopiec chciał wziąć pieniądze? 8. Co mówił chłopiec szlochając? 9. Co powiedział pan?

Odpowiedzi. 1. Der Knabe hatte ein Stück Brot und eine Rute in den Händen. 2. Das Hündchen saß auf der Straße. 3. Der Knabe sagte: „Komm her, mein Hündchen! willst du ein Stückchen Brot fressen?“ 4. Der Knabe schlug den Hund mit der Rute auf die Nase, anstatt ihm Brot zu geben. 5. Ein Herr hatte das

beobachtet. 6. Er zeigte dem Knaben ein Zehnspfennigstück. 7. Als der Knabe das Geld nehmen wollte, schlug ihn der Herr heftig mit seinem Stöcke auf die Knöchel. 8. Der Knabe schluchzte: „Warum haben Sie mich geschlagen?“. 9. Der Herr sagte: „Ich habe dir so gemacht, wie du dem Hündchen.“

Lekcja 31.

I. Der Esel und das Pferd. 1) Zdanie pojedyncze rozwinięte. 2) Zdanie pojedyncze rozwinięte. 3) Zdanie współrzędnie złożone. 4) Zdanie rozkazujące. 5) Zdanie pojedyncze rozwinięte. 6) Zdanie współrzędnie złożone. 7) Zdanie pojed. rozwinięte. 8) Zdanie podrzędnie złożone. 9) Zdanie pojedyncze rozwinięte. 10) Zdanie współrzędnie złożone. 11) Zdanie pojedyncze rozwinięte. 12) Zdanie pytajne. 13) Zdanie wyrażające życzenie.

II. 1. Die Sonne scheint. (Zdanie pojedyncze nierozwinięte). 2. Die Ente schnattert. (Zdanie pojedyncze nierozwinięte, orzekające). 3. Das ist ein weiser Mann. (Zdanie pojedyncze rozwinięte, orzekające). 4. Dieses stille Plätzchen ladet uns zur Ruhe ein. (Zdanie pojedyncze rozwinięte orzekające). 5. Wolken bedecken den Himmel. (Zdanie pojedyncze rozwinięte orzekające). 6. In dieser Klasse wollen wir lernen. (Zdanie pojedyncze rozwinięte, orzekające). 7. Worüber denkst du nach? (Zdanie pytające). 8. Kommst du morgen wieder? (Zdanie pytające). 9. Wohin fährt deine Freundin? (Zdanie pytające). 10. Schreibe schnell deine Aufgaben, wir wollen in die Stadt gehen. (Zdanie rozkazujące). 11. Bessere dich du Schlingel! (Zdanie rozkazujące). 12. Ich möchte mit euch ins Theater gehen! (Zdanie wyrażające życzenie). 13. Mögen dich alle guten Geister schützen! (Zdanie wyrażające życzenie). 14. Wie schön sieht die See im Mondschein aus! (Zdanie wykrzyknikowe). 15. Zu Hilfe! (Zdanie wykrzyknikowe). 16. Dieser Schüler ist faul, er will nichts lernen. (Zdanie współrzędnie złożone). 17. Diese Blume ist schön, aber sie duftet gar nicht. (Zdanie współrzędnie złożone). 18. Wir sehen viele Erscheinungen, ohne ihren Grund zu kennen. (Zdanie podrzędnie złożone). 19. Wenn du mir nicht hilfst, hilft mir niemand. (Zdanie podrzędnie złożone).

Lekcja 32.

1. 1) Mówca przemawiał do swoich towarzyszy partyjnych. Berlinec mówi inaczej niż Monachijczyk. Lew został zabity wystrzałem.

2) Jak długo już jest pan w Niemczech? Idziesz dzisiaj do kina? Kiedy wrócisz? Czy oni co dzień grają w tenisa?

3) Oby mój ojciec wrócił! Ach, gdybym miała dużo pieniędzy! Gdybyś to do mnie przyszedł! Niech żyje solenizant! Ależ tu łąka zielona! Jakżeż ty pięknie śpiewasz!

4) Chodź ze mną! Przynies mi wnet tę książkę! Uważaj!

II. Człowiek myśli, a Bóg kieruje (Człowiek strzela, a Pan Bóg kule nosi). Ty piszesz, on rysuje, a ja czytam. Wiele sobie człowiek życzy, a tak mało potrzebuje. Chcieć sprawiedliwości jest dobrze, ale postępować sprawiedliwie jeszcze lepiej. Ucz się w młodości, bo za późno jest na starość się uczyć. Prawda nie kieruje się według nas, ale my musimy się według niej kierować.

Co na wieki ukochałeś, będzie na wieki twoim. Cenię tego, kto jest odważny. Wiemy wszyscy, że ziemia jest kulą. Człowiek, który łamie słowo, traci szacunek. Gdzie się urodziliśmy, tam jest nam ziemia najpiękniejszą. Chociażby wszyscy nie byli ci wierni, ja pozostanę ci wiernym. Ty nie jesteś takim, jak powinienes być.

II. 1) Ich besuchte dich gestern abends. 2) Ein Wagen fährt auf der Straße. 3) Der Diener hat mich in einen großen Saal geführt. 4) Der Regen erfrischte die Blumen. 5) Die Soldaten kämpften tapfer. 6) An seinen Früchten erkennen wir den Baum. 7) Kommst du bald zu mir? 8) Wohin soll ich mit dir gehen? 9) Wie lange werden wir fahren? 10) Wieviel kostet das? 11) Willst du diese Zeichnung sehen? 12) Laufe schnell um Brot in den Laden! 13) Gib mir jenes Kleid! 14) Sei treu deinem neuen Herrn! 15) Als ich jung war, hatte ich ein besseres Gedächtnis. 16) Ich kann diese Aufgabe nicht machen, wenn du mir nicht hilfst. 17) Ich bin ins Theater gegangen, obwohl es spät war. 18) Gott belohnt das Gute und bestraft das Schlechte, denn er ist gerecht. 19) Was man verspricht, muß man halten. 20) Wo viele Bäume sind, sind viele Vögel.

Wein, ich komme nicht mehr zu dir. Der Walsch ist kein Fisch, sondern ein Säugetier. Ich habe keine schönen Blumen in diesem Garten gesehen. Der Mensch lebt nicht, um

zu essen, sondern der Mensch ißt, um zu leben. Nicht die Mutter hat dich gerufen, sondern die Schwester.

III. 1. Gestern schenkte mir mein Vater ein Buch. 2. Über die Brücke marschieren die Soldaten. 3. In der Stube arbeitet der Student. 4. Jeden Sonntag gehe ich in die Kirche. 5. Langsam geht die Sonne empor. 6. In den Büschen singen die Vögel ihre schönen Lieder. 7. Ruhig sitzen die Schüler in den Bänken und schreiben eine Schulaufgabe. 8. Einen Brief hat mir der Briefträger am Morgen gebracht. 9. Von der Schönheit ihrer Vaterstadt erzählten meine Freunde. 10. Um acht Uhr sind wir ins Konzert gegangen.

Lekcja 33.

I. Podczas gdy ja będę przebywał za granicą, mój przyjaciel będzie się opiekował moim domem. Kiedy słońce wschodzi, ożywia się cała natura. Podróżując dawniej, używało się powolnej bryczki pocztowej.

Grzmot słyszy się, zobaczywszy błyskawicę. Skoro dojdiesz do przekonania, że moja rada jest słuszna, zawiadomisz mię o tym. Skoro tylko (dopiero gdy) dziecko utonie, przykrywa się studnię. Jeżeli mój przyjaciel zdał egzamin, będzie uczęszczał na uniwersytet. Powróciwszy po ucieczce zastał dom w gruzach. Skoro tylko dowiedział się, że przybyłem, przybiegł natychmiast. Gdy nieprzyjaciel został pobity, wojownicy powrócili do domu.

Zanim się zacznie studiować książkę naukową, musi się najpierw przyczytać przedmowę. Tak długo dzban nosi wodę (dosł.: chodzi do studni) aż się ucho urwie (dosł.: rozbije). Zanim zaświtało, odjechaliśmy już.

II. Während ihr schlafet, arbeiten wir. Wenn der Frühling beginnt, kehren die Wandervögel zu uns zurück. Bevor die Buchdruckerkunst erfunden wurde, waren die Bücher selten und teuer. Als die Kreuzfahrer Jerusalem erblickten, warfen sie sich auf die Erde nieder. Nachdem Troja zerstört worden war, irrte Odysseus noch lange umher. Die Vulkane ruhen manchmal ganze Jahrhunderte, ehe sie von neuem toben. Nachdem er sein Studium beendet hat, geht er ins Ausland. Wenn man ißt, soll man nicht lesen. Die Schwester pflegte den Kranken, bis er starb. Seitdem mein Sohn in die Stadt angekommen ist, besucht er die

Schule. Sobald (sowie) er zurückgekommen war, suchte er einen Arzt auf. Indem er diese Worte sprach, ging er der Türe zu. Seitdem ich eine neue Reise begonnen habe, bin ich krank.

III. a) 1. Wenn der Frühling kam (kommen wird), kehrten die Schwalben zurück (werden... zurückkommen). 2. Solange er schwieg (schweigen wird), schwieg ich auch (werde... schweigen). 3. Indem sie sprach (sprechen wird), kamen ihr die Tränen (werden... kommen). 4. Während er arbeitete (arbeiten wird), rauchte er eine Zigarette (wird... rauchen). — b) 1. Seitdem er krank gewesen war, konnte er nicht arbeiten. 2. Nachdem er mich verlassen hatte, schrieb ich ihm nichts mehr. 3. Seitdem er gestorben war, dachte niemand an ihn. 4. Seitdem ich ihn kennen gelernt hatte, schätzte ich ihn sehr. 5. Bevor er abgereist war, besuchte er seinen Vater.

IV. 1. Wenn ich Zeit haben werde, werde ich dich besuchen. 2. Die Bauern schneiden den Roggen, wenn er reif ist. 3. Ich habe Ihren Freund gesehen, als wir beide einen Ausflug machten. 4. Man ißt viel, wenn man hungrig ist. 5. Schiller schrieb sein erstes Drama, als er die Schule in Stuttgart besuchte. 6. Die Menschen erwarteten früher ein Unglück, wenn die Sonne sich verfinsterte. 7. Der Siebenjährige Krieg wurde geführt, als Friedrich der Große in Preußen regierte. 8. Wenn der Winter kommt, fliegen die Schwalben nach dem Süden.

Lekcja 34.

I. Dobroczynna jest siła ognia, jeżeli ją człowiek trzyma w ryzach i strzeże; straszny jest jednak ten żywioł, jeżeli się wyrwie z więzów. Jeżeli rola ma dawać plony, pług nie może być bezczynny. O ile będzie panować piękna pogoda, zrobimy wycieczkę. Gdyby twoja pilność była większa, zaszedłbyś dalej. Byłbym szczęśliwy, gdyby moja matka powróciła. Gdybyś więcej pracował, zarobiłbyś więcej pieniędzy. Gdyby mu zaoferowano więcej pieniędzy, sprzedałby może dom. Gdyby kura była kogutem, to by piała. Gdyby umarł, byłoby to wielkim nieštěściem. Gdyby zwierzę miało rozum i duszę, byłoby równe człowiekowi.

Niejednen nie dotrzymuje słowa, choć je dał. Choć kraje górskie są przeważnie ubogie, to jednak w oczach swych

mieszkańców uchodzą za najpiękniejsze części ziemi. Choćby mię prosił na kolanach, to nie mógłbym spełnić jego prośby.

II. Wenn du ehrlich bist, wirst du von allen geachtet. Ich führe dorthin, wenn es nicht so weit wäre. Wenn ich Zeit gehabt hätte, wäre ich zu dir gekommen. Er sprang ins Wasser, trotzdem er nicht schwimmen konnte. Wenn auch ein kühler Wind wehte, würden doch die Bauern in den Feldern arbeiten. Schließe er mehr, so wäre er gesünder. Wenn du genügsam bist, wirst du dich nicht unglücklich fühlen. Wenn der Vater noch lebte, würde er sich über deine Besserung freuen. Wäre ich nicht Lehrer, so möchte ich Arzt sein.

III. Rame er, so würden wir ihm alles Geschehene verzeihen. Wärest du älter, dann würdest du diesen Fall anders beurteilen. Wärest du klug gewesen, so hättest du nicht so gehandelt. Hörst du nicht, so muß du fühlen.

IV. Obgleich der Strauß Flügel hat, so kann er doch nicht fliegen. Wenn auch der Preis hoch ist, will der Vater das Haus kaufen. Das Pulver entzündet sich, wenn in der Nähe Feuer brennt. Kommt der Winter, so sinkt die Temperatur stark. Wenn der Schüler aufmerksam gewesen wäre, so hätte er nicht so viele Fehler gemacht. Schiene die Sonne, so würde ich auf das Land fahren.

Lekcja 35.

I. 1) Oszczędzam pieniądze, ponieważ chcę przedsięwziąć podróż na granicę. 2) Ponieważ za dużo gimnastykowaliśmy się, jesteście teraz zmęczeni. 3) On ci ucieknie, tym bardziej że nie chcesz go chwycić. 4) Stało się to tylko dlatego, że za długo zwlekaliśmy. 5) Mędrca poznaje się po tym, że milczy. 6) Jestem dlatego zmęczony, że za dużo chodziłem. 7) Było mi niemiło być tak wypytywanym, ponieważ nie chciałem nic opowiadać. 8) Parobek położył się i nie chciał pracować, ponieważ był leniwy.

9) Helena szyła swoją sukienkę, aby ją na następny dzień mieć gotową. 10) Dobry obywatel stara się o to, aby służyć ojczyźnie. 11) Nauczyciel tłumaczył uczniom wszystko dokładnie, ażeby to dobrze zrozumieli. 12. Bóg Ojciec zesłał swego Syna na ziemię, aby zba-

wić ludzkość. 13) Spieszę się bardzo, aby nie przyjść za późno na dworzec kolejowy. 14) Fryderyk Wielki kazał budować fabryki, aby podnieść przemysł. 15) Buduje się hydroplany, ażeby móc przelecieć morze. 16) Używamy telefonu, ażeby móc się wszędzie prędko porozumieć ze znajomymi. 17) Biorę do teatru lornetkę, ażeby móc się lepiej przypatrzeć przedstawieniu. 18) Przyjechał do Krakowa, aby tu studiować.

19) Żaba nadęła się tak bardzo, że pękła. 20) On był za chytry, ażeby go można było oszukać. 21) On mówi tak źle, że nie można go zrozumieć. 22) Ta pamiątka jest mi zbyt cenna, ażebym ją miała zgubić. 23) Dzieci często nam przeszkadzają swoim krzykiem, nie wiedząc o tym. 24) To odkrycie jest zanadto ważne, ażeby je można zapomnieć. 25) Lis jest za chytry, ażeby się dał złapać. 26) Uczeń poszedł do domu, nie powiedziawszy o tym mistrzowi.

II. 1. Im Sommer sind viele Gewitter, weil die Luft mit Elektrizität geladen ist. 2. Viele Leute haben Radioapparate, weil sie Nachrichten aus der Welt hören wollen. 3. Wir haben die elektrische Beleuchtung lieber als die Gasbeleuchtung, weil sie bequemer und weniger gefährlich ist. 4. Ich kann nicht arbeiten, weil du mich fortwährend störst. 5. Ich kaufe diesen Stoff nicht, weil er zu teuer ist. 6. Ich nehme dich zu mir, weil ich dich gern habe.

7. Wir arbeiten in der Jugend, daß wir ein ruhiges und sorgenloses Alter haben. 8. Ich komme zu dir, daß du mir hilfst. 9. Ich möchte alles tun, auf daß es dir gut ergehe. 10. Die Regierung gab Gesetze aus, damit der Wohlstand und Sicherheit der Bürger gesichert sei. 11. Der Vater hat mir nichts gesagt, damit ich nicht unruhig sei.

12. Du bist so fleißig, daß mir Worte zum Lob fehlen. 13. Du hast mir das Buch genommen, ohne daß ich es gesehen hätte. 14. Wir hören so viele verschiedene Nachrichten, daß ich keiner glaube. 15. Dieses Zimmer ist zu klein, als daß in ihm so viele Personen wohnen könnten. 16. Es ist so kalt, daß das Wasser friert.

III. 1. Wir gehen zum Arzt, weil wir krank sind. (damit er uns hilft). 2. Die Bienen sammeln viel Honig, weil sie fleißig sind (damit sie im Winter davon leben). 3. Man fährt im Sommer an die See, weil es dort kühl ist (damit man sich erholt). 4. Auf dem Potsdamer Platz steht darum der Verkehrsturm, weil der

Verkehr lebensgefährlich ist (damit man Unglücksfälle verhütet).
5. Man baut in Japan viele Häuser aus Holz, weil dort viele Erdbeben sind (damit Menschen nicht verunglücken).

VI. 1. Er hatte so große Angst, daß die Knie ihm zitterten.
2. Die Bazillen sind so klein, daß man sie mit bloßen Augen nicht sehen kann. 3. Ich war zu sehr aufgeregt, als daß ich ruhig sprechen konnte. 4. Er trat in die Tür, ohne daß ich seine Schritte hörte. 5. Der Schüler war so müde, daß er im Sitzen einschlief.

Lekcja 36.

I. 1. Mein Bruder schreibt mir, daß er mein Buch habe, aber daß es nicht gebunden sei. 2. Karl und Hans teilen mir mit, daß sie deutschen Unterricht haben und gute Fortschritte machen. 3. Er sagte mir, er würde mir das Buch morgen nach Hause schicken. 4. Mein Bekannter erzählte mir, er habe eine weite Reise gemacht. 5. Meine Mutter erklärte, wir würden spazieren gehen, sobald wir die Aufgabe gemacht haben würden. 6. Mein Freund erzählte, er habe während seiner Reise viele Museen, altertümliche Kirchen und Bildergalerien besichtigt. 7. Er meinte, er hätte mit uns nicht gehen gedurft. 8. Der Vater befahl, ich solle das Licht anzünden. 9. Ich fragte, wann ich in die Schule kommen solle. 10. Der Bauer befahl dem Knecht, er solle das Pferd in den Stall führen. 11. Die Kinder denken nach, was sie von dem hl. Nikolaus bekommen würden.

II. Die Zeitung berichtete, es sei ein Unglück geschehen. Der Fluß habe viel Land überschwemmt. Die Bevölkerung müsse fliehen. Das Vieh sterbe auf dem Felde. Niemand könne es vom Tode erretten. Auch die Eisenbahn fahre nicht mehr. Man sehe viele zerstörte Bahndämme. Das Wasser steige noch immer. Es reiße die Brücken fort, es nehme seinen Weg mitten durch die Dörfer. Niemand dürfe das Gebiet betreten; alles werde vom Militär abgesperrt. Wenn das Unwetter nicht bald aufhört, wisse niemand Hilfe und Rat. Trotzdem werde die Regierung ihr möglichstes tun.

123-
4/4212/3284

